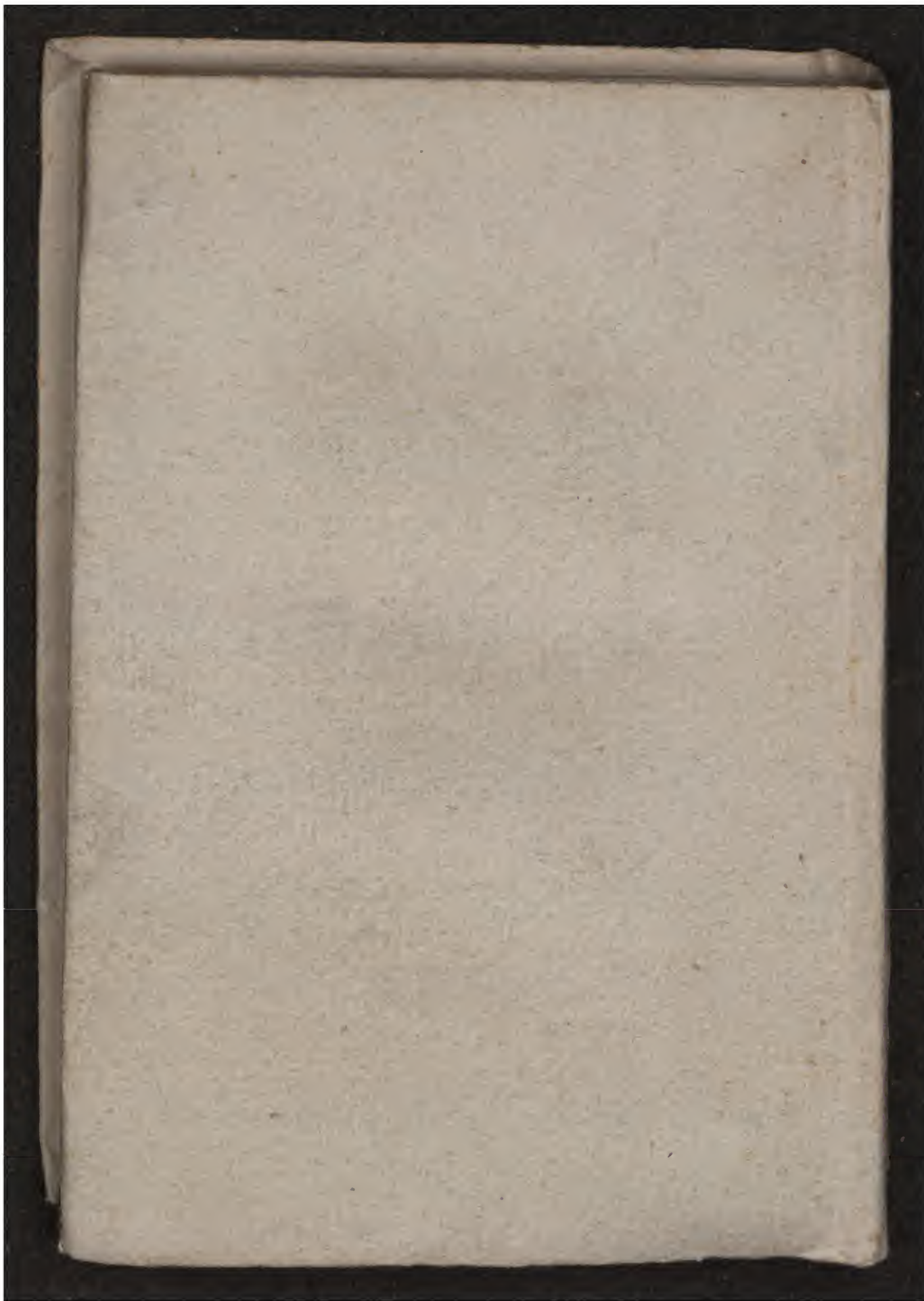
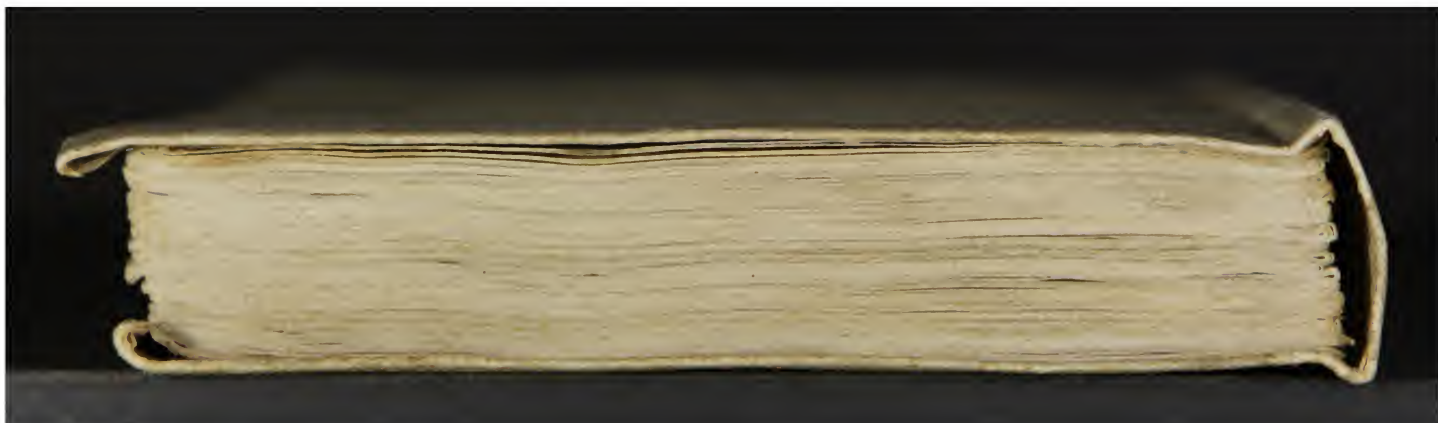

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 20.B.4.3.4 (str. 964)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 20.B.4.3.4 (str. 964)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 20.B.4.3.4 (str. 964)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 20.B.4.3.4 (str. 964)

20.B.4.3.4.

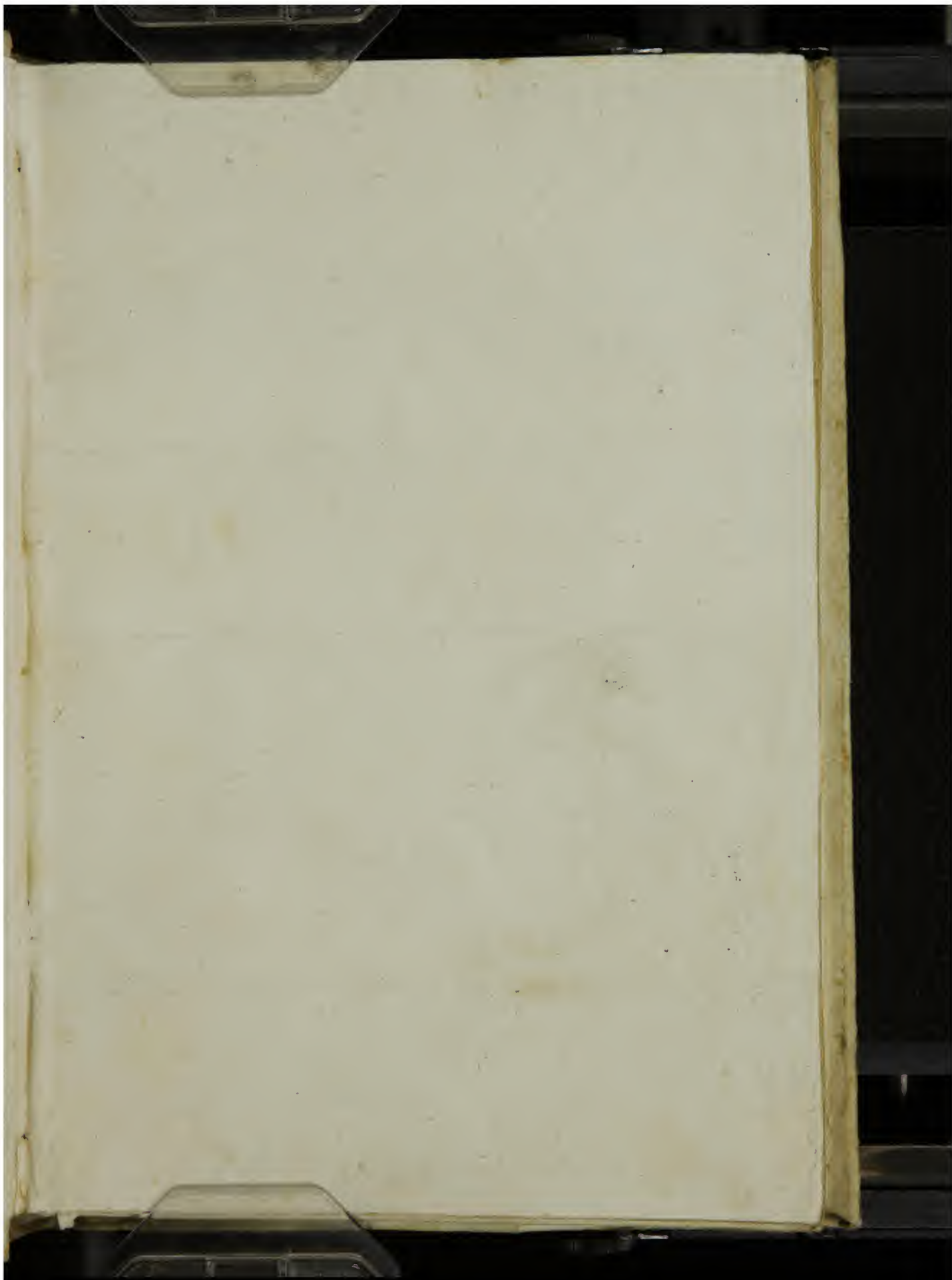
MAG. MSS.

C III

P

Zer

cc 133

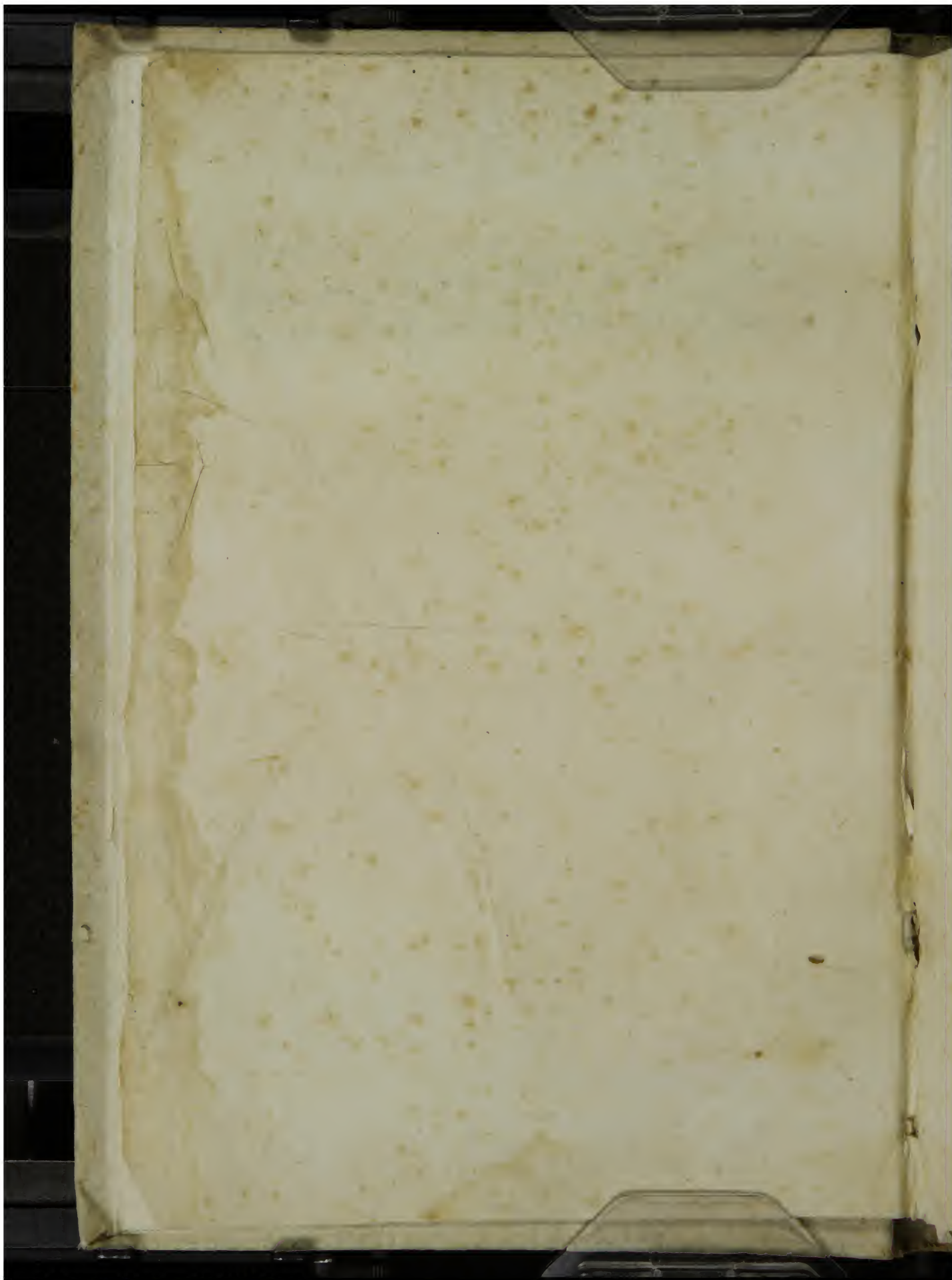

T.

Adsit principio viges beata me

Lo x braccia d'ol rinvercio nero levato dal finotto
mota y 30:10. et d'ol verde braccia sette
mota y 22:15. Se la sona di y 3:5.

Domine y 8

GABRIELIS ZERBI VERONENSIS
AD INNOCENTIVM. VIII. PON. MAX.
GERENTOCOMIA FELICITER INCI-
PIT. PROLOGVS.

Attiquo ac paterno oim fere pſſu natura ⁊ rōe
ducente pſſus est imenso numine aliquo cūcta
disponi cui⁹ nutu sūmoto tueri seipm pōt nīhil. s
numen deus siue quolibeat nomine appellet perfectionis
eius exuberantia oīa singulis vt decet impartit ⁊ abundā
tius tribuit etsi sepenumero ineptitudine eius qđ subijci
nequeāt adipisci. Licz aut esse ipsum ⁊ viuere diuturnita
tisq; vite ⁊ salutis appetentia sicuti ⁊ pfectōes alie a deo
emanātes rebus nature pstantibus cōicent nulla bonita
te que illis cōgruit retenta apud eū in primo rez exordio
Homini tñ vni animantiū oim meliori (nescio an dicam)
eius fato seu tristiori adeo imensam parens natura dedit
viuendi cupidinem ⁊ iocunditatē eius vite comites indis
uiduas vt vitā hāc q̄uis temporalis sit ac labore plenissi
ma tā senes q̄ iuuenes cupiāt ⁊ hī qui miseri sunt nolint
interire etiā cū se miseros esse sentiāt. quo fit vt hoīm ple
riq; senescere cupiant q̄uis senectutem accusent adepti.
Adeo etiā blanda est spirandī p se cuiq; dulcedo vt nemo
sit tā senex morte etiā in foribus deplorate iam vite exñte
cuilicz interposito metu spes tñ adhuc annue vite non su
perfit. Nō explet aut cuiuslibet hominis vita quam tan
topere exoptant periodo equali paucis aut nullis corꝝ ad
vltimū humane vite finem naturalem imo vix ad senectu
tis principia puenientibus desidīa nō modo ⁊ luxuria bo
nos mores (vt aiunt) vitiantibus quibus humana corpora
affligi psueuerūt verumetiam accidentibus pluribus atq;
offensaculis sibi oppositis intercipientibus prius vitā quo

rum aduentui (vt quoad fieri potest) resistat qui de regimine senū peritius negociant quos greci gerentocomos dicunt hoc est prefectos custodie sanitatis senectutis p ea retartanda vitaq; extendenda nō vtuntur solū his rebus quibus directi et conseruati senes ad vite vsq; finem naturalem deducerent quem ex corū generatiōis principijs merent. difficile enī plurimūq; senectuti noxiū iudicat gerentocomia regimine solū pseruatio pcesse custodie va-
litudinis senū; nā senectutis natura frigida est et sicca collectioeq; flegmatici hūoris in ea etate abundātis est hūida. senioꝝ quoq; vires indies deficiūt etatisq; sorte ingrauescente gelido iā corpe senes circūsilūt agmine facto morboꝝ omne genus qui hoīem precipue pflictantes (vt fertur) supra trecentos sunt vt liceat fateri fere tot senibus subire pericula ancipitesq; morbos quot numero gentes maximus orbis habet sicuti vetustissimo Hypocrate viro arte et facundia insigni Galieno. et Cornelio Celso auctoribus ex multis pauci hi sunt dispnie videlicet. cattarri. disinterie. tusses. strangurie. disurie. articulorū dolores. nervorū resolutiōes. quas paralises greci nōiant. nephresis. lytiāsis. vertigines. appoplestes. malus corporis habitus quē chachesiā greci appellāt. pruritus totius corporis. melancolie. nocturne vigilie. ventris humectatiōes. oculorū et nariū humiditates. hebetudo. oculorū glaucositas. vitia aurium et narium longiora. soluta aluus et que sequunt hanc intestinorū tormina. ceteraq; ventris fusi mala. Preter h dissolutiua thabes. appetitus deiectio. latex et viscerū dolores. bransi. corize. gibbositas anterior posterior et lateralis. obesi deniq; senes plerūq; debilitate spiradi stranguant subitoq; sepe emoriunt. Que morboꝝ scaturigo cum ita in senectute longis morbis magis patente eneniat ab ea et oīo a cūctis langorū et accidentiū ingruentiū gñibus

elaborandū est senes tueri cruciatus corporum eorum propul-
sare, mortē arcere, valitudineq; secūda custodita eorum sene-
ctutē (quoad fieri pōt) officio gerētocomi extendere, ad-
uersariq; his rebus que prematurā mortē adducūt; vt va-
litudine inoffensa reliqua eorum vite tpa tranquillissime vi-
uāt, opitulat aut pposito huic method^o medicinalis sene-
ctutis resumptiua siue reductiua a veteribus nuncupata,
quam vt diuinū quoddā viuendi cupidini atq; iocūditati
plurimū accommodatā p viribus pstat āplecti imitariq; nā
vite extendende nō par pducit. Spatiū aut vite longius
nec infimū est inter ea bona que hōi natura tribuit, Qua
in re satis admirari nō possum virū iure magni nōis Plī-
niū Nouocomensem non opinasse mō nām nihil hoibus
breuitate vite prestitisse melius verūetiā pdidisse quo vti
fundamēto nō minus admirandū tantus vir subintulit ex
oibus v3 bonis q hōi natura tribuit nullū melius esse tem-
pestiua morte in ea q id optimū esse dixit q illā sibi qsq;
pstatere poterit, hōi enim animantū vni vita fragilior data
est; ob quā pleriq; nō nasci hoiez optimū censuerūt aut q;
ocissime aboleri, Biffona pfecto hec sunt principis nāe
que ⁊ refellere interest vite humane, si enīz hō sicuti ⁊ in
hoc callet animalū genus oē natura quada3 salutem non
mō tueri cupit pnticq; deuitat (vt ait Boetius) imōim-
mensa quadā vt dicebat cupidine vnus inter cūcta aīan-
tia vitā expetat neq; vana sit hec nālis appetentia natura
(vt aiunt) nihil frustra operāte rōnabile est proculdubio
longitudinē vite q;maxime optatā; breuitatē vō nequaq;
nāe humane tributis annumerandā esse, alit enīz fateri co-
gemur bonoz oīm optimū hōi natura prestitū esse priuari
eo ad cuius adeptiōem nā quadā tantope laborāt hoies,
p viribus incumbunt, anhelant, ⁊ nāle hoc atq; imensum
hois viuēdi desiderū vanū esse ⁊ inane posteaq; eo bono

nature quod (vt ait ille) est vite breuitas tanq̃ naturali
hominis inclinatio aduersanti prepedi ne finem intentū
queat adipisci. Que omnia satis absurda sunt: finis enim
amat^r et desiderat^r vt p̃fectio mouet in ip̃m ordinata vt
perfectibilia. Friuola ergo (vt reor) imo nec natura neq̃
lege vt fas est credere asseuerāda que sic differunt. Non
itaq̃ breuitas s̃ vite lōgitudō vt melior expetibilior ue di
gnificanda est: quā vnusq̃q̃ p̃seq̃ poterit si puenientia ob
seruet arte resumptiua p̃monitus vsu eaz̃ rez̃ q̃bus p̃pe
ranti senectuti ⁊ cāis eā efficientib⁹ obstādo vitā extēdit.
Neq̃ fragilitas humana egre ferenda est quia p̃ditio ho
minis suaq̃ cuiq̃ fors nascendi locū illi facit: s̃ p̃tinua ei⁹
memoria vitā equa lanze pensanda. estq̃ ita viuendus vt
non frustra se natum quis existimet.

In hac itaq̃ gerentocomia quinquaginta septē capitibus
partita q̃ntum pusillitas intelligentie mee preuidet p̃missa
theoria quadā p̃posito utili ⁊ idonea modū resumēdi se
nectutē explicabo: non dubitaboq̃ aucte antiquoz̃ viroz̃
viri⁹. maximeq̃ sequar p̃ virili illustriū medicoz̃ snias sub
p̃pendio eos maxime p̃ quos salutaris ista senibus disci
plina increuit quos vel eo diligētius p̃sequi par est vt no
scas qua methodo senecte retardande incūbant auctes ⁊
snias eos q̃ in hoc volumine nō ingrate nōiādo. est enī
vt ait Plinius benignū ⁊ plenū ingenui pudoris fateri p̃
q̃s p̃feceris. Quod officiū hac de cā maxie suscepī q̃d pau
ci e nris nedū recētiorib⁹ medicis nō utiq̃ p̃tēnendis vel
id facere temptarūt vel mām late patentē aggressi angu
stis finibus terminarūt leuif sūma queq̃ decerpētes. Hoc
vō opusculū nūc nois tui auspitio inchoam^r Innocēti pō
tifex maxime vt obseruato regine resumptiuo sospes diu
turniori vite spatio in beato pōtificatus culmine ad quod
meritis tuis te deus sūmus euexit vitā felicissimā ducas.

Tabula huius Libri.

- De Senectute quid sit de eius partibus proprietatibusque.** Caput primum.
De causis senectutis in homine. Ca. ij.
De causis extrinsecis velocitatis et tarditatis senectutis in homine exceptis his que sumuntur ab esculentis. Ca. iij.
De causis velocitatis et tarditatis senectutis extrinsecis in homine sumptis ex parte eorum quibus vescimur.
De causis intrinsecis earundem. Ca. iiij.
De causis canorum, rugarum, et caluitium. Ca. v.
De signis senectutem significantibus tam pronosticis quam demonstratiuis. Ca. vi.
De prescitis breuitatis atque longitudinis vite. Ca. viij.
De necessitate seu ineuitabilitate senectutis. Ca. viij.
De incerto senectutis termino. Ca. ix.
Quod Senectus dispositio quedam preter naturam sit appellanda et etiam naturalis. Ca. x.
De intentione gerontocomi in regendo senes. Ca. xi.
De regendo Senes per usum sex rerum non naturalium in genere. Ca. xij.
De consuetudine obseruanda in resumendis sensibus. Ca. xij.
De officiis Gerontocomi. Ca. xliij.
De aere magis idoneo pro vite longitudine. Ca. xv.
De locis et regionibus in quibus magis tardas senectus
De priuatis senum mansionibus.
De temporibus anni resumende senectuti conducentibus
De ventis eligendis ad idem.
De vestibus idoneis regimini senectutis.
De Lecto senibus conueniente.
De exercitijs senectuti conducentibus. Ca. xvi.
De Balneis. **De Quiete.**

De Esculentis Poculentisq; in regimine senectutis lau-
datis in genere. **Ca. xvij.**

Quotiens senes reficiendi sint in die.

De hora resumendi senes per esculenta poculentaq;.

De Commoditatibus vini in resumptione senectu-
tis. **Ca. xvij.**

De Vino eligendo in resumptione senectutis.

De Aqua eligenda in regimine resumptiuo. **Ca. xix.**

De Pane. **Ca. xx.**

De Carne laudatior in regimine senectutis: et imprimis
quadrupedum placidorum. **Ca. xxi.**

De carne Edina. De carne Agnina.

De carne castratorum arietum. De Vitulina.

De carne Ferina ferarum peditantium pecudum et in
primis de Capreoli Dammeq; carne. **Ca. xxij.**

De Aprina carne. De carne Testudinis.

De Luniculina carne, Gliris, et Spiritoli siue Pyrioli

De Leporina carne. De Carne salita.

De carne volatiliu et imprimis placidorum. **Ca. xxij.**

De carne Gallinacea. De Columbina.

De Turturis carne

De carne volatiliu ferarum et imprimis de fasia-
nina. **Ca. xxij.**

De carne Perdiciis frankelini, Starne, Coturnicis.

De Auiculis et Ficedulis precipue.

De partibus animalium tam peditantium q; volucru
in resumptione senum laudatioribus. **Ca. xxv.**

De Musculis siue Lacertis. De Cerebellis.

De Pulmone. De Testiculis.

De Uteribus. De Pedibus et Tibijs.

De Jecore, Uentre, et Lyene.

De Alis. De Collo.

De Cauda. De Adulla.
 De Adipe et Pinguedine.
 De Seuo lactate et subgulari. De Sanguine.
 De Piscibus. Ca. xxvi.
 De Marinis piscibus.
 De Piscibus aquarum dulcium.
 De Piscium partibus. De piscibus salitis.
 De Lacte et in primis mulieris hois. Ca. xxvii.
 De Lacte quadrupedum resumptioi senectutis idoneo.
 De Caseo. De Butiro. De Cremore lactis.
 De Ovis volatilibus. Ca. xxviii.
 De Oleo. Ca. xxix.
 De Sale. Ca. xxx.
 De Aqua salsa
 De his que sumuntur ex terra editis plantis in usum
 senectutis venientibus: oleo excepto de quo suo visus
 est loco. et in primis de Adelle. Ca. xxxi.
 De Zucaro. Ca. xxxii.
 De Lana mellis. De Penidys. De Candis.
 De Hortensium oleribus siue nascetibus plantis. Ca. xxxiii.
 De Radicibus in genere. De Rapis.
 De Rafano satino siue Radicula et Aromatia.
 De Radicibus Aluminis.
 De Pastinacha Bancio et Carioto. De Enula.
 De Intubo erratico siue Lichorio.
 De Buglossa. De Adellisa.
 De Adenta. De Salvia.
 De Rosmarino. Adiaozana siue Salsico. Ruta. Apio.
 et Petroselino. De Ojimo.
 De Serpillo. De Bleta. De Aneto.
 De Feniculo. Aneso. Ferula. et Carduo.
 De Eruca. De Sinapi.

De senatōe siue cressone. De lactuca.
 De Spinachia. De Asparago.
 De Lupulo. De Cappare. De Oliua.
De Leguminibus ⁊ imprimis de Cicere. Ca. xxxiiij.
 De Orizia. De Faseolis siue Faselis.
 De Lupino. De Farre adorceo. De Silamo.
De condimentis siue cōdituris ferculis aut structioni-
 bus siue eduljjs ⁊ verius pulmentarijs. Ca. xxxv.
 De albo pulmentario ex carne edito.
 De pane cocto. Sāma diuersarū conditurarum.
 De Adreto.
Descriptio specierum aromaticarum regimini seniorum
 utilium. Ca. xxxvi.
 De Cinamomo. De Zinzibere.
 De Galanga. De Pipere.
 De Croco. De Sariofilo.
 De nuce Muscata.
De Fructibus. Ca. xxxvij.
 De fructibus horarijs ⁊ precipue de Melonibus ⁊
 Cucurbita.
 De fructibus non horarijs ⁊ imprimis de Ficu.
 De Uua. De Passulis.
 De Bactilo. De Malo dulci. De Piro.
 De malo Cottonco siue Lidoneo.
 De Granato siue Malo Punico.
 De malo Citro. Arantio. ⁊ Limone.
 De Coccimelo siue Pruno. De Ceraso.
 De Persico ⁊ Crisomalo.
 De Amigdala ⁊ imprimis edili.
 De Amigdala non edili siue amara.
 De nuce Juglande. De Auelana.
 De Nucleis Pineis. De Pistachia.

- De Castanea.
- De Commoditatibus Somni in regimine resumpti-
uo. Ca. xxxviij.
- De Somni mensura, tempore, et modo, obseruandis in
regimine seniorum.
- De commoditatibus vigilie. Ca. xxxix.
- De vigiliari mensura in resumptiua senectutis.
- De euacuatione corporis obseruanda in regimine re-
sumptiuo. Ca. xl.
- De sanguinis detractone per venas.
- De purgandis corpibus senū et imprūnis p secessum.
- De Clisteri.
- De purgandis senibus per vrinam.
- De vomitu resumptiuo senectutis regimini cōducēte.
- De Sternutamento. De Dentiscalpio.
- Dentifriciū dentium incolumitatem efficiēs in senib⁹.
- De Retentione euacuationi opposita. Ca. xli.
- De Ebrietate. De Opilatione.
- De Anime passionibus in regimine resumptiuo obser-
uandis Ca. xliij.
- De quib⁹dā accētib⁹ sen sibilib⁹ passionib⁹ aīe annexis
quorū effectus obseruādi sunt in regimine resumptiuo.
- De afferentibus delectatiōem auditui seniorum.
- De cōmoditate cōfabulationū in regimine resumptiuo.
- De tonanticis, i. confortantibus seniorum visum.
- De tonanticis olfactum seniorum.
- De admittendo et prohibendo venereorum vsu in regi-
mine resumptiuo. Ca. xliij.
- De flegmatis superuacui in senio abundantis
cura. Ca. xliij.
- De cura rugarū defedatiōis forme et decoloratiōis senio-
rū puerionisq⁹ eorū ad pallorem et linorem. Ca. xlv.

- De retardantibus canitiem. Ca. xlvj.
 De rebus tardantibus caluitium. Ca. xlvij.
 De rebus Sanguinem purgantibus regimini resumpti
 uo idoneis. Ca. lxviij.
 Sermo de his q̄ spiritus reparant. Ca. xlix.
 De virtutibus carnis Uipere; et de modo preparandi
 eam. Ca. l.
 De virtutibus aque carnis et de modo ipsam effi
 ciendi. Ca. li.
 De virtutibus sanguinis humani sublimati et de modo
 sublimandi eum. Ca. liij.
 De virtutibus auri potabilis deq̄ modo parandi
 illud. Ca. liij.
 De Gemmis resumptioni senectutis conducen
 tibus. Ca. liij.
 De Syrupis quibus senes uti conuenit et imprimis de
 syrupo acetoso. Ca. lv.
 De syrupo cidoniorum.
 De syrupo de corticibus citri.
 De syrupo radices zinziberis viridis et melle ro. co.
 De aceto Squilitico.
 De electuarijs. Ca. lvi.
 De electuario Gal. ad corporis matiem.
 De confectione philosophorum Auicenne.
 De electuario ambre et regum Auic.
 De triphera hali rodoā.
 De electuario letificante Rasis et Alkaph et de miroba
 lanis.
 De Diamusco et Diambra et electuario de gemmis
 Mesue.
 De Mithridato et Tiriaca.
 De electuario Conciliatoris nobili.

De electuario Modernorum.
De mirobalanis conditis kebulis ⁊ beliricis.
De Musco. De Zedoaria.
De medicina aliquantisper etiam extendente vitā iam
iam morituri decrepiti.
De Abortu naturali nec lugenda metuendaue neq;
optanda, Ca. lviij.

**De senectute quid sit: de eius parti-
bus: proprietatibusq. Caput primū.**

I Senectus quam Galienus semitā ad mortem
appellat: vt recte diffinitur: est dispositio que
dā pplexioni animalis annexa: actione calidi
innati in humido naturali et corporū celestium
Influxu causata: periodo mensurata qua animal decreſcit
et manifeste declinat, cuius pars vna senectus prima ap-
pellatur: que in hoīe a trigesimo vel trigesimoquinto aut
quadragesimo incipiens anno fere ad quinquagesimumqu-
tū vel sexagesimū perfici annū perhibet: cuius non pceptū
inceptio neq; oīno virtutis substantie ue membroꝝ in qua-
litate aut quātitate apparet defectus aperte, propter qd
etatem hāc senectutē incognitā Iudeus appellat: in qua
Labimur occulte tacitisq; senescimus annis.
In ea enī adhuc neruoz nō euenit cōtractio: neq; rugat
pellis: nec incuruant spōdiles dorſi: et oīo in mēbris om-
nīomeris pprehendi nō pōt si qd est diminutū: eo qd cali-
dū aliaz etatū antecedentiū optime restaurat deperditū:
qd calidū adhuc oīno nō est amissū. Est tñ hec prima se-
nectus pculdubio etas diminutōis, nō solū enī caliditas
nālis post tps pſistēdi: imo etiā quicqd est in senib⁹ tēdēs
in viā corruptiōis incipit diminui: et ob eā cām senē hoīez
corruptū dicūt qd in viā corruptiōis, nā corruptio et pcl-
pue nālis est in viā vetustatis: vt Aristot., auctor est. Sūt
tñ in hac etate vt ferūt differentie quedā sicuti et in omni
medio quod est inter duo extrema, eius nāq; pars prima
in quibusdā proprietatibus colt cū etate proxime antece-
dente: quam consistentie, pulchritudinis, et floris etatem
dicunt: calidāq; et siccā assignāt, ps vō eius postrema fm
aliquid proprietates participat vltime senectutis que fri

gida est ⁊ sicca essentialit̃ hūida vō accīdētalit̃; est tñ ⁊ fin
aliquid mediū habēs p equidistantiā inter has duas eta
tes quā in medio directē pstituit frigidā ⁊ siccā euapora
tione nālis hūiditatis. Idcirco pstitutis in ea etate attri
buit constantiā; sortem apprehensidē; sapientiā. Senes
enī facti hoīes p̃ma. s. senectute ampli⁹ ⁊ p̃fectius intelli
gūt eo q̃ intellectus in nobis senibus fact⁹ p̃ficiū mag⁹. cō
stantiā q̃dez eisdē accōmodāt eo q̃ frigidū ⁊ siccū bñ reti
net. apprehensidēz p̃sili p̃ defectū calidi p̃miscētis opati
ones rōnis. sapientiā vō p̃ multā exp̃ientiā plurimorūq̃
memoriā frigido ⁊ sicco p̃fortatā. In senibus insuper de
sire iā dissolutio iocorū ⁊ venereorū; p̃ imobilitatem fri
gidi q̃s in etate illa cōtinuo augef; ⁊ sicci q̃s nō de facili
mouef extra seipm. Dicūt aut̃ astronomi senectuti prime
dñari iouem p̃bentē nato ducatū annis circiter duode
cim; planetā futuri seculi; pacis ⁊ trāq̃llitatis; sub q̃ natus
bonis opibus negociaf circa diuina. Succedit p̃terea
huic pars senectutis alia que postrema est siue vltima se
nectus seu etas decrepita; quā seniiū aut senectā et finem
vite vocant; differēs a prima senectute sup̃fluitate hūida
quā habet seniiū cū manifesta corporis totius defectione
Tūc enim sentiūt seniores fere oēs imbecilliorē factam
esse eorū senectutem; in qua etate vt in pluribus cōtinuis
⁊ magnis longa senectus plena est malis. multa enim se
nez circūunt incōmoda; vt ait Flaccus. virtutis nāq̃ de
fectus in senioribus fere omnibus apparet manifeste. sicuti
membroz actiōes ⁊ passionēs ostendunt; ⁊ in primis ani
males in eis opationes imperficiunt cōtinuo; ita vt pue
rilia amare ⁊ facere incipiāt tandem. Euenit aut̃ id omne
vt peritiores docuere p̃ spiritū in eis animalii crassitiē
⁊ pigritiā qui nō penetrāt ad ventriculū cerebri sedē vir
tutis cogitative ⁊ discretiue imo remanēt in interiori ca

pitis cū defectu; et ob hāc cām l; in senibus non p̄hibeat
apprehensio fantastica; quia tñ p̄ actū rōnis male discurs
runt delirātes dicunt eo q̄ distempata est armonia virtu
tum aialius eoz sicuti lyra dissona, ideo ⁊ senes appellari
tradūt eo q̄ nesciant; aut a sensus diminutiōe, emarcescūt
enim tandem in senioribus intelligere ⁊ p̄siderare quod
dā interius corrupto, s. organo fantastico. Sunt q̄; senio
res imemores sicuti ⁊ pueri p̄ fluere vtrosq̄; hos q̄dem
p̄ augmentū; illos vō p̄ decrementū, est nāq̄ eoz me
moriam mala ad recipiendū propter dominantes in eis fr
giditatem ⁊ siccitatē. Inter tot tñ senectutis labores om̄i
membroz dāno maior est senis dementia; que vt ait poe
ta nec noīa seruoꝝ nec cultū cognoscit amici cū quo pre
terita cenauit nocte; nec illos quos genuit q̄s educit; nā
codice seuo heredes vtat esse suos. Amplius in seniori
bus vt generatū sit dicere hebetiores fieri sensus; mēbra
torqueri; p̄mori visum; auditū incessim; dentes etiaꝫ ac
ciboz instrumenta videmus; tactus quoq̄ in eis obtun
dū adeo q̄ propter eoz frigiditateꝫ nō sint bene sensitiui
in doloribus; vt Gal. ait, Forundē q̄; visus p̄moriendo
hebetat; aut enim ambos perdunt oculos aut luscis inui
dent; auditus obtunditur vt vix cornicines exaudiāt atq̄
tubaz cōcentus motus durefcit, ⁊ p̄prie decrepiti ita nū
cupatū; quia p̄pter senectutem vt aiūt nec mouere se neq̄
vllū facere potest crepitū; fiunt cū voce trementia labia
Minuūt q̄; senioꝝ gustus; nō enim eadem est in eis vini
cibiq̄ torpente palato gaudia. Senioꝝ preterea venus
sopitur; nam coitus iam lōga obliuio; vel si conetur iacet
exiguus cū ramice neruus ⁊ q̄uis tota palpeꝫ nocte iace
bit. Amplius fit in eis membroꝝ tremor p̄ dñū frigid
tatē vt tradit Aristoteles; corporis totius longioris p̄eci
pue statura torquet; incuruat; gibbosa; vixq̄ ab habente

portat ut ait Gal', ita ut longa statura q̄ in iuuentute de-
cora erat in matura senectute pficiatur: rugari et cōtrahi
non desinunt eoz mēbra nimio calidi et humidi innati de
fectu. Tot itaq; sunt senectutis incōmoda: ut liceat dicere
Plinianū illud: Anni senecte in penā viuacis vite tpi nō
sunt annumerādi: totiens enī in ea mors inuocat ut nul-
lū frequētius sit votū. Tūc enim quia longa grauis est et
inutilis etas viuere cum nequeant sit illis posse mori.

Dulce mori miseris sed mors optata recedit:

Est cum tristis erit precipitata venit.

Plerisq; nāq; senioribus sic odiosa est senectus auctore
Cicerone: ut onus ethna grauis dicant se sustinere, ene-
nit aut id dñi eos iā pfectos senio enervat et affligit sene-
ctus. Sūt aut et huic etati differētie quedam: nā ea pars
que p̄ime senectuti p̄ima est nō tante frigiditatis et hu-
miditatis extranee existit quāta ea que morti imediatur:
quā exitā etatem appellant, que quide; licet sit simpliciter
calido et humido naturalibus destituta: habet tñ humiditatem
flegmaticā exterius membris adherentem et remo-
lientem ea que humiditas est accidentalīs frigus mortis
et suffocatiōem caloris naturalis inducens. pp quā etiam
fit in senioribus vltima videlz senectute tussis vehemētia
quo fit qd et si vox in senecta exilioz sit: oēs fere tñ tussiat
senes et respirent quodā cū cantu anbelitus, cuius causas
dicunt: qd eoz pulmones implent supfluo viscoso, media
vo ps huius etatis dispositiōes habet medias, hec itaq;
etas tandem suos annos vite termino metit. Dicunt aut
astronomi vltime senectuti dñari saturnū planetā frigidū
et siccū, dolosum, cogitatiū, tristem, labore plenū et angu-
stia, natum gubernantem fm numerū annoz eius minoz
annis circiter triginta: sub quo natus plurimas patitur

infirmities et tristitias; ut tandem liceat seniori quodammodo dicere
Non sum qui fueram perijt pars maxima nostra; hoc quod quod superest la-
gor et horroz horroz; Venit enim onerata malis inopima sene-
ctus. His itaque incommodis pulsus poeta ad postes inferni
miseram senectatem finxit dicens: Vestibulum autem ipsum primumque in
faucibus orci: Luctus et ultrices posuere cubilia curae;
Pallentesque morbi tristisque senectus.

De causis senectutis in homine Cap. ij.

i Alter auctores ponit senectutem duplici evenire agere;
te; extrinseco, scilicet et intrinseco. Extrinseco quod et precipue
vli (ut et nos attingamur ea que astronomi de causis senectutis
scrutantes non spreverunt) a planetarum videlicet impressione in
corpus aialis iouis videlicet in prima senectute et saturni in
postrema; ducentium tandem natum ad annos fere, xcvij, et si
si anni quibus gubernatur natus a planetis a principio exitus
ei ex utero matris usque in finem vite prestatent, nam valde pauci
sunt homines gymneste seu macrobij, id est annos centum transi-
tes nisi cum amissione actuum fere omnium; quos qui pertransiunt ex
saturno in ducatum lune devenire ferunt; quod, xrv, annis qui sunt
eius maiores ducit, hos autem qui centenos annos excedunt
gymnestas appellat Crates pegamennus; alij vero non pauci
macrobios, Intrinsecum vero senectutis agens verius a medi-
co speculabile attingendo peritiores dicunt corpus humanum
cuius principia generationis sunt semina viri et mulieris; eo quod
principium humane sube est ex sanguine et semine; quod utrumque
suba est humidum fluidum ut; non perveniens ad coagulationem
tantam quam illud valde resolubile et passibile fiat plurimum non
cumeorum speciebus expositum est; quare quedam casuales sunt et
extranee illi evenientes; quia sunt frigiditas congelativa; ve-
nena; continuatisque solutio perniciosa; et omnia quaecumque casualiter
corpi humano occurrunt vitam privantia, inopinata enim res for-
me subincidunt omnibus hominibus; ut Galenus ait, et horum impressiones
medicis inquam talis non prohibere iubet; nisi in vli fortasse pre-

sertim cū casualia sint h̄: postq̄ tñ impresserūt poterit ipse
eorū phibere iacturā. h̄ astrologus vt aiūt cū non sint sibi
talia ex euētū h̄ nēla aut ad multū ptingētia eorū ideo va
let maximā partē phibē. astrologus enī optimus aduersa
plurima phibere poterit fm̄ stellas vētura: nā cū sciuerit
figurā regiōis ciuitatis p̄structe ac natalis ppriū sup nato
ptingētia perire poterit p̄sagire. bi tñ duo artifices medi
cus v3 ⁊ astronomus nāe hūane maxie h̄nt p̄sulere ⁊ pui
dere. Sūt ⁊ alie due nocumētorū spēs vnice a medico spe
culāde qbus corpus humanū exponit: quarū p̄ma est cali
ditas inate resolutio q̄ ordie quodā aduenit: altera vō est
hūio: is restaurantis q̄ fouet calidū putrefactio corruptio
⁊ ipius alteratio vñ fomēto vite pueniēs nō est: ⁊ q̄libz
eorū nocumētorū cām h3 intrinsecā ⁊ extrinsecā. he ḡ due
nocumētorū spēs hoiez ad duplicē mori spēm deducētes
egritudinālē v3 ⁊ nālem senectutē faciūt. interimunt enī
aīalia aut egritudinē aut nā: ad nālez vō mortē nēcio ante
cedit senectus. principia itaq3 senectutis ordine euenientis
vt medici attingētes dicamus q̄ sicuti nālis hūiditas re
solutio facta a calore inato ⁊ p̄tinētis quē mūdānū dicūt
est cā mori nālis ita q̄z est cā senectutis mortē antecedētis
eo q̄ ipa est via in mortē vt dictū est. cū enīz vita sit act⁹
viuētis mediāte nāli calore vt inslfo: q̄a vita ē p̄māsiō aīe
in calido nāli. calor is aīit illius ppriū subiectū est innata
hūiditas: ex q̄ calido ⁊ hūido viuere p̄cessum est: accidet
nēcio ad nālez innate hūiditatis p̄sumptiōez q̄ sit a calore
nāli in ea nā depascēte. hūiditate illa nō oīo absumpta q̄
calor nālis minuet ⁊ inde senectus subsequet. cū vō oīno
finiet extinguet calor innatus ⁊ mors illa subsequet quā
nālem dicūt: eo q̄ a principio euenit intrinseco fm̄ q̄ nālis
actio et cōtinua currit inter calidū ⁊ humidū: qua morte
paruis etiā passionibus in senectute aduenientibus velo
citer mori cōtingit. propter enī paucū esse calidū veluti

plurime euaporatum in multitudine si qua utiq; molestia
fiat particule prime que est cor cito extinguit; quo fit ut
sine tristitia fiat que in senectute mors, nulla enim violenta
passione in ipsis contingente moriatur; et insensibilis fit
anime ablatio omnino ut Aristoteles auctor est, Et hanc
mortem in quas tandem deducit senium habem aut mara
simonem dicunt; que procul dubio est corruptio corporis
viventis ex dominio siccitatis in contristabilis quidem eo
quod non sit a multa violentia propter magnam quam habent
senes inclinationem ad corruptiorem. Euenit autem talis
mors cum homo peracto etatis sue spacio ultimam pro
cesserit senectutem; tunc enim calor naturalis proprium hu
midum consumendo suscipit extinctionis (accidentaliter tamen)
causa fiet humido depauperato; propterea quod fiet causa ipsius
materiam consumendi; sicut lampadis flamma que extinguit
propterea quod suam consumit materiam, iuxta illud Senecae:
Qui mecum oritur mecum moritur; et qui me viuificat me oc
cidit. Et hec mors que corruptio est fit per marcedinem
que aduenit in senio, si ergo talis mors non est aliud quam ex
tinctio caloris naturalis; tunc senectus est quasi arefactio
eius et fere extinctio; cum aridum proprie id dicant quod na
turalem humorem amisit, quod enim destruit subiectum caloris
innati ut puta humidum est senium in habentibus animam; nam
caliditas que nobis a natura indita est primum quidem est humi
da imbecillis; ut Galenus inquit, aucta vero usque ad persistentium eta
tem resplendet et augebit et in plurimum attollit magnitudinis.
Hinc autem alimentum paulatim tabescit indigentia, et hoc est senectus
posterius vero extinguit ossariam quod est mors, recte itaque
commendat Galenus, inquit Aristoteles, dicens: o quam bonum fuit quod Ari
stoteles, senectutes assimilauerit siccitati plante, et illud ideo:
quoniam plante dum noue sunt et recentes; molles sunt et humide
deinde quanto magis antiquantur non cessat videri siccitas in
eis et augeri donec ad ultimum omnino siccentur, et hec quidem est

in eis mors ⁊ finis, moriuntur enim ut tradit Cicero senes si
cuti sua sponte nulla adhibita vi sumptus ignis extinguuntur
⁊ quasi poma ex arboribus si sint matura ⁊ cocta decidunt: sic
vita auferit senibus maturitas dum ad ultimum eorum vite ter-
minum naturalem pervenerint: quod perfectio non est aliud quam naturalis quidam
perventio ad ultimum frigiditatis et siccitatis quibus anima amplius in
humano corpore persistere nequit: ad quem tamen terminum ut dicebat
pauci aut nulli perveniunt multis accessibus interruptibus
prius vitam, quibus licet debilius obuiari possit arte medicinali
conservativa aut resumptiva: tamen ignorantia: tamen etiam impotentia.
Inventum tamen est regimen quod prohibens diutius causam siccitatis fa-
cientium accelerare proponit siccitati immoderate defendendo
videlicet humiditatem naturalem ne cito resoluta consumatur. Itaque de
causis senectutis efficientibus dicta sunt tanta. Eius vero causa ma-
lis extat homo cuius ipsa nondum totius universitatis membrum est
dispositio. Formales vero sunt qualitas ⁊ dispositio: sunt enim
eiusdem generis etas ⁊ cui ipsa annectitur complexio. Et quam ap-
propinquatio mortis certe a senectute ut dicunt longe abesse non
potest erit finis senectutis complementum omnium operum viventis et prae-
cipue cordis, talis autem est caloris naturalis extinctio ⁊ mors.

De causis extrinsecis velocitatis et tarditatis senectutis
in homine exceptis his quae sumuntur ab esculentis. Cap. iij.
Senectas prolongat his rebus quae vite spatium extendunt:
sicuti eadem accelerat causis quibus celerius senescunt
homines, rationes, naturae, priorum sunt priorae, haec autem quidam viles sunt ab astro-
logo verius speculande sicuti sunt celum ⁊ celestes aspectus
⁊ influentiae: ⁊ praecipue (astronomis asseverantibus) quam plan-
neta dator annorum vite nati quem alcohodem dicunt: aut for-
ma: siue pater: vel nuptus benivolus aspectu locum vite re-
spererit: quem psice ylech dicunt: ⁊ proportionat matri nupte
vel uxori. Adinunt quod ⁊ addunt anni ipsi nato iuxta sus-
fragium fortunatum vel infortunatum ipsi alcohodem. Alii fin-
nas ⁊ proprietates ducentium planetarum fortunatorum vel diffor-

tunatoꝝ sit integritas aut puerio nature inferioris hūane
p̄cipue tñ ducatu iouis ⁊ solis cū venē vigorari ⁊ extēdi
senectutē ⁊ hoīs vitā alūt; fieriq; b̄ maḡ in vna pte vni
uersi q̄ in alia pp ducatu planetaz magis vigere in vna
eius pte q̄ in alia; sicuti ⁊ vno tpe magis q̄ alio. nā quo
tpe capita eqnocaliū ⁊ tropicoꝝ signoꝝ zodiaci mobilis
in octaua spera directe occurrant sub capitibus p̄dictoꝝ
imobilis zodiaci in nona; tūc cās ⁊ virtutes ordinate p̄fe
ctioꝝq; mō īprimere in h̄ inferiora vt vigor ⁊ lōgius vite
spaciū gñatis presteť. Nō ḡ mīz est si in tempatioꝝibus re
gidoibus p̄scis t̄pibus hoīs corpe grādioꝝ; viribus ro
bustioꝝ pulcherrimi ⁊ gigantes diuturnioꝝ vite spacio
sint potiti; qđ nedū lege credē fas est h̄ etiā rōe p̄bari pōt
Cū vō p̄dicte zodiaci ad seinuicē magna distinctōe sepāť
breues sūt hoīm dies; cū snic Auicenna consentit dū in
qr; In nulla specie viuentis sunt positi termini vite causa
māe solius; h̄ cā receptōis lōgenitatis est īpressio a stellis
donec sit vita p̄cordās cū renolutōe alicuius aut multaz
stellaz. Particulariū vō cāz ⁊ p̄mo extrīsecaz aerē nos
p̄tinētez ⁊ periodū solis ⁊ lune assignāt. cā enī qđ est esse
lōge vite aīal quodcūq; auctore Aristotele; est p̄tempatū
foze ad p̄tinētē aerē ⁊ ad periodos solis ⁊ lune maxime
Rōnabili enī t̄pa oīm vitaz mensurari volūt fm nām pe
riodi. Ad has aut cās silitudo mediū p̄tinētis reducendā
est q̄ minus disponēs ad corruptiōez est cā lōgitudis vite
Etenī patria p̄ncipiū est vniuscuiusq; gñationis quēad
modū ⁊ pater vt tradit Porphīrius. p̄pter qđ exp̄imento
inuentū est hoīs diutius viuere in patria p̄pria tāq; eis
filioꝝ q̄ in aliena. Modus q; gñatiōis nato tribuit dies
breues aut lōgos cū virtutū roboꝝe aut ībecillitate. Ma
tos enī ex iuuenibus parentibus p̄ncipalia mēbra fortia
⁊ sana nālī h̄e; p̄rios vō p̄rie Damalce, scribit. p̄pter qđ
p̄ceptū est. viij. politicoꝝ ab Arist. virū annoꝝ. xxxv. muli

erem aut. xvij. copulari debere ut laudatior fiat cursus
tū vigoris seminis: tū tps gñatiōis et gestatiōis plis. q si
p̄ria horū fiat: ut q̄ p̄cubitus sit intempestivus frequētiō
corpe indisposito p̄cipueq; cibo et potu repleto sit natus
morbosus ibecillis cito senescēs vel saltē nō masculinus.
Sili mō ad vite longitudinē et brevitatem iuvare plurimū
existimandū est decentē vsum sex rez nō nālium corpi hu
mano nc̄lo obuiantiū et p̄cipue aeris ptinētis. sunt enim
hoīes bi qdē lōge vite: bi aut brevis alteri fm altera loca
distātes ut ait Aristo. q̄ et si lōgioris vite in calidis gētis
breuioris vō q̄ in frigidis: sicuti proliziō fiet sermo cū de
habitatiōe senectuti pducēte determinabit in sequētibz
attē caliditas resolvēs et liquefaciēs humiditates calorem
innatū ibecilliorē efficit et succedūt frigus et siccitas sene
ctutis. Indecentē preterea alia rez nō nālium admistra
tiōem cām esse senectutis festine et brevitatis vite sicuti et
p̄decentē tarditatis eiusdē et lōgitudinis nō hesitandū est
et p̄cipue labores modū excedentes. quecūq; enī labori
osa masculoz aīalia ppter laborem senescūt magis. desiccant
nāq; labor: senectus etiā sicca est. Et huius generis sunt
imoderata exercitia p̄cipue si ad ea sequat̄ potus aque
frigide. ptinē enī refrigerant viscera: et oīo vsus frequēs
eoz que faciūt frigus dñari cū imbecillitate corpis attra
hit senectutē: phibent enī virtutes nutritiū ab opatiōe
sua integra. Nec minus his quietem superuacua causam
velocioris senectutis affirmant. ociari etenim et omnino
quiescere senectuti perniciosum est. his enim complet̄ ma
gis senectutis cōplexio accidentalis: humida: aquea: hu
moris crudi habundantia: defectu calidi innati diminute
concoquentis. Consequit̄ preterea quietem exuberātem
in senibus pigricia quedā que impotentia denotat ad mo
tus inchoandos: virtutes animales relaxās et p̄plexiōem
corporis ad flegmatis naturā inclinans ut ait Avicenna

ideo ⁊ velocioris senectus est causa. Idē efficit ociositas
q̄ ex fortioribus extat cāis melancolie symbolicitatē hñtis
cum senioꝝ natura. Superuacuo preterea venereoꝝ vsu
hominem citius in senectutem precipitari euenit: pp̄ enī
frequentioꝝ concubitiū homines celerius senescunt: vt
Inquit Hali Rodoan. Inanitione quoq; corporis super
uacua siue illa sit quaz inedia causat veluti ieiunia aut fa
mes vel sitis tolerantia; siue ea sit quā euacuationem dicē
mus sanguinis vel alterius humoris properat senectus.
refrigerant enim ⁊ exsiccant dum supernacant euacuatio
nes. Idem euenit etiā repletionē exuberante illi opposi
ta; defectus enim ⁊ superabundantia ad easdem ducūt dis
ferentias. propter quod est videre q̄ ex repletiōe euacua
toꝝ membroꝝ ⁊ euacuatione superfluitatū vt organa hec
facientia nō oppilentur neq; imbecillia fiant sequitur ne
cessario vt nō cito hō senescat vt ait Gal. Vnus q̄ inordi
natus alimentorū mali succi aut tenuiū siue liquidoꝝ etiā
delicatoꝝ ppositiōem rarā ⁊ solubilem humoresq; fluxibi
les ⁊ tenues generantiū imbecillitatez virtutū adducit et
senectutem. Vigilie etiā modū excedentes intempestiuā
senectutem adducunt; sicuti enim libidinis intemperantia
labore plurimo ⁊ vigilijs superuacuis oculus senescit; vt
Iohes Nazarenus auctor est: ita hec eadez hoīez dispo
nunt in viam vetustatis ⁊ corruptionis; calorem enī na
turalem imbecillum faciunt ⁊ spiritum absumunt; corpo
ris nanq; robur nocturna vigilia minuitur. Amplius vi
tam breviorē facit somnus p̄tinus subsequēs longā in
ediam ⁊ corporis inanitionem propter humidū radicale
magis consumi q̄ corpore decenter repleto. Immodera
ta etiā anime accidentia cause sunt velocioris senectu
tis; ⁊ precipue eorum quecunq; vel corpus superflue ex
siccant; sicut generaliter euenit motū omnium animalium
frequentia corpus exsicantiū. Idem efficiūt quecūq; ex

eius corpus exsiccat veluti tristitia superflua, stupefacit namque
tristitia cum superuacua est et corrumpit nam hominis, estque malum
perfectius et fugibile ut tradit Aristoteles, ipsa enim nihil aliud est
quam dolor quidam propter amissionem alicuius boni cuius spatium
recupatio, vehemente quam angustia idem evenire prohibet; quam cum
sit dolor ex amissione alicuius boni in cuius recuperatione non
est spes; est fortis quedam tristitia. Idem etiam affirmant per
tine ingenti frequentata cogitatione; quam aduentum senectutis ac
celerat. Cuius generis est etiam passio heros grece dicta
id est amor grauis, et philischi arabice, id est amor superfluus; quam
est continua rei amate cogitatio per quam impio extimatio er
ratis imoderatus appetitus nascitur rem illam adipiscendi cuius
cumque agibilia omnia alia posthabentur. Cum enim in his omnibus fiat
vel motus vehemens et laboriosus spirituum aut vitalium sicuti
in angustia; aut aliter propter vitabiles sicut in tristitia; aut
ipsorum unio et fixio in interioribus sicuti in forti cogitatione
et amore superuacuo. Accidit ex horum frequentia si imoderata
diu perseverauerit quod accendat cor caliditate et nea cor
poris exsiccatio; ad quam tandem sequi poterit propter senectutem,
ingenta enim cogitatione robur corporis minuit. Idem quam fieri
autem frequentia ire magis modo facte quam furor est; furor autem
ira fortis et impetuosa agitationis permixta. Nec minus etiam
velocior fit senectus assiduo timore non paruo; in his enim
passionibus sunt consimiles alijs laboriose ordinate et repeti
tine spirituum motiones ad quas sequitur corporis exsiccatio, in
ira quidem in primis fit spirituum et sanguinis subtilioris motus
ab extremis ad intima; quia ad cor ubi inflammantur coopante
ad hoc felis euaporatione, propter quem motum in principio palles
cunt irati, deinde fit eorundem vel per se regressio a corde vel
deinde ad exteriora, et hec est causa quare rubet iratorum que
prius palluerat facies, intima itaque et extrema in ira calefi
unt; in timore vero fit solum violentus et inordinatus repen
tinusque motus ad interiora calorem restringens propter fugam, quam fit ut

timore nōnunq̃ ventres ⁊ vine soluant; sicut ait Aristo-
teles. cū supfluit vō timor egritudinē quā melancoliā dī-
cūt nō mō adducit ⁊ frigiditatē; imo interdū adeo incre-
scit quoad patientem interimat; vt auctor est Auerrois.
huius aut causa est regressus caloris naturalis ad cor ex
timore illatus. nō sic aut irā occidere sicuti timorē pdunt
peritiores; eo q̃ ip̃a calorē exauget in centro ⁊ circūferē-
tia. In genere aut timoris Zelotopiā etiā collocarūt ple-
rūq̃ imaturā senectā adducētē; cū ipsa timor sit quidam
cōtinuus amittendi bonū aliquod plurimū dilectū cū mo-
lestia ⁊ sollicitudine.

De causis velocitatis et tarditatis senectutis
extrinsecis in hoīe sumptis ex parte eorū q̃bus
vscimur.

Amplius celerius plerūq̃ senescūt hoīes imbecillitate nō
modo caloris naturalis ex decursu etatiuo eueniēte; neq̃
solū ex iōrdinato regimie rerū nō naturalī quarundā de
quibus in antehabitis dictū est; verūctiā rōne eorū q̃bus
alimur sine esculēta poculentave sint nata deglutiri. sicuti
in p̃mis eorū vsuz aiūt que attenuatiuā et exiccatiuā vires
hnt corpus adurentia q̃ nutritia medicinalia dicunt; cen-
aromata et acrumina q̃bus senioribus fm vīz medicā dū-
taxat qua corp⁹ exalfaciāt virtutiq̃ stomachi p̃coquēti
opitulent. nō aut fm eam qua corpus exsiccent concedā-
tur. naz senectutis nutritia humectatiua ope pretiū est
esse. similī mō ⁊ holera ⁊ fructus hūidi putrescibiles plu-
rimo vsu; humoris nāq̃ restaurātis alteratio siue putrefa-
ctio ⁊ corruptio plerūq̃ senectutē velociorem facit; q̃tis
calor putredinalis nālī cōmiscet ip̃m inficiēdo ⁊ naturalē
eius actionez in pprio humido ipediendo ⁊ accelerando
et ex p̃nti senectutem intempestiuā adducendo. fieri aut b

his que flegma generant crudū; aquosum ⁊ indigestū dicunt. Intra enim hūmōi humor meatus nutrimenti nālem calorem per membra transire ⁊ vigere prepediens. cuius dispositiōis plurima sunt alimenta ⁊ precipue fructus humidī aquosi recentes qui parati sunt putrefactioni. cibis enim attenuatibus ut sunt herbe et interior pars fructuū arborū habentū cortices duros hoīes vesci cohibuerunt nā eorū frequenti usu celerius senescūt; ut Iudens auctor est. hi enim sunt quorū aquositatem recipit sanguis; sicuti malū siue persicū cerasum ⁊ his filia. horū nanq; hūiditas nō facile separatur per primā aut secundā digestiōez propterea pplexio eorū dici fortis ita ut ptes eorū substantie nō facile sepeñt in relatōe ad humanū calorem; l; absolute in relatōe ad ignē seu ad calorem eius ut calor est debilem pplexiōem habeāt. Cuius prius evenit de oleo cuius tanta est partiū p iunctio ⁊ fortis natura alligās ut arte ⁊ natura nequeāt abinuicem segregari. si enī; oleū etiā eterno tpe seruesceret ptes nō separeñt nisi fecales; cū tñ plurime sint eius partes hūide. aerree. modicū ignee. subtiles penetratiue. Aliie vō viscoze terrestres ut alibi speculari dū est. Fructus autē aquosi quorū debilis est natura sicuti sunt ficus ⁊ vne recentes quorū pars magna separāt per digestiōez primā a chilo in stomacho ideo ventrem leniūt nō ita sunt aquosi flegmatis generatiui; eorū nāq; aquositatem nō recipit sanguis. Idem autē de peponibus humidis a quibus pars magna segregāt per digestiōez secundā; propter qd vrinā mouēt. quare sanguis genitus ex iā dictis fructib⁹ cā etiā extat caniciei; de qua erit sermo. c. v.

De causis intrinsecis velocitatis et tarditatis senectutis. Cap. iiii.

¶ Inter cāz celeris senectutis intrinsecarū plurimas continuatos languores nō neglexerūt ⁊ eorū maxie

stomachi maliciā presertim concoctōis eius corruptōem
que quāq; ad senū nō modo intempestiue adducere: imo
et ad egritudines stomachi plurimas et malignas affirmāt
sicut ad epilēsiā, melancoliā mirachā et ad similes: imo
eā matrē egritudinū et originez chronicarū infirmitatū vo
cat Auicenna: frigus q̄s dñans cū imbecillitate corporis
prohibens virtutem nutritiā ab opatiōe sua integra dis
positiōem senectutis et ethicā senij cū siccitate adducit: ve
lociorem aut senectutem adducere asseuerāt: q̄a calidū et
hūidū que duo sunt cause pticulares principales et intrin
sece vite longitudinis in sua perfectōe et vigore nō cōser
uant neq; decentem proportiōem eorū que ex decursu eta
tuo determinata periodo est nata p̄pleri longo tempore
custodiūt: imo aut humidū generāt insufficiens calidi fo
mentū aut superflū nō educūt aut non alterant neq; cō
temperant: imo festināt vel quouis alio modo impediūt.
Calidū enī et humidū in eo q̄ principia sunt vite conser
uatiua quibusdā p̄ditōibus insigniri volunt: quod videlz
humidū sit digestum et aerēū vt eo calidū decenter soue
atur: ip̄m q; humidū nō facile putrescat neq; sit modicum
ne celerius exsicceat: neue supabundās vt decenti calido
gubernet: sintq; ambo proportiōem p̄ueniētē habentia
cū domino calidi sup humidū, aliter enī vel putresceret
aut congelaret humidū aut suffocaret et exstingueret cali
dū. Causas v̄o pticulares intrinsecas non principales a
q̄bus potissimū dependēt tarditas senectutis et elōgatio
vite assignarūt dominū qualitātū actiuarū supra passiuas
et calidi supra frigidū et humidi supra sicco: vite nanq; et
omnis anime operationem per calorem sicuti per p̄prium
et maximū instrumentū constare quis ambiget: humido
v̄o sustentari foueri q; calorem dicūt, dominū v̄o passiua
rum super actiuas putrefactionem adducere: sicci autem

supra humido minus constare calidum. Sunt tamen he
que dicte sunt cause longee vite coadiuuantibus causis
conseruantibus ex sex rebus non naturalibus vsu mode
rato corpori aduenientibus. oportet autem et preter hec con
uenientem qualitatem actiuarum mensuram et passiuarum concurrere
necnon actiuarum et passiuarum inter se decentem proportionem; et
amplius actiuarum ad passiuas; et adhuc istarum omnium precipue
ad terciam quod est cor. videtur enim vite spacium longius persequi
quam maxime cordis preparationem proportionalem occultam. eue
nit enim quod homo perfectionis eucrate decenti vsus regimine
velociori vite spacio terminabitur alio discreto aut malo
posito regimine id raro eueniat; imo non est impossibile
ut ait Auerrois quod sint duo homines perfectis perfectionis equa
lis eodem regimine directi; unus tamen optimam finem secundum natu
re cursum persequatur; alter vero mortem incurret propterea quod
in eo mali generabuntur humores mortem adducentes. et
causam huius esse dicit Auerrois; quia in eius perfectione
est mala preparatio fixa que causa est ut in ipso hec malicia
generetur; etsi hanc preparationem ignoremus. huius autem
ignorantie causa est quia in naturis tot sunt preparationes fixae
quod eas signis cognoscere nequeamus. preparationes autem
istas vocant dispositiones quasdam individuales materiam hanc
signatam persequentes causatas ab ylech et alchocoden finem
quod his rebus consociantur variabilibus. et tales forte sunt me
rita quedam que unusquisque compositum ex quattuor ele
mentis secundum maiorem et minorem proportionem ipsorum elemē
torum in composito sortitur et meretur habere ab influenti
bus stellis fixis que species inferiorum dispositorum respiciunt;
easque influunt secundum aptitudinem materie; forme enim dantur
secundum merita materie. id vero quod tribuit materiam forme sub
diuersitate dispositionum sicut sub diuersitate meritorum est
motus celi commiscens ut profundius speculari potest. eo quod

nihil ab reꝝ natura sine aliqua occultiore causa gignitur
His aut oibus causis senectutē ⁊ mortē p violentiā factā
celerius adducentibus: quā mortem extinctiōem factā a
ꝑrio appellāt: eo qꝫ fit p putrefactiōem humidī nutrimentū
talīs ex indecenti regimine reꝝ corpꝫ hūano nēcio euentū
entiū: resistendū ēē inbēt regiminē ꝑhibitiuo generatiōis
putrefactiōis ex corpꝫ tutela a ptāte caloris extranei in
trinsēci ⁊ extrinsēci.

**De causis quorundā accēitium etatem
senilem comitantū: precipue canoꝝ, ru
gaꝝ. ⁊ caluitij. Cap. v.**

C Anī ⁊ cutis ruge sunt de precipuis accidentibus se
nectā ꝑsequentibꝫ: cui etiā associat ⁊ aliqui caluitiū
rarius tñ reliqs duobꝫ: qꝫ cās scrutātes et ꝑimo canoꝝ
dicūt qꝫ vera canities: quā canitudinē plautus appellat ⁊
est languor pilī: fit a corpꝫ senectute in hūc modū decli
nante iam ad frigiditatem corpore fit senectus: que vt au
ctor est Gal. nihil aliud est qꝫ mala dispositio frigida ⁊ sic
ca. cū aut caliditas ꝑꝑria ⁊ innata sit virtus cuiuscūqꝫ di
gerēs alimentū: extranea vō putrefaciēs ⁊ corꝛūpens ac
cidet ꝑꝑ corpꝫ lapsum ad frigidū ⁊ siccū dñante frigi
ditate nutrimentū ꝑueniens ad mēbra diminute a calore
īꝑoꝝ ꝑꝑꝫ magnaqꝫ ex ꝑte putrefieri ⁊ corꝛūpi ex eoꝫ
humorem frigidū aquosum flegmaticū ⁊ putrescibilē fieri
Vapor itaqꝫ q est materia pilī a tali surgens alimento: tñ
sui viscositate: tñ caloris ꝑꝑellentis imbecillitate nō de fa
cili ꝑtransit. ex longitudine qꝫ more in poro putrescit a cali
ditate ꝑtinentis: ⁊ cū putrescit albicatur ꝑꝑter plurimū
habere aeris interclusum ex sui viscositate: quare accidit
inde capillus canus. ideo ⁊ canities sic nuncupata est qꝫ
candities a candore. Euenit aut id omē in digestiōe qua
dā: nā ea que in carnibus fit indigestio canos facit: vt tra

dit Aristot. Qd̄ v̄o putrefactiōe quadam vaporis id eue-
niat signū esse dicunt: tū quia tectos pileis pilos ⁊ oper-
culis citius canescere videmus pp̄ non p̄flari impediēte
cooptura. p̄flatio enī p̄hibet putrefactiōez; tū etiā: q̄a sūt
cani in tpib⁹ p̄mū ⁊ mag⁹ pp̄ hūiditatē flegmaticā in mu-
sculoz tpibus it̄ceptā eosdē irrozanē, vñ ⁊ hoies tales
temporicanos appellāt sicut veteri sermone vulgatū est:
vt est apud Alexandrā in p̄bleumatibus. ex mō aut̄ gene-
rationis canoz cuius notio iā p̄cessit declarāt qūo frus-
ctus ⁊ holera aquosa canos adducunt. dum enī sanguis
permanet pinguis spissus calidus et viscosus capilli sunt
nigri: cū v̄o ad aquositatē tendit sūt capilli decliues ad h̄
vt fiant cani. quare pro tardandis canis fructus repellen-
dos Auicenna iubet ⁊ holera humectātia ⁊ genera lact⁹
triticiū aqua concoctum: pultes: potum aque plurime. do-
cetq; modum quo venereoz sine modo vsus canos facit
mouet enim superfluous humores ad extrema corporis ex-
siccatoz vaporem calidū putridū venientem ad partes su-
perficiē cutis quo in loco putrescit. Quoniam autem al-
bedinis canoz causa similis est ei que rugaz cutis: quam
caperatam cutem dicunt rugosam a cornuū caprinoz si-
militudine: ideo ⁊ dixerunt q̄ vapor subcutaneus qui in
manifesto corporis existit terrestris est plurimūq; naturā
grossi aeris habens quem contingit aut cōgelari et tunc
erit quasi glacies plana: aut non cōgelari et euenit eum
putrefactū rugas facere p̄tibus subtilibus eductis. crassi-
oribus v̄o contractis per nō p̄gelantem h̄ cōprimētē fri-
giditatem. corrugatio enī corporis contraria est aliquo
mō glaciali congelationi: q̄m̄is ruge ⁊ glacies in gñe con-
ueniant quo ad causam. sunt enī ex vapore in forma nō
simili existente: h̄ ambo sint quoquo mō vaporis putresa-
ctio. pp̄ qd̄ recte senectutē appellauit Homer⁹ rugositatē

et glaciem. Consequuntur autem ruge nimiam cutis exsiccationem
substantificam cum frigiditate; nam ad aucta siccitate rugosi
fiunt homines ut inquit Galienus; modus autem est quia
siccum est causa laxitatis et frigidum est causa corrugationis;
eo quod frigidum stringendo plicam pellis super aliam applicat et
sic inducit rugas; sicut autem canes et ruge errore operantis vir-
tutis digestiue tercię errantis que in membris celebrat; quorum
omnium salutaria remedia suis dicent locis; precipue, c. xliij.
Sic quoque a corporis senectute quandoque caluitium quod
nihil aliud est quam naturalis quidam pilorum defectus; et ma-
gis in ea quam in alijs etatibus, tunc enim ex superflua siccita-
te in ambitu totius corporis senilis contingit etiam ma-
teriam in pilum conuertendam absumi. Sic quoque maior
pororum rarefactio qua retentio pilis prohibetur cooperante
ad exuberantiam siccitatem anterioris capitis partis quam caluaries
dicitur. Consequitur autem imensa hinc incipitis siccitas paucitatem ce-
rebrum et eius elongationem a craneo quibus exsiccat craneum et
cutis ita ut non remaneat humiditas glutinosa radices pilorum
inuiscatua, magis vero accidit hinc in parte capitis anteriori qua
passibilior tenuiorque; quibus redditur aptior a causis exsiccanti-
bus et resolucentibus in suis dimensionibus minorari, cutis
etiam ibidem est craneo immediatior magisque carne priuata a
qua humectari deberet, minorato itaque cerebro et sine par-
tem illam craneo exsiccato cuti quasi arefacta cadunt pilis,
et per eandem causam non fit amplius eorum regeneratio;
hos autem homines recaluastrum appellant. Horum vero
trium accidentium senectutem ut plurimum comitantium
ruge, et canes, seniores cuiuslibet nature sine tamen magis et
minus inseparabiliter afficiunt, sicut enim in senectute cane-
scere ita est homini proprium ut omni pueniat soli et aliqui;
ita et corrugari; adeo ut nemo sit per omnes etatis gra-
dus ad finem usque vite decurrens non impeditus qui his

stigmatibus non insigniatur, siquidem in omnibus imbecillioribus continuo factis innatur deficit calor; quibusdam tamen celerius; alijs vero tardius. Id vero ostendunt; eo quod frigidi et sicci homines cerebri notio est cito circa caput senes fieri omnes ideoque canescunt citius, quod non evenit in notionibus aliarum discrasiarum cerebri. Dictum est etiam homini vni animalium canitiem in senectute attribui; eo quod solus homo inter cuncta animalia proprie caluescat solus et canescat; nam cerebrum quod est in capitibus aliorum animalium proportionem quantitatis suorum corporum modicum est humidum non plurimum; ideoque et digerens calor perfecte vincit ipsum. Licet inter cetera bruta canes aliqui in equis appareant eo quod ossa equi capitis teneriora sunt et rariora ossibus capitum aliorum brutorum. Cuius signum esse dicunt; quod modica percussione incidente capiti equi precipue in temporibus statim emoritur; quia tamen multoties canes ante senectutem eveniunt; tamen longis continuatisque languoribus; tum timore mortis horribilis; tum etiam tristitia longa; tum lapsu naturali cerebri ad frigidum et siccum; celerius enim hos senescere affirmant. Scribit enim Hygonus Niccensis quidam in Albania homines a puericia statim canos. Rugas vero sic evenire prodit nemo nisi forte propter tabem aut marasimonem; que est humidi radicalis siue substantialis consumptio ut evenit in ethica tertia specie, ideo veteri proverbio dictum est canos vanos esse in significando senectutem; rugas vero certas. Caluitium vero non necio neque inseparabiliter senectutem comitatur, est enim dare senem cui usque ad mortem non evenit caluitium, propter quod soli homini hoc accidet sicuti et canes proprie contingat; non tamen omni neque semper, quod facile percipi posse docet Galenus. nam quorum cerebrum temperatum est hi caluescunt non facilius neque citius; hi vero quorum cerebri natura ad calidum est declinans; quorum autem cerebrum siccius est supra equalitatem brevis, id est, velocius calui fiunt, humidioris vero

cerebri nō oīo: qđ si alqñ tarde tñ, ⁊ ob eā cām inqt Gal.
qđ cuius cutis ab ineunte etate declinior ad siccitatem fu-
erit ⁊ ad duritiā; cum ad senectutem peruenerit in qua
membra refrigerant oīa exsiccantur aresuntq; siet postea
cutis testea piloz ortui inepta, remanet enim pellis sicuti
glacies solida a frigiditate poros comprimēte per quam
penetrat nihil. Et ideo etiam resplendere aiunt caluitia
sicuti specula quedam. Non sic autem euenit his quoz
cerebri natura calida est ⁊ humida: imo hi non facile cal-
ui sunt, neq; similiter quozum cerebri natura frigida est
⁊ sicca; frigiditate tñ magis dominante qđ siccitate, neq;
quoz cerebri natura frigida est ⁊ humida.

De signis senectutē significantibus tam
pronosticijs qđ demonstratiuis. Cap. vi.

- o Riuntur cum senectute note quedam eā ostenden-
tes ex quibus sunt accidentia senectuti propria et
complicia. ducunt enim accidentia propria in cognitōem
cuius sunt subiecti, ⁊ hoz ruge cutis corporis ⁊ precipue
faciei; et cani defectu caloris innati ex decursu etatiuo cō-
tingentia; que si appareant senectutis stigmata nō modo
verū etiam vexillum vêturæ mortis appellant. Si caluitiū
quis incurrit ita vt etate caput eius nudetur proxima se-
nectus est, defectus enim capilloz naturalis magis circa
senectutem euenire aiunt propter magis in ea etate vige-
re causas caluitiū facientes. Si increscāt plurimū qui n
supercilijs sunt pili; siantq; oculi sponte concaui senectu-
tis indicia sunt, ait enim poeta senior factus:
Nam quos grata prius cilioz ferta tegebant
Desuper incumbens hispida silua tegit,
Ac veluti inclusi ceco clauduntur in antro
Nescio quid toruū vel furiale vident,
Sunt enim quibusdam factis senioribus supercilia adeo.

longa ut abradant qui latent in coniunctione ossium, et senescentibus quia distant ossa penetrat amplior humiditas. Propter namque humiditatis assumptionem coniungentis et obturantis sectiones plures que sunt in ossibus superciliorum fumus hinc emissus amplior pilos extendit et corporis senilis propago ut antiqua quasi ruinosa et transparens reddit edificium ut ait Aristoteles. Maxime autem id experiuntur meditationibus continuis dediti propter calorem et spiritus magis in eis moveri ad partes capitis anteriores. Quare magis egent illorum tonsione sicuti et pilorum capitis. Senectutis etiam testimonia sunt defectus operationum alicuius plurium vel omnium virtutum animalium motui inservientium sponte eveniens; et in potentia usus venereorum spontanea neque sensata in eo solita delicta; dicente Poeta senio affecto:

Nec veneris nec grata mihi sunt munera bachi

Jam dulces epule delitiaeque nocent;

Cogimur a gratis animum suspendere rebus

Atque ut vivamus vivere destitimus;

Qui diu nature prostrationem patiuntur continuamque ac sensatam virtutis resolutionem sponte evenientes his senectus instat. Quod etiam Poeta significat dicens:

Sola iacens natura manet que sponte per horas

Solvitur; et vitio carpitur ipsa suo.

Ubi quis sponte non iuuatur a iuvare solitis senectus pro prima denuntiatur. Unde

Non totiens experta sibi medicamina profunt

Non egris quicquam ferre solebat opem.

Si alicui sponte evenierit forme mutatio, coloris, cutis ariditas, nervorum rigiditas, corporis prurigo; ut qui olim plenior et speciosior et coloratior, tibiadus, deformis, decoloratior sponte fiat senectutez adesse manifestum est; Seniore dicente:

Ipsaq; me species quondam dilecta reliquit
Et video: forme mortuus esse mee;
Pro niueo rutiloq; prius; nunc inficit ora
Pallor: et exanguis funereusq; color
Aret sicca cutis; rigidi stant vndiq; nerui
Et lacerant vnce scabida membra manus:
Jam pavor est vidisse senem nec credere posses
Hunc hominem humana qui ratione caret.
Ubi his passionibus quis afficeret quas seniorib; ut plu-
rimu euenire in plogo dictu est sicuti sunt dispine, disurie,
cattarri, strangurie et hmoi, precipueq; nocturnis vigiliis
furiabulq; somnis quis premat senibus euenientibus pro-
pter tristitia qua affert eis senectus ut ait Sal. Quo in ge-
nere sunt etia supra psuetudinem tumultuosa somnia sene-
ctus proculdubio instat: Dicente Poeta seniore:
Ipsa etiam cunctis requies gratissima somnus
Aduolat: et sera vix mihi nocte venit.
Vel si laxatos vnq; dignabitur artus.
Turbidus heu quantis horret imaginibus:
Logor per mediam turbatus surgere noctem
Multaq; ne patiar deteriora pati:
Vincimur infirmi defectu corporis: et qua
Noluerio infelix hac ego parte trabar.
Si sponte quis grauetur ab his alimentis solitis que si-
ne alteratione notabili vim habet resumendi corporis vi-
res necno inedia et saturitate ledatur senectus metuenda
est: Dicente Poeta:
Et me iamdudum cui nulla aduersa nocebant
Ipsa quibus regimur nunc alimenta grauant:
Esse libet saturum; saturum mox esse pigebit
Prestat ut abstineam; abstinuisse nocet:
Que modo profuerat contraria redditur esca

Fastidita lacet que modo dulcis erat.
In malis iam senem esse testatur; ubi spontanea veretur
tristitia inuidendo ea quibus visus delectari cōsuevit, qđ
etiam poeta sentit dum ait:
Quid q̄ nulla leuant animos spectacula rerum ?
Si sine causa cuiusdam accadat lesio virtutū exteriorū sensi
tiuarū; siue ablata fuerit alicuius earū opatio diminuta aut
corrupta ne in senectutem de' proximo incidat metus est;
Poeta dicente:
Iam minor auditus; gustus minor; ipsa caligant
Lumina; vix tactu noscere certa queo;
Nullus dulcis odor; nulla est iam grata voluptas.
Ubi quis nequeat intueri obiecta visibilia parua de ppe
que tamen aliquantulū distantia possent intueri; si id sine
cā eueniat excepto etat' defectu senectus est, debilis enī
est seniorū visus propter humidi paucitatem cuius cā ve
hementer mouetur a lumine vt docēt peritiores, cū ergo
color in actu existens lumen habeat sibi annexū ppinquus
nimis eos alterabit vt nihil aliud videre possint; remotus
vō cōmensurabitur magis; quare impressio erit imbecillior
et non mansura, ait enim Poeta:
Si libros repeto duplex se littera findit
Largior occurrit pagina nota mihi;
Claram per nebulas video; mihi cernere lucem
Nubila sunt oculis ipsa serena meis;
Eripitur sine nocte dies caligine ceca
Septum tartareo quis neget esse loco.
Si enī assidue et sine causa alia oculi lacrimantur senectā
adesse testatur, dicente Poeta:
Quondam ridentes oculi; nunc fonte perenni
Deplangunt penas nocte dieq; suas.
Opationū mentis lesio trifariā dicta; diminuta v3; albata

et corrupta; alicuius precipue virtutum interiorum cognitio
uarum spontanea; ob quam senes delirantes dicuntur se-
nectutis vitium est, ait enim Poeta:

Idem letheæ senum subeunt obliuia mentem

Nec confusa suam meminisse potest:

Ad nullum consurgit opus cum corpore languet

Atque intenta suis astupet ipsa malis.

Senectutis quoque instantis testis est mutatio morum absque
causa manifesta consuetudinum et precipue cum maturitate siue
gravitate quadam; Sua enim unicuique tempestivitas est
data ut inquit Cicero, ut enim infirmitas puerorum et fero-
citas iuuenum et gravitas iam constantis etatis; sic senectus
tamen maturitatem seu gravitatem ascribunt; levitatem autem
puericie; Poeta dicente:

Exultat levitate puer; gravitate senectus.

Stabilitas quoque secundum voluntates senectuti est propria; ut
Alicenna prodit, omnia autem hec mores concernentia
intelligantur qualibet etate naturam sibi propriam servante.
Potest enim ex preventionem et perversionem etatum quasi
monstruose puer seniles mores habere; quam senilem iu-
ventam appellant; que proculdubio premature mortis est
signum; ut Cato Censorius dicere consuevit; Conflictari
continuatim longisque languoribus tam corporis quam ani-
me sponte evenientibus senectutem non metuendam modo
sed timendam testatur, sicuti enim ex utrisque continuatis
nonnunquam fiunt cani senectutem precipue comitantes ut
suo visum est loco; ita et eisdem fit velox quasi precipitans
senectus, ea propter languorem senectutem acquisitam si-
cuti et senectutem languorem naturalem appellant, unde
et Poeta sic ait:

Hinc miserum scabies; hinc tussis anhela fatigat

Continuos gemitus egra senectus habet.

Hinc me sollicitum torquent super omnia cure
Hinc requies animo non datur vlla meo.
Querere que nequeo semper retinere laboro
Et retinens semper nil tenuisse puto.
Nec minus senectutem expectandā inlo prestolandā pre
sentemq; a'fuerant; spontanea omniū rerū non consueta
suspitione, credulitate, ⁊ deliratione ei bonūq; copia; di
cente Poeta:
Stat dubius tremulusq; senex semperq; malorū
Credulus; ⁊ stultus que facit ipse timet;
Laudat preteritos presentes despicit annos
Hoc tm̄ rectum quod facit ipse putat;
Deficit auditor non deficit ipse loquendo
O sola fortes garrulitate senes;
Omnia nequicq; clamosis vocibus implet
Nil satis est horrent que placere modo;
Arridet de se ridentibus ac sibi plaudens
Incipit ob brobio letior esse suo.
Ubi sine causa quis a quacunq; seu naturali siue nō na
turali tempoz anni varietate prematur hinc senectus est
ita vt queruli senes dicant;
Jam pena est totum qđ viuimus; vrinur estu;
Veris ⁊ autumnū ledit amena dies,
Nos ledit modicoq; etiam corrupimur estu;
Officiunt nebule frigus ⁊ aura nocēt;
Et oīno senectutis note sunt mutatio spontanea habitus
gressus; coloris; vt si sponte emacuit colorem decorēq;
amissit, membrorū tractio ⁊ decrementū, totius corpis in
curuatio; que oīa si seniori eueniāt suspecta sua bona hēre
iam debet, si modo credimus Poete dicenti;
Iste sunt primitie mortis; his partibus etas
Defluit; ⁊ pigris gressibus ima petit.

Non habitus non ipse color non gressus euntis

Non species eadem que fuit ante manet;

Labitur ex humeris demissa corpore vestis

Queq; brevis fuerat iammodo mihi longa est;

Parua licz magnū palia pondus habent:

Contrahimur modoq; miro decrescimus ipsi

Diminui nostri corporis ossa putes.

Nec celum spectare licz; sed curua senectus

Terram qua genita est ⁊ moritura videt.

Sitq; tripes prius quadrupes vt paruulus infans

Et per sordentem flebile serpit humū.

Hinc est q; baculo incumbens ruitura senectus

Alliduo pigra verberare pulsat humū.

Et numerosa mouens crebro vestigia passu.

Quibus oibus in senio apparentibus fere retro quasi rui

na quadā senes reuoluunt, fit enī eo tūc q; prius senex iā

senectio factus cassabundus, i. crebro cadens.

De Prescitis breuitatis atq;
longitudinis vite. Caput. vii.

I A primis illud precipue sciendum est omnis mun-
dane geniture sortem ex planetis eorumq; signis
tanq; ferrum ex lapide magnete dependere; vt Ptholo-
meus scribit. Ad vite itaq; hominis extensionem indicā-
dam vires aspectuū siderū ipsozq; coniunctionem in for-
titudine ⁊ debilitate diligenter animaduerti inbent. Bu-
ratio enim illoz ad vitam hominis extendendam sicuti ⁊
alioz gñatoz plurimū facit; l; (vt lege creditur) hec illis
oimodā necessitatē nō iponant; cū eoꝝ in hīferiora actio
īpediri possit vl' ex libero arbitrio aut ex qualibet alia dis-
positōe mae. sciēs itaq; duratōez aspectuū oīm; oīm; cō-
iunctionū ⁊ vires oīm; siderū in circulo celesti exstītū in p-
ma hoīs pceptōe de breuitate aut lōgitudine vite nari aliq;

prescire posset, ut tñ ad ea q̄ medico attinent accedamus
Dicendū q̄ cū ad vitam extendendam plurimū pducant
bonitas aspectus celestis; vsus moderatus rex sex nō na
turalium; laudatioz alimenta; ⁊ complexionis perfectio;
precipueq; influentia membrorū principalī sup toto plu
rimū est nēcia et eorū presertim ipsius cordis, ideo omnia
hec et maxime cordis proportiōem pplexionalē animad
uertī volunt ad significandū vite longitudinē siue breui
tatem, ab his itaq; que rationi substantie sunt inherencia
non discedendo asseuerant peritiores; q̄ hō in cuius cō
plexione dñā ntur virtutes naturales actiue sup passiuas
cū pportione actiuarū adinuicem ⁊ passiuarū inter se; ⁊ ea
rundem ad actiuas; ⁊ adhuc istarū oīum ad cor longioris
est vite; nā vt dicebat hoīs vita vlr cordis pportōez pple
xionalē psequit̄, ⁊ hui⁹ dispositōis dicūt hoīez cui⁹ cōple
xio est eucrata, hoībns nāq; plerūq; quorū viscera ⁊ virtu
tes sunt fortia eueniūt egritudines pnciose qbus prema
turam mortem incurrūt, alij vō ibecillioris virtutis in vl
timā pueniūt senectutē l; regimē eorū sit p̄sile, nōnulli etiā
grauī morbo vexati diu viuūt; vbi plurimi bone p̄sistētie
moriuūt iuuenes, hoīz aut in vita diuersitatem varietati
eorū in hac pplexionali pportioē cū habundātia caliditatē
⁊ hūiditatis ⁊ dñio virtutū actiuarū ascribūt, pp qđ existi
māt q̄ plures q̄ pplexio q̄ est p̄pria in lōgeuo vite spacio
aut in scia medicine est ignota; aut difficile scīf, ⁊ eā noscē
sensu est valde difficile; imo mag⁹ rōe q̄ sensu pceptibilis
est, ⁊ ista pportio vt ait Auerrois est nāliter ignota, quid
tñ sit ista pportio pplexionalis in antehabit, c. iij. suo di
ctū est loco, Dixit aut Ally Ikodoan cui opio pcedēs resi
stīt; q̄ hoīs calidi ⁊ hūidi pplexio decent p̄seruat̄ in eoq;
chimi equant̄; ⁊ euadit ab egritudinibus putrefactōis; et
ex p̄nti natura est vite longioris hoīe alterius pplexionis.

humidissimi enim et calidissimi auctore Gal. sunt longe-
uissimi, neq; p̄hibet vt peritiores affirmāt p̄plexiōez vite
longioris habere opatiōes minus p̄fectas; imo esse egro-
tabiliorē p̄plexione equali propter intemperamentū in ca-
lido ⁊ humido, ⁊ nibil minus sub ea plus elongari vitam
p̄p ab intrinseco habere cām lōgitudinis vite, quare si cō-
plexio paulo in caliditate ⁊ hūiditate excedentior tempe-
rata euaserit vt aīst a putredinibus ad quas maxime duz
iuuenescit hz p̄mptitudinē fiet cā extendendi vite spacij;
ad quas tñ nō est apta p̄plexio que media est, bone nāq;
p̄sistentie hoīes nō moriunt iuuenes p̄p nō hēre p̄portio-
nem illā p̄plexionalē quā fingeat Auerrois; sed propter
peccare in eius custodia; nūc vno mō nūc vō altero, ⁊ in-
de accidere egritudines p̄niciosas nec iudicat medicus
precise vite longitudinē; eo q̄ nō pendet hoc solū a causa
intrinseca sed a causis p̄seruātibus ab extra. *Ordinat aīst*
Ally Theoriā in hūc modū; Breuioris vite natura est hō
cuius p̄plexio a principio est frigida ⁊ sicca, deinde sequit̄
tur ip̄m in breuitate vite homo cuius cōplexio est frigida
tñ; deinde cuius p̄plexio est sicca tñ; deinde cuius com-
plexio est frigida ⁊ humida; deinde cuius p̄plexio est cali-
da ⁊ sicca; postea cuius cōplexio est hūida tñ; deinde cuius
p̄plexio est equalis; deniq; sequit̄ est ille cuius cōple-
xio est calida ⁊ hūida. Crassos p̄terea valde fm natu-
ram citius mori magis gracilibus Hippocrates tradit, ea
propter laudat Gal. ad vitā extendendā corpa nō multū
crassa neq; plurimū macilenta; que si taliter p̄seuerauerit
ad ultimā vsq; senectutem viuent. Auerrois tñ auctor est
senes carnosos magis viuere; qm cā vbertatis carnis est
caliditas ⁊ hūiditas. Amplius sexagesimūterciū p̄cipue
vite annū quez scalarisū senioz oīm Augustus appellauit
maxie obseruari volūt, exp̄tū enim est in multa boīm me-

moria vt Aulus Gellius inq̃t; ſenioribus pleriq̃ eo anno
oibus cū periculo ⁊ clade aliqua venire aut corpis mor-
biq̃ grauioris aut vite interitus aut animi egritudis. Eſt
aſit dictus ſcalarius quaſi ſcādarius a ſcandēdo. ſ. abſcon-
dendo; ſine ſcalenon. ſ. gradatus. eſt enim gradus ad quē
aſcendunt ſeniores oēs. Adhuc hoīes hñtes ptes q̃ ſunt
ab vmbilico inferius verſus oſſa pectinis maiores q̃ ille
que ſunt ab vmbilico ad pectoris concauitatem vt apud
malū granatum que eſt quedā ſcutalis cartilago facta ad
cuſtodia oris ſtomachi breuis vite ⁊ cū malicia pplexōis
eorū morbidos eſſe phyſonomi p̃dunt; ventres enim eorū
ſunt frigidi propter paruitatem et ſtricturā eorū ⁊ ſitū; p̃p
quod cibū cōcoquere nequeūt; cū p̃coctio calido p̃ficiat;
quo accidente ſup̃uacua plura cruda ex hoc generata in
corporibus eorū congerunt quorū poſſeſſores languoroſi
ſunt; eo q̃ ſup̃uacua illa ſunt morborū cauſe anteceden-
tes in cōiunctas facile tranſitura. Amplius obſeruātū eſt
in curuos humeris hoīes lōgeue eē vite. Dentū q̃z rari-
tatē ⁊ eorū debilitatē toti⁹ corpis imbecillitatē ⁊ vite bre-
uitatē ſignificare. Qd̃ audiendū eſt vt in pluribus; poteſt
nanq̃z dentiū raritas vt medici aiūt euenire ex paucitate
materiei gñatōis. virtute tñ formatiua dñante q̃ cū careat
ſufficienti mā eligit potius raros dentes facere nō extra-
mittendo mās in ip̃os vt ex ea principaliores fierent p̃tiū
Adhuc ex debito regimie medicinali pōt cū raritate den-
tiū ⁊ eorū imbecillitate vita p̃tendi. Neq̃z ſiliter repugnat
corpa celeſtia alicui nato annos longos donare cū rarita-
te ſuorū dentiū. Kō aſit ſermonis Kasis cuius illud fuit
ſignū eſt; q̃a ex raritate dentiū cognoscit os vtriuſq̃ man-
dibule fore depreſſū ⁊ p̃pactū; ⁊ p̃ p̃ñs oē os cranei eſſe
p̃pactū ⁊ nō poroſū; p̃ qd̃ denotat humidū nō fuiſſe obe-
diēs ſufficienti virtuti iſformatiue capiēdo extēſiōez vnde

quaq; ⁊ figuratōez ip̄ius fm̄ illius imperiū. pp qđ accidit
cerebrū infirmari; eo qđ supflui ei⁹ et sibi delatū nō possit
plene expirare ad ex; qđ retēto cū cerebrū sit nāliter hūidū
valde ⁊ magis humectet inde accidit p̄focari ⁊ putrescere
cito; ⁊ pp p̄hibitā respiratiōez associat calidū extraneū qđ
duo sūt putrefactōis cāe p̄fectiue. qđ aut putrescit nō est
lōge p̄duratiōis. Hñtes p̄terea plures dētes p̄cipue plu-
res q̄s duos ⁊ triginta; vt in plurib⁹ lōgioris vite affirmāt.
qđ aut minores ⁊ sine dētib⁹ vt in plurib⁹ breuioris. Quer-
rois auctor est paucitatē fellis p̄seq bonā tempantiā ⁊ vi-
te longitudinē. Qui sermo apud quosdā mirantes irridet
vt erroneus. erroris aut cā est vt inqt Albertus; qđ p̄side-
rauerūt quedā aīalia hñtia soleas ⁊ ungulas sic ceruos ⁊
hmōi qđ felle carēt ⁊ diu viuūt. ⁊ sūt p̄siderauerūt ea qđ nō
hñt hmōi soleas sic delphinū ⁊ camelū qđ ungulas bz. hec
enī diu viuūt. ⁊ nō p̄siderauerūt alia aīalia qđ fel hñt ⁊ sūt
lōge vite. si enī ista p̄siderassent nō dixissent p̄uatōez fel-
lis eē cām lōge vite; qđ forte erit cā breuis vite si fel nō ex-
purget de cibo; aut si nō sit fel p̄ngēs ītestina. ex carētia
enī vel diminutiōe fellis aut obstructiōe porī eius quē ad
ītestina porrigit nōnunq; causat colica. Itecti⁹ itaq; est
dicē epatis nām cām eē vite longitudis aut breuitas qm̄
epar est membrū p̄ncipale in oībus aīalibus sanguinem
hñtib⁹. epar enī est membrū qđ bz talē supfluitatē fellis
aut caret ea ⁊ alia mēbra nō hñt hmōi supfluitate; qđ sunt
p̄ncipalia qm̄ neq; cor neq; pulmo nec cerebrū bz fel. ipos-
sibile est nāq; vt fellea hūiditas ideo appropinquet cordi
qm̄ cor nihil taliū fortiū infirmitatū pati potest; epar autē
est ex membrīs quibus indiget vt talis sit in eo supflui-
tas ⁊ ideo fel accidit epati tm̄. Ferūt Cirrīmantici p̄re-
lōgos digitos vite breuis esse signa; p̄tractionēq; linearū
apparentē interius p̄ totā man⁹ palmā extensaz longevē

his vero prius breuioris, cum aut assignat peritiores: nam cum
iste symetrica a virtute formativa optime perficiantur in ex-
tremis longe a corde distantibus: signum est quod in propinquis
existens potentia multum possit super corpus influendo vitam
ubi aut fuerit due breues significat materia ex huiusmodi
dinato et intermiato virtuti formative dari sicque vite pe-
riodum breuiorem reddi: putrescet enim ante tempus. Tali-
tam quod fidelem et longam virtutem amabilem et famosum signifi-
care triangulum equilaterum in palma manus resultantem ex tri-
bus lineis magnis naturaliter ibidem protractis: vnde ex li-
nea que vadit per longitudinem vole diagonaliter causata
ex curuatura pollicis ad vole interiora: et ex linea que ten-
dit in latum causata ex curuatura indicis cum alijs digitis ad
domesticum manus incipiens a superiori latitudine manus
et ex alia linea surgente iuxta radicem vole resultantem ex
plicatione pollicis versus digitos et plicatione manus ad
interius secundum longitudinem inter auctores puenit. Huius
cum producit: eo quod harum linearum extensio per totam manum et de-
articulatio manifesta ostendunt materiam ex qua manus
et omnino totum corpus fuerunt generata esse sufficienter di-
gestam temperatam uniformiter extensionem recipientem a
virtute formativa sibi perfecte dirigente: nam si virtus formati-
ua sic possit partes tam distantes a corde formare et dearti-
culate distinguere denotatur quod eius est grandis potentia
super cor et alia membra principalia in vitam influendo et quod ma-
nus apte proportionantur cordi cum in suba etiam cordis exteri-
ori sit huiusmodi lineales sectiones veluti suturas iuenire: adeo
quod corda dearticulosa et sectionibus manifestioribus dis-
creta insunt animalibus magis sensitiuis, tardis autem sensus
minus sunt articulata veluti porcis: ut ait Aristoteles, talis
enim naturalis potentia que sic manifestatur in partibus vitam causat
et eius continuationem in longum tempus. Quorum aures ample sunt

quos auritos appellant: stolidos esse et magne vite dicunt
Thalassius quoque auctor est quod quando homo ac si puer esset intuetur atque
tota eius facies et oculi ridere videntur letus est et diuturna
potest vita. Hec sunt que ex dictis sapientium colliguntur
In corporibus itaque ipsis aliqua longitudinis et breuitatis
vite prescitta esse non est dubitandum neque vana et frivola hec
censenda sunt cum eorum causas peritiores assignent, quicquid
Plinius miratus Aristoteli imponat: imo nec dicta iam si-
gna veritatem plumbei colore pluresque in manu incisus
ras neque perpetuas vite brevis signa esse, contra vero longe
vite signa incurvos humeris et in manu una duas incisus
ras habentes peritiores prodidere, ut autem iudicium fiat per dicta
iam signa quia sunt quedam proprietates hominum sine quarum noticia
non facile quicquam presagiri potest etiam in futurum: ideo uni si-
gnorum duntaxat incumbendum esse noluit: sed quoad fieri potest ad
eorum aggregationem intendendum si quando significationum ac-
ciderit contrarietas, ipsarum etiam virtutes et testimonia me-
tiri: deinde ad fortiores ipsarum declinare et eorum testimonio
etiam quando plures sunt iudicare, est enim eorum signorum fides quam
multo sepius multoque plures senes denunciant. Audiri quoque
inducta et que dicuntur ut in pluribus, universaliter etiam in
medicina ac omnia que materiam concernunt sensibilem etiam in
communi verificari possunt ut ad multa: cum hec ars sit conie-
cturalis cui neque respondet plerumque non solum coniectura
sed etiam experientia: cumque sepius aliqui etiam responderint
interdum tamen fallunt nos: quo fit ut magis quid quisque persua-
serit sibi appareat quam quod evidenter propperit, propter quod etiam
signa sumpta ex defectione virium anime et corporis spontanea
senectutem significant, non tamen necessario hec de-
fectio cuilibet seni contingisse ferunt. Cirrus namque moriens ut
est apud Xenophontem gloriabatur se nunquam sensisse se-
nectutem suam imbecilliorum factam quam adolescentia fuisset.

Quosdā etiā decrepitos senectus nō enervauit neq; affli-
xit. p miraculo enim ⁊ id solitariū aiūt repiri exemplū Xe-
nophilū musici ducentis ⁊ quinq; annis sine vlllo corpis
incōmodo vixisse. Isthec nanq; viriū defectio in senectute
sepius vt ait Cicero adolefcētie vicij efficit q̄ senectutē
libidinosa enī ⁊ intēpans adolefcētia infectū corpus tra-
dit senectuti. Idē q; iudicandū est de his q̄ aīe actiones
cōcernunt. manet enim in senibus ingeniū dūmodo pma-
neat studium ⁊ industria.

De necessario siue ineuitabili senectutis
aduentu : homine per gradus etatis vsq;
ad mortem ordinate transeūte. Cap. viij.

Mortem beneficio aliquo natura euitari nō posse as-
seuerāt; qm̄ nature hoīs p̄ditio locū illi facit. gene-
rabile enī omne aliqñ corūpet oīno; iuxta illud Poete:
Mortus cuncta suos repetunt matremq; requirunt
Et redit ad nihilum quod fuit ante nihil.

Propterea ineuitabile est mori; adeo vt non sit possibile
inuenire medicinā phibentem a morte vlllo mō ⁊ pseruā-
tem vitā semp; vt Haly Rodan auctor est. Senect⁹ q;
aiatibus oibus p oēs etatis gradus ad supremū vite die;
pcedentibus ineuitabilissima est q̄tuncūq; tempate nu-
triant ⁊ custodiant. senectutis enī thabes impossibilē est
deniq; prohibere; auxiliari vō ⁊ in plurimū extendere pos-
sibile est vt Gal. tradit; nisi forte inter miracula nāe prius
huius sit videre. ferūt nāq; qbus in locis in die vmbre nō
sūt hoīes viuere ānos centū ⁊ trigita nec senescē s; vt me-
dio euo mori. Omīssis tñ his ceu pdigiosis vt ad cōfessa
transeamus verius sentiendū est cū Rabi Moysē ⁊ peri-
tioribus; q; senectutis aduētus ⁊ si tardari phiberi tñ nō
pōt. qd multifariā efficaciq; rōne astruūt pitiores ex prin-
cipijs nāe moniti ⁊ formati. Et in primis via sumpta ab

extraneitate et dissimilitudine nutrimenti a principio cor-
pus aialis ingredientis: quod utique postquam adhuc membris in
corporatum est aliquid extraneitatis continet per tempus
aliquod virtutes membrorum alterando: cum omne agens phy-
sicum patiat in agendo: et omne patiens aliquo modo agat, vir-
tutibus autem alterationes sibi invicem succedentes membrorum orga-
na et qualitates complexionales profundendo et hebetando eo-
rundem etiam virtutes ibecilles efficiunt, quibus omnibus sepe ac-
cidit sibi succedentibus necesse est ipsum membrum per senium pu-
trefactionem incurrere. Amplius propositi ex hijs quale est
aiale omne miscibilia proponit segregabuntur aliquando ad se invicem
distantia: ita ut levia sint sursum gravia vero deorsum ante
quorum segregatorem et actualem distantiam fiet complexionis mixti
dissolutio eam paulatim eliquans: quare virtutes mixti et
perfecti aiali et adhuc magis perfecti ad qualitates incipient
retardari et per spacium temporis impediri sicque incurreret quod senium
dicimus. Amplius et sic arguitur: nullum generatores aialium etiam
si nutrimento novissime assimilato nutrire conveniunt possunt
quin finem naturam ad finem exitus venientes senium incurrat, non
enim unum nutrimentum qualecunque fuerit nutritio nisi per calorem
membrum substantiam aperientem et substantiam nutrimenti
dividentem et per poros membrum distribuentem. Omne autem
quod sic calore sepe dividitur necesse est aliquo substan-
tiali humido epotato inspissari et indurari et quanto magis
ipsum tanto minus est restorationis susceptibile, necesse
est igitur tandem contrahi et rigescere membrum substantiali hu-
mido educto. Amplius caliditas aeris circumstantis aialis
corpus dissolvit humidum educendo cum quo et calidum, quo fit
ut membra interius arida remaneant et gelida: exterius
autem humida aliena humiditate: et talis dispositionis est
senectus ut in antehabitis dictum est. Amplius et sic ani-
matum omne aut quiescit aut movetur. Siquidem primum ex

quiete complexionis frigiditas inualefcit inſpiſſatq; ipſius
humidū ⁊ calidum extinguitur ⁊ ex conſequenti mors in
ducitur ⁊ diſſolutio: quoz omniū ſenectus eſt preuia. Si
vō mouetur tunc ex frequenti motu accendiſ calor q̄ edu
cit humidū coopante ad hoc calore etiā circundātis ſene
ctutē inducēdo. Amplius nō pōt aīal vacare a motibus q̄
p aīales virtutes exercent: ceu ſunt imaginari, ſentire, co
gitare, ⁊ hmōi: q̄ diſtrabēdo ſpūm ⁊ calorem ad extraneū
reſoluūt humidū ⁊ inducūt ſeniū. Ampli⁹ ⁊ ſic arguūt: ſic
aīal quodcūq; in ſua ſpecie tempatū p aliq̄ tpe corrobō
rat in virtute ſi pueniētia obſeruet: ita ⁊ eiūſdē eodē dire
cti regimie reddiſ aliqñ virtus ibecillior: nā quēadmodū
acceſſu caloris nālīs ad mēbra fit augmentū ita ⁊ reſeſſu
eiūſdē decrementū quo tpe minor fit in eo reſtauratio q̄
reſolutio nā equale eſt tps gñatiōis ſubalis tpi corruptio
nis ⁊ ſenectus q̄ recte corruptio appellat: quia ſenita eſt
in corruptōez cui⁹ cā eſt defectus nāe ab intrinſeco eo q̄
virtutes hūane tpe reſeſſus caloris a membrīs incipiūt a
tota ſpecie debilitari, necē eſt itaq; aīal quodcūq; ſeniū in
currere aliqñ ſi pueniētia obſeruet nō ipeditū. His itaq;
⁊ alijs q̄ pluribus rōibus vtunt p̄i ad ſenectus necitatez
demonſtrandā: vt tñ medico attinet alia via procedendū
eſt. cū enī ſciāz p̄ticulariū principia: q̄lis eſt ſcia medicine
credita recipiāt, ip̄a q̄z ars medicine ear̄ rez p̄ſideratōez
nō trāſcendat q̄ mām p̄cernūt ſenſibilē eo q̄ radix oīs de
monſtratiōis ſenſus eſt vt ait Gal. ⁊ in illo quod a ſenſu
ēgrediſ nō eſt medicine p̄ſideratio: nā intellectus medici
ſenſibilit̄ p̄quiriſ fere vniuerſa. ideo ſenectus ineuitabilita
tē q̄tuoz medico attinet figurāl̄ tñ cū Gal. tali ſuadēt rōe
Q̄pa nāe vniuerſa ineuitabilia ſunt ordinem generatiōis
necio hūia: ſenectus aut̄ etſi nō ſit ita ſm nām ſicuti ea q̄
opa ſūt nāe ſicuti nutriri ⁊ augeri: eſt tñ p̄culdubio ex ne

cessitate nature consecuta, nam senectus ⁊ quicquid eā cō-
 comitat nāliter aduenit cū nihil sit tā; fm nām q̄ sensibus
 emori vt inquit Cicero, si enim senectus nō eueniret na-
 turalit̄ posset viuens ab ea p̄seruari sicuti et a morbo p̄ser-
 uat̄; qđ est falsū; ideo ncc̄io senectus sequit̄ ex opibus na-
 ture. Quadrat itaq; necessitas vndiq; nullū aīal oīno per
 decursū suaz etatū p̄cedens vsq; inuentū iri posse inse-
 nescibile. Nō īmerito itaq; Gal. reprehendit delirū illum
 p̄bm senem qui libris edidit oīdens qualiter possit quis
 insensibilis p̄manet̄ ip̄m q; tradidit cū esset iā quadrage-
 narius. Extensus aut̄ p̄bs ille ad annū vsq; octuagesimū
 admonitus iam vt sarcinas colligeret ante q; p̄fisceret̄ e
 vita; vt. *Ad. Varronis* verbis vtat; eius vult⁹ adlibuscit
 sine liuidus fieri incepit gracilis ⁊ siccus factus fuit adeo
 luridus deformis ⁊ tetrus dissimilisq; sui arida pellis cu-
 tis; genis pendentibus; talibusq; rugis qualis in vetula
 scalpit iā mater sumia bucca; vt ei merito coaptaret̄ facies
 hypocratica, nasus enim eius erat acutus, oculi concaui,
 collapsa t̄pa, frigide aures languideq; ⁊ contracte, pulpe
 aurīū imerse, cutis frontis sicca circūtensa arida. Qui se-
 nex p̄bs derisus nō ausus est deiceps docere; s; seipm cor-
 rigens editiōem aliā tradidit quā de admirabili insensibi-
 litate nūcupauit; in qua dixit non oēs posse insensibi-
 les p̄manere sed optime a natiuitate cōstructos ⁊ ab ip̄o
 procuratos īmortalia eoz corpora facere velle.

De incerto senectutis termino Cap. ix.

i. In aīalibus sanguinē hūitib⁹ ⁊ gressibilib⁹ lōgissime
 vite hoīez ⁊ elephantē dicūt, hoīs aut̄ de q; p̄bs ex-
 tat sermo l; etat; cursus certus sit; vnaq; via ⁊ ea simplex
 Nō est tū certo diez neq; annoz numero p̄cise dare spa-
 ciū vite sicuti neq; senectutē nec alias etates nisi fm lati-
 tudinē quandā, ea enī oīa incerta fecē nō locoꝝ mō situs

vt in sequētib⁹ diceſ, c. xv. verū etiā ſua cuiq⁹ ſors naſcē
di vniūdiq⁹ vſus vt pitiores p̄dūt, calidū, n. nāle oīo: ſiue
etiā calido innālī p̄mixtū diuerſimode afficit humidū nāle
variātū his rebus q̄s medici nāles vocāt, ſ. elemētis, hūo
rib⁹ naturis q̄s p̄plexiōes dicūt, mēbris, virtutib⁹, opatōi
bus, ſpiritib⁹, ⁊ que eis p̄tinuant, diuerſificatū etiā his re
bus q̄s ipī nō nāles dicūt: aere v̄z, cibo ⁊ potu, motu et q̄e
te, ſomno ⁊ vigilia, inanitiōe ⁊ repletiōe, ⁊ accētib⁹ animi
cū his q̄ iſtis annectunt, variātū q̄z rebus p̄ter nām ⁊ eſ
ſentis q̄s medici morbiū, cām, ⁊ accēs morbi appellāt, Am
plius ſicuti fere peritiores medicorū cōſenſere poteſt vna
queq⁹ etas p̄lōgari ſicuti ⁊ mors retardari beneficio ſcie
medicīne circa corpus hūanū opātis, nō eſt igit ſenectū
tis ſicut nec alteri⁹ etas assignare terminū ſimplr imo nec
ēte vite, q̄s de etate in p̄mis aſſeuerat Gal. i his verbis: ex
crasi frigida ſeneſcim⁹: bi q̄dez celerius: alij v̄o tardi⁹ ſm
q̄ a principio natiuitas p̄tingit h̄e crasim vel adiunctōez
vel dictā vel egritudinē vl' ſolitudinē vel q̄d tale ſiccati
imoderate. Quidā, n. p̄feſti poſt trigeſimū annū h̄nt p̄ci
piū declinatōis, q̄dā v̄o poſt q̄ntū ⁊ trigeſimū, mutatio ēte
in vnoquoq⁹ hoīm cū ſit diuerſa nō eſt poſſibile vt inueni
at oībus eis ſm veritatē ſpatiū vnū q̄s ſit cōe eis, multorū
enī hoīm iuuetus p̄uenit p̄ p̄plexionē primā ⁊ p̄ diſpo
ſitiōes diuerſas ad quas p̄mutat corpus p̄ accētia q̄ ac
cidūt ei aut p̄ mutatōez p̄ſuetudis in medio ſpacio inter
duos terminos. Senectus itaq⁹ nullus eſt certus termi
nus, de periodo aut ſeu termino vite incerto p̄ſentiūt p̄iſo
res, q̄ enī dicunt q̄ dies hoīs ſunt numerati viā medicorū
ignorantiū ſequunt vt ait Auerrois: cui ⁊ Cicero p̄ſentit
in his verbis: Adoriendū cert eſt ⁊ id incertū an eo die
iū illud: Nec mors hūano ſubiacet ip̄io. Id ēte rōe aſtrui
pōt: nā vt dicebat: poteſt mors ſicuti ⁊ ſenectus retardari

Qui enī sanatiuā ignorant dietā vt inq̃ Sal. decens est
citius q̃ s̃m nature rōem mori. ⁊ per oppositū diutius vi
uere. q̃d̃ profecto fieri nō posset si prefixus esset certus vi
te terminus. ordinatur nāq; dieta sanatiua siue ars senū
resumptiua ad vitam extendendā mortem ⁊ ex p̃sequenti
senectutem retardando qua docemur calidū innatū ⁊ hu
midū radicale que vite sunt principia p̃fectiora cōseruari
ac vigorosiora p̃portiōem eorū multo tpe p̃longādo aut
humidū g̃nando sufficiens calidi s̃mentū educendo sup̃
flūū aut alterādo ⁊ p̃tempando. nec methodus resūptiua
vana est; frustra. n. dicimus calciamentū cuius non est cal
ciatio vt tradit Aristot. Huic tñ siue nōnullis auctibus op
positū eius figuraliter sonantibus obijciunt. Et primo ex
Aristotele dicente q̃ tempus ⁊ vita vniuscuiusq; numerū
habet ⁊ hoc determinatū. oīm. n. ordo ⁊ omne tempus ⁊
vita periodo mensuratur. periodū autem vocant tempus
durationis rei que eo modo quo est determinata reuolu
tionibus celi quibusdam terminatur. ⁊ pp̃ hoc dicit̃ perio
dus quasi circularis mensura a Pari q̃d̃ est circū ⁊ Yd̃
q̃d̃ est modulatio siue p̃sonantia. Amplius ex eodem obij
ciūt dū inquit; Rōnabiliter tpa oīm gestationū ac vitarū
mensurari volūt s̃m periodū. Adhuc inducūt verba Job
dū inq̃; Constituisti terminos eius qui preteriri nō pote
runt. Amplius ⁊ eā que est Auicenne sñaz; Unūquodq;
indiuīduorū terminū prefixū habz q̃d̃ in eis diuersificatur
pp̃ p̃plexionis diuersitatem. ⁊ hoc totū diuīno prouenit
p̃cepto. Quibus omnibus resistēdo scire oportz q̃ vite
extēsiō. periodus. ⁊ terminus viuētis cuiuslibet; ṽl iūmī
penes p̃plexionē speciei illi conuenientē; vel sumuntur pe
nes modos illius p̃plexionis specificē; vel penes modos
p̃plexionū idiuīdualū. si q̃d̃ez p̃mo mō dicendū est simplr
vite terminos ⁊ p̃iodū eo mō s̃ptos nō posse p̃telliari sic

nec complexio illa specifica stāte vīta potest pmutari in cōplexionem q̄ debet vt ppria alteri sp̄ei viuiculis; sicut enī homo in elephante pmutari nō potest; ita nec pplexio illius in pplexionem alterius, nec termini in terminos. Cunctis nāq; hoīb⁹ (q̄a vñ sunt natura ⁊ specie) quantū est ex pte sp̄ei humane ⁊ pplexionis illi debite quam specificam appellant puenit piodus vna. Propter qđ recte dī q̄ absolute loquendo quantū est ex pte circuli celestis hōi nō mō vñ etā ⁊ cuilibz sp̄ei ppetit piodus vna, ppria alteri ⁊ alteri sp̄ei. Si vñ sermo sit de terminis vite ⁊ piodo mō secundo p̄sideratis. P̄sit vñq; vite termini ⁊ piodus plongari, potest, n. vt dicebat cōplexio deterior ceu colerica in pplexionem p̄fectiorē veluti in sanguineā aut in tpatam pmutari, quare nihil phibet terminos vnus ⁊ piodū in alterius terminos ⁊ periodū pmutari. Saluat nāq; humana sp̄es in mā cū diuersis modis pplexionis eius specificae quoz alij alijs sūt p̄fectiores cū qbus maiore vite spacio est nata p̄seruari forma specifica in mā, sumpti nāq; termini mō tercio nō p̄sit vite termini alicuius indiuidui substantialis ḡnabilis ⁊ p̄cipue hoīs variari; nā sicuti indiuidui vnus sp̄ei in eiusdē speciei indiuiduū aliud, impossibilis ē primo transmutatio, ita pplexiōis vnus indiuidualis quā occultā dicūt in pplexionē occultā alterius ⁊ terminoz vite eas insequētuz ⁊ piodoz in adinuicē impossibilis est pmutatio. Sunt autē iste complexiones indiuiduales preparationes ille occulte; de quibus in antebabitis cap. iiii. ⁊. vii determinatū est. Nec dissonant preparatiōes iste a virtutibus celestibus dominantibus nato; cū he sint vt dicebat earum effectus. Rōnabile enim est q̄ sicuti indiuidua humane speciei sub alia ⁊ alia p̄stellatione oriuntur; sic alia ⁊ alia periodo mensurent. propter quod Asclipiades statuta vite spacia a stellis accipi dixit. Auctoritates itaq; due

prima ex Arist. inducte audiant de terminis vite et perio-
do communibus latis et plexionem specificam sequentibus
Existimant enim Arist. periodum quam dixit determinatam
vnicuique speciei esse, non quidem angustam neque precisam neque
particularem; imo vagam et indeterminatam. Datur namque
tempus determinatum inclusivum aut exclusivum quod debet
speciei humane ultra quod non posset homo naturaliter ob-
servato quocumque et quolibet regimine conservari aut re-
sumptivo arte vel natura vivere, et tale ut recte dicitur est
minutum tempus per quod aliquis homo non potest perdura-
re, non enim extendit hominis vita ut homo est sexagesimo so-
lum anno, neque ut aiunt his temporibus ducentesimo protella-
tur anno. Sed inter hos duos terminos latos reperit vi-
ta humana diversimode terminata. Hunc autem vite termi-
num homini absolute assignant non autem homini in quantum
hic homo; cuius ut sic, alia est vite periodus insequens eius
complexionem manifestam seu sanguineam colericam equalem
et humidam; variabilis scilicet longum et breve. Alia vero periodus
consequens complexionem eius occultam omnino prefixa im-
mota permanens suis intra principis scilicet mensure calidita-
tis et humiditatis ex principis generationis acquisite et omnino
hec periodus est mensuras percurrentes naturalem huius ho-
minis in quantum hic homo ad ultimum frigiditatis et siccita-
tis; quod periodus et vite termini illi correspondens preteriri ne-
queunt; de quibus due ultime auctoritates inducte acci-
piende sunt et tale proculdubio est maximum tempus per quod
hic homo in quantum hic homo cum hac tali complexione
potest in vita perdurare.

**Quod Senectus dispositio quedam preter natu-
ram sit appellanda et etiam naturalis. Cap. r.**

c Um corpus ab optima deficiens sanitate labat ut
ait Gal. vel quia ab initio male constructus est fetus; vel

quia postea ex causa aliq̄ ad p̄ter nām puenit dispositōem
vel etatis rōne hoc vltimo mō senectutem dispositōez pre
ter nām dicūt. Est enim dispositio ab equalitate deficiens
absolute nō mō imo ⁊ ad iuuentutē adoleſcentiāne relata
quas q̄dam sequit̄ spes, ad senectutē vō mors ad eas q̄z
etates nō pōt quauis viā senex retrocedere lz velocitas
lapsus eius vt cunq̄ possit retardari. Senectus p̄terea dis
positio preter nām appellata est eo q̄ senis sanitas nō est
reddēs opatiōes p̄fectas ea p̄fectiōe qua sanitas iuuenis
cuius signū ē q̄a facilius sanescit vulneratus puer vel ado
lescēs q̄z senior p̄p nālem lapsum etatiuū. Ideo pueroz sa
nitas sine querela est vt ait Gal. cū querela vō est sanitas
seni. fm enim vniuersos actus nullū validū habet senex.
Propter q̄d recte dictū est ab Arist. senectutē ⁊ oēm im
potentiā imbecilles facere. Ideo eā dispositōez neutra de
cidētie nōnulli appellāt. alij languorē nālem. veteres aut̄
eam simplicit̄ etatē malā; sicuti adoleſcentiā etatem bonā
appellare p̄sueuerūt. Absolute tñ senect⁹ ē dispositio nālīs
q̄tis ab aliq̄ principio intrinseco efficit̄. Senescē. n. fm na
turā ē vt tradit Aristot. Corpus q̄z senile dū se h̄z fm na
turā esse sanū sanitate q̄ illi debet etati simplicit̄. aut vt nūc
dicūt pitiores. Amplius senect⁹ est passio ex nēcitate nāe
cōsecuta; vt in asilhabitis dicebat. Conseq̄ nāq̄ actionez
principioz intrinsecorū ⁊ nālīuz; calidi v̄z inati in humidū
radicale. Adducētes itaq̄ artē senectutis resumptinā erit
vt in pluribus sermo de senio ⁊ de fine prime senectutis q̄
ianuā iam pene vltime senectutis pulsāt illiusq̄ sapit nāz.
frequentiusq̄ de sene masculo ceu de nobiliori ⁊ fortiori.
Est enim mulier masculus occasionatus cui in senectute
morbū anatem euenire aiunt. i. morbū anū seu vetularum
sicuti senium morbū seni. Adares siliter in omni aīalium
specie sunt fortiores preterq̄ in pantheris ⁊ vris vt Plī.

nus scribit, et femella vniuersaliter imperfectior est mare ut tradit Aristoteli, precipue tamen in specie humana, imo nulla virtute videtur participare nisi quia est pia; faciliusque vitam percellari produnt in hoc mare quam in femina, propter mare melius nutrimenta digerere et superuacua expellere; sicque diutius viuere, eius quoque humidum est minus aqueum et calidum commensuratum magis; quod longee vite est causa, Et ob eam causam masculum fere semper esse longioris vite quam femina in quacunque specie nisi fuerit coitum scribit Aristoteli, Coitum namque et multi sperma senescit celerius, Ea propter mulus equo et asino ex quibus genitus est longioris est vite; et passim masculi breuioris sunt vite femellis, Erit preterea sermo principaliter de sene non culpate sano, ad commensuratum enim complexionem referre sermonem dignum fecere medici semper fuisse tractatus omnes et in regimine magis sanationo, Ex hoc, nam, haberi poterit quali regimine resumenda erunt corpora senum lapsa ea namque que nocent sanis nocent egris ut inquit Galenus, Quaecunque autem in hac gerontocomia adducentur extendende senectutis et vite auxilia tantum erunt ut iuuantia non piacula, vita enim non adeo extendenda est auctore Plinio ut quoquo modo pertrahenda sit.

De intentione Gerontocomi in regendo Senes. Cap. xi.

Etardandam esse senectutem fuisse semitam resumptionis non autem preservationis pittores iubent, nam methodus conseruatiua in eorum rebus administratione consistit que senectutem proprie conseruat ad eum usque vite terminum qui debet seni fuisse eius complexionem primam, et hac via non potest vite spatium extendi ultra id quod complexionem prime debet individui; sed vitam nitentis senis conseruare eamque perducit ad ultimum usque vite terminum naturalem si conuenientia obseruet, Ea propter vita conseruatiua ceu difficili non

incefferunt peritiores in regendis senibus vt in plogo di
ctū est. cum enim senectus frigida sit ⁊ sicca essentialiter;
conseruatio. asit fiat per similia eēnt senibus approximā
de res frigide ⁊ sicce ad eoz senectutis pseruatiōez quaz
tū vtraq; incōueniens est senectuti ⁊ eidem q̄maxime no
ria: tū primo quia frigida obsunt senibus; ex eis nanq; cō
festim generat flegma in ventre ⁊ venis eoz; vt ait Gal.
tū etiā quia sicca non sunt senibus vnibilia, cuius signum
est qđ si aliqui siccis rebus ad eoz sanitatis custodiā vtā
tur senes actu saltem esse volūt humida vt penetrabiliora
fiant p meatus iā quasi a frigiditate ⁊ siccitate cōtractos
Qm̄ aut. oīs imoderata discrasia ledit suo simili et iuuat
suo contrario vsu moderato, senectus asit est nō mō mala
complexio frigida ⁊ sicca versetiam est magnū in corpe
siccitatis dominū; vt inquit Rasus: ideo senectuti p̄sunt
arte resumptiua que eo clarior habita est arte sanitat; cō
seruatiua quo ipsa vt ita dicā paregorizādo. i. demulcen
do senecte resistit incremento ⁊ ita phibet acceleratiōem
senectutis. ⁊ mortis vltra id quod prohiberet ars conser
uatiua in eodem; resistuntq; eoz siccitati cum his que hu
mectant; in caliditate; tamen plurimū non elatis. melius
nanq; ⁊ facilius enutritur ab illis corpus senile q̄uis na
ture senum non sint omogenea. nec est ars resumptiua se
nectutis illius curatiua; qui enim resumitur alio regimine
indiget non curatiuo sicuti Gal' ait; nō enim egrotat. neq;
eo qđ est sanor; nondū enī est perfecte sanus. in eis enī
assumi nequeūt que ⁊ q̄lia assumunt in sanis. neq; est ars
resumptiua senectutis illius pseruatiua; sit nāq; pseruatio
per similia resumptio vō p p̄ria: quo sit vt p methodū re
sumptiua pculdubio senect⁹ ⁊ mors possint retardari dū
tū post reductōez obseruent p̄cepta artis conseruatiue in
eodem; nunq; tamen siue paulatim siue subito omillis his

legibus resumptiua videlicet ⁊ pseruatiua debere senem
eo trāfire vt arbitrio suo viuat preceptū est sine illis siqdez
trunca ⁊ debilis esset geretocomia. Cōsueuit aliqui tñ me
thodus resumptiua pro cōseruatiua sumi. Habet enim vt
Gal. ait restauratiua senū noiata pars medicine intentio
nez inquantū possibile est custodire sanitatē; quo fit vt sci
entia hec pars sit medicine magis tauro ⁊ veneri attribu
ta sicuti ⁊ conseruatiua; quemadmodū ⁊ pars illa medici
ne que curatiua est marti ⁊ scorpionī subijci ferūt, estq; sa
pientie pars. Primo enim medendi scientia sapiētie pars
habebat vt Celsus scribit. Amplius ⁊ restauratiua talis
pseruatiua dicūt quatenus a lapsu deteriori quantū na
tura senectutis exposcit ea duce pseruant senes. Cōser
uatio nāq; pseruatōi admixta his corpibus debet quoz
ualitudo est culpata; quales sunt senes. Recte itaq; iustru
unt q regimen senectutis ppositū dicunt ex cōseruatiua ⁊
pseruatiua sicut Auerrois ⁊ sequaces; inter q hec cadit
dīa q vnū per simile altez vō fit p dissile. Scire tñ o3 q
tñ regimie resumptiua vita quoquo mō retardez resistēdo
v3 velocitati senectutis ⁊ oīno causis senectutem accele
rantib⁹ defendendo humiditatem nālem ne cito resoluta
absumatur obuiando quoq; corruptiōi ⁊ alterationi acci
dentali q a causis pueniūt egris. Regimine tñ resumpti
uo corpus nō tuer ab extrinsecis nocumētis q casualia sūt
neq; mortī nālī obuiat sicuti nec senectuti illā antecedenti
neq; corpus p id regimen ad vltimā vite longitudinez de
ducit q hominī debet absolute s; ad eā q debet huic hōi in
quantū hic hō eo mō q in aīhabitis cap. ix. determinatū ē.

**De regendo Senes per vsum sex rez nō natu
ralium in genere. Cap. xij.**

Porpora senū ⁊ eoz membra frigida ⁊ sicca essentia
liter nō modo sunt ⁊ imbecilla; vcz etiam pauci san

guinis et spirituum accidentaliterque humida. Hoc autem aliter
qualiter in antehabitis innotuit; distinctius tamen in propriis causis
horum defectuum scrutando dilucidare sigillatim prestat. Est
namque imprimis senectus frigida eo quod sanguis sensum in sua
naturalis dispositione constitutoque sit bonus aut commensuratus quan-
tum illi etati congruit; non tamen est absolute bonus ex sui frigidi-
tate que evenit propter imbecillitatem caloris inati que in senectute
iam redditur impotens adeo quod minus solito in sanguinem con-
vertitur de cibo. Et propter hanc causam imbecilliores sunt tres spiritus
in senibus: vitalis videlicet, animalis et naturalis. Privatione itaque multi
sanguinis et spiritus reddunt corpora sensum frigida et per idem do-
minant eis namque imbecillitas. Amplius ad siccitatem iam in
senibus antiquatam propter causam paulopost dicendam perculdu-
dio consequitur frigiditatis excessus. Nutriunt enim membra ex
humore calido que est sanguis, desiccatis itaque membris ab-
sentia nutrimenti eorum siccitates sequitur frigiditas, siccitas, nam-
que maior quam debet cito reddit corpora frigidius quam oportet ut tra-
dit Avicenna. Quod autem siccitas in hac etate dicitur facile est
cognoscere experimento sumpto a duritie ossium et asperitate
cutis eorum et iudicio habito a pleritate temporis et distantie a prin-
cipio generationis eorum in quo fuerunt sperma, sanguis et spiritus
vaporabilis. Causa itaque dominum siccitatis senectutis est continua-
ta in senibus iam longo tempore humidi resolutio et exsicca-
tio facta a calore naturali intrinseco et extrinseco continentis, se-
nex enim non est siccus ut ait Galenus, nisi propter rem qua puer
est humidus; ratione videlicet membrorum solidorum et radicalius iam
exsiccatum in senectute; que sunt ossa, ligamenta, panniculi
et vene pulsatiles, nervi, tunice et carnes; quibus omnibus secundum
cursum naturalem precedentibus in siccitate et terrestreitate vi-
ta tandem propleatur. Dominant preterea in senibus superflui humidi-
tas accidentalis propter collectionem exuberantie superfluitatis cuius
ius signum est; quoniam oculi eorum incessanter lacrimant ut inquit Galenus.

et ipsorum nares implentur mucillagine, et ora eorum implentur
multo flegmate; quibus et expuunt plurimumque tuſiunt. Euenit
autem id omne imbecillitate nature et calidi innati in concoquendo alimen-
tum corpori adueniens, quo fit ut in eorum corporibus superua-
cua quam plurima et humores crudi aggregentur. Frigiditate
itaque et siccitatem abundantes in senectute per oppositam in-
temperantiam; calidam uero et humidam arte resumptiuam docete
corrigendas iubent necnon sensibus adhibere ea que adiu-
uant ad senilis corporis nutritiorem velocem et perfectam. Deficit
enim in senibus digestio nutritioli prout in duobus; in hoc uero quod
est tarda; et in illo quod est diminuta. Causa autem horum est dominium
frigiditatis in eis; quod inter omnes qualitates ad omne opus nutri-
catonis et vite prohibet inconuenientissima. Post eam uero secundo
loco est siccitas; propter quod aduersus omnes sic deficientes senes
gerere se pro cuiusque nature necessitatem est. Ante omnia tamen nosse corpo-
ris senis naturam; quam alii graciles, alii obesi sunt, alii calidi, alii
frigidiores, alii humidi, alii sicci, alios astricta aluus, alios
resoluta aluus exercet. Raro quisque ut ait Celsus; non ali-
quam partem corporis imbecillam habet, omnes tamen ad frigidum et hu-
midum accidentale siccum uero essentiale labuntur. Instandum itaque
est per uirili prohibendumque non exsiccare corpus senile, frigidita-
ti eorum succurrendum est usu non quidem termanticoz, id est, humani
virtutem calefactoriam dissoluentium et relaxantium; sed excalfaci-
entium calefactione equali ex cibis et potibus motu et reli-
quis; siccitati uero usu humani virtutem malacticam, id est, mollica-
tiuam dissolutiuamque, necnon usu humectantium humectatione
equali, imbecillitas que eorum reparanda usu eorum que virtutes de-
fectam resumunt ex cibis et potibus et speciebus exercitii et omnino
usu eorum quibus toti corpori calor uenisque vires redeunt
quia tamen senes sunt pauci sanguinis et spiritus eisdem resummi
volunt usu earum rerum quibus augescunt illa duo. Nec
autem omnia preplene cum his que senectutis retardant aduentum;

hanc senes utantur

sicuti est imprimis usus earum rerum quibus augescunt corpora et eorum robur et cautela ab his quae refrigerant et exsiccant. Nam quia velocius dissoluntur et extenuantur seniores et pueri ut ait Gal. Ideo et virtus minuitur eorum cuius causa sicuti in pueris est humiditas acra celerius vaporabilis et spiritum tenuitas; ita in decrepitis defectus virtutis quod nimia siccitate proculdubio in eis est imbecillitas. His itaque omnibus aduersandum esse iubent frequentiore quiete, modica et moderata exercitatione, balneo precipue post cibum humectate frequentato, molli lecto, somno pleno non tamen nimis longo ita ut breues faciat tenebras, modico frigore, animi securitate sine mente queta quam tranquillam dicunt insumptis per cibos et potiones his quae naturae humanae plurimum conducunt; sicuti sunt dulcia mediocris substantiae aliquantulum pinguis et precipue cocta. Coctum enim a cogendo dici ferunt quia cogendo coercet ut ad utilitatem vescendi perducatur. Augescunt enim corpora dulcibus et pinguis potibus cibo frequentiore; quantum tamen potest concoqui et digeri; precipue tamen ea generari esse quae veniunt ex locis frigidis et pluviosis et irriguis humidum efficiunt corpus, et illimenta corporis; quae tamen usus iam exoleuit; odoribus bonis, gaudio moderato, reiteratione rerum amabilium cum abiectio ne tristitiae et conuersatione cum his quos diligunt senes; usu enim horum generatim et membratim senex exhumectatur augescunt vires et corpulentia extenditur vita et omnino affatim edat bibat a negociis omnibusque rebus quae sollicitare animum possunt abstineat senex, somno indulgeat, crudelitatem euitet simulque solem et frigus. Horum tamen omnium in reparando vires defecti senis cibi precipuum quid est; eo quod solus ipse pars fit nutritorum corporum ipsorum assimilatus substantiis. Unum quodque vero alterum de peraccidens exhumectat quia prohibet velocius membra consimilia exsiccari vel quia augmentat et

superextendit humidū quod intermedijs membrorū regio
nibus continet, humiditatis autē superflue ⁊ accidentalis
qua plurimū habundat morbida ⁊ languida senectus sa
lutare remediū pdūt illā ⁊ hūiores crudos i senio pgestos
concoquēdos absumere vt corpus senile quoad fieri pōt
sincerū fiat, quod vt consequantur senes tueri volunt ab
opplentibus cunctis, celeriter in flegma putridū conuer
siuis aquosum indigestus eisdem que apporimari calida
flegmatis illius putridi sui multitudine senectus vires op
primētis digerentia euacuantia ⁊ absumētia ⁊ oīno cū
senis corp⁹ fm ipas pmas pticulas frigidū sit ⁊ sicci, imple
atur autē facile serosis ⁊ flegmaticis superfluitatibus pp
virtutis imbecillitatez expellere eas tentandū, solidas vō
ipsas corpis particulas quoad fieri potest decentiori mō
excalfacer ⁊ exhumectare, quorū oīm fiet sermo signatus
magis, c. xliiij. Hōrū autē oīm tanto magis observatio ne
cessaria est quanto magis obnoxia offensis senectus est.
Regimine itaqz pmensurato ⁊ pueniente rex sex nō natu
raliū quorū administratōem docet pars illa medicīne quā
greci diaeteticā dicunt; cū quodam discursu qñqz medicī
narū leuiori; sicut ea ps medicīne monet quā pharmaceu
ticā vocant vitam que tantope expetit in hunc modū ex
tendendā iubent, ⁊ oīno meminisse sermonis Gal. in pri
mo libro sanatiue methodi, cuius verba sunt: Qui vult lō
geus eē ⁊ sanus oportet eum sibi viuere soli; ⁊ ab oī ne
cessaria occupatōe libez eē atqz eūcratū. In hōrū tñ oīm
administratōe gerentocomū habendū

Haud secus instantem cupiens fulcire ruīnam

Diuersis contra nititur obicibus;

Donec longa dies omni compage soluta

Ipsū cum rebus subruat auxilium.

hoc curat qd dicitur
aut nūc oportet
fieri nō possunt

**De consuetudine observanda in
resumendis senibus. Cap. xij.**

a Appellatio regiminis medicatioem pleriq; intelli-
gitur; in qua etiam pcurrit puetudo. ideo in regedis
senibus per artem resumptiuā puetudini p viribus vacā
dū esse iubent; que quidem resumptio medici etiam actione
ppler; cuius est oīa videre et tempore; vt ait Gal. Senes
itaq; p assucta studia etiam si nociua fuerit resumēdos do-
cēt a puetis nō distrabi; neq; ad incōsuetā transducī; naq;
qa puetudo vt recte diffinīit est secūda quedā nā ex vsu
paulatim acq̄sita rebus nālibus annexa mediāte pplexiōe
Estq; multoties et p̄tinuo aliqd facere paulatī tñ et vnifor-
mit̄ seu equalr; pp̄ cuius vetustatem obrinet vt dicūt vim
nāe. ideo pmutādi puetudines senioꝝ nō est expiundū vt
monet Gal. Id enīz difficile et noxiū putāt; nā etsi in iuue-
tute fieri possit periculū pmutādi ea que corpi nocēt etiam
si in pueritia fuerit assucta. tū qa eā pmutatōez vsu mode-
rato factā virtus fortis tolerat sine molestia. tū etiam qa in
etatibus succedentibus q̄ p̄est sanitati adhuc incumbit vt
corpus ad meli⁹ reducat. pmutare tñ senem de prauis in
bonas puetudines qa nō sine graui noxa est nō est tentā-
dū; etiam si p̄tinuo et paulatim possz senex a malis puetudi-
nibus distrabi. subita enī hec pmutatio ianis erit et noxia
Tū defectu t̄pis regīti ad inducendā bonā puetudinem
abiecta mala. tū etiam qa oēs habitus. mores. et vicia. callū-
iā in senioribus iduxerūt; que vt aliquñ leniri pñt; sic nūq;
ex toto finiri. Itaq; puetudinē mutare molestū est; p̄fertiz
veterē et in senio. sicut asit qd p̄ puetudinē est nocet mol-
le sit seu durū; ita et assucta ex t̄pe multo etiam si deteriora
fuerint insuetis minus molestari psueuerunt. et ob eā cām
senes etiam imbecilles factos assuetos tñ est videre labo-
res facilius ferre fortioribus et iuuenib⁹ insuetis. Cuius

signū est delectatio in semibus consurgens ab eo quod cō
suetū est. habituata namq; iam qualitatē signū est delectari
precipue rōne sumpta a consuetudine; licz qđ consuetum
est aliqñ senes conturbare constet rōne eoz que cōtinuo
offerunt in p̄suetudine partes replentes ita vt non sit lo
cus vacuus neq; potentia receptiua. metiri enim volunt
animalis vitam motu non modo sed ⁊ quiete languescen
te animali omni actu ⁊ motu continuo; quo fit vt plerūq;
assueta nō multū delectent. cuius signū est audiētes p̄tur
bare; qđ frequenter dicit vt Aristot. auctor ē. v. topicor.

De conditiōibus officijsq; gerētocomi
⁊ ministroz eius. Ca. xiiij.

¶ Gerētocomū qui custodie senectutis p̄sit eū eē oport
tere indicunt qui resumptiōi senectutis vnice incū
bat. hic enī finis est primarius gerētocomie: quiq; lris sit
aliq̄ humanitate imbutus; vt arte resumptiua monitus sit
canonū diligens obseruator. sit frugi vt ad frugalitatē ser
uos seu ministros p̄citet. etate maior. huic enī aīo egorē
ministri parent; eidemq; libentius obediunt resumendi se
nes. Ita tñ oportet etate p̄stare vt ne pp senectutē labo
ribus minus resistere queāt. neq; enim senes; neue pueri
vigiliarū difficultatem aut laborū arduitatē ferunt facile
quod tamen perpatiendum est regimini senectutis incum
bentibus. Eum insuper peritū esse rei tum familiaris tñ
etiā medice oportet. multe enim res id difficile inscio fa
ciunt quod perito facillimū est. Neq; tamen impare gerē
tocomū solū debere oportet; s; etiā facere vt facientē minis
tri imitent. Estq; methodus resumptiua sciētie medicine
pars nō vulgaris vt suo dictū est loco .c. xi. Ideoq; vrinā
senioris quotidie mane intueri officiū eius est. que si alba
erit deinde aliquantulū citrina. aut subrubea siue ruffa vt
plurimū integritatem senis boneq; valitudinis notio erit

nā vna concoctidē adesse; alia vō concorsisse significat.
Sīt gerentocomus moribus peditus, exptus, lōgi vsus,
misericos, solicitus, atq; sedulus senioꝝ visitatoꝝ, vt his
oibus resumendi senes finem adipiscant̃ expetitū, nā gerē
tocomie finis est resumptio: senū vō possessio illius, senes
ad diuinoꝝ cultū inducere religio est; quoz nutū vita ex
tendit̃ humana, mundiciāꝝ lanticiariūq; sit studiosissimus
quo in genere neq; ignorare eum oportere iubent quem
vite ritum resumendus senex in decursis iam etatibus sit
secutus laboriosum an quietū, cum luxu: an cū frugalitate
Ex his enīz siliisq; sepe resumendi noua rō ducenda est
Prouideat ne senes neue eoꝝ ministri algeant; neue eru
riant sitiantq;. Sīt deniq; resumptionis senectutis officio
dūtaxat deditus atq; intent⁹, vnūquodq; enī opus perfe
cti⁹ sortit̃ finē circa vnū intentū q̃ circa plura dicēte poeta
Pluribus intentus minor est ad singula sensus.
Quecunq; pro restauratione senū domū inferunt diligē
ter inspiciat, recipiat, custodiat, ne (vt aiunt) sumptus an
nuus mestrui fiat, q̃tum vō ad ea que corporis sunt sit
gerentocom⁹ habitudinis mediocris, aspectu hilaris, cor
pore mūdus, habitu ornatus, odore sine sudore nō fetid⁹
vt his oibus senioribus sit gratioꝝ quos nunq; a spe extē
dende vite amoueāt, mīstros exerceat quos sedulos atq;
frugalissimos hēat, ignauos ⁊ socordes sūmoueāt, atq;
cū his mares vel femine sint, soluti aut vincti comiter se
habere preceptum est; quibus imponat vt senibus resu
mendis faciles se prebeāt, quoz etiā officia sint in primis
ne pfundant̃ gerētocomie opa: q̃ nō oēs ministri oīa exe
quant; nā id paz pducit gerētocomo; min⁹ mīstis; mīme
vō reducendo senī, sic enim ipsoꝝ nemo suū propriū esse
opus aliq; putat cōiq; officio intricati laborare subterfu
giūt, qd̃ etsi de numero ministrantiū in gerentocomia, aliq;

angustius; alij laxius constituere soliti sint, attamen cum
numeri modum in ministrando senibus comodatissimum
prodūt, quo neq; nimia turba id opus ad se pertinere sin-
guli non existimāt; neue ministrantiū sicuti decet numero
iusta querela perpatiantur senes. Hunc enim ordinem nō
solum concitare emulationem sed etiam ignauos depre-
bendere serunt, studeant vt que gerentocomus imperita
uerit fiant; neq; plus sapere censeant q̄ ipsum, obsequen-
tissimos se prebeant senioribus a quibus iussi auscultent,
domi in totum aut plurimū se morari oportere persuasiss-
simū habeant, horas resumptionis non pretereant, non
sint gulosi; q̄s catillioēs seu degulatores antiq̄ appellabāt
Sint casti, continentes, neq; a quouis eorū cōtractari po-
cula vel cibos seniorū iubent nisi a ministro aut in pube
aut certe abstinentissimo rebus venereis; quibus si fuerit
operatus vel vir vel femina debere eos flumine aut per
enni aqua priusq̄ penora cōtingant ablui mos antiquorū
fuit, pp qd̄ pueri vel virgines ministeriū hoc esse volunt
p quos parent ea que vsus postulauerit seniorū. Primi
preterea experfecti cubitu surgant; cubicularij precipue,
postremi cubitum eant, Alij seni pro reuerentia dicant;
priusq̄ disponant ea que necessaria sunt senioribus nocte
sicuti ⁊ interdū exequantur, plerūq; pernoctent, cubilia
eorū nocte lumine priuata non sinant, tegumenta, culcitra
tomentū, mollia insternant, aulea, thoralia, ⁊ omnino pe-
ripetasmata ⁊ quecūq; hmoi habent vsus rōnem p loci
merito ad cultum seniorū parent, Senes decalcient, ami-
ciant, vzialia ⁊ quecūq; aluo ⁊ vesice impānibus idonea
inseruist non desint, nocte etiam nōnunq̄ surgant vt se-
nioribus imbecillioribus si opus erit p̄sidio sint, sint fidi
vt nullius suasu eius cibi sint senibus ministratores; quē
delecteron greci dicunt, i, letalis cibus, Sintq; sobrij ne

temulentia aut crapula nimio somno cōgelati iussu nō au-
diant, sint taciti non loquaces neq; garruli ⁊ oīno ad in-
seruiendū prompti; ab ignauia vō penitus semoti; vt nihil
penitus ad extendendā vitam desit. Forme ministroꝝ ad
gerentocomiā idonee legēde vt sint firmi ac veloces, agi-
les, expeditis mēbris; qui senibus assistere, inservire, opes
prebere, die noctuq; valeant, quiq; demū excurrere, sur-
sum deorsum, pro rei merito queāt. Nō sint eoz opa oīo
sedentaria, culinā ⁊ eos qui senibus edulia parant inuise-
re debēt. Nō omnis apta natio; neq; anglici genus hoīm
elationis imense; ac neq; Suetij genus hoīm suspitiōis in-
gentis ac intolerabilis, neue Illirici genus hominū pra-
ue conuersationis, nec Pānoni genus hominū italicis a
tota specie aduersantiū, idonei Britones, Allemāi, non
nulli ex gallis, Hispani Italicis similiores, oīm magis ita-
licoꝝ Lombardi. Ita tñ obseruet vt ipsoꝝ nemo ambro-
sit, i. turpis vite homo, neq; coillus, i. natura rugosi corpo-
ris homo. Veniq; ea officia que ministris attinet non in
totū eoz officio relinquenda sunt; s; ita delegenda eis vt
identidem oculis gerentocomi custodiant, sic enim dilige-
torem ministrū dicunt si meminerit ibi esse cui rō frequē-
ter reddenda est. Si quis autē senioꝝ non modo sed ⁊ mi-
nistrozū ceperit aduersari valitudine affici; vt is q; com-
modissime ⁊ celerius sanescat gerentocomi officiū est, ex
cuius cura beniuolentiā nasci nec minus obsequiū ferunt
quinetiā fidelius q; prius seruire studet qui cōualuerit cū
est ei egro adhibita diligentia.

De acre magis idoneo p vite longitudine. Ca. xv.
p Remissa obseruatione solis ⁊ lune ꝑcursus; opposi-
tiōisq; alioꝝ astroꝝ regimini resumptiō necessaria
senibus pro eoz resumptione et tutela dispositiones il-
las aeris que etiam certissime omib; etatibus ꝑgruunt

obseruandas esse peritiores volūt, et sunt bonitas v3, claritas, et puritas, hec nāq; oīa salubritatem aeris ostendunt. Aeris autē bonitatem et claritatem dinoscere docent; si nō coinquinatus fuerit putrefactione aliqua, hōlez v3, stercoz leguminū, aut animalū vel cōsimiliū, a nebulaz noctibus absolutus, neq; turbidus sit pp stagnū proximū aut fumū neq; inclusus in aliqua regiōe imo oīno sit ab infimis vallibus liber; nam regio concava altis montibus circūuallata nullam spiratiōem suscipiens, suffocati est aeris pytridi et turbidi animā tristē facientis. Puritatē vō in aere obseruandā si non inficiat euaporatiōe stagnoz aut paludū neq; ab antro gurgite venenosam auram suscipiat, neq; a cloacha seu flumine cloacalis aut cloacaz oīum colluue expurgante magnā aliquā ciuitatem siue multoz hominū exercitiū: nā circūfusus aer atq; corrupt⁹ plurimas affert senibus cās offensaz sicuti oīdere habitatoz cōsiderata corpora prodit. Columella si eis color sanus nō fuerit neq; capitis firma sinceritas, neue oculoꝝ lumen insensū, nec purus auditus, neq; fauces comeatū liquide vocis exercent, sicuti autē hec noriū aerem; ita p̄ria his benignū et salubrem ostendūt. Preter has autē aeris dispositiōes cuiusbet etati p̄moditatē afferentes eo qd nature hūane plurimū pducāt, aerē senibus puenientē equalem in qualitātibus primis declinē aliquantulū ad calidū et humidū non nimio lapsu in magnis laudibus extulerunt; eo qd eoz lapsus in hūc modū vt fieri pōt reducitur; frigida nāq; et sicca est senect⁹. Quod si aer quolibet alio mō in p̄ritū hāz dispositionū mutabit sue opatiōis et p̄riuū efficiet, ideoq; et obseruari iubēt trāsitiū ex salubri loco in grauē qd nō oīo tut⁹ est sic neq; grauē in salubrē, qd si ab vno in aliū trāsēdū est; ex graui in eū qd salubris ē p̄ma estate, ex salubri aut in grauē p̄ma bieme trāsire meli⁹ est sicuti Celsus iubet.

De locis habitabilibus, climatibus, et regio-
nibus in quibus magis tardatur senectus.

Locum habitationis senis clima simul oē et regionem ea
pro resumptione senectutis incolenda esse iubēt q̄ causis mor-
tem velocē facientib⁹ aduersantia magis ad extendendā
vitā suis dispositōib⁹ iuuant; qualia in primis nō sunt (vt
gñatim sit dicere) ea q̄ ad septentrionem patentiora sunt
in regimine senectutis; sicuti et oīo in corporū quorūcūq;
defectorū atq; imbecillitū resumptione repellenda. Auicēn.
namq; autor est in locis illis ppter dñantem frigiditatem
hñtes pplexiones debiles pati cūzem; q̄ est quedā spasmi
species. Neq; etiā ea loca q̄ ad meridiē sunt puerſa plon-
gande vite conducūt, in eis enim accidunt senib⁹ paralyſes
prop̄ catarrhos q̄a eorū capita plena sunt, ſiliter et asma tor-
tura, epilempſia et febres in qbus caliditas et frigiditas cō-
iunguntur, et febres longe hyemales et nocturne; eripitur
nāq; humorū temperies in corporibus hoīm pp cursū pro-
ximū ſolis deſlagantis ſuo calore corpa exurentis, vbiq;
aut vitare ſolis ardorē ſenib⁹ vtile est. Loca vō ad orien-
tem patentiora puerſaq; vt iuuantiora pro tutela ſenectu-
tis ſenes incolere, ſunt, n. aeris ſalubrioris quia tenuioris
t̄patiorisue et adhuc magis ſi corū aspectus cū quadā in-
terpoſitione a ſeptentrione et meridie patentior fiet, Sol
nāq; a locis illis nō tantū recedit vt premanē algore, neq;
tantū accedit ad ea vt vranē eſtu; eo q̄ eleuat ſol in diei
initio ſup ea loca aerē depurās receditq; illustrato iā aere
Et qm̄ ſol qbus in locis mediocrit̄ calores p̄fundit in his
p̄ſeruat corpa t̄pata, ideo euenit q̄ corū locoꝝ incolē tēpa-
te ſunt habitudinis, ſanorum corporū, virtutū fortioꝝ, colo-
ris albi, rubeo ſuffuſi, raris et paucis languorib⁹ vexati, car-
noſi, vocis ſplendorē hñtes, mediaſq; inī grauel et acutas
pp tempiem humidi q̄ ſunt grauioreſ vocis ſonitus et fer

ad orientē

noris quo acutiores, suntq; predicti prudētia, et oīo ut aiūt
 sunt gentes sanitatis et quietis. Accedūt post hec loca ad ^{ad occidentē}
 occidentē cōuersa in qbus senes vitā degere phibēt, sunt ^{nō}
 enim impuriōis aeris, crassioris, humidiorisue q corpori
 nō mō incōmodus est imo et aīe. Ingeniū nanq; hebetat
 apprehensionē obtundit, iudiciū obnubilat, cogitationes
 corrumpit, affectōes obliquat. Qūm aut habitabiliū loco-
 rum; ut ad regiones descendamus; nulla ad vitā extendē
 dā accōmodatioz oīm fere iudicio habita ē q̄ ea q̄ sub eq
 noctiali (si tñ ut pitiores putāt regio sit hītabilis) neq; n.
 sol plurimū ab ea recedit neq; diu morā facit in eius dire-
 cto. Propter quod et celo salubri gaudet, estate et hyeme
 temperiem nō excedentibus, estq; illi equinoctiū neq; ex-
 tremi caloris sunt dies, ferūtq; anno vno geminari quat-
 tuor anni tempora cum fructuum vbertate, bine enim fiūt
 messes sicuti bine sunt estates et adiūtiunt peritiores ppe-
 tuum ei esse ver ppetuosq; flores, salubri celo sempq; ver-
 nante, etsi estas in ea sit nō tñ estus, imo aeris dispositio
 semp similis nullo sensibili nocumento impediti. Ad eas
 gentes q̄ eam regione incolūt nō adeunt exangues mor-
 bi, nō egra senectus ut Lactantiū tradit, quoz memo-
 ria et oēs dispositiones nobiles sunt et siles. Accedūt post
 hanc climata et regiones alie quoz dispositio a tpaento
 illo labit quaz que ad caliditatem declinēs modico tñ ex-
 cessu magis ad frigiditatem declinantib; laudatiores pro-
 dunt, in eis enim melius diuturnioriq; tpe calidū et humi-
 dū q̄ principia et causa vite sunt conseruant et ex pñti vita
 magis extendit q̄ in frigidioribus qualia imprimis sunt
 plurima idie loca quā a meridiano mari ad ortū solis usq;
 porrectā scribūt, a septentrione vō ad montē vsq; cauca-
 sum puenire, ab occidente aut indo flumine claudī qd ru-
 bro mari excipit refertā insulis auro et argento fecūdis, ar-

boꝝ fructibus nunq̃ carentem. binas menses estates ⁊ hy-
emes. cinamomū. piper. calamū aromaticū ⁊ ebur dare.
ibiq̃ aureos montes esse quos adire pp̃ dracones ⁊ gry-
phos imensoꝝq̃ hoīm monstra nō posse diuus Hierony.
narrat. cuius sup̃ior pars orientalis primo metū climate
inf̃ equoꝝtiale ⁊ tropicū cancri sita; quoz incolis satur-
nū dñari astronomi tradunt. ideo longe sunt vite ita vt co-
rum plures non moriantur nisi exita etate affecti. Refert
enim Ysigonus cirnos indoz genus annis centenis quas
dragenis viuere. Sunt ⁊ in india gentes pandore appella-
te in conuallibus site; quas ducentos annos viuere fe-
runt in iuuenta candido capillo qui in senectute nigrescit
Neq̃ caldea regio orientalis hoc in loco silentio pretere-
unda est que a septentrionali parte arabiam claudit ad p̃-
ficum sinum extensa; in qua naturas vigoratas fuisse. pro-
phetias ⁊ scientias inuentas peritiores tradunt. Aluma-
sar enim. iiii. introductorii auctor est; Hoc prophetā vene-
randum corruptionem ⁊ frigiditatem aeris fugientem ex
mōtibus armenie in qbus requieuit archa mense septimo
(vt ait Moyſes. viii. geneſeos) in caldeam acrem querēs
calidū se tranſtulisse. Caldeam incoluisse parentes p̃mos
vsq̃ ad Abraham qui ibidez ortus indeq̃ ad terram pro-
missionis a deo eductus est; eosq̃ longiſſimo vite ſpacio
vixiſſe idem ſcribit Moyſes. Quozum annozum nume-
roſitas etſi ſuaderi quoquo modo poſſit; tum ex perfecti-
one complexionis; decentiq̃ regimine vite eoz. Tum ex
bonitate alimentozū ante diluuiū. Tū ratiōe laudati aſpe-
ctus ſiderum regioni illi dominantū; attamen quia nullis
documētis vt ait Aug. in experimentū venire poteſt pro
miraculo habenda eſt ad magis videlicet fundandam in
cordibus fidelium mūdi creationem; quā (vt Rabi Moy-
ſes auctor eſt) pagani pro magna parte negabant. Non

enim ante diluuiū fuerunt omnes vite longissime ; sed for-
lum hi de quibus sacra meminit scriptura. Lamech enim
pater Noe cōcurrit in vita cum ipso Adam; Abrahā etiā
quem principalem extitisse in predicatione fidei tradunt
erat annorum. lxi. quando mortuus est Noe. ⁊ ita testi-
moniū creationis mundi ex longitudine vite illorum satis
continuatiū esse produnt a tempore Ade; ad tempus vsq;
Abrahe. Quod autem regio illa cum adiacentibus locis
extiterit sapientū auctor est Hieronymus, unde ⁊ magi id
est sapientes quos ab oriente in Bethelen xpm adoratu-
ros venisse fide tenemus ex arabia oriūdi extiterūt. Tem-
peries aut regionum illarū cū aliquanto ad calorem excessu
ptingit rōe velocioris incessus solis sub egnociali ⁊ eius
pmutatōis ab eo in pmo climate maiori cū velocitate eue-
niētis. refrangit q̄z vehementia caliditatis regionū illarū
ventorū q̄pluriū afflatu aerē ptempantiū refractiōesq; ra-
dioz solarium cohibentiū cooperante ad idem efficiendū
vaporū eleuatorū ex maritimis multitudine ex annib⁹ seu
lacubus. nec minus rōe signorū celi vltimū toti climati pri-
mo dominantū quibus omnibus euenit vt qua dispositiōe
lederent extranei ea innoxia sit indis primū inhabitatibus
clima. Est aut indorū talium color croceus, aut fuscus, vt
ea q̄ corpi sunt adducamus, non niger sicuti ethiopum in
secūdo degentium climate qui magis meridionales sunt
illis, ideo caloris impetu vehementiori sunt illis nigrio-
res. Sūt post clima primum cum suis complicibus regi-
ones alie a peritionibus astronomorum medicorumq; ac-
comodate pro vite longitudine laudatiores; quas geren-
tocomo eligere prestat; sicuti be que site sunt in extremi-
tate climatis tertij ptranscūtes inde p quartū ⁊ pprie vt
Cōciliator inqt regio illa q̄ int chindā q̄ ex opposito Cō-
stantinopolis est sita ad orientem cōuersa ⁊ inter chorum

Adiecerunt autē et pitiores his regiones nonnullas climatis
ferri ad vitam extendendam iuuantiores sicuti et in cisdem
corpora magis eucrata est inuenire: ceu greciam quā apud
grecorum illustres medicos eucrata censetur. eucratiissi-
ma tamen Hypocratis patria. est autem grecia climatis
eiusdem in quo et Roma totius orbis terrarū omnisque re-
gionis olim fines possidens in medio quasi sita cum adiacē-
tibus regionibus italia etiā annumerata inter meridianas
gentes quae ad axem meridianū prime sunt et eas qui in
secundo degunt climate; quibus pressis calido vrente per
festinā humidī naturalis consumptione accidit senium tri-
gesimo eorum anno ut Auiicenna auctor est: qui perfecto bre-
uissimus est humane vite periodus. hi sunt ethiopes quorum
ut Plinius tradit pars quedam locustis tamen vivit fumo et
sale duratis in annua alimenta qui quadragesimū vite an-
nū non excedunt. crispo capillo. colore nigro. quorum den-
tes candore nitescunt. brevioribus corporibus. oculis nigris.
cruribus validis. atque impetu solis sanguine exiguo.
ideo et timidiores sunt ardores et febres sustinentes. Estque
italia media alia ex parte inter eos qui septentrionales par-
tes et frigidiores extreme incolunt: sicuti sunt gentes in se-
ptimo et ultra morantes climate: ut quae polo artico pri-
me sunt quae absunt longe a meridie: quibus velox accidit
mors non modo violenta contingens a putrefactione prohibita
etque transpiratione quae est ab opilatione: verū etiam mors
naturalis presumptiva. calor enim naturalis frigidiores regiones in-
habitantium ad interiora propulsus intima corporis pene-
trat inuiscaturque humido cui nimium depasto euenit corru-
ptio ex consequenti viuentis interitus. neque abundantia
humidi quae ex pinguedine eorum dinoscitur ad eorum vitam exten-
dendam auxiliatur: quinimo aduersatur: quia aqueus non
aereus cordi neque calori proportionatus. Breuiori etiam

vite spacio degunt septentrionales propter vite regimen
inordinatū qbus peculiare hoc inest vt sint voraces, cras-
si, corruptas, turpes ⁊ brutales facies hñtes, suntqz gen-
tes imanibus corporibus, cādido colore, directo capillo
⁊ ruffo, oculis cesijs aliqñ glaucis, vocis sonitu grauiori
sanguine multo, moribus siluestribus, mente stupida, vsu
rōnis carētes, Infuse enim sunt gentes ille; vt ait Tici-
tius crassitudine celi obstante aere humoreqz refrigerate,
nam sicuti acutiores efficit calidus aer nō oīo vltimus ho-
minū mētes; vt in Hispanis est videre; ita eōrio refrigera-
tus plurimū tardiores ardores ⁊ febres raro sustinentes
sanguinisqz abundātia resistunt ferro sine timore, Qua de
re audaces sunt ⁊ viriles de seipsis plurimū pidentes, qñ
imo nulla fere rōne ducti eoz ferocitate plurima temere
aggrediunt ⁊ oīo est gens viroz infrena qb⁹ in scelus oē
ruit fas; ita vt etiā corporib⁹ humanis vescant, Huius ge-
neris Scythas esse tradūt siue parthos, Exite itaqz Ro-
ma cū adiacentib⁹ regionib⁹ vt latina, etruria, campania
cui peculiarit⁹ ascribit eā hñe campos toto anno vernātes
imo ⁊ tota italia q mediū quasi teneat climatū habitabiliū
ad septētrionē tñ mag⁹ declinās que regio salubrior est q̃
meridiana vt ait Marcus varro, Erūt pculdubio tpatif-
sime ad vtrāqz ptem corporoz mēbris aīorumqz vigoribus
longiorisqz vite in italia gentes, Quā rem exempla plura
certā fecere, Ad, enim valerius coruinus romanus centū
annos impleuit; ⁊ ex feminis Terentiā Ciceronis ferunt
centū ⁊ septē annos impleuisse, Quippe int septentriona-
les meridianasqz ab vtrāqz pte mixtionib⁹ tpatas ⁊ inui-
ctas laudes h; italia pñijs refrigerens barbaroz ferocitatē
meridianozqz cogitatōes ⁊ versucias vt nulla ex pte lau-
dibus italie certent; ita curā rerū humanaz agens deus
monarchiam Romanā egregiā temperatāqz regione col-

locavit: ubi ut inquit *Julius* saluberrimi colles, flumen
oportunū quo ex mediterraneis locis fruges devehuntur,
quo maritimi cōmeatus accipiunt, mare vicinū ad cōmo-
ditates, nec expositū nimia propinqtate ad pericula classi-
um externarū regionū, italie mediū ad incrementū vrbis na-
tum vnice locū, ut infestis oībus ppulsis diuturniori vite
spacio tranquillissime potirēt; quibus est humani generis sa-
lute precellē. Nō soluz aut dissiles regiones ad vite longi-
tudinem breuitatēq; ab inclinationib⁹ celi disponunt; imo
et regio eadē influxus celestis occasione, aquarū, ventorū,
montiū, aut aliorū consimiliū dissimiliū disponit ad vitā ex-
tendendā breuiandāue; quo sit gentes diuturniori tpe vi-
uere in locis quibusdā sexti, imo et climatis principij septi-
mi et in montanis precipue regionib⁹. Quicūq; auctor
est qd morātes in locis habitabilib⁹ altis sani sunt et fortes
laborē multū patientes diūq; viuūt. Ea nāq; loca ubi celi
status vinidus ventosusq; est afflatu ventorū salubriū (ut
debet) euentant, et eorū precipue q̄ patentiora sunt oriētā-
lib⁹ ventis; reecta vō ab occidentalib⁹ et meridianis dūmō
nō sint alia id impediētia ceu paludes et valles prime, et
cetera psilia. His itaq; in locis eleuatis ac patentibus aer-
is puritate, claritate, frequentiq; inuouatione a putrefa-
ctiōe preseruari tarde senescūt hoīes; sicuti in nōnullis lo-
cis italie experimenta et exempla id notū fecere ceu *Par-*
me, *Placētie*, *Fauentie*, *Bononie*, et in collibus earū, in
Trīperia quoq; lacus bennaci in agro veronēsi; cuius aer
saluberrimus vbi verone inter reliqua diuū munera tri-
butus est; nec minus *Bergomi* patrie in qua longene vi-
te homines q̄ plurimos est inuenire. Ferē quoq; et flexu-
lis psitutōem aeris vite hoīm longitudini plurimū accō-
modari, et *Bononte* vita humana ab antiquis traditū est
nō modice extendi. *Plinius* enim auctor est *Titū* fallo-

nium Bononiensem centū quinquaginta vixisse annis qđ
et in aliis italie et regionū aliarū locis contingit: sicuti et in
regno Galitie ferūt et Thaliētie. Refert quoq; Linconien
sis circa quendā polū incolas montanos vniformi et regu
lari radioꝝ solis reflexione acrem ad equalitatem ducen
te seniores iam factos nimia vite longitudine tedio affe
ctos annē secus montem morituros sponte insilire. In ti
noli quoq; montis cacumine qđ vocāt tepsum hoīes cen
tum quinquaginta annis viuere. Abucianus auctor est.
Item et in insula taprobana vitā hominū centū annis mor
dicam dicunt. quinimo in ea insula longissimā vitam sine
ullo corporis languore traduci Artemidorus tradit. Ob
seruandū tñ est qđ Columella de salubritate regionū pro
dit: vt cū sint quedā loca q̄ solsticiis minus calefiant sed
frigorib; hyemis intolerabili; horrent sicut thebas ferūt
boetias. sintq; q̄ tepeant hyeme: sed estate seuiissime can
dent vt affirmant euboicam chalcidē. petatur aer calore
et frigore tempatus qui fere medios obrinet colles. quod
neq; depressus hyeme p̄uinis torpet. aut torret estate va
poribus. neq; elatus in summo montium perexiguus ven
toꝝ motibus aut pluuijs omni tpe anni seuit. Hec est me
dijs collis optima positio ad vitā hoīs extendendā aptissī
ma. cuius frons ad orientem egnociale directā sit: in qua
ad estiuos tempandos calores et amenitatē locoꝝ pluri
mū p̄ferunt. salientes riui quos dulces in medijs collis lo
cum positū p̄ aquagia. i. aqueductus ducere vtile est si lo
ci p̄ditio patiat. pp qđ laudate sunt vrbes amneses. i. ppe
annē site: qđ etsi a mari lōgo poti; iteruallo q̄ breui resu
gisse p̄ loci salubritate p̄stet. Attñ accedūt post h̄ loca i me
dio collis sita ad vitā extēdendā loca maritima et insule i qb;
hītantes lōgior; vite sūt hītantib; i agrestib; vt inqt Aluer.
sicuti et aialia marina lōgior; vt ferūt vite sunt q̄ agrestia.

Propter quod laudauerunt quidam in vite longitudine terram calidam mari vicinam humiditate et caliditate aeris illius sicuti est Venetiarum urbs italie preclarissima. Euenit autem id vel salcedinis ratione hominum corpora a putrefactione preseruantis, vel maritimarum regionum equalitatis ratione, quare proplexio proculdubio ut verius putandum est cum Anice, est equalis in calido et frigido, de cuius tamen ad humiditatem deducto quocumque prauo ventorum afflatu vaporumque qualitate aliqua detestabili cum alijs consilijs; sicuti vicinitate paludis a qua animalia infestis aculeis armata gignuntur que in nos detestabilissimis examini bus inuolant. Hinc etiam pestilens virus insurgit. hinc nutritum serpentium infectio quibus omnibus sepe habentur ceci morbi quorum causas neque medici perspicere queunt ut ait Aderatus. Quod autem insularum extendat vita exemplo Gorgie siculi confirmari potest quod centum octo ut aiunt annis vivit.

**De priuatis mansionibus resumptioni
senectutis accommodatis.**

Mansiones senum pro eorum resumptione seu cubacula et bibliothecae et quae easdem habent usus rationes eas eligendas iubent quae sicut salubri regione ita saluberrima parte regionis sint constitutae utpote ad orientem spectantes non omnino conuerse ad meridiem septentrionem neque ad occidentem aeris sint salubrioris, liberius expirabilis, non conclusi, neque testudinate fornicibusque protecte et multo minus subterraneae quarum aer crassus est et humidus pectoris et cordis constrictionem capitis grauedinem, pigritiam, somnolentiam obtusionemque sensus efficiens cum anhelitus induratione respiratioisque difficultate qua plurimum contingit vocis amissio. Amplius priuatas senum mansiones patentes valde quattuor angulis orbis illaudantur; quauis ad orientem conuersas laudant, quattuor tamen ventis patentiores ut detestabiliores repellantur quas conflages appellant, id est loca

ad orientem

in que vndiq; confluunt venti, nam et estate calide cum excessu, hieme vero frigidiores precipue si eleuate fuerint, quo fit ut neq; a frigore defendat senilia corpora, neq; a calore, incumbendum tamen est ut aplice sint ita quod sol et orientales venti eas adeant; ut mansio leto fruatur aspectu, est enim sol aeris rector et vite conservator bonus; eo quod non est vita viventium preter deum nisi per solem et lunam ut ait Albumasar in Sadan; imo sol nubila humani animi serenat ut Plinius scribit, Aerem mansionis eucrasiam habentem in lumine et calore aptissimum predicat, sic enim mulcet et temperat senectutis languorem, lumen namque exuberans sui caliditate corpus relaxat ut ait Gal., Aer vero frigidus et obscurus cum excessu corpus stringit, eas quoque mansiones albarii operis nitore decorari iubet; ut calicate sint, id est, calce polite, Pro tutela itaque seniorum namque frigide in tempore anni frigido et in regionibus similibus; precipue tamen montanis; mansiones priuatas hibernas sic parari volunt ut possit eas hiberni solis totus prope modum cursus hilarare, paupumque opportunis instrare utpote ligneis asseribus esculis aut laticis vel alijs similibus; ut in caliditate temperate dispositioni veris assimilentur, excitant, namque, virtutes sopitas algore; quia tamen sitim inducunt ut Albuchasis tradit; faciuntque descendere cibum indigestum aere septentrionali rectificande sunt, Si tamen habitacionem huic oppositam senem habere contingat aerem mansionis illius lectisternijs ad idem appropriatis docent munire aut igne rectificare ex his rebus que aerem moderate calfaciendo et siccando flammam inducunt non fumo, sed cum puritate; ceu sunt vites sicce, laurus, libanus, cypressus, olea, Purigare quoque aerem loci illius; fumigijs ex ligno aloes, thure, mirra, storace, iunipero, et similibus simplicibus et compositis hieme precipue, Estiuas vero man-

fiões orientē solstitialē ⁊ pteꝝ septentriois aspicere, hostia
⁊ fenestras patefacere vt perflatus quoqꝫ aliquis acce-
dat, testatiū pauimentū, tessalatum, aut sectile constituere,
marmora vel tesseres aut scutulas accipere quibus equa-
le reddatur angulis lateribusqꝫ coniunctis, aut si hec de-
sint supra marmor tustum sternere; aut arena cum calce in-
ducta leuigare; aut ambricibus asseribus ⁊ tegulis inter-
ponere neqꝫ irrigare, cubile vō aut lectum senis in ea par-
te mansionis locari qua liberius aer ingredi ⁊ egredi pos-
sit; super quo sandallos, rosas, aut virentes plantas odo-
rem ferentes suauem sternere, ⁊ omnino strata eorū indu-
menta ⁊ sedilia aromatizare, hec enim redolentia mansio-
nis aerem rectificant, cerebri vigorem adaugent, odora-
tū delectationem inferunt cum iuuamento aliorū sensuū,
aduersanturqꝫ vaporibus malis aerem inficientibus. Va-
riantur autē hec fin quadripartitas anni varietates, ideo
si adaucto frigore opus sit senem calefieri igni non mul-
tum proximū fieri neqꝫ iuxta illum longo tempore mora-
ri precipiunt; maxime autem cibo sumpto ⁊ facie igni op-
posita; nam senis iam imbecillioris spiritus magis resoluū-
tur, digestiua impeditur, hebetior fit visus, exacuitur san-
guis, vt plerūqꝫ vertigo inducatur; sed dorso igni opposi-
to moderatum vsum ignis eidem iniungendum, immo ad
oculorū senis custodiam aliquid inter ignem ⁊ senem cal-
faciendum ponere. Et adhuc magis cellulam parare que
a camino hiberno tempore calefiat vt estiuā fiat; que eo
salubrior erit hiberno saltem tempore quo in abdito ⁊ cō-
camerato loco posita erit cū absentia ignis; in qua senem
hieme ⁊ estate pfricari postqꝫ egresserit salutare affirmant
Estiuo autem tempe mansiones senectus exposcit in qui-
bus quotannis estiuet que amena sint; nam estiuā locorū
amenitas a mollibus ⁊ delicatis hoibus cuiusmodi sunt

fences etiam umbrarum opacitate queri solet vt hibernas
faciant manifestem. Quicquid tamen maxime sunt loca gra-
uedines destillationesq; concitantia; sicuti auctore Celso
est habitare edificio lucido per flatum estiuū hibernū so-
lem habente. meridianus sol. matutinum ⁊ vespertinū fri-
gus. aure fluminū atq; stagnor. nubilo celo soli aperienti
se committere ne modo frigus modo calor moueat. ma-
gisq; grauib; locis hec seruanda sunt in quibus etiam
pestilentiam faciunt. His enim modis adiutorijs ⁊ caute-
lis olim directus Antiochus medicus vt est apud Galie-
num; octogenarius supraq; in finem vsq; peruenit illesus
sensibus ⁊ membris integer omnibus. Loca insuper hu-
iusmodi omni stercore ⁊ mucoze liberanda esse; bonisq;
odoribus suffiendā; ne quem redolcant fetorem siue odo-
rem fetidum acozem ne iusserunt peritiores. Rabi Abo-
ses auctor est prestans esse odorare flatus columbarum
⁊ eas cohabitare in mansionibus hominū; quia tuentur
ex hoc ab egritudinibus neruorū. a paralyfi. tortura oris.
spasmo. ⁊ tremore. Obseruetur tamen ne fumus colūbinū
in his congeratur; quia putrefacit atq; inficit aerem.

**¶ De temporibus anni resumende
senectuti conducentibus.**

Accidunt aeris mutationes nonnullae accidentales; quas
tempestates appellant. ex quibus senectuti perq; vtilis
sunt equales siue frigide seu calide; declines tamen ma-
gis ad calidum. pessime vō eisdem sunt que variant maxi-
me. saluberrimi quoq; q sereni sunt dies; meliores pluuij
q; tñ nebulosi aut nubili. In quibus omnibus nō solum
interest scire quales dies sint; s; etiam quales ante pcesse-
runt. Fiunt ⁊ preter has aeris mutationes alie naturales

iuxta quadripartitas anni varietates: quarum principium sumitur a transitu solis de quadratura in quadraturam sui circuli: quas veluti precipuas in resumptiuo regimine maxime observant; nam inter mutationes omnes que ex stellis sunt cum ille sint maxime que imprimunt a suorum circulo quadraturis in corporibus viventium alterationem gradum inducunt. Inter quattuor itaque anni tempora sic partita pro resumendis senibus quorum ut dicebat calor innatus paucus est cum superflua humiditate accidetali estatem salubrem produnt; cuius dies primus est in tauro ad septem idus maij; dies habens quinquaginta et nonaginta ut. **Ad.** Varro tradit, melius enim in ea se habent senes sicuti et iuvenes in hieme; nam seniorum natura frigida calore iuuatur estiuo, quod experientia probat Avicenna in his verbis: Videbis in estate senes et qui eis assimilantur fortiores, frigus enim inimicum est seni et tenui; licet prosit iuuenibus et omnibus plenis, erunt autem estatis dies tanto senectuti magis conducentes quanto venti fanonij magis plabunt. Hiemem inimiciorum senectuti tradunt cuius dies primus est in scorpione ad idus, iij, nouembriis dies habens nonem et octuaginta, que si multarum fuerit aquarum generat in eis cattaros. Autumni vero principium ad tutelam senum non repellunt, estate enim et in autumnii prima parte senes optime se habere inter auctores peruenit; licet eiusdem finem ceteris senibus notum damnent, nam et si autumnus senectuti nunc utcumque assimiletur; simpliciter tamen malum est omnibus temporibus pestilenti effectuique acutarum egritudinum et mortalium, omni etate, omni nature in omni regione incommodum sine additione blasphematum veluti periculosissimum; minus tamen calidis et humidis nunc. Est autem autumnii dies primus in leone ad septem idus sextilis dies habens nonaginta unum, neque dictus est autumnus quia augeat salus; sed quia tunc maxime augeant hominum opes

agroz fructibus collectis. Aer autem senibus non adeo rebelle sicuti hyemem arbitrantur: siue veris naturam calidam et humidam dicamus: ut philosophorum plures docuere, siue nature temperate decline tamen quo ad eius principium ad humidum non longinquum ab equalitate ut medicorum nonnulli, siue ponatur nature equalis eo quod temperiem et fortitudinem afferat operationibus virtutis nutritiue et calori innato omniq; operationi: humano corpori saluberrimum: ita ut opportuniissimum quoq; curationi tempus vernum feratur: non equale tamen secundum proportionem qualitatum primarum. diem primum veris esse in aquario ad septem idus februarii scribunt: diesq; habere unum et nonaginta.

De ventis eligendis ad idem.

Quia venti aeris dispositiones variant non modo: immo et hominem diuersis alterationibus afficiunt, ideo pro tutela senectutis etiam vsum eorum diligenter observari iubent: nam orientales ventorum eo quod sunt in calido et frigido equales si per loca virentia et depurata per aquarumq; decursus transitum habuerint sicuti alijs etatibus ita et senectuti aptissimi sunt. spiritus enim multiplicant et resumunt, verum quia obtalmiam generant et coriziam auctore Albucasi: cum aqua florum ceu rosarum aut violarum eorum amouetur nocumentum, occidentales vero quia alicuius sunt equalitatis in calido et frigido si ad septentrionem erunt declines in resumptiuo regimine precipue in vere non illaudantur: nam virtutem digestiuam excitant, sunt enim occidentales venti humidiores parum orientalibus: quia septentrionales orientis non adeo maritimi sicuti occidentis, est autem illorum ventorum transitus per mare, Tum etiam quia sol eos suo diuersificat motu.

Assimilanturq; in pluribus dispositionibus veri, sicuti, n.
tempore veris aerem ad temperantiam quandam et salu-
britatem pmutari cōtingit; ita et flante vento occidentali
et precipue zephiro collateralī fauonū; qui magis alijs ve-
ri assimilatur eo q; serenissimus et delectatiōem inferens.
nam mitis zephirus reuehit frondes quas spiritus boree
aufert vt inquit Boetius. Quia tamen occidentales vē-
ti frigus inferunt et tremorem cū rebus excalfaciētib;
eorū nocumenta deleri iubent. ventoz aut meridionales
nature calide in secundo; sicce vō in primo. Si p laudatā
regionem transitū habuerint pro resumēdis senibus pre-
cipue decrepitis frigide et sicce nature in autūno et in re-
gione septentrionali laudauerunt peritiores, iuuamentū
enim afferunt pectori. vtz quia aerem grauiorem reddūt
aures tardant. capitis dolores mouent. aluiū soluiunt. to-
tum corpus efficiūt hebes. humidum. languidum. sensus
perturbant. caliginem inducunt et pigritiam. vtile auxiliū
est aqua rosacea et canphora eoz; nocumentis resistere.
differunt tamen pro natura locoz regionūq; sorte ventoz
effectus; precipue varietate montium super quos fit
ventoz transitus; tum occasione aeris. maris. stagnoz. pa-
ludum. vallium. et consimilium; Tum etiam ratione loco-
rum que sunt deserta siue adusta fuerint siue non adusta.
ratione etiam propinquitatis et distantie illius loci a quo
oritur ventus. ideo contingit ventoz naturas in locis di-
uersis plurimū variari. propter quod ferunt ventum fere
vbique a mediterraneis regionibus venientem salubrem. a
mari grauem esse alteriusq; operis. austrū quem Rome
ventū maritimū dicunt apud nos; nam turbat et pluuios-
um reddit aerem. ideoq; austrū appellari volunt q; hau-
riat ventos. attrahit enī nubila et aquas; plurimazq; egri-
tudinū est cā. Apud vō Scotos. Batios. et Moroegias

salubris serenat. Quare hic ventus pro tuenda resumen-
daque salute Rome detestatur, in illis vero regionibus forte
comendatur. Simili modo et boreas nobis et illis opposi-
tum operatur, quorum omnium causa videtur; quia ventus a
veniundo dictus sit; aut quia sit vehemens et violentus
continue quanto magis procedit motu suo depuratur et sub-
tiliatur, cum autem incipit grossius est et turbidus exbu-
mectatius, nos autem magis quam illis austro appropinqua-
mus, magis vero distamus a septentrione a quo boreas ef-
fluit; illi vero e contrario. Scio vicinam quendam Bononie me-
ridiei quasi orthogonaliter expositam; cuius incole defectum
auditus patientes fere omnes sunt surdastrum. nec mirum;
nam austrini flatus auctore Hippocrate grauant auditum.

De vestibus idoneis regimini senectutis.

C Altum vestitumque esse senem; tum utiliter; tum etiam
delicate; munitumque diligenter a ventorum frigore et
pluvia pro conditione temporum gerentocomi officium est;
que omnia prohibere poterit, tum usu pellium quibus ma-
nice vestesque duplantur; tum usu indumentorum confectorum
centonum modo aut sagarum cucularum, tum etiam tegumen-
tis capiti et vniuerso corpori accommodatis senes obtegē-
do velandoque ne ventorum afflatu aerisque intempie intima
corpi introeuntium alteratiōbus ledantur; neque perfrigescant.
quod si fiet nullus dies tam intolerabilis est quo non sub diuo
inorari siue moliri aliquid possit senex. Horum autem differen-
tiam pro conditione nature senis necnon ventorum regionum
climatumque, aeris constitutionum, temporum anni et similium metiri
opere precium est; nam temperatum senem natura sanguineum seu
colericum estate subuculam ultra; qua nullo tempore se-
nex priuetur estiuo siue hiberno aut inter hec medio, ve-
ste linea ceu sufficiente ad eius tutelam velandum precipiunt
Lini enim natura frigida est et sicca indumentaque ex eo fa-

cta omnib⁹ alijs frigidiora minusq³ corpori adherētia Al
buchasis prodit, et si Auerrois lini naturā dicat equalem
que eo erūt corporis caliditatem temperantia cobis
bebuntq³ cutis corporis condensatōem absq³ tamen impe
dimento exitus vaporum per poros cutis quo prestantia
erunt candore molliciae. Unde et linū a greco dici ferūt
quod est linariū siue q³ sit molle et lene, quo in genere etiā
sunt vestes ex bysso facte que est genus lini candidissimi et
mollissimi, aut genus serici grossioris. Habite quoq³ sunt
in genere eodem; quas vestes bislinicas appellant; bom
bicine vestes ad luxum feminarum inuente tellarum ara
nearum modo texe; quas ut Plinius tradit Pamphile
Platis filia inuenit prima, nō fraudanda gloria excogita
te rationis ut denudet feminā vestis bombicina. Delica
tiores tamen molliores splendidioresq³ senū veste sericea
bombice intercluso indui volunt, sunt enim delicati quasi
luxui dicati; nam temperatior est linea veste quia non tanti
frigoris, minoris etiam caloris bombicina sola, quapropter
nec sanguinem inflāmat neq³ extuare facit; senectamq³ cu
stodit a ventorum impetu. Gloria autem sericee vestis su
per eam que linea est ex hoc dinosci potest; quia serico au
gescit corpus redditurq³ lenius, virtus naturalis defecta
et eius operationes reparantur, memoria increscit, eoq³ ni
gram colerā educi de cassula cordis Rosarius auctor est
Contingit tamen sericeas vestes in calore et frigore plu
rimū variari; nam earum quecunq³ ex serico sunt nō vilo
so quas rasas Plinius appellat; minus exalfaciūt. Pan
norum enim pili eo q³ corpori plurimū vniuntur et adhe
reāt sunt cause exalfactōis. Quo in genere habite sunt ci
trose vestes que concripspe sunt ad similitudinē citri. Ve
stes bombicine leniunt et calfaciunt; filius namq³ Serapio
nis auctor est bombicem calidum et humidum esse atq³ in

dumentis aptum eius caliditatem et humiditatem ponit
in gradu primo. totio vestes ex serico et bombice factas ca
lidas cum temperie. has vero que ex panno fiunt plano non
lanuginoso siue veloso et lineas frigidas. Idem iudican
dum est de quocumque panno qui cum teritur rarus remanet.
hyeme senem precipiunt tegendum veste lanea; aliis namque
est calidior. nature enim ponitur calide in gradu. ii. humi
de vero in principio gradus primi. quia tamen asperior se
nem delicatorem sericea veste vilosa densa et radiosa cen
laudatioze tegunt. Indumenta lana et serico contexta ca
lida sunt et sicca ad gradum usque secundum excalfacientia se
nioribus nature frigide hyeme et in locis montanis ut iu
uantia laudata. *Alex* quia inflammationem inducunt cum
his que fiunt ex lino moderantur. His itaque vestibus senes
indui volunt precipinctos nonnunquam fluxiore cinctura. ali
quando vero restrictiore ut earum leuioribus oneribus effi
uis. que vero grauioribus hyem resistant. quo tempore al
triplicibus imo quaternis etiam tunicis et subucule thora
ce laneo et femoralibus et tibialibus muniri senes iubent.
Nec alienum putetur hec vestium varietas; intantum enim
a lorica gerenda discessere mores sicuti laute inquit *Plini*
us ut oneri sint etiam vestes. *Pelliciee* vestes in natura
diuersitatem habent secundum varietatem nature animalium quo
rum fuere pelles; quibus uti oportet in resumptina senum
Pellibus enim animalium nonnunquam lanea indumenta se
riceaque duplantur nobis grecis indicanda quia nostris ma
iore ex parte in usu non fuere ideo nomen dare istis defuit
cura. ex quibus omnibus corpori humano ad excalfacien
dum aptis laudate sunt magis. Eius animalis quod ca
storeum medici vocant. alij hyenam. alij sybrum pellis eo
que vehementer excalfacit. Post eam vulpina que leuior
et indumentis aptior acuti tamen caloris est illatina; ceteri plerique

de pellibus

eam notiam prodant laudantq; ouinā magis. Pellis vō
 leporina senioribus plurimū accōmodatur; nam exalta-
 cit et corroborat senum corpora et iuuenti, et auxilium pre-
 stat egritudinibus iuncturaz, neruis opem prebendo. Cō-
 simile iudicium est de pellibus cuniculina, doſſez, varri, et
 armerinoz, parū differentibus in exaltaciōdo fm tamen
 magis et minus, nam cum caliditate corū parum ab equa-
 litate declinū eis inest leuitas et lenitas, temperatis corpo-
 ribus conuenientes. Pelles vō animalium que vulgo di-
 cuntur zebellini, maturelli seu fouini, hec enim duo anima-
 lia fales et meles dicunt, simili et lincis, et leopardi in pre-
 cio sunt et alijs (precipue vulpinis) laudatioris. Agninas
 vires corporis augere renibusq; accōmodari ferunt. Ra-
 bi Moyses auctor est q; approximatio ad corpora gattoz
 flatus et pelles ptisim consumptiōem et matiem inducunt
 Tradunt quoq; (si tamen id fides nō respuit) q; induere
 calciamentū pedis dexteri prius sinistro preseruat (si crea-
 dimus) l3 sit mirum dictu a dolore splenis.

De lecto senibus conueniente.

I Lecto leni et molli senē reduci sicuti et per eundē cū
 alijs cor, epar, et vniuersum corpus exhumectari in-
 dicūt. Molle enim cubile pinguedini atq; corpulentie cō-
 fert, Erit aut ad hoc lectus accōmodatior penniceus qd
 tomentū dicūt; sicuti et mollis culcitra, eo enī delitie hūa-
 ni generis pcessere vt sine hoc instrumento durare cerni-
 ces et corpa nō possint, et perfectior si ex pennis cigni, po-
 stea anatis vel anseris, deinde bombicinus magis q; lane-
 us, cuius stragola sit sericea siue lanca sicuti sunt ea in q;
 bus figmentis liciozū contexte sunt imagines, aut bombi-
 cina variata tñ in lenitate et granitate sicuti exposcit anni
 tempus et senis natura cum alijs pſiderandis, adeo enim
 passibilis est aliqñ senior ibecillior fact⁹ vt querulus dicat

Mollia fulera thori duris sunt cotibus equa.

Nec min⁹ varietas hñda erit in auleis in thoralibus et in lectisternijs quibus instrari solent cubilia lino eis interdū precipue estate que peripetasma greci vocant et sunt vela que extendunt ad occludendū et ornandum locū. que oīa instituēda sunt pro loci merito et pro fortuna senis resumendi. aliqui vero sericeis. purpureis. cocco. grana siue chesmes hyeme. excellens enim est virtus serici: nam et in caliditate et siccitate gradus primi illustrat et splendidam efficit spiritū subam cum quibus similitudinē habent q̄ maxima. visui et memorie subuenit. estq; adiumento spiritui q in epate existit: cuius signū est q̄a sericū pinguedini p̄fert.

De exercitijs bone valitudini senectutis conducentibus. Cap. xvi.

Quantum conferat exercitium resumptioni senectutis eius ostendit iuuamentū in conseruatione sanitatis eueniens que post corporis senilis reductionem pro extendendo vite spacio est necessaria: ita vt conseruande sanitates mirabilis causa existat exercitium vt ait Auerrois Ante cibi igitur potusq; vsum quibus resumitur senectus exercitio et quiete eam regendam precipiunt: ita vt exercitatio semper cibū antecedar. nam quia exercitio calor innatus excitatur quo digestio perficitur. decet vt aimentū sumendum preueniat calor innatus excitatus nō sopitus Habundantibus itaq; in senio supfluis imbecillitate digestiois eoz precipue tñ terciē q̄ in mēbris p̄plet egēt senes eaz euacuatiōe eo q̄ membroz nā nequit opationes suas p̄ficere cum presentia superfluoꝝ in eis. tum quia calores innatū obtundūt. tum etiā quia nutrimento aduersantur ne ad mēbra distribuatur. et hec euacuatio accommodatissime exercitio p̄pletur magis q̄ attenuatiuis cibis et farmatjs. sic nanq; natura exercitio ceu instrumento idoneo propel

exercitio balneo
frictione

lit ad cutem superflua vt inde per poros corporis expel-
lantur vel saltem ad expulsionem preparentur; nam sicuti
docet peritiores medicorū euacuatio eorū humorū qui ad
partes cutis declinant cum sint tenues et egressui parati
aptissime exercitio, balneo, et frictione completur; que oīa
etsi saluti senū q̄maxime conducant curandum tamen est
vt temperata sint, moderata, et equalia ne innatus eorū ca-
lor extinguatur, sic nanq̄ equant et temperant senū cor-
pora facit emq̄ efficiunt superfluoꝝ exuberantiā et dispo-
nunt corpus nutritioni, colorem viuificant cum nitore et
rubedine; eo q̄ sanguinem propellunt ad extrema cum di-
latactione et sparsione. Inter hec tamen omnia exercitiū po-
tissime gerentocomus sit bonus mensor diminuat potius
q̄ augeat ne senes ad malū deueniant et vt suorū corpoꝝ
vires longo spacio perseuerent; laboribus onerosis quos
erumnas dicunt non exerceantur. Cum itaq̄ exercitioꝝ
plura sint genera senibus adhibenda p̄ viribus cuiuscūq̄
et pro opibus ita vt fortiores senū in primis per apprehē-
siones et ambulationes exercendos indicunt; non tñ ve-
hementer; nam sicut optimū constructiōe corpus in iuue-
tute ad vniuersos vehementissimos labores aptū est; ita
ad vniuersos moderatos in senectute; vt liceat id Celsi
obseruare; Tanq̄ q̄ morbū sic q̄ senectutē rō valitudinis
bñda exercitatiōib⁹ modicis vtendū. Exercitioꝝ vō gñā
resumptiōi senū apta suauia, debilia, et leuia ēē prestat; mul-
tifariā tñ variata, quedā, n. ex eis corpi vñquaq̄ debent.
que cōmunia dicuntur eo q̄ vniuersum corpus cernant;
sicuti sunt suspensiones, i. vehitiones seu gestatiōes, quaz
cū plura etiā gñā ea leuissima est qua inundationibus et
in cunis, stando, faciendo, sedendo, aut naui, vel portu vel
flugio, aut in alto vehuntur, mari, vel lectica, aut scamno
Acrior vehiculo, lecticis, aut plaustris, fortior, adhuc

deambulatio, vehe mentiores et non debiles venatio, ludus
parue pile que intendantur et leniantur prout exposcit oportu
nitas, quaecumque tamen ex eis eliguntur pro tutela senectutis sint
gaudium et letitiam afferentia, Si itaque senibus plurimum defe
ctis deambulatio, venatio, aut pile pue ludus erit difficilis
aut impossibilis equitatione eosdem modo exerceri precipiunt
est enim exercitium illud moderatum satis quo coequatur mo
tus totius corporis stomacho et coris ut ferre utilissimum, pre
cipueque equitatio muli aut mule; nam uterque sexus viam recte
graditur ut ait Columella, et terram commodum percipit; huius
tellis aptior mulus; illa vero agillior, cuius agilitate comite
frugalitate aut parsimonia dimissis maiori ex parte equis generis
sacerdotum negotiis curialibus incumbens mulis rome frequen
tius utitur, Quod si ea adhuc magis senibus sit difficilis
aliqua vehitione siue gestatione exerceri; imo et necessi
tate urgente lectica aut sedili siue arcera eosdem portan
dos lente atque imminute, sic namque senior ille Antiochus me
dicus seipsum exercebat; qui ut Galenus narrat longam abiens
viam infirmos visitaturus quicquid portabat sedili; nonnunquam au
tem equitabat, Est autem arcera plostrum tectum undique et muni
tum quasi archa quedam magna vestimentis instrata qua
nimis egri aut senes portari cubantes solebant, Si autem ni
hil horum fieri poterit nimia senis imbecillitate lectum suspen
di et moveri iubent, Quod si id etiam fieri non possit vni pe
di lecti funiculum subducere atque ita lectum huc atque illuc ma
nu impellere sicuti precipit Celsus, Talem enim revolu
tionem in cuna aptam prout Auius, in regimine eorumque imbecil
les sunt; sicuti conualescentes et senes qui sedere et se moue
re nequeunt; nam si suavis fuerit somnum allicit, vetustitates
discutit, oblivioni succurrit, desideria promouet et excitat na
turam, Sunt namque hec et consilia a gerentocomis blandimen
ta excogitata ita ut etiam suspendantur lectuli seniorum quorum

iactatu aut morbos eoz extenuarēt aut somnos allicerēt.
Si vō nullum horz pmode fieri poterit senes pfricari se
mel aut bis: ita vt frictio resumptioni apta exercitiū gerat
vicem; metiēda tñ quantitate ⁊ qualitate, que si vices ha
buerit interpositas mollibus pannis aut manibus senibus
plurimū adiumenti dicūt; nā sine oleo facta excalfacit, ex
siccatq; senes nature humide hyberno tpe et in regione
septentrionali vt Albuchasis tradit, discutit enim ⁊ lique
facit supfluentes humores, poros aperit, membra solidio
ra efficit, auxiliaturq; ad expulsionem eoz que in terciā di
gestione supersunt. Quia tñ bothor generat cū balneo es
se contemperandā. Frictio vō cū oleo facta exoleuit no
stris tempibus vsu frequentiore; l; defectis senibus aptis
sima sit si eo tempore quo exercitiū cōuenit fiat. Erit au
tem id aut mane; nam matutinū exercitiū vel deambula
tio corpa tempat atq; infundit vt Theodorus priscian⁹
ait; capiti multum pdest oculis ⁊ oibus sensibus ⁊ ventrē
facilem efficit. Aut saltem pueniēs exercitiū hora erit cor
pore ente depurato superfluis in interaneis ab intestinis
videlicet ⁊ vesica expulsis, neq; exñte cacochimia in par
tibus iterraneoz ⁊ venarum quam exercitiū per corpus
diffundat, cibo preassumpto iam cōcocto in stomacho, ie
core ⁊ venis; pperante iam alterius cibi tempore assumē
di, quam rem ex signis coctionis in vrina apparentib⁹ in
substantia ⁊ colore dinoscendam docēt, quod si senex defri
cādus manibus lenib⁹ tergatur agiteturq; multis ⁊ varijs
sibi inuicem obuiantib⁹ sitibus vt ad oēs musculoz ptes p
ueniat, aut molli mādili pfriceť fm vniuersum corp⁹ p̄stari
plurimū ferūt; laudarūtq; q supabundātī oleo oliue dolci
calido vel in sole vel ad ignem cutis circumfundat vt du
rities remolliatur ⁊ superfina discutiantur reddaturq; fri
ctio velocior ⁊ mollior a q; tensiones exoluātur; sit tñ fri

ctio illa mollis et suavis qua cutis depsetur, i. manibus mol-
lis et tenuis reddatur ut duritiem non inducat, vtilissimum
enim est uti oleo olivae; nam senibus iuvamentum affert et
precipue extenuatis ut tradit Auerrois propter imbecilli-
tatem virtutis attractivae quae in membris est; dummodo eius
statio super membra sit quoad fiat alimenti ad membra at-
tractio et non ultra; nam longa illius mora super membra
plurimum dissolvit et corpus alterat. Adandilia praeterea
huic frictioni accommodata mollia et lenia parari volunt
ne eorum asperitate corpori obstantia carni nocumētum
inferant; eosdemque senes decentiori modo perfricare. Si
enim parum durior frictio fuerit laboriosa erit, si vero mol-
lis nil plus operabitur sicuti neque brevis omnino, multa
vero evaporat; et omnino vehemens frictio spissat, le-
nit, emollit, multa adimit corpus, auget modica; quae in-
choanda est a summa imprimis incipiens parte ad infe-
riora declinando, deinde ab infimis ad summa, ex latere ad
latus et ex transversum ad transversum frequentanda ut un-
dequaque fiat pororum apertio. Quotiens autem senex per-
fricandus sit numero finire et determinari non potest ut
Celsus inquit. Id enim ex viribus hominis colligendum
est. Et si senex perinfirmus est; potest satis esse quinquagi-
es, si robustior potest ducenties esse faciendum, inter utrumque
deinde prout vires sunt, quo fit ut etiam minus sepe in
muliere quam in viro; minus sepe in puero vel in sene quam in iu-
vene manus dimouende sunt. Si vero senex tandem per
quam imbecillis effectus predictis exercitiorum modis ne-
quirit exerceri motibus apprehensionis; id est animalis
bas magis quam predictis exerceri iubent, commode enim
exercet clara lectio ut Celsus ait. Cicero quoque au-
ctor est Seniorum corpora exercitationum defatigatione

ingrauescere, animos vō se exercendo leuari. Que autē &
quales sint animi exercitatōes in sequentibus notum fiet
capite. xlii. Sūt preterea & alia exercitiorū genera sumpta
penes diuersitatē particulaz corporis. Cuilibet enim mē
bro precipue organico ppriū debet exercitiū: de quib⁹ ha
benda est rō in resumptiua senū. Pectus nāq; pulmo. col
lum. vula. lingua & os. voce exerceri pētunt: nōnunq; ma
gna aliquā graui. qñq; acuta & inter has interdū mixta. nā
colori splendorem afferunt hec & pectus perpurgāt vt est
apud Auicē. Manū autē & pedū exercitiā non sunt res
ignote. Dorsum stando exerceat. est enim dorsum pars ca
poris q̄ est deuera deorsum. Alius obiecta visibilia mi
nus q̄ mediocria intiendo & cū ordine intiendo res lumi
nosas leuiter. Auditus sonos acutos nōnunq; vō magnos
auscultando. & ita de dentibus & psilibus. Quod si p̄tin
git aliquā istaz partiū imbecillā vitio aliquo affici: vt pe
des podagra. manus ciragra. sup quos ex callo nōnunq;
quedā tubercula innascunt. varicib⁹ crura. nasus polipo
& ita de psilibus. succurrendū est parti maxime laboranti
nequaquā verāda. Senex enim cuius regimini in hoc ope
finitimur ille est cuius pars corporis viciosa est nulla. Tem
peratores itaq; senū exercitijs tempatis tā aie quas ap
prehensiones dicūt q̄ etiā corporis & mēbroz oīm redu
cendos precipiūt. Tpati autē exercitiū iuuamentū est au
gmentū prebere in spiritib⁹. supfluitates mēbroz nutriti
uoz expellere. aut resolvere. substantiāq; mēbroz mollio
rem efficere. Neq; omittant q̄ si cuipiā seni capilli sunt.
eos quotidie pectere vtile est. precipue cū is experrectus
est mane sin alium velicāq; prius purgatus. Aristot. enī
ad Alexandrū auctor est frequentatōes pectinis super ca
put vapores auertere visum impediētes ne eidem obfint:
attrahereq; vapores ad superiora atq; remouere a parte

oculi tradit Auicenna, quare quotidiano vsu atq; multo
ficiens caput pectere senectuti idoneū est; nā caligines ocu
lorū et cerebri detergit; eaq; virtutum cognitiuaꝝ organa
depurādo celeritatē intelligendi, acūmꝝ discendi efficit.

De Balneis.

b Balneū sicuti et exercitiū in resumptione senectutis
perq; vtile perbibet; nā eo calor innatus nō minus
q̃ motiōibus vluificat; magisq; alijs exercitijs moderato
eius vsu corpus exhumectat. balneo tñ p̃cipue aque dul
cis; quod lauacrū appellant. Cū enim balnei nomen di
ctū sit a, valaneyom, greco a valo quod est imitto p̃mune
sit balneo aereo resolutiuo sudare faciēti et lauacro exhu
mectatiuo de quo p̃s extat sermo, illud proprie in regi
mine senum laudat quod lauacrū dicitur; et tale dicūt esse
corpus liquidū circumferentialiter corpori occurrēs, qđ
si aque fuerit dulcis calide liberius senibus concedūt; nā
calida lauatio pueris et senibus cōueniens est; vt ait Cel
sus; nō tñ imoderata eo qđ si balneū feruens fuerit sicut
balneū quod caldariū appellāt, quēadmodū et oīo virt⁹
aquarū dulciū caliditas nimie vires h̃ calefaciēdi; nō aut
humectandi; ideoq; senectuti non est idoneū. Si vō bal
nei caliditas sit vt oportet calfacit et humectat cū equali
tate senioribus vtilis; nam ea exhumectant; et eorū corpa
quasi renouantur, pori aperiunt, detergantur sordes con
gregate, repletio minuitur, discutitur ventositas, somnus
prouocatur, lassitudo tollitur, appetitus excitatur, lauda
tioꝝ pro tutela senū frigide nature et humide hyeme et in
regiōe septentrionali vt est apud Albuchasim, nā flegma
in eis extenuat, eaq; augescunt corpora, vrinā mouet, pu
ritum et scabiem delet, reuma et cerebri cattarrum digerit
Qđ si lauacris oleum adhibitū sit, calefacere, infundere,
atq; ventrem procurare maxime si oleo aqua misceatur

auctor est Theodorus priscianus. Si vero balneum tepidum
fuerit corpus refrigerat et exhumectat cui peculiare est
tueri corpus senile ab hemorrhoidibus ut inquit Iudaeus.
quoniam adeo excellens est lauacrum calidum et humidum cum
equalitate virtus in regimine senectutis. quod ut omittam
id anidissima hominum cupidine institutum esse calidis corporibus et
siccis non modo utile prodant; verum etiam sitibundos non siti
bundos efficere; insitibundos vero sitibundos. operatur enim
balneum fere sicuti et vinum. neque est necessitas lauacrum solum
ad refrigerandum calidum vel exalfaciendum frigidum: verum
etiam ad dissolvendum. sudorem inducendum. exsiccandum. et ex
humectandum. ideo ferunt quod balneum et temperata potio iu
uat causam et primum causam. Hora autem introitus lauacrum solum
pro resumenda senectutis dispositione naturali eligenda;
voluit completa concoctione cibi in stomacho et epate. tunc
enim cibus iam concoquitur in venis et alterius cibi hora
instat. Si vero preter intentionem resumendi senectutem etiam
ad augendam corpulentiam et pinguedinem vertatur intentio ho
ra introitus lauacrum puenientem illico post saturitatem. nam ut
ait Auienna. ieiunos et vacuos balneum exsiccat. extenuat. et
debilitat. saturos vero impinguat: propterea quod humidum ad exte
riora corporis trahit. vix tamen opillat eo quod sui causa a stomacho
et ab epate nutrimentum ad membra trahit non concoctum. lauda
tius est itaque ut lauacrum ingrediant in fine digestionis pri
me ante aduentum inanitionis: nam sic profert pinguedini medi
ocri augende. senes forti et veloci exercitio ad ingressum
balnei coercendos iubent quoad complete quiescant. cumque
balneant quietos et tacitos esse precipit Celsus cum di
missione operationum omnium: et alium infundere aquas super
eos subsequentibus frictionibus. Multiplicatio autem nu
meri usus lauacrum variatur in senectute prima et postrema
nam seniores non plurimum defectos necessarium erit ter

aut quater in mēse vno propter pauca exercitia balneare
Senes vō primos in longiori spacio, dictum autem est se
nioribus nō plurimū defectis; nam imbecilli ⁊ prostrato
valde balneū prohibet, propter quod distinguūt senitū in
ptes trīs; in quaz p̄ma senior nō remoueat a domesticis
⁊ ciuilibus officijs; neq; a cōi p̄uersatione, in secūda vō q̄
satis longa est senecta necesse est seni vt dirigat sicuti et
puer, in terciā autē eo q̄ ip̄e est p̄plementū senij cū q̄s pue
nerit sustinere neq; lauacrū die quolibet, In balneo itaq;
habenda est viriū ratio, neq; enim p̄mittēdus est senex vt
p̄ estū aīa deficiat, sed maturius balneandus, auferēdus,
curiosq; in vestiūtis inuoluēdus vt ait Celsus; vt neq;
ad eū frigus aspiret, ⁊ oleo inungend⁹, ⁊ pprie senex de
crepitus nāc sicce in estate, exhibeat enī eo decent p̄ser
uatq; ab apostematibus, ⁊ fit eius habitudo viuīda; q̄ vt
nimiū nō leniat cū sandalis ⁊ aqua rosea aspgi, postea ci
bo eundem resumī iubent; vt obseruet qd̄ dī; Dū balne
ati fueritis comedite senes, aut somno eundē reficere; nā
dormire post balneū saluti hoīs nedū senioꝝ p̄ducit; adeo
q̄ nihil est (vt alunt) in p̄coquēdo aut dissoluendo qd̄ cō
coqui aut dissolui debet magis prestans somno post bal
neū, In culus vsu meminisse oportet ordinis q̄ viuens vte
bat Tilephus grāmaticus, q̄ vt est aqud Gal. sese custo
diēs valitudine p̄sperrima vsus fere centū vixit annis, is
enim hieme bis in mense se balneans; quater vō estate; ter
vō in medijs horū temporibus, quibus diebus non balne
abat horam circa terciā inungebatur breuī cum frictiōe
deinde condro cocto in aqua mel cōmiscens crudum q̄
optinū vescebatur vt sufficiente ei prima hora, p̄adebat
aut ⁊ ita septima hora; vel celeri⁹ aliquātulū, holera qd̄
prius; deiceps vō de piscib⁹ vel gallinis gustās, ad vespe
rā vō solum panem comedebat infundens in vino mixto

*Tilephi cura de
se*

de lauacro capi
ris

Balneo particulari alicui membro appropriato sicuti ne
cessitas. cōsuetudo. et fortitudo virtutis exposcit vtendū
est sicuti lauacro capitis aut pedum. itaq; cerebro vtile la
uacrum fit in sene consueto lauari ex aqua virtute et for
ma calida et sicca p̄cipue ex decoctōne assarri. cāmomille
sticados. lauri. et folliculorū sene. cerebro enim robur p̄stāt
et nervis: imo s̄m oēm administrationis modū addere in
visum. audituiq; subuenire. Absue auctor est: qbus eget
morbida senectus. frequens formentatio pedum senibus
pro eorū reparāda memoria et visu plurimū deseruit: ido
neū ad id tempus est hora eundē cubitum stomacho ieiū
no. ea siquidem cōcitatur somnus. cerebrū et sensuū instru
menta subleuātur. vapores ad superiora ascendētes euo
cat nisi sit quod prohibeat. Rasiōe quoq; barbe senio sub
ueniendū esse p̄cipue tamē eis senibus quorū natura est
frigida et humida hyeme atq; in regionibus septentriona
libus auctor est Albuchasis. et vt de opportunis resūm
ptioni senū conducentibus omittatur nihil: obscenarū etiā
partiū cura habenda est vt omni spurcicia amota munde
custodiantur: incisionem quoq; vnguiū p̄cipue digitorū
manū p̄cipiūt quidam curiosi dierū obseruatores fieri
die iouis: nam ea die si incidant eaz prohibetur disruptio
Cautū tñ est ne fiat luna existente in geminis. digitorū et
pedū ab vnguibus resagamina amouere prohibent luna
existente in piscibus p̄cipue mercurio aut ioui p̄iuncta.

De quiete

Inioribus quos virtutis imbecillitate motus tor
quet quies suavis plurimū prodest: quā vt in aība
bitis dictū est subsequat̄ frictio equalis quātitate et quali
tate cū oleo facta: nā eo velocior et mollior fit frictio ten
sioneq; exoluūtur. cā aut̄ getem pro senibus laudāt natu
re p̄cipue calide poros hūitibus latos estate vehementer

calida et in regionibus calidis que moderata est. prebet namque
inueniamentum angustie pectoris eorum ut ait Zilbuchas. quia tamen
quies modum excedens flegmas est effectiua cum motu pretemperat
non enim indigent senes omni moda quiete. cuius causam dicunt esse eo quod
eorum frigore calore indiget quod motu preplet. flabellari. n. gliscit se
nile calidum sicuti paucum exsiccis ut pfortes et mae dñes. ma
gne autem flamine non egret flabrare sed sibiipsis sunt sufficientes
ad hoc ut saluent et mae dñent. et oio quietis et exercitium in
regimine resumptiuo ratio habenda est ut neque intermissus exer
citatiois ordo senem affligat; quia nimis ociosa vita senibus
vulvis non est; ne nimio exercitio. sed celerie senescant aut egrotent.

**De esculentis poculentisque in regimine
senectutis laudatis in genere. La. xvij.**

Post sermonem motus et quietis senioribus appropriatus
torum; ad obseruationes cibi eorum et potus deuenien
dum est. siquidem exercitium corporis inanitionem affert. inanitioni autem de
bet refectio que cibo preplet. Resoluit autem exercitium senes ap
petitumque in eis percat. alimenti necessitate prenucciantem
Et quoniam ordinari cibum ad corporis integritatem reparandam do
cet; veluti augendo ea que augeri possunt aut amissum ex dissolu
tione corporis quoad fieri potest restaurando precipue si alimentum
erit nullo pacto corporis alteratiuum carensque omni qualitate
superflua nature dissona sicuti acredine. ponticitate. acui
tate. ideo pro resumptione sensum in administratione eius non
nulla obseruare gerentocommuni iubet. nam cibum pre potum di
stinctum nonnullis conditionibus dotatum esse oportet. quod vbi sit lau
dationis alimentum in laudatum sanguinem natus conuertitur. cuius
laus precipua consistit in eo quod facile concocti obediatur; celeri
usque descendat. quod quidem sufficienter preplet viscositate et crassi
tie modum non excedentibus. nam sicuti nimia viscositas cibum per
venas capillares et angustos corporis meatus cohibet ad
extrema corporis velbi. ita moderata cibum disponit ut mem

bris pfectius inhereat, glutinet, tardiusq; dissoluat. Im-
moderatā q; cibi crassitiem pro resumptione senectutis q;
maxime dānauere. nō enī pōt senile calidū paucū existēs
alimentū sube crassioris imutare, illaudat tñ eiusdē tenui-
tas nimia: euaporat nāq; celerius ex membris, mediocre
vō alimentū in mō sube corpi senili (vt decet) robur pstat
nam proximū est vt sanguis fiat, coq; tres nutritionis
actus pficiunt, adhesio v; vnio, et assimilatio, nec minus
ad laudatū alimentū erigit modica eius supfluitas cōcur-
rente familiari et innata senilis corporis virtute illi specie et
numero pportionali, cuilib; enī spēi alendorū aialiū deter-
minatū et ppiū nō mō accommodat alimentū nāe tñ rōne
sicuti calida et hūida hūane nāe; frigida et sicca iumentis,
aut totius sube rōne; quā virtutē occultā appellāt, sicuti
bobus orobus, asinis gramē, camelis squantū, suibus glā-
des, vexetiā et indiuiduo signato, eoz enī nedū sanoz in
eo qd est abhorre talē cibū aut eundē appetere est indiui-
duoz eiusdē spēi varietas nō parua, vexetiā languentiuz
ita vt q secundis aliqn frustra curat? ē; p̄r̄s sepe restituať
cuius rei euētus rōem sumūt ex astrali fatalitate, Dicunt
nanq; astrologi q; cum p̄fuerint planete mali in ascen-
dente natiuitatis alicuius delectabitur dñs natiuitatis in
rebus insipidis et amari saporis, ecōtrario vō a natiuitate
dispositi erit delectatio in rebus odoris laudati et ceteris
his similibus; Ea vō alimenta que his pditionibus dispo-
nuntur in regimine senectutis sunt humida ad aliqualem
calorē declinua; nā celerius ad mēbra vehunt et in subam
senioz p̄uertunt p̄p senectutis naturā esse siccā et frigidā,
ex his enī resumpti senes diuti? viuūt vt in asihabit, c. xij
determinatū est, hoz tñ alimentoz in calore excessu; grā-
dein canerūt pitiores, Gal. nāq; auctor est q; lōgeua cor-
rectio eoz q; exsiccata sunt existit p humidū; estq; minus

fallax; q̄ p̄ frigidū, studuerū q̄ vt resumēdoz sentū alimē-
ta saporosissima ⁊ bene olentia sint, sic enim nāe būane et
p̄cipue senio iā affecte sunt gratiora: ⁊ ea p̄sertim que ad
aliqualem dulcedinem sunt declinā; q̄bus tñ neq̄ ieiuno
stomacho neq̄ post cibos exhiberi; s̄ med̄s mēis The-
odorus iubet; nā dulcia oīa inflatiōem prestant indigesti-
onēq̄ p̄curāt. Nec minus delectat būana nā reb⁹ bene
olentibus; eisdem enim reparatur q̄maxime, ideo dixere
q̄ odor bonus est anīme cibus; quia sp̄ritus viuificat vi-
tamq̄ extendit; sicuti in libello de morte Aristotelis nar-
ratur cuius vita prolōgata est odore pomi. Refert quoq̄
Cōmentator Alexandrinus mirabile quid de Democri-
to qui cum decessurus esset vitam hanc deridens; festiui-
tas quedam celebranda erat solennis in Aldiris ciuitate
in qua erat. Aldires autem cum eum rogarent non dece-
dere ne ciuitas in festiuitate epularet; rñdit Democritus
ad quot vsq̄ dies vultis vt expectem? q̄ dixerūt ad tres
vel quattuor vsq̄ q̄ sunt festiuitatis, tñc p̄cepit Democri-
tus vas mellis attici afferri ⁊ ip̄m quattuor odorādo die-
bus viuens p̄mansit. Alij vō referūt Democritū p̄cepisse
furnū aperiri in quo panes coquerent ⁊ ita ex panis odo-
re permansisse. Plinius quoq̄ auctor est ad extremos si-
nes Indie ab oriente circa fontem gāgis astomoz gentē
eē sine ore; alitu tñ viuētē ⁊ odore quē narib⁹ trabunt,
nullū eis cibū, nullūq̄ potū, tñ radicū flozq̄ varios odo-
res siluestriū maloz q̄ secū portāt lōgiore itinere ne desit
olfact⁹; granioze paulo odore haud difficilis exaiari. Ex
q̄z multū laudauerūt pitiores carnem galline ⁊ p̄dicis, ex
tremitatesq̄ capraz iuuenū, hec nāq̄ aptissime stomacho
p̄coquenti obediūt quia leuia sunt ideo ⁊ in sanguinez in-
epate ⁊ venis facilioris sunt p̄uersiōis, assimilatiōisq̄. mē-
broz sube senis, ⁊ fecem educūt pui fetoris vt Auic. p̄dit

dulcia inflant

gallina p̄dix

et oīo ea alimenta senibus opem ferūt quoz pauca q̄ritas
 plurimū nutrit: sicuti panthonomasiā vitellos ouoz sorbi
 liū. et testiculos galloz. et carnem laudatoz aīalium preci
 pue edoz et vituloz paruoꝝ lactantium. et carnem agno
 rum annualiū. columboz. et turturū iuuenum. et triticū ab
 extraneis rebus purgatum inter auctores ꝓuenit et est pa
 nis laudati artificij: res quoq; dulcedini attinētes nāe cō
 uenientis. et vinū odoris boni: quoz oīm in sequentibus
 sermo fier. Qd si senior in multos annos iam ꝓcesserit im
 becillior factus eū liquidioribus cibis ꝓcoctionis celeris
 reficiendū iubent sicuti sorbitiōibus. iurulentis potōibus.
 pulloz coctionibꝫ. iusculis. et hmoi. Qd si itez adhuc ma
 gis senioris vires erūt defecte alienū nō esse affirmāt vt
 eius sint alimenta sicuti patientiū et bicā senectut. hūme
 ctantia vꝫ substantiā (sic enim appellāt medici) faciliꝫ ꝓe
 netratiōis. celeris descensus. qbus nō uest viscositas: sicuti
 aqua carnis tam ꝓ ꝓsumptionē facta aut sublimatiōeꝫ sen
 exp̄ressionē carnis aīalis volatilis aut ꝓeditantis ad equa
 litatem decliuis humane nāe ꝓformioris: oua sorbilia re
 centia et trementia. vinū q̄z subtile coloris aurci bonū se
 rens odorē q̄ritatis tñ parue. nam senectꝫ minus ceteris
 etatibus eget cibo: q̄a eius calor est paucus et puus. par
 ua re indigens ad hoc vt ipso viuāt et eo foueāt. eius tñ
 alimentū sit forte. i. plurimū alibile. sic enim virtus mēbro
 rum senis nō onerat. Sicuti aut his iādictis alimonijꝫ re
 ficiendos senes docuere: ita eꝓrio cautū est ne senior ali
 mentū sit delecteron. i. letalis cibꝫ vel potus. neq; deispe
 rion. i. q̄ facile corrumpat in cibis. neue gñis eoz que ni
 grā colerā seu flegma inducūt: et oīno neq; calida acuta ex
 siccantia via saltem nutrimenti. sicuti sunt quecunq; aceto
 et sale condita sunt. et aromata acuta et calida vinū imode
 rato: imo in vsum senectutis nō veniant nisi via medicine

a. remi / al

alīs enim vitam quā gerentocomus extendere studet per
artē resumptiuā breuem faceret. Amplius preceptū est re-
spuendū esse alimentū quodlibet putrefactōni attinēs; cū
sit paz; simili modo quodcūq; pcoctū in frigidat vel odo-
re quolibet modo alteratū et oē acerosum; nā ex ipso ace-
to fit senīa ut inqt Auic. Qd si vescal senex salita carne
aut ferina aut pisces dure carnis esum talē melonib⁹ et cu-
cumerib⁹ corrigi volūt, si vō condita sale et aceto ex p̄ijs
Qd si gerentocomo constet senem esse cachochimū, atte-
nuatiuis dūtaxat alimonijs refici quibus purgatis nutri-
ri humectantibus cū parum attenuantib⁹. Siqua vō in-
temperantia inde eueniat tutiorem aiūt eam esse in porione
q̄ in esca, qd si in esca fuerit ut idē nauseauerit stomach⁹
et pprie ex crassīs nutrientib⁹ ab eoz esu coerceri, nam fa-
stidiū tale dolores iūc uraz et renū, dispniā, podagrā, durī-
tiem lyenis, iocinerisq; morbos melancolicos et flegmati-
cos hereditare facit. Damnauerūt p̄terea pitiores varie-
tatē ferculoz in eadē mensa et eoz p̄cipue q̄ appetitus sūt
incentiuā qbus vescunt crebro hi quoz gula indomita est
atq; vallata, quoz vsum diffugiēs August⁹ cesar cenā ter-
nis solū ferculis, aut cū abundantissime senis prebebat ut
Suetonius auctor ē; et adhuc magis si fercula fuerint ex
virtutib⁹ p̄ijs p̄dita, p̄pediūt, n. virtutē stomachi p̄coquē-
tē ab amplexu et retētiōe eoz, quoad p̄plete p̄coquant; tū
qa occurrēte illoz postremo primū iam p̄coq̄ incepit quo
fit ut alimēti p̄tes in p̄coquendo nō assimilent, tum ē qd
diuersoz saporū voluptuosa blādimēta titillāre iā gula ap-
petitū excitāt adeo ut stomach⁹ ad plura sumēda q̄ necē
sit alliciat imo plura q̄ concoq̄ possint, qd qdem nō fieret
si pauciorib⁹ vteret cibis, deiceret nāq; celerius appeti-
tus, tū etiā qd alimēta varia in eo qd vnū eoz facilis relī-
quū vō p̄coctōis difficilis puenientē mēbroz nutritiōez

rem
et aceto ienu

q. male

impedit, nam cū vnū prius altero concoquat facta eorum
admuticē mixtione accidet vt cū cibo pcocto pcepit indis-
gestum vel saltem corrumpatur si in stomacho permāserit
quod fieri deberet coctōis pplemētū, tū etiā qā nutrimē-
torū varietate auferit coctōis pfectio: nam senex ad potū
frequentius inducit pcoctionē impediētē: sicuti aque bu-
lientis feruor impedit olle feruescenti crebro aquā infun-
dere vt ait Rainaldus, tū vltimo qā longa mora in feru-
lorū pmanducatōe tps intercipit, inter primū et postremū.
pp qd̄ euenit q inchoata cibi psumpti pcoctione poste-
rius aduenientis cibi cruditate impedit. Si itaq in oī et a-
te cautū est a crebro vsu varietatis multitudinisq ciborū
incarcerāda q̄to magis in senectute, ne dū senectutē plon-
gare intendāt ante vltimū vsq vite finē nālem deficiant.
Qd si varietate ciborū vti senes ptingat ordo obseruet vt
humidū et lubricū sicco et stiptico añponat, et sapor dulcis
acetoso, et frigidū calido, et ecōuerso, et crassū subtili vnia-
tur, obseruandū q̄ est vt in vltimis mensis p̄cipue in fine
vescant senes aliq stiptico veluti coriandro zucaro cōdi-
to, piro, cidoneo, et p̄silibus vt eis pbibeat vaporū ascen-
sus ad cerebrū.

in fine mense

¶ Quotiens senes reficiendī sint in die.

q Noniā aut plurima in dando senib⁹ cibo discrimia
repiunt ideo pceptū est rex nālium et filii nō nālium
rōnem nō mō hñdam esse in regimine senectutis vix etiā
numeri alimonie dande qualitātū et q̄ritatū ciborū: quorū
tū q̄ritatē metiri nō est facile. Alier, nāq auctor est q re-
gimen senū ex pte cibi et exercitiū sicuti et alia rex sex nō
nālium latitudinē hēt fm magis et minus in pluralitate et
diminutiōe annorū. Imprimis itaq id scire oī senib⁹ nunq̄
vtilē esse nimīā satietatē, oīs, n. repletio prima ē effusio,
sepe eisdē inutilē eē nimīā abstinentiā eo q pueri et senectu

repletio

et inanis

te pfecti minime inediā sustinent. ideoq; gerentocomū di-
ligentissimū esse oportere circa esculenta poculētaq; senio-
ribus adhibēda; ita vt viuatiores senum tardius, raris, et
multis cibis reficiant. p̄icio enim cibi nō puenit nisi senib⁹
et nā imbecillibus. His vō q in prima sunt p̄stituti senectū-
te calidi et humidi. laudatiois habitudinis; carnosī v̄z, dē-
si, et p̄pacti, lati pectoris, atq; setosi, iocineris et vētris lau-
datoz, sanguine decentē repleti, neq; occupationib⁹ extra-
neis p̄pediti hñtib⁹ ea q ad vitam sunt necessaria in lo-
cis, tpibus, et p̄stitutionib⁹ temperatis, q̄tatem cibi mul-
tam vt sufficientē, vt oīo affatim edant bibāt, rarius tñ eo-
q in eoz vētre et venis sunt hūiores crudi supuacui p̄co-
coctiōe egētes. His vō oppositi senes cū amplitudine po-
roz, humorūq; tenuitate, prius et frequētius resumendos
sicuti bis aut ter interdū. Hoz autē medios ter biduo refi-
cere, in qb⁹ virtute prius p̄seruata, etas diligētissime aīad-
uertenda, est enim sublimior intentionū ea q a virtute su-
mi vt ait Gal. in significatōe aut virtutis nēcia est cogni-
tio etatis, p̄pterea cū seniores in annos multū p̄cesserint
imbecilliores iam facti citius, sp̄ssis, et breuib⁹ cibis nutri-
ant vt celerius p̄coquant, neue eoz paucus calor multo
cibo confundat, et oīo fm concoctiōis fortitudinē atq; im-
becillitatem alimentū eis parciendū paulatim vt bina aut
trina refectōe; imo et āpliori numero ī die n̄li fm exigētiā
resumant, nam eoz natura (vt tradit Gal.) est sicuti lucer-
na parata extinctioni q cum fere extinguitur par oleo re-
paranda est, qm nimio celerrime extingueret. ideo senect⁹
ultima plurimū defecta par et tātillū cibi expostulat, neq;
ad cibum assumendum inducit, cibus itaque non mul-
tus quidem sed sepe tamen, nocte, ac die dandus vt nutri-
at neq; oneret ex infimissima materia stomacho aptum,
nam imbecillis hominibus rebus infimissimis opus est.

consuetudine

si enim breue quid debito transgrediantur senes in quantitate et qualitate alimonie ledantur non parum, quam rem recte obseruauit Antiochus medicus qui senior iam factus ibecillior ter in die reficiebatur: sicque tranquillissime senuit. His vero obseruatque consuetudo nequaquam est post habenda: nam si homo in alijs etatibus eam obseruat: quanto magis in senectute: in qua etate nequaquam senes a consuetudine sunt retrahendi, de cuius causa suo visum est loco. c. xiiij. Tantam enim vim habet quod consuetum est in regendis corporibus humanis ut abusus eorum quibus vescimur epotamusue currens tamen cursu consuetudinis magis sit eligendus veluti incolumior omni tempore tueri salutem vsu meliori: si in ipsum precipue fiat subita mutatio. Pluries quoque reficiendos seniores iussere in tenui caelo quam in denso: pluries estate quam hyeme: pluries exercitatos quam in exercitatos: pluries tenuibus refectos cibis quam crassioribus. Sepe quoque in eis senibus magis necessaria esse cibi festinatioque minus inedia tolerat, hi vero sunt ad quorum stomachos sensibilior: es declinat colera ex consuetudine etiam medico et crassiori cibo eos refici laudatum sit. Amplius et his senibus qui victum manibus querunt nutrimentum addendum esse est res non ignota: ad quos tamen prius nostra non se extendit gerentocomia: nam hi malunt tenui contenti viuere cultu.

**De hora resumendi senes
per esculenta poculentaque**

¶ Iam longiorem inedia nullo modo senioribus indicendam esse inter omnes auctores conuenit, ita et opportuniorem horarum educandi senes eligendam esse preceptum est eam que est post completam concoctionem prius assumpti alimentum que cognosci potest in senibus quibus viget naturalis cibi cupiditas quando indigent: eo quod tunc etiam appetunt et simul stomachus sentit venas sugere. Sugunt vero venas quam ab eisde membris inanita ad se attrahunt nutrimentum.

qua euacuant. Euenit aut id quando Innatus mebrozum
calor subam eoz resoluens restorationis indigentia fa-
scit, id vo omne fit vt nutrimento ⁊ calore pdurent in esse
nam tunc aucta restorationis necessitate virtutes mem-
broz nales nutritioni inseruientes ad opus fortiores sunt
sicuti etia enenit in alijs nalis virtutibus que necessita-
tem aliquam assumentes operant vebementius. Propter
qd in resumptiuo regimine magis q in conseruatio pre-
ceptu est vt senex cuius appetitus oino no est ablatu no
edat nisi post desideriu; neq in hoc tardandu cum ferue-
rit desideriu no mendo um. sunt enim vt dicebat senes ⁊
infantes ⁊ oio imbecilles de gne illoz q inedia no sustinet
in dici itaq initio sicuti hora diei. ij. vt Auiē. visum est; aut
hora tertia vel qd longius est quarta vt Gal. pdit exerci-
tio ⁊ frictione puenientibus supfluitatibz cōium expulsio-
ne premissis senex reficiendus est. Hora vo diei. vij. prece-
dente etia aut frictōe in balneo vel qlibet alio exercitio il-
li etati cōgruo ad insumendu prandiu moderatu eligenda
volūt. exta enim no prandentiū celerius senescunt vt Plī-
ni⁹ affirmat aucte Hypocra⁹. sintq ea hora in vsu aliqua
ex his que ventrē subducūt. de qbus in sequentib⁹ fiet ser-
mo cap. xl. In cena aut q interdū exigua pdesse cōsuenit
precipue oculo ⁊ cerebro egrotatiuis exstib⁹ sit senis ali-
mentū laudatū v3 euehimiū non facile intus vitiabile
seu putrescibile; sicuti est caro gallinaz cū eius decoctōe
simplici. semperqz vtile est senem post cibū pquiesce⁹. neqz
animū circa aliquid plurimū intendere. neqz deambulatio-
ne qūis leui dimoueri sed leni confabulatione demulceri
Euenit tñ multifaria refici senes fm tpm anni varietatem
necnon dispositiones pntentis nos aeris. nā estate loca
vimbraz opacitate siue quo libeat alio modo tepidiora ⁊
diei hora min⁹ calida idonea sunt. calor. n. extrinsecus in-

natū calozē senū imbecillem facit sicuti Auer. tradit. quē
admodū ⁊ sol ignē cū sibi apponit qui tñ accendit ⁊ vigo
raf cū in ymbra reponit. quo tpe occasione eadē p̄cipi
unt alimēta senectutis subtrahi cū declinatione corꝝ ad te
nuitatē. ideo cautū est in t̄pibus anni calidioribus ne sit in
vsu caro aialium crasse sube. suntq; p̄cessa olera ⁊ ḡssa la
ctis eduliaq; aceto coriandro atq; vua acerbā p̄dita. Se
niorꝝ v̄o qbus appetitus oīo ablatuſ est sicuti plurimi corꝝ
reperiunt q̄ gustare p̄nt nihil. quoad fieri p̄t excitāda est
corꝝ sopita siue ablata appetētia: q̄ sicuti ⁊ alimēti delecta
tio in regimine senectutis nequaquā est negligenda. nā eo
alimētū est laudatius quo sapidius. q̄a stomachus ⁊ vir
tus nutritiua vehemēt illi inīunt. ⁊ magis etiā si lauda
tioris fuerit sube. delectatio nāq; cibi tāti vigoris est in nu
tritiua seniorꝝ q̄ oblati stomacho alimētis duobꝝ q̄d co
rū minoris erit iuuamēti sapidius tñ eligendū magis ferūt
minus sapido. cñ sit maioris iuuamēti. inf̄ plura tñ eustho
macha tñ simplicia tñ etiā p̄posita appetitū p̄cipue a cā fri
gida excitātia. de qbus suo diceſ loco. c. xxxvi. In vsu se
niorꝝ quorꝝ appetitus fere est ablatuſ p̄fectionē hanc con
coctōis vīm reparantē salutarē scribūt. q̄ recipit cinamomi
electi dragmas. iij. galange semuntiaz. aque rosacee odo
ratissime vnciā vnā. zucari terciē decoctiōis q̄tum expe
dit fiat p̄fectio q̄ p̄culdubio in excitando appetitū p̄ci
pue vtilitatis est si ex ea insumant senes. Horā itaq; dese
ctorꝝ senū sic indispositorꝝ iuxta corꝝ p̄suetudinem statuen
dam iubēt. eosq; reficē p̄iusq; manifeste inaniant. corꝝq;
refectionis multiplicationem metiri fm virtutis indigen
tiā. eis tñ alimētū ita moderate exhibere vt stomachus
tensionē nō grauet. imbecilli q̄s corꝝ stomacho obseruatio
magna nēcia est. vt q̄d etas detrahāt cura gerentocomi re
stituat. est quippe seniorꝝ vis digestiua sicuti ⁊ appetitiua

imbecillis adiutorio egens, pepticoꝝ vsu, i. q̄ digestionem
faciūt precipue cū eius corruptio m̄ sit egritudinū ⁊ ori-
go cronicaz infirmitatū vt ex Aliuic. in an̄habitis. c. iij. de
terminatū est. Seniori itaq; q̄ paz cōcorit quietē indicūt.
q̄ vō nō ꝓcorit ex toto quiescē, neq; labori se, neq; exerci-
tatōi, neq; negotio credere. At ꝓter hec ad repationem il-
lius antidotū in ꝓcipuis medicaminib⁹ hētur q̄ a pitiori-
bus excogitatū est. si enim fama nō oīo ꝓditur quā popu-
li multi famāt vt ait Arist⁹. q̄to magis ea quā sapientes
plurimi. ⁊ ne auētem huic remedio vilitas adimat Galie-
ni in libro. v. de simplici medicina verba sunt hec: Ego q̄
dem nō scio rem magis vltimā in adiuuando stomachum
sup digestionem cibi q̄ corpus hoīs q̄s occurrit ei ⁊ tan-
git ip̄m de foris. Quidā ergo hoīes applicāt se ad pueros
in nocte amplexantes eos inueniūtq; ꝓ id iuuamentū ma-
gnū valde. qm̄ caliditas illa q̄ stomacho occurrit ex corpi-
bus illoꝝ pueroꝝ ꝓpria est caliditati nālī ⁊ plus ꝓueniēs
ei, sit tñ puer ꝓpinquus ad hoc vt polluat vt Aliuic. ꝓdit.
q̄ in eadē sn̄ia est cū Gal. neq; sit puer is cui adueniat su-
dor neue sit cū eo de anhelitu extuatio; ⁊ sunt quidā hoīm
q̄ amplexant catulū canis aut cattū masculū nigrū. q̄ qdē
res stomacho admodū ꝓdest. Seniorib⁹ ꝓterea quoꝝ den-
tes ad cibū ꝓmāducandū atq; ꝓterendū sunt potētes ꝓce-
peūt alimēti ꝓpletā fieri masticatōem, ea nanq; cibo acqrit
aliq̄ digestio, soluit aluus; sicuti eꝝ cibo iminuto astringit.
ꝓꝓ q̄s in simplicib⁹ euenit q̄ oē fere alimentū q̄s dentib⁹
fractiōis est difficilis digestionis etiā est tardioris. Si vō
senior dētibus careat ne frangēdus misero gingiua sit pa-
nis iermi alimētis liq̄dis reficiat vel saltē ꝓminuant arti-
ficio aliq; neq; igluuiose deuoret. nā cibū voraciē deglutitū
ip̄fecte senioꝝ stōach⁹ ꝓcoqt. celeriusq; senescit. cui⁹ signū
ē q̄a raro ē vidē hoīes voraces ad nālē senectutē ꝓuenire

et hanc vnā causā assignāt pp quā habentes raros dentes breuioris sūt vite vt frequenter . qm̄ aut̄ oīa regimēni resumptiuo via alimonie et via medicine accommodata proprias facultates habent sepeq; simplicia opitulant sepe mixta nō alienū videt̄ noīa et vires et mixturas eorum in sequentib; adducere.

De comoditatibus vini in resumptione senectutis. Ca. xvij.

d Considerat q̄maxime resumptiuū regimē singularē vini exhibitōem. nam vt decēs fiat alimonie in ventre mixtio; eiusdēq; per mēbra delatio senectuti subueniendū esse voluere liquore aliquo sine masticatōe diglutibili. magisq; illi q̄ alteri etati. nam pp meatus nutrimenti in senioribus a frigiditate et siccitate eē tractos non sunt senibus sicca vniuersalia nisi hūectent̄ actu vt penetrabiliora reddāt. qd si talis liquor cū his etiā erit vires hūis resumptiuas eo accommodatior quo in regimēne senū vtendū precipiunt. cedat aut̄ hoc in loco cibariatico oīs siue potus q̄libet qui loco vini sumit̄ ceruisia sit siue qcunq; alter. nā nullus est liquor aut succus tantū roboris nobis efficiens magisq; hūane nāe accommodatus ad id operandū q̄ vinū. Duos p̄dūt pitiores liquores corpib; hūanis gratissimos foris olei. int; vini; et eius potissime qd ex succo vuarū maturarū expressum est: eo qd esculētis est bonus penetrator delatorq; in omne corpus quo gaudet nā humana q̄maxime precipue senio p̄fecta cui perq̄utile est vsu moderato. nam sicuti pueris vinū p̄ciosissimū iudicat; ita senib; amicissimū vt Gal. tradit. sanguis enim. caro. atq; inatus calor v. no augeſcunt. iuuaturq; natura in suis opatōibus eoq; virtus p̄coquens fit fortior et facilis supuacuoꝝ expulsio et egressio. vrine et sudoris excitatio. somnus inducit. qbus oib; reficit̄ virtus. bona valitudo. et crassities se

nectusq; tardat, q; si vinū iuuenibus quoz calor est fortis
non concedat nisi paruo vsu; alimonie dūtaxat cā. seniori
bus tñ tantū vini ad bibeat quo reficiantur vires nō op
primantur, nam vini calor senioz calorem imbecillem re
parat; eo augescunt calor, et vires calor toti corpi venisq;
vis redditur sanguis et color. Ideoq; et vinū sic dici ferūt
quia potatū venas sanguine cito repleat, frigiditati sene
ctutis contra operat victoria resumptiua, operatq; in eis
dem sicuti et medicina; nā vinū calore suo nō mō senectutis
imbecillitati aduersatur imo et eius hūiditate; eo q; ipsum
calidū et humidū graduat sorbitiōibusq; humectantib; cō
numerent, exsiccata atq; arefacta membroz senis subam
cuiuscūq; nāe extiterit pp etatē exhibeat et celerius repa
rat; imo et optimū adintoriū perhibet senibus calidis et sic
cis; nā colerā in eis ad vias vrine ducit vt facili⁹ per ves
cā expellat. Frigidis q; et humidis; nā viscositati flegma
tis aduersat ipm scindendo et maturādo; suoq; calore re
soluendo. Frigidis similē et siccis; eo q; humorē melanco
licū vt celerius faciliusq; labat disponit, eius caliginē siue
turbulentiā remouet, calidis vō et hūidis sanguinē splēdi
diorē efficiēdo et depurādo. Plurē aut cū sint alimētoz
spēs in resumēdis corpibus defectis vices vini supplētes
vino tñ imbecillius et tardius efficiūt, oīm enim velociter
et subito nutrientiū est vinū (vt aiūt) adeo q; nō est adhuc
compertū; quod vicem vini gerat in letificando aīam vt
Alic, auctor est, si enim vinū laudatū fuerit vires corpo
reas senectutis nō mō corroborat; verū et aīe; nam le
tari et gaudere facit; adeo q; putātur ridere sine causa cū
tñ ita non sit; quia non est impressio (vt ait) sine impresso
re, efficit autem id spiritum copiosum nature et substantie
equalis generādo vehemētis luminis et splendoris; quo
fit vt aīam cuius ipse spiritus est instrumentū ad hilarita

tem et leticiam disponat quæmaxime, et oîno vinû modicum
auxiliatur; copiosius vò nocet nervis sicuti et oculis, sto-
macho est salutare, cibor appetentiâ excitans, tristitiâ au-
ferens, vînam et algorem propulsans, somnû concilians,
vomitiones sistens, vitia exterminans, animâ ad virtutes
alliciens, vertit enim eam sicuti Ysaac israhelita tradit ab
impietate, auariciâ, supbia, pigritiâ, timore, desidia, tacitur-
nitate, et ignaviâ, ad pietatē, liberalitatē, humilitatē, solici-
tudinez, audaciâ, astutiâ, facundiâ et ingenium, Ruffus qu-
auctor est perhas disputare aut cās rei scibilis p collatōez
rōnis venari siue pcessu consiliatio rē publicā ordinare
volentes vino semper uti solitos picipiebant qu id esse aîe
ad ea pagenda salutare remediū; tū eius vires reparādo:
tū etiâ rectitudinē et veritatē ostendēdo, Melenos quoq;
versus pposituros ac musicis armonijs lufuros vino vsos
esse, comperientesq; experimento et rōne eor mentes ce-
leritate intelligendi et acumine discendi habiliores et soler-
tiores fieri, vimq; rōnalez augeri, faciliusq; de potentia in
actū prouehi, Sicut aut vino moderato usu epoto corpo-
ris et anime vires augescunt adeo qu aschlipiades utilita-
tem vini equari vix deor potentia posse pronunciauerit,
ita excedens modū supflue insumptū virtutū oîm et aîe et
corpis inconfessa dānatiōe est, hinc cerebri epatisq; vicia
ut egritudines etiâ adducat que sunt in vltimo frigiditat;
ut ait Gal, apoplefes, paralyfes, subeth, lytargiâ, epilēsiâ,
spasmū, tetanū, hinc nervor defectus, implet enim vinum
nervos eo qu calidū est; magisq; calefacit quo merati⁹ est
citoq; perforat corpus maxime si tenue fuerit, hinc pallo-
et gene pendule, oculor vlcera, tremule manus effunden-
tes (ut aiunt) plena vasa, furiales somni, inquietes noctur-
na, ex ore halitus fetidus, hic senioribus rigo: plurimus;

*vini quæ
et rectitudinē*

quia eorū calor naturalis congelatur ⁊ extinguitur vt multo
vino superatus; sicuti ⁊ flāma ignis multis lignis solet
extingui; ⁊ lucerna multo sibi appposito oleo, tum etiam q̃a
seniorū corpora ⁊ cerebrū sunt defecta cū neruorū malicia
quo fit vt eorū natura imbecilli nocuentis vini resistere
nō valente longe minus seniu vini quantitatez tolleret q̃
iuuentus, magis etiam leduntur seniores ieiuni ex multo
vino; nam sicuti Plinius tradit; vinum ieiunos bibere
nouitio inuento inutilissimū est, cum tñ Tiberio Claudio
p̃ncipe ante hos, xl, annos institutū fuerit vt ieiuni bibe
rent; potusq; vini antecederent cibos externis quibusdā
artibus atq; medicorū placitis nouitate aliqua sese cōmen
dantiū gloriā hac virtute parti querunt, quā rem dāna
uit ⁊ Celsus dum ait; Extenuat corpus vini non p̃frigidū
ieiuno potio in consuetudine adducta, celerius enim spa
simū ⁊ mentis desipientiam adducit; sicuti docet Galie
nus. Quantum vero ad ea que sunt anime non est igno
rum superuacuum vini potum hominem interdum ad
mentis peruersionem lumen rationis extinguentem vim
irrationalem anime augentem deduci; quam ebrietatem
dicūt, ascendēs enī fumus crassus crudus a vino eleuat?
ad cerebrum defertur quo meatus eius opplentur, et ex
consequenti fit nonnunq; eius partis anime qua sapit et
intelligit obumbratio atq; operationum animalium per
turbatio; quo fit (vt aiunt) q̃ corpus permanet veluti
nauis sine nauta; ⁊ militia sine ductore. Id vō omne ap
tissime fit in homine cerebri imbecillis; nam signum fortis
tudinis cerebri est non ledi a vaporibus vini vt est apud
Auiennam. Euenit autem effectus vini epoti multifariā
fieri s̃m multitudinem aut paucitatem vsus eius eiusdem
⁊ bibentis aliam et aliam naturam, propter quod ferunt

vinū infrigidatos occupans taciturnos et sobrios primo
efficere: paulo plus epotū loquatiores, plus antez adhuc
sumptū rethoricos et audaces, adhuc magis iniuriosos.
Amplius maniacos, multū vō amplius stupidos et epi-
lenticos: ita vt anginā vīnariā ppatiant, i. vino suffocent
vinū tīriace magne assilauē eo qd ipz sriax ē nāz algētes
calefacit, calfactos refrigerat, siccatos infundit, humecta-
tos siccāt: vt liceat fateri Plinianū illud: Neqz viribus
corporis vtilius aliud qd vinum; neqz aliud voluptatibus
perniciosius si modus absit.

**De vino eligendo in resum-
ptione senectutis.**

i Magnis laudibus pro resumenda senectute id vi-
nū est qd ex signis equalitatis in eo apparentibus
natura temperamento accedit. Qd diuoscendū primo ex
pte coloris docuere, si beluolū, i. medij coloris int ruffum
et albū fuerit seu citrinū, aut rubeū, odoratissimū, clarū: qd
appellant subtilis substantie, calefacit enim membra senis
et vīnā mouet serum sanguinis perpurgando, qd quanto
calidius et magis diureticū tanto laudatius iuuatiusqz in
resumendo senes, tale vō inueniat gerentocomus vt me-
diū inter nouū sit et antiquū: eo qd vinū nouū senibus in-
utile perhibet, nam et si calidū sit in gradu primo quia tū
seculentum, vaporosum, atqz ventosum est inflat sicuti et
mustum et id vinū cui nihil etatis accessit: vt Celsus ait:
et oīno tortiuū vinū, i. nouissime expressum et mustū omne
stomacho inutile: licz venis iocundū sit: celeriusqz inebriat
propterea qd eius pars aquea magis est penetrans: imo
et ad eam passionem perducit quā dasinteriā epaticam di-
cunt, vinū vō vetus caliditatē et siccitatem hz ad gradus
vīqz terciū: qd etsi eo minio fiat inflatio attū est senio qd ma-
xime noxiū, sensus enim excitat: quod senibus vebementē

medi coloris
inter ruffū et
albū

ne ruffū neqz
nouū

obest narrat Gal. cuiusdā notarij seruū fuisse qui domino
quotidie cum alio seruo ad balneū eunte ad domus custo
diam remanens aliquando sitibundus neq; aquā ad sitim
eius sedandam inueniens vinū vetustissimū plurime quā
titatis bibens iugil penitus fact⁹ et exinde febriciens men
tis alienatiōem incurrens mortuus est; vinū autē quo anti
quius eo magis damnatius, etates tñ eius in climatibus
diuersis multifariā variari euenit; hispani namq; vetus vi
nū non dicunt nisi quod anni vnius aut mediū saltē fuerit
psecutū sicuti Cordubensis Auerrois prodit, alij vō duo
rū et amplius. q̄ si cum his oibus formā purā et lucidā ha
buerit eius a fecibus perpurgationem ostendens coloris
albi aut rubei vel subrubei clari seu citrini senectuti perq̄
vile affirmāt; nam colores hi equalitatis nature vini no
tiones sunt; et magis si odoratissimū fuerit aromaticitati
attinens, cuius verbi notio suo dicetur loco, ca. xliij. Tali
itaq; vino vt optimo stomachus perpurgat abstergiturq;
virtus eius cōcoquens reparat, cordi audacia prestatur,
calor naturalis viuificatur, virtusq; corroborat. Acuti ē
odoris existens vinū senibus non prohibuerit etsi vino
sum siue meratius sit presertim si citrinū fuerit lucidū atq;
anni vnius; senioribus precipue quorū frigida est natura
verno tempore in regionibus septētrionalibus limphatus
tamen. Amplius etsi vinū dilutius pueris conueniat; sen
ibus tamen meratius aptū est, dilutū enim vinū est aquo
sum oīo siue natura tale siue cōmixtione plurime aque, et
oīo vinū insuaue quod Lucilius crutium appellat sen
ibus est inutile quoniam frigidum est atq; inflans stom
acho noxium, laudatius tamen vinum esse confiteor cuius
natura ad equalitatē declinat; ita vt neq; nullaz virū sit
neq; ingentium etiaz meratio eligibilis in senectute; siue
natura tale sit seu aque cōmixtione. Sit postremo vinum

non ostendens in se aliquem excellentem colore quo ceu
 signo in calore aut frigore humiditatis aut siccitatis eius
 significet discrasia. Ex his tamen vini conditionibus nul
 la est qua magis dinoscantur differentie eorum proprie qui
 bus iuuamentum nocumentum ue in senibus percipiatur quod
 ex saporis genere substantie virtutisque eorum. vinum enim
 sui colore in se operatur nihil; quinimo coloris vini no
 tatio longe imbecillior est ea que saporis et odoris: quia co
 lores non sunt nisi in superficie colorati, ex odore consimi
 liter; et si non nihil; parum tamen imprimunt vinum in senibus
 vi alimonie. neque ex tempore licet eo iudicari possit super
 propriis vinorum differentiis ut super substantia et virtute.
 sed ex sapore plurimum; nam ex stiptico ostenditur siccitas
 ex amaro caliditas. ex dulci autem licet non ostendatur in
 temperies caloris aut frigoris; tamen dulcedine vini cras
 sities ostenditur; a cuius usu nisi mouende alui causa se
 nes quoad fieri potest cohibendos iubent et presertim si
 nigrum fuerit ante cibum non modo imo neque multo ma
 gis tempore alio; quia nullum pachimeron. i. substantie cras
 se utile est senibus ut Galienus tradit: nature ponitur ca
 lide in secundo; sicce vero in primo. iecur. lyenē. et renes op
 plet; licet pectus et pulmonem depleat humoris est hetero
 genei celerius alijs permixti putrescibilis ad naturam co
 lere conuersiui; imo eodem aliqui hidropici fiunt; alij vero
 lyttasim incidunt (si magis modo sit in usu) nisi seniores
 fuerint nature frigide. hyeme. et in regione frigida. quibus
 aliquando vina nigra et rubea panchichina splendida ta
 men. i. perpurpurgata non negarunt. Estate autem senibus co
 cessere portiones quod dilutissimam ut et sitim tollat nec corpus
 incēdat utile est itaque eo tempore vinum album et aquosum
 aliquantisper. est enim tenuitati et simplicitati. i. equalitati
 caloris propinquius; quod si per tenuem fistulam epotet

a vino dulci
 in senibus

prodest ad sitim extinguendam, Et iam laudant id vi-
nū quod ad terciam eius partem aqua rosacea fuerit cō-
mixtum, anime hilaritatem et spiritū dilatationem presta-
re produnt, viribusq; stomachi auxiliari, neq; ebrietatem
inducere, neue cerebrum percutere, laudatissimamq; tra-
didere seni defecto mixtionem hanc que recipit vini oriē-
talis aurei vnciam vnā aque rosacee et buglosse vniū
cuiusq; earum semunciam ex quibus fiat mixtio vsui reser-
uata horarum decem spacio vel quasi postea eam epota-
re imbecillum senem iubent, Generosa vina in regimine
senum Galienus scribit ex italicis imprimis phalerna salu-
bria corpori nec in nouitate nec in nimia vetustate, tibur-
tina, signina; que alio cite maxime conducere indubitātū
est, et adhuc magis nobilitauit surrentina in vineis tantū
nascentia, neq; enim stomachum implent, neq; caput ten-
tant, stomachi et intestinozum rheumatismos cohibent, in-
ueterata tamen; id est nouitati non accedentia; nam noua
existentia neq; in reditionem incedunt neq; vīnam mo-
uent; imo longo tempore in ventre morantia tormina ef-
ficiunt, His omnibus Adriana, Sabina, Albana, nernis
utiliora, Sabiana, et Trisilina, et quęcūq; circa Neapolim
et Lussā sūt; p̄cipue que Trebiliana dicunt nequaq; hī
iubet, Horū itaq; vinorū nouitati nō multum accedentium
moderatum vsum senibus quorū cerebrū imbecille est con-
cedūt, habentibus vō cerebrū forte phalerna; nam ad vi-
ctum optimū fert vinū phalernus vt ait, Ad. Varro, retis-
cis q; vinis in agro Tironensi sit aliq; bonos; quibus
maxie delectari solitū Augustū cesarē Suetonius auctor
est, phalernis tīmō a Virgi, posthabitis et surrentinis que
ga pualescentibus maxie pbate sunt p̄p̄ tenitātē salubri-
tatēq; Tiberi? cesar dicebat p̄sensisse medicos vt nobilit-
tatē Surrentino darēt ideo et senibus concessere cū eorū

Tilephi me
manu

vippa

idromel

aqua mulsa

et conualescentiū idem sit regimen resumptiuū, eligendū tā
est ex eo minus asperū; nā id aliū astringit. Ex grecis vō
lesina p̄mendauit; quorū oīum virtus eo firmior erit (vt
Celsus ait) quo ex bono solo magis q̄ tenui, et ex tem
perato celo magis q̄ ex nimis humido aut nimis sicco ni
miūq; aut frigido aut calido nata fuerint; quos int̄ cibos
bibere p̄stat tam in resumptiōe q̄ p̄seruatione, sic enim ma
gis p̄ducit volentibus corp⁹ augere, aut aliū mollire vt
Plinius tradit. Vippā q̄ est panis vino infusus senectuti
resumende nō p̄hibent. Gal. namq; Tilephi grāmatici re
gimen p̄mendat in. v. libro sanitatiue Methodi: q̄ ad ve
sperā solū pane vescēbat eum vino mixto infundēs; q̄ fere
centū annis vixit. Est nāq; senectuti apta nam caliditate
et humiditate sua frigiditati et siccitati senectutis aduersa
tur et si stomachū refrigerare magis q̄ vinū videat. Acci
dit enim id eo q̄ vini humidū pani imbibitū in vippa plu
rib⁹ stomachi p̄tib⁹ adheret, quo fit vt magis saluet actua
lis frigiditas pp̄ quam videt refrigerare et humectare ma
gis, vinū vō per se absq; infusione eius in pane nō sic pari
etibus stomachi inherēs celerius transit exalfacitq;. Qd
etsi vippa eo mō laudata sit; vappā tñ illaudatū q̄ est vi
num vile qd̄ vigorem amisit vi eius euaporata. Senes na
tura seu quauis alia causa vinū nauseantes idromel vice
vini epotare iusserūt, est enim potus stomacho utilis, cibi
appetentiā efficit, sitim sedat, egritudinibus frigidis et pro
prie cerebri neruorūq; quibus plurimū cruciatur senectus
auxiliū prestat, purgatq; senioꝝ pectus a flegmate crasso,
renibus utilis, calculū p̄hibens in eis fieri, neq; aqua mul
sa hoc in loco silentio inoluat; nā ad vitā extendendā au
xiliari plurimū tradūt. Plinius, n. auctor est multos sene
ctā longā mulsi tñ vsu tolerasse neq; alio vllō cibo, cele
bri pollionis Romuli exemplo quē centesimū annū exce

dentem cū diuus Augustus hospes interrogaret: qua nā
rōne maxime vigorem illum animi corporisq; custodisset?
ille respondit: intus mulso, foris oleo, Conficiat aut mulsa
ex vino ⁊ melle; seu vt alij ex aceto.

*mulsa ex vino
⁊ melle*

De aqua eligenda in regimine resumptiuo. Ca. xix.
a Quam in senectutis sicuti ⁊ aliarū etatum regimine
ingressum habere Sal. tradit: quod tamen nō con-
tingit de vino, cibo, gymnasijs, vigilijs, somnis, ⁊ venercijs
que non oībus sed alijs ⁊ alijs apta sunt etatibus, ideoq;
dicta est aqua quasi qua viuamus quam via potus solaz
in regimine resumptiuo damnauere sicuti omnino in regi-
mine quorumcūq; natura frigidorum: mixtam tamen vi-
no, zucaro, aut melle viq; cibi senectuti conducere affir-
mant; q̄ si leuissima sit ⁊ clarissima neq; in gustu neue odo-
ratu vllam penitus apparentem qualitatem impresserit epo-
tanti delectabilis celerius dum epotatur infima petēs ab
hypocūdrijs discedens grauitatem frigiditatemq; de quib;
sit curandum nō adducens hanc talem laudatissimā pre-
dicant regiminisq; senectutis plurimū conducentē; nam ali-
mentū senioꝝ liquefacit, attenuat, rectificat, penetratōem
facile; sui humiditate eidē prebet, eius frigiditate caloris
nālis aut accidētalis acumen siq; in senibus sit compescit
fitim ⁊ cordis incendiū extinguit; quibus oībus confessū
est eam nāe in actōibus eius esse adiutricem, Erit aut ta-
lis aqua imprimis nō quidem stagnās, nam eam pestilen-
tem dicunt q̄ in palude semper cōsistit; l; hyberno tpe edo-
mita hymbubus mitescat quo effectū dinosci potest aquā
celestem maxime salubrem q̄ etiā venenati liquoris eluit
pūitiē, neq; pigra, q̄ merito damnat; neq; glatiei aut niuis
q̄ potanda nō est ne (vt ait Plinius) penas montium in
voluptatem gule vertamus; neq; de metallis originē su-
mar; nisi forte ex auri siue argēti minera extiterit oriunda.

Sed pluuialem aquam quam celestem vocāt salubritati
corporis accommodatissimā inter auctores conuenit preci
pue si fictilibus tubis in contactam cisternam deducatur.
sic enim potui probatissimā ferunt. Deinde fontanā fon
tium orientalium et eam precipue que coloris est perspi
cui nullo aut sapore aut odore vitata quā etiam frigus tem
pore suo mulceat estatisque moderetur incendia ex terra im
primis pura non plurimū substantie crassioris, neue are
nose, neque plurimū mollis vel limose; sed mediocrem inter
hec veluti suauiozem leuiozemque celerius permutabilem
a calido in frigidum et e contra laudatissimā affirmāt. De
inde eam que scaturiens e montibus orifida per saxa pre
ceps deuoluitur que difficilius interius vitiat. Post au
tem fontanas accedunt magnorum amnium aque fluuias
tiles non parum etiam laudate precipue detecte et euenta
te velociter fluentes. que etsi a radijs solis purgentur ma
gis quam fontane ita ut partes crassiores ab exilibus magis
segregentur. quia tamen diuersarum substantiarū sunt eo
que per loca transeunt difformia quas etiam multi ingredi
untur riuuli nec fieri potest quin estate aque plurime in hos
amnes fluant. tum hyemium. tum etiam niuium in cacu
minibus magnorum montium liquefactarum: quibus cum tur
bedine sunt impure, cuius signum esse dicunt: quia eis
quoad fieri potest puris et mundis collectis reternatisque
apparet in fundo vasorum pars residens arenosa siue fe
calis earum denotans impuritatem. quod etsi semper in
requieta aqua crassamen aliquod in imo reperiat minus
tamen et rarius in fontanis iam dictis euenit. Ea pro
pter aquam fluuiatilem eo impuriorem putant quidā quo
magis ab eius exortu elongatur: quibus alij resistunt pu
tantque flumina quanto distantius fluunt tanto coram aqua
reddi laudatorem. tum quia plurimo motu agitur dis

rumpiturq; tum etiam quia sic subtiliata depurat magis.
Huic autem proxima est aqua putealis collina vel que non
in infima valle reperitur. Aquam salubrem a vitiosa dino
scere docent imprimis leuitate; ut si levis fuerit quod pon
dere apparet. Ex his autem que pondere pares sunt eo me
liorem quamque esse dicunt quo celerius et calit et frigescit.
quoque celerius ex ea legumina percoquantur. vel si in va
se eneo nitido sparsa maculam non fecerit. aut si decocta
eneo vasculo arenam vel limum non reliquerit in fundo
vel si colore perlucido carens musco et omni labe pollu
tionis aliena fuerit. vel si linteoli duo mundi aut portiunc
ule bombicis infundatur in aquis duabus eam lentorem
affirmant cuius linteolus vel portiuncula madefacta cele
rius exsiccat. lautior remanserit. minorisque ponderis.
Vtiose tamen aque remedium est per collaturam aut per
decoctionem ad dimidias partes eam ducere. quo modo
etsi fiat quarundam tenuium partium aque resolutio attamen per
decoctionem illa rarefit dissoluitque pars crassior aque quam
ratione frigoris aque congelata erat vel saltem propellit ad
fundum sequestrata a partibus crassioribus. vel quod per
fectius est per sublimationem ut docet Auicenna rectifi
care. Salubris vero aqua ex se sufficiens nullo horum eget
sicuti aquas que sunt Rome Commentator Alexandria
nus magnis laudibus predicat. Aquam tamen coctam sa
luti corporis plurimum mederi Theodorus Priscianus
scribit. Signa autem discretiua salubris a vitiosa aqua pre
ter iamdicta ab incolarum etiam salubritate sumenda es
se docent: ut quia bibentium fauces pure non sint pul
moque et torax non sine offensa saluo tamen capite; nam si
vitioso capite ad pulmonem vel stomachum morbi cau
sa decurrat culpandus potius est aer. vitiosa quoque aqua
sui frigiditate tempore longo in hypochondriis moratur

*aqua cocta
salubris*

rugitū. gurgulatiōem. inflationem ⁊ nōnunq̃ tormina ad
ducit. stomachi vim minuit. concoctiōem impedit. adiuvat
cibū ad exitū adiumento multo. salubrem vō aquam con
traria bis efficere aiunt.

De Pane. Ca. xx.

Panem veluti fundamentū alimentorū fere oīum hu
mane nature peritiores putarunt ideo ⁊ sic appels
lari; quia cū omni cibo apponatur vel q̃ oē aīal eum pes
tat. cuius vsum in regimine resumptiuo imo ⁊ p̃seruatiuo
nequaq̃ omitti iubent; ⁊ p̃sertim eius qui ex nō vitiatō
su crit semine. nullū aut̃ inuentū est expimēto ⁊ rōe ducēti
bus laudatius vt ex eo fiat panis saluti hoīs p̃ducens q̃
frumentum sicuti greci ⁊ barbarorū plurimi iudicarunt vt
Galienus ait. ipm̃ enim cunctis granis est magis alibile
cuius nām calidā in gradu primo ponunt. equalē tū in hu
mido ⁊ sicco. sanguinem dans ceteris granis temperatiōē
Est nāq̃ boni succi triticū. mali vō panicā. miliū. legumia
imo ⁊ hordeū ipm̃. cū tñ hordeū mag̃ ceteris granis fru
mento contendat. panes eteniz ex hordeo astringere ⁊ re
frigerare Theodorus Priscianus affirmat: eūq̃ antiq̃
vsitatū vita damnauit quadrupedūq̃ tradidit refectionibus
vt Plin. tradit. Paniceus q̃ panis damnaf̃ et̃ ita dici
sit quasi panificiū q̃a multi ex eo vice panis nutriāt. Hos
tñ in hac gerētocomia vt resumendorū senū curatores nō
vt veterinarij panificij g̃ia distiguem⁹. frumēto itaq̃ glo
ria dat̃; qd̃ et̃i q̃q̃ ex frumēq̃ panificia sunt g̃ius sint valē
tissimi vt ait Celsus. i. plurimū alentia: valētius tñ ex fru
mentis est. spissum. cōmālatū. vt vir dētibus diuidat̃. me
diū inter albedinē. ⁊ rubedinez. magnū. pingue. sufficient̃
recēs: nā nouitati. p̃p̃inquinis celerius pinguedini atq̃
corpulentie confert vt Auenenna prodit: licz recens illico
da; colligū alimentū sit viscoā crassū ⁊ flegmatici rectoris

et fere totius opilationes adducens. Antiquū quoque plurimū damnauere veluti siccioris deteriorisq; alimentū, sit in super plenū, ponderosum, maturū p̄decenter, de sana messe collectū, diligentia p̄seruatū, et ab extraneis purgatum, laudatiusq; collinū q̄ campestre, nam colles robustius l̄ minus reddūt triticū. Ad. varro autor est ad victū optimū frumentū campanū agrū ferre. Panis itaq; ex frumento tali nō indigentia salis fermentiq; p̄massatōis et coctionis b̄ns, colore candidus, pondere leuis, suba nō compactus figure mediocris, effimerinus vel triduan⁹ dūtarat, is est quem optime p̄paratū Sal, vocat, in quo p̄senserūt peritiores precipue tñ Euer, q̄ melior ex cibis terra nascentib⁹ nālibus hoibus est triticū artificio p̄paratū, nam celerius digerit sanguinem cū splendore equalitati p̄pinquū imo optimū certitudinalit̄ intermediū iter crassum et aquosum ut Sal, ait nām panis triticeū ita p̄parati calidiorē ponūt q̄ tritici, vires roborat quo veluti optimo eos q̄ tranquillam ducūt vitā, quozūq; digestio est defecta ut senioz refici iubent, neq; fermentū a feruore dictū in panis p̄posiōe omitti volunt, nam eo sufficiente valentior censet paniq; dat aereitatis dñum et exinde spongiositas ex qua facili⁹ celeriusq; digerit veluti magis p̄mutabilis, tum humiditate, tum etiā leuitate aerea, ideoq; rebus alio impantibus panis fermentatus annumerat. Sal q; decent panī admisceri precipiūt, nam sui caliditate et siccitate humidū absorbendo aqueū exuberāns paratū ebullire et putrescere a calido p̄tinentis subintrante quod foras expirat saluat impuritidū, enīq; leuiorem magisq; digestibilē et sapidiorē affirmāt fermentiq; coniunctōez rectificare. Quod si fermenti et salis parū habuerit neq; decent coctus fuerit viscositate et crassitie adducere, si vō pluri eo abundauerit in refectione senectutis veluti nimium exsiccantē repellere iubet, laudat

runt quoq; ad panis pfectionem vt elaboratus sit p com-
 massationē diligētia ⁊ studio, nā crebra pmassatio ⁊ lōga
 in panis ppositione post decoctōem eum fragilem reddit
 humido ablato, nec decentē panis coctionē negligendam
 voluere vt nec vstus sit qa aluū sistit, hūc panē nauticū di-
 cunt cuius virtus in hoc augeť si bis coquat, nene dimi-
 nute decoctus; nā lentore siue tenacitatē ⁊ viscositatē ex
 humore pcedentē atq; crassum dat alimentū, Actui q; ca-
 lidū damnaure qa sitim adducit suiq; vaporosa humidi-
 tate stomacho innatat vt Aliic, tradit, quo fit vt celerius
 saturet l; velocius digerat tardeq; e stomacho descendat
 Color aut albus ⁊ leuitas panis puritatis notiones sunt,
 suba vō nō compacta conuenientis pmassationis magnū
 ⁊ crassum multe medulle plurimū alibilem ferunt aluum
 soluere; pauce aut paz, aluum constipare, egestionem tar-
 dare; forme vero medie potestatis medie veluti laudatio-
 rem pmendarūt ⁊ oīo panem illius forme qua calor ignis
 ad vniuersas panis ptes pcoquendas vniformit̃ pcedit,
 partes panis corticales oīo phiberi, paz nutrire, difficul-
 ter digeri, humidū egestionis exsiccare, ventrem pstipare
 medullā cōsimiliter se solā suo humido crasso ⁊ viscoso in-
 flare, humidū flegmaticū dare, pane q; azimo nequaq; se-
 nes educare inslere, ferunt nanq; eum difficillime digeri,
 minime nutrire, tardissime egeri, opplere ⁊ inflationes ad-
 ducere, oī deniq; nāe aduersari operarijs ⁊ messorib; ex-
 ceptis, Ex his aut intelligi potest quēcunq; aliū panē q;
 ex tritico repellendū veluti facile intus corruptibilē sicut
 hordeaceū, siliginaceū, fabiceū, castaniceū, orobiceū, sorri-
 cium, miliaceū siue paniceū, ⁊ psiles atre bilis gñatiuos
 ⁊ pastiliū gñā; sicuti bucellatū panē qui exsiccat ⁊ corpora
 extenuat vt Theodorus priscianus ait, ⁊ panes picentem
 ⁊ psiles ope pistorio factos ⁊ si valentissimi sint sic qd ex

frumento a die melle ⁊ caseo pstat frequentiori saltem usu nequaquam in regimine senectutis recipi debere; exceptis sorbitionibus, puliculis, lagano, amilo, ptisana quia res lenes sunt ⁊ boni succi seniorum esu idonea censentur; quibus ⁊ simulam pnumerare precipiunt, ea siquidem laudatior est ex tritico tuso ⁊ ad partes minimas primo facta ut media sit inter farinam ⁊ farrem adorem, panis ex ea laudatissimus habetur est eiusque simile edulium siue iurulenta potio est magis alibilis ⁊ laudatior ea quam ex amido imo quolibet alio de genere farinarum; regiminique resumptiuo accommodatior.

De carne laudatior in regimine senectutis; ⁊ imprimis quadrupedum placidum Cap. xxi.

Carnem etsi a creando dicta sit non considerauerunt in resumptiuam methodo nisi quatenus via nutrimenti ad senem resumendum refertur esui eius apta, ⁊ eam proprie que in animalibus sanguinem habentibus reperitur; cum ⁊ sanguis carnis vera materia sit; etsi latiori notione in animalibus sanguine carentibus caro, id est, proportionale proprie dicte carni reperiat. Est autem caro talis ut peritiores affirmant; cibus humanum corpus repans propinquus magis ut nutriturus sui conuersione fiat sanguis cunctis nutritibus valentius, id est, vehementius nutrites, plus enim, alimentum est in ea quam in ullo alio, vires corroborans, pinguedini preferens. cuius determinatorem ut frequentem eorum animalium generatim ⁊ membratim quorum caro esui humano ⁊ precipue seni commensurato vel illi propinquiore congruit omissis non convenientibus in hac gerentocomia adduci iussere. Pertinet enim ad rem senectutis proprietates animalium nosse, horum vero quedam sunt terrestria, alia aerea, quedam aquatilia. Ab animalibus itaque peditantibus imprimis exordiri volunt cum a perfectioribus magisque in usum cedentibus quorum non parue sunt

vires ⁊ differentie, tum fm partes, tum etiam fm quedā
in ipsis ptentoz ⁊ generatoroz quoz sunt oua, lac, sanguis
caseus, butirū, non enim oīa hec easdē habent vires sicut
neq; aīalium partes. Aīalis peditantis domestici caro in
regimine senectutis in precipuis laudibus habita est que
cūq; nāe humane vicinior existit, facilioris digestiōis atq;
optimi sanguinis gñatiua, multifariā partita iuxta varia
tem aīalium quoz ipsa est caro, naturaz earundē, etatum
colorz, sexuz, habitudinū, tpm, locoz, pascue, decoctionuz,
modo ⁊, ⁊ assationū, ad seruaciones ipsaz post occisiōē
aīalium; nam carnē aīalis coloris varij etsi minoris sit ali
menti coloris tñ rubei vel nigri in oī specie aīalis ad esum
venientis sapidiorem pdunt q̄albā; q̄a rubedo nigredoq;
calori attestant; q̄ cum abundās fuerit fm nām in mēbris
corpis digestiōē pficit ex qua etiā caro esui sapidiōr red
dit lenior ⁊ suauior, carnē q̄ aīalis infantie propinquo
humidiorē affirmāt, ⁊ eoz q̄ ad augmentū tendunt perfe
ctiorem; q̄a oīum crescentiū caro melius concoquit l3 mi
nus alimenti prestat sicuti quadrupes aīal oē si lactās est
vt Cornelius celsus tradit, aīaliū quoq; nāe sicce veluti
bircoz ⁊ capellaz quecunq; etate minora sunt sicuti edo
rum senectuti magis pducere, nam fetus oīs natura hu
midus quo partui ppinquior eo deterior; ⁊ quo propor
tionabiliter remotior eo laudatior, p̄rimū apparet in eo q
natura est sicca; ea pp carnē veteris ⁊ propinqui partui
aīalis illaudarūt, masculoz carne; ea q̄ feminaz vt in plu
ribus laudatiorē pdicant, nam oīs feminea caro sangui
nem dat malū excepta carne caprina; quā ea q̄ bircoz mi
nus damnauerit; idcirco ⁊ gallinā plurimū auctoz magis
q̄ gallū laudauerit; quod etsi castrati aīalis vtriusq; sexus
tam volatilis q̄ peditantis meliorem nō castrati pdiderūt
carnem, attñ q̄a calor innatus per castratiōem remittitur;

Indeq; euenit animal id magis saginari pinguedine qua
dam stomachi concoctioni onerosa. ideo plurimoz nō ca
stratorū caro in regimine resumptiuo laudatioz habita est
q̄ castratoz. ⁊ medi in pinguedine ⁊ matie laudatioz;
nam caro permacra precipue domestica est mali succi licz
minus stomacho inepta q̄ pinguis. Omnis caro salsa et
noua vetusta valentioze est; ⁊ vernalis autumnali; ⁊ feri
na corūz que in desertis habitant animalū pluris melio
ris ue alimenti domestica eiusdem speciei. minorisq; super
uacuitatis; cum tamen placidi animalis caro sit humidioz
Omne eniz ferū animal domestico lenius; ⁊ quodcūq; hu
mido celo q̄ quod sicco natū est indicatur vt Celsus ait
Et quo pascua fuerit natura ⁊ forma specifica animali cō
formia eo carnem illoz animalū magis cōmendat q̄ si
alimenti nutrant oppositis. quoz vō pascua montana
sunt liberi aeris herbarū redolentiū vt serpilli. origani. mē
tastri. pulegij. polij. sileris. abrotani. ⁊ consimiliū; carnē ea
que est animalū quoz pascua vallosa sunt. paludosa. luto
sa. vel cenosa. laudatiozem affirmant. humidioza q̄ estate
laudatioza habent sicuti siccioza hyeme. ⁊ omnino alia ⁊
alia alijs ⁊ alijs temporibus ad victū meliora vident. ho
rū itaq; elixa carne potius q̄ assa vesci iubēt ceu senectu
ti magis conducente; nam quecunq; assantes vel frigen
tes comedunt siccior corpori dant alimentum. que vō in
aqua decoquuntur humidius. que autez in olis in medio
hoz sunt vt Galienus tradit. Consimiliter quecunq; vi
no condiuntur exsiccant ⁊ nutriūt calefaciuntq;. orizama
vō nutriunt competenter sed minus calefaciunt. Carbo
nes autem sale condite ⁊ cocte minus nutriūt ⁊ corpora
desiccant atq; extenuant licz ventrem sufficienter procu
rent vt Theodorus Priscianus scribit. horum autem eli
xa laudatioza sunt in regimine senectutis. ideoq; q̄a caro

omnis iurulenta rebus calefacientibus annumeratur. recipiunt enim elixa ab aqua humiditate que elementorum est humidissima. resumptio autem fit per humida ut innotuit quare ut magis apta magisque alente carne elixa vescendum esse precipiunt: quod etiam res eadem magis alit iurulenta quam asla: magis asla quam frigida: attamen elixam in regimine resumptiuo magis laudant. iurulenta vel elixa caro pinguis alium senioris mouet. Si carne animalium magnorum corporum presertim extenuatorum senes vesci contingat elixam saporibusque maceratam adiuuanda iubent, atque priusquam percoquant post interfectionem aliquo tempore adseruari inensorem temporis illius hyeme interdum animalia deambulata iugulari precipere ante eorum esum. sic enim continuabilis magisque digestibilis. estate vero interfectorum in auroa animalium carne post solis occasum uti. Et quadrupedibus itaque domi nascentibus quia valentissimi generis sunt inchoare visum est.

De carne Edina.

Eum lactantem in climatis sexti regionibus cunctis placidis peditantibus quorum caro ad esum hominis venit pro resumptione senum sicuti et conualescentum preferant. utroqueque enim est eadem ars reductiua: nam cum corpora perpeffa egritudines et precipue prauas dum iam conualescunt consimiliter senibus disponant ideo eisdem adhibere causas nutritiuas resumptiuasque easdem iubent: quare Galienus in quinto libro sanatiue methodi compellus: carnem edinam non inutilem seni affirmat veluti eam que est equalis: edi precipue maris quadraginta dierum etatem non transcendentis nullam in seipso malicie admixtionem habens: eduli inquam quem lactantem hyrcorum alij vocant non femelle: quia ipsarum et marium plurimum annorum carnes veluti difficulter digestibilem et mali chimi damnarunt: sed maris

edi parui carnem ab edendo dicti cuiuslibet alterius do-
mestici peditantis laudatorem saporis iocunditate, nutri-
mento, digestionem, bonique et tenuioris sanguinis generati-
one, communi fere omnium consensu confessum est; licet Celsus
suillam leuissimam dicat; grauissimam vero bubulam, edi-
nam carnem frigidam edendam esse Auicenna iubet; pro-
pterea quod sic eius quiescit vapor, in climatibus tamen calidio-
ribus siccioribus uel agnina laudatorem prodidere edina.

De carne Agnina.

a **S**eni annualis carnem non lactantis in grege exer-
citati neque in stabulis studiose semine lini aut ei farina
vel quolibet alio modo impiguiti pro regimine sene-
ctutis post edinam periculi volunt; nam etsi agnuli lactan-
tis carnem ueluti humidissimam, viscosam flegmaticamque da-
nauerint; non lactantis tamen agni precipue annualis etiam non
castrati arietis exercitati ut dicebatur laudauere, Auicen-
na auctor est agnina carne uescendum esse calida; sic enim
magis commendat; quia ipsius ut ait malus odor resoluitur.

De carne castratorum Arietum.

i **A**bent quoque hac uesci senes si eorum sit castratorum qui
mediocriter fuerit pinguedinis in salubri aere nutri-
torum in pascuis; quos pastores. **A**d. **U**ar. appellat; saxatilibus
et montanis, decliuibus enim pars est ab equalitate, tenuior,
leuior et sapidior, e contra disposita; namque aduersari hu-
mori melancolico affirmant.

De Vitulina.

b **A**nc quoque recipiunt in regimine resumptino si tauri
iuuenculi seu lactantis vituli fuerit pinguis a partu
distantis unius duorum aut amplius mensium triumque tempore et omni
a diebus quinquaginta ad centum usque. prebet namque nutrimentum

tum senectute plurimū idoneum: estq; digestiōis facilis sanguinē laudatū dat. est enim priuata lentore illo ⁊ frigiditate qua abundat bouina seu vaccina: eo q; vitulus nature ponitur pax distantis ab equalitate calide ⁊ humide. vitulam vō etsi in actiuis equalitati forte magis accedat. humiditate tamen ⁊ lentore senibus non ita aptam pñūciant. Uterq; vitulus ⁊ vitula a viridi etate dicunt: itaq; edina sicuti vitulina motu modico vtētes ⁊ senos vtilius vescantur.

**De Carne ferina ferarū peditantiū
pecudum: ⁊ in primis de Capreoli
Bāmeq; carne. Ca. xxij.**

e Quadrupedibus feris lz robustior cibus sit q; maior q; aīal ē vt Celsus ait: ex eorūq; oī carne humor gñetur melācolicus vt dicit: in regine tñ resumptiuo ga boni succi est oīs venatio mīmeq; inflās quorūdā eorū carnē nō phibere: ceu capreolinam iuuenū capri quem adolescentulū gazelarū vocat Auiē. lactantis siue a lacte exeuntis. est nāq; eius caro oī alia siluestri tempatioz. senibus vtilis. fragibilis magis. facilisq; pcoctiōis. neq; superflua pinguedie nauseatiua. saporis delectabilis ⁊ oīo laudatior ea q; placidoz. In eisdē q; laudibus habita est caro apri iuuenū aut cicuris pollutioni ppinquī: nā cū fera dicta sit ga desiderio suo ferat nāli quadā libertate. motu p̄tinuo ⁊ labore horū aīaliū sanguis magis depurat. attenuat. apiunt porē a qbus ppellunt supflua. Carni capreoline peculiare s̄ inesse p̄dit Iudeus: q; vires aīe corroborat eius aqua p decoctōez vel sublimatōez extracta casui virtutis subito ⁊ sincopi ex nimia purgatiōe euenienti vnice medetur. Caprarum tñ siluestrium maiora sicciora sunt minoribus ⁊ ventrē instringunt vt Theodor⁹ Priscianus narrat. propter quod et in regimine resumptiuo

damnantur sicut et ceruina caro.

De Aprina carne.

I Quæculi apri aut cicurris, i. bigeneris aialis ex apro et scrofa domestica nati carneni in regimine senectutis recipi preceptum est, est siquidem alibilis plurimum neque etate sua qua proximus est aper natiuitati est digestionis illius difficilis qua aper iam etate prouectus neue cum sit aial ferinum tante extat humiditatis quante sus domesticus quam tumcumque iuuenis siue puectus, quod si aprinam carnem magis alibilem ceruina atque caprina maiorum aialium magisque exficcare Theodorus Priscianus scribat, id omne intelligendum est de carne aprorum puectorum.

De Carne Testudinis.

I Adigentibus resumptione salutaris habita est testudinis caro plurimum alibilis; tum quia eius supflua in extrinseca appelluntur; tum etiam quia testudo posita est ex materia cui equaliter quattuor elementa grauiora uel et leuiora sunt intermixta sicuti Isaac prodit, etsi mixturam tale non eam dicant sicuti que corporis humani cuius precipue minimum unius alterius minimum contangit, sed elementorum in testudine mixtio est quedam partium iuxtapositio; pinguedinis et restorationi extenuati et imbecillis corporis plurimum idonea si ut decet percoquantur, eius enim alimentum simile est alimento galline aut qualee.

De Cuniculina carne gliris

et Spirioli siue Pyroli.

N Equæ prohibent in regimine senectutis carnem cuniculorum in siluis seu nemoribus degentium sub terra fossa latere solitorum, unde et foramen sub terra occultum cuniculum appellant, quem quidam lepuseculum dicunt; alij cuniculum, **Ab.** Varro cuniculum appellat similem nostro lepori ex quadam parte sed humile quod in Hispania nasci prodit

Horū itaq; carne conuenienter nutritorū ⁊ pinguiū aliquā
do senes vesci iubent, verū quia viscosum dat alimentum
sicuti ⁊ eretij caro, vñ, ⁊ gliris, ideo vsu frequentiori eam
damnauere, Gliris vō ⁊ spirioli carnem etsi animalia sint
latantia semifera de muriū genere non plurimū ad esum
venientia non omnino illaudrunt; ex copia eorū frequen-
tius eis vescuntur Carinthie incole, gliris tamen caro su-
perflue est vinctuositatis; quas pingues facit somnus: na; gliscere est crescere, nauseam enim adducit magis in vsu
etsi sit humida q̃ ea que spirioli ⁊ sapida cuius suauitate
olim censores in cenis eas ademerunt non alio modo q̃
cōchilia aut ex alio orbe cōuectas aues vt Plinius pro-
dit, spirioli vero caro dulcis est, esui delectabilis, eius cibi
doma sunt ⁊ nuces

De Leporina carne.

Iniores nature frigide hyeme ⁊ in regionibus frigi-
dis carne leporina vesci ea precipue que iuuenus
⁊ adolescentum leporū est sagacitate canū ⁊ venatiōe ca-
ptarū iubet Albuchasis, in media enī materia numeratur
lepus, i. mediocris alimenti; ambabusq; qualitibus frigi-
ditati ⁊ accidentali humiditate senectutis aduersat, estq;
ad euchimiā laudatior ea que ouina et bouina imo ⁊ ea
que iuuenū hircorū aut caprarū vt tradit Isaac, ea propē
siccas naturas expetentibus dare precepit, his vō qui te-
nuem seruant dietarū veluti contrariā damnavit, Leporis
nām calidā ⁊ siccam p̃dit Albuchasis, frigidarū vō ⁊ siccā
Auicenna, aluū sistit, grossiorem dat sanguinem, magisq;
alia carne in melancoliā est p̃uersua, vigilias addncit vt
Albuchasis tradit; licz Cato somnos fieri lepore sumpto
in cibis arbitretur, Asum itaq; leporis in regimine sene-
ctutis nec omnino laudarunt neq; omnino dānarunt; qe

quid de ea opinetur **M**artialis qui inter quadrupedes
lepori primam gloriam ascripsit, ventrem leporinam car-
nem instringere, membra desiccare, et urinam mouere **T**he-
odorus **P**iscianus scribit.

De carne salita.

Carnis salite esum et precipue elix non prohibuere
sicuti neque piscium salitorum si ad maciem declinatis sit, ci-
bi appetentiam efficit, vires stomachi corroborat precipue
concoctam sale modico eam stomacho aptissimam dicunt, si-
militer sicut perne, offelle, succidia, tomacine, quae apud alios
tomacula, et tanace edulia sunt ex carne porcina similiter et
petaso quam coram cum crure porcino salitam dicunt; et
cetera quae huiusmodi habent usus rationes.

De carne volatilium et in primis
placidorum. *Ca. xxiij.*

Volatillum fere omnium caro esui humano idonea
generi peditatum relata siccioris alimentum est, neque
enim vesicas ad urinas segregandas concessas habent
volatilia ut **T**heodorus affirmat, neque saliuas emittunt,
est quoque paucioris tenuiorisque alimentum virtuti stomachi
prococtis magis apta; ita ut omnes aucupii omnique venatione
rebus stomacho idoneis annumerent minimeque inflan-
tibus; utranque etiam assam vel elixam celeriusque descen-
dere ferant, cuius naturam equalem dixere quia caloris
imbecillius; licet tamen ad calidum si eius lapsus aliqualis
horum autem omnium quaecumque in media sunt specie va-
lentior est caro eorum quae pedibus magis quam quae volatu
nituntur; et eorum quae volatu findunt firmior; et adhuc eo-
rum quae grandiora sunt quam quae minuta ut ficedula et tur-
dus. Et caro eorum quae in aqua non degunt leuiorem
cibum praestat quam illorum animalium quae natandi scientiam

habent (vt Celsus tradit) ⁊ volatilia castrata aialib⁹ am-
bulantibus vtiliora dixerunt ⁊ placidoꝝ aialium quicūq;
pastionibus campanis alimentū venantur laudatioꝝ q̃
eoꝝ q̃ inclusa pascunt in cassula aut ornithouostion q̃ est
locus ad pascendū gallinas. tum continuo eoꝝ exercitio.
tum quia escas queritāt que ad eoꝝ victū est sufficiēs. ho-
rum ṽo omniū quicunq; anteq; pennas emittant caro ge-
nerat humores qui intus facile vitiant stomacho nauseas
adducentes. volatiliū placidoꝝ esum in regimine resum-
ptiuo elixoꝝ laudauit: nam humidius corpori dant ali-
mentum; ⁊ adhuc cōmendatioꝝ eoꝝ aialiū carnem di-
xere que nec in palludibus neq; stagnis aut fluuijs degūt
⁊ siccata omnia recentibus laudatioꝝ sunt vt Galienus
quinto de regimine sanitatis.

De carne Gallinacea.

Pulli gallinacei carnem pinguedinis mediocris vo-
ciferare incipientis: neq; adhuc coeuntis ⁊ similiter
galline q̃ nondū peperit inter oīa placida volatilia in regi-
mine resumptiuo laudatioꝝ censet. Est enim nature tem-
perate. celeris concoctiois. facilisq; puerfionis in lauda-
tum sanguinem. paucarū supfluitatum. aluū molliens. ap-
petitū corroborans. Auerrois auctor est carnem pulli mi-
ra quadā pprietate humanā pplexionē ⁊ humores equa-
re senibus frigide nāe hyeme ⁊ in regione septentrionali
nō modo verūetiā oībus etatibus naturisq; vtilissimā: licet
minus alimentū prestet quo tenerioꝝ pullus coortalis est
Preferūt nōnulli gallos gallinis. alij e contra ⁊ earū pre-
sertim nigras eligere iubet Auesne. alij ṽo nigras aut fla-
ui coloris. albas aut vitādas q̃a molles ⁊ minus viuaces
⁊ glocietes similit. neq; enim in colerā neq; in flegma cō-
uerti p̃dunt precipue si fuerit galline caro sane ⁊ pinguis
nondū fete iuuenis. nondū annicule neue bime sed pulla.

stre: imo ⁊ meliores arbitrantur cuiuslibet alterius volatilis carne in equando pplexionem humanā: qua siqñ assa vti libuerit laudatiorē q̄ in ventre agni seu edi assat. Alii tradit: nam sic eius humiditas conseruat: qđ etsi gallinas educare nulla mulier nesciat easq̄ pingues facere fartoris officiū sit nobis tñ in p̄senti dixisse satis sit qđ galline aptissime sagināt eas in tenebris farina aut hordeo semicocto nutrire. Gallos castratos quos nōnulli capones, alij papones dicunt. Columella vō inq̄t mares gallos seminares capi noīe vocari: cū sint castrati libidinis abolende cā. Hos itaq̄ quolibet modo appellent si fuerint pinguedinis mediocris escam libere queritantes oībus volatili b⁹ salubriores dicunt, imo ⁊ gallinarū etiā carne laudatiores tum bonitate nutrimenti, tum superfluoꝝ paucitate. Bese fatigare eos ante interfectionem iubent vt eoꝝ caro sic fiat magis digestibilis ⁊ cōminuibilis.

De carne Columbina.

Caro pulli columbini volatui p̄mi seipso escā queritantis leuior est ea que est columborū volare impotentū quibus inest caliditas ⁊ humiditas superflua q̄ grauitate atq̄ impotentia volatus eoꝝ dinosci potest quā amittunt volare incipiētes, quo tempe quia eorum caro celerius digeritur eaq̄ virtutis atq̄ spiritūū robur augeſcit: ⁊ eoꝝ precipue qui nobiscum cohabitāt ⁊ nutriuntur citiusq̄ ad augmentum veniūt seniores nature frigide hybernis mensibus in regionibus p̄sertim niuosis resumendos iubet Albuchasis, etsi Theodorus palumbū mansuetum ventrem stringere: magis tamen alibilem scribat, eos vō qui in nemoribus degunt siccioris esse alimenti cum glandibus nutriantur senioribus nature frigide ⁊ humide temporibus ⁊ regionib⁹ humidioribus vtilēs ferunt. Alium quid de proprietate columborum siluestrium adole-

scientium ad membra mollificata relaxataq; confirmanda.
imo ⁊ ad tremorem totius corporis emendandū ⁊ eorum
maxime q (vt aiūt) trahūt post se crura ⁊ pedes, ad eosq;
qui sensu ⁊ motu priuant, quorūq; loquela intersecta est,
⁊ ad reparandū corpora euacuatione plurimi sanguinis
inanita ⁊ refrigerata; aduersari tñ produnt natura coleris
cis ⁊ calidis cerebro ⁊ oculis, emigraneā adducē, p̄cipue
eoz colla ⁊ caput assa cerebro hūano inimicari. ⁊ in hac
sentētia conuenere Rabi Moyses, Albuchasis, ⁊ Auenzo
ar. Emendantur nocumenta hec si aceto ⁊ coriandro aut
agresta ⁊ medulla citruli eorum condiatyr caro.

De Turturis carne.

p Eritiorū plurimī cū Auic, carnem turturis ea q̄ alio
rum volucriū laudatioꝝa putant, tñ alimentī tenuita
te bonitateq; tum etiā quia mirā (vt dicunt) p̄prietatē ha
bet in acuendo ingeniū, augendo imaginationem, memo
riam ⁊ oīo virtutem sensibīlē corroborado. q̄ oīa tutele se
nectutis plurimū p̄ducūt p̄cipue q̄a senectutē ipsam ma
trē siue obliuionis domū appellāt. Euenit aut vt ita apud
eos p̄mendetur forte q̄a in regionibus illis in quibus lau
datissimā arbitrant ita bonus sit eius vsus. alij volucrium
plurimozū carnem ei q̄ turturis aūferunt. Turturē gradu
arūt calide ⁊ excellentis sicce nature laudatioꝝe tñ ferunt
eius carnem ea q̄ columboꝝ. Laudatissimā pulloꝝū turtu
ris saginatoꝝū ⁊ eozum p̄cipue q̄ in nidis vltimo rema
nent in regimine senectutis ceu idoneā recipi iubent; ad
saginā veluti idoneā nō veterem turturē eligas sed nouel
lam vt que circa mensem cum iam p̄firmata est pullicēs.

**De carne volatiliū ferarum ⁊ imprimis
de Fasianina. Ca. xxiij.**

e Tñ placidorum volatiliū caro fere plus alimentī
offerat ea que ferarum sue humiditatis atq; laboris

temperie: attamen quarūdam ferarum carnem ea que do-
mesticarum preferunt eo magis: quia boni succi sunt oēs
aues que ex media materia sunt sicuti Fasiani: quā lauda-
tiores ea que pulloꝝ gallinarū produunt. nam fasian⁹ a fa-
scide insula grece vnde primū asportat⁹ est appellat⁹. quē
gallum siluestreꝝ Auicen. vocat natura est caliditatis tem-
perate: lꝫ nature sicce atqꝫ ventrem stringere Theodorus
ferat quo iuniorē ⁊ pingui senes ⁊ conualescentes vesci
volunt. Sunt enim fasiani gallis ⁊ gallinis natura propin-
qui valde speciei fere eiusdem: lꝫ eisdem sunt aeris alimen-
tiqꝫ siccioris ⁊ exercitiū amplioris. Albuchasis auctor est
carnem fasianinā portitoribus atqꝫ operarijs noxiā ⁊ pre-
sertim his qui ponderibus grauioribus onerati defatigan-
tur: neqꝫ sanos ea vti expedire ⁊ eos precipue qui motu
plurimū vtuntur.

De carne Perdiciis frankelini, Starne.

Coturnicis.

Hoc volatiliū natura ad seinuicem ⁊ cum ea q̄
fasianorū propinqua est valde: quorum omniū caro
si ante confirmatā pulliciem illorū fuerit qui tardius a ni-
do discedunt senes sicuti ⁊ conualescentes vt alimēto lau-
datissimo resumendos iubent. nā in qualitatibus actiuis
natura sunt equalia: minoris tamen siccitatis q̄ in pulli-
cie confirmata. in ea enim etate sicciores sunt perdices vt
Theodorus ait Priscianus. iuuenule tamen ex eis lau-
datum sanguinem prebent paucarum superfluitatum. cele-
ris digestionis. Salienus auctor est digestibiliorē esse car-
nez volatiliū aialiu ⁊ maxime pdicū. frankelini. colūbe. gal-
line ⁊ galli. Ideo ⁊ qdā pdicem oīm volatiliū ad resumen-
dū magis idoneā pdūt. alij vō eā q̄ ē starne quā dicūt esse
aial magni corporis veluti anserē griseū vl' cineritiū colorē si
āt id aial puū i tuscā p̄ptū aliū siltēs. post eā vō coturnicē

carnez a vocis sono sic appellate auis perdicis mainseule
 cōsimilis fere coloris. rubeis pedibus ⁊ rostro. vnice lau-
 dat Albuchasis in resumptione senioꝝ nature frigide hye-
 me ⁊ in regionibus montanis nature equalis cum aliquā-
 to lapsu ad calidū licz modico substantie tenuioris atq; eu-
 chime sanis ⁊ neutris corpibus cōducere prodūt. calcu-
 lū cōminuere. Qd si Plinius scribat coturnici veneni se-
 men gratissimū esse cibum ideoq; eas damnatas esse mē-
 sis; simulq; propter cōmicialē morbū despui sūetas quē
 sole animalū sentiunt preter hominēz. Alij vō ex eoꝝ esu
 thetanū ⁊ spasmū timeri velint; non quia eleborū mō cō-
 mendant sed quia eius substantie inest virtus hec imo ce-
 teris volucris deterioꝝ sicuti nec alimēto nec digestiōi
 cōmendantur; audienda esse hec omnia ferunt peritiores
 de aue parua hortigo seu quiscula nuncupata q̄ et si aniuꝝ
 sa porosiorē dicant deterioꝝ tamen alijs arbitrantur.
 Esu carnīs quales cum sit nature calide ⁊ humide nō
 omnino damnaueꝝ precipue in regimine resumptiuo se-
 nioꝝ frigide ⁊ sicce nature in autūno ⁊ in regionibus frī-
 gidis. pinguedini confert. estq; plurimū alibilis. nauseam
 tamen adducit plurimo esu.

De Auiculis ⁊ Ficedulis precipue.

Auicule in rubis degentes sicuti sunt ficedule. philo-
 mene. tremule. alaude; quas zozag. arabes appellāt
 finci. ⁊ cōsimiles; quarum rostella tenuiora sunt; nā qua-
 rum grossiora gustui admodū non sunt grata imo amara
 fellis forte magnitudine si pingues fuerint senibus vtilis
 esse Albuchasis tradit precipue his quoꝝ natura frigida
 est; ⁊ magis elixas seu amigdalino oleo recenti conditas
 ⁊ pipere; sicuti laute Poeta his verbis iubet;
 Cerea que patulo licet ficedula lumbo
 Cum tibi forte date datur si sapis adde piper.

precipue hiberno tempore in regione septentrionali. Eaz
tū alimentum minus siccare atq; ventrem pcurare The-
odorius priscianus scribit, esseq; veluti imansinum, modis-
cum, et aereū, celerius euaporatū euolare ferūt, nature po-
nuntur calide et sicce; quo fit qd cōcurrente etiā ad id effi-
ciendū sua lenitate via alimentū insumpte ab hoīe nature
calide in colerā plurimā vertant, volatiliū vō alia frequē-
tiori vsu in regimine resumptiuo illaudant; nisi forte rōne
quarūdā pprietatū cuius causa senio pformes sunt. Scri-
bit enim Rabi Moyses carnem pulloz ancipitris et no-
ctue sapidā esse; vires animi corroborare melancolie me-
lancolice ascendēti et pmiſtioni rōnis et mentis vtilem.

**De partibus animalium tam peditantium
q; volacrum in resumptione senum laudatio-
ribus. Cap. xxv.**

Cognitio pprietatum particulaz (vt membratim de-
terminemus put in vſam ſenectutis via nutrimenti
occurrunt) eoz aīalium quoz ſermo iam preceſſit, tum in
regimine pſeruatiuo; tam etiā reſumptiuo pūtilis habi-
ta eſt; nam quelibet particula aīalis ad eſum veniētis pre-
ſertim ſube paſſibilis atq; tranſmutationi obediens pſert
mēbro hoīs illi conſimili, cuius gratia ſerunt qd veſci vbe-
ribus pprie ouium et capraz cum lacte in eiſdem cōſento
conducit ad lactis exuberantiā, tum ſimilitudine, tum etiā
pprietate in eiſdem compta. Laudatiorē itaq; ſicuti
et ſapidiorē carnē oſſi circūpoſitā eligendā iubent, et de-
xtri quidem lateris magis q; ſiniſtri vicinitate epatis qd
cū ſit caloris naturalis baſis vehementius inſluit in parti-
culam ſibi ppinquiorē eā nutritiōi habilem efficiēdo
q; in remotā, anterior particulaz carnē poſterioribus qd
calidiorē coctioniſq; facilioris anteferūt, et cordi vicini-
um ea qd diſtantium veluti temperatiorē; nutrit, n. caro il-

lis venis vicina sanguine virtute secoris et cordis perco-
cti, non sic aut illa que est partium a medietate umbilici ad
caudam usque positarum. His primam dixerit earum partium que
dorso sunt proxime, tum suo motu, tum quia soli exposita ea
que prima est ventri quiete sua atque influxu solis priuata
Et circumferentie cutique animalis primam veluti apture et po-
ris affina, ea que in visceribus adherens magis commendatur:
et carnes pinguedine intersecta, tum quia stomacho salubris
tum quia sanguinem dat laudatioris, boni enim succi sunt omnes
pinguis caro: omnesque glutinosa ut Celsus tradit. Minus tamen
pinguis ventrem lenit et parum alit, velociusque in coleram et fu-
mum conuerti ferunt etiam celerius digeratur: carnem mediam
in humido et siccio sicut illa que pinguedine est priuata ut co-
rax quia cum sapiditate eius nutrimenti fere equalis diges-
tionis bone affirmant: presertim si animalium fuerit quorum na-
tura est equalis sicuti ede et tauri iuuenuli lactatis. Lau-
darunt insuper carnem earum partium que cuti et ossibus circumpo-
nuntur plurimum tamen a fundamento caloris naturalis non remotam
si ea caro tenerior fuerit pinguedinisque mediocris, est namque
sapida et digesta satis, tum propter multitudinem superfluitatur
ab ea dissolutam et poris cutis egredientis per sudorem, tamen
etiam propter collisionem que euenit ab ossibus eam carnem perfrican-
tibus. Carnem tamen natam deteriozem arbitrantur car-
ni pingui eamque digestionis non bone et mali chimie calidior-
em et crassioris pinguedine. Illorum quoque carnem malam esse
affirmant: deteriozem tamen eam que est natum, sunt enim illa mo-
tui supposita cum super ea voluamus nos, non sic aut nates
que dicte sunt quia eis nitimur dum sedemus. Carnem virgu-
latam pinguedine (durante tamen in ea carne) esui sapidam et nu-
trimentum prebere fere equale. Particulari inter cere-
brum et cor positarum carnem alimentum utile predicant,
purgatur enim a superuacuis calore naturali cordis cui vicina est

bono etiā sanguine nutrit virtute cordis et epatis procto
Eam q̄ est partiū mobiliū vt lacertoz in regimine senectu
tis laudarūt. tum q̄a in humiditate nō superfluit. tum etiā
quia in fluxum sanguinis ab epate et spiritu a corde susci
pit est saporis boni digestionī obediēs. Carnem pticulaz
posteriorz pulloz ad adolescentiā tendentiū q̄a sube mol
lioris laudatiorē putāt ea q̄ partiū anteriorz est. tum q̄a
masticationi nō ita apta duritia sua: prodeunte tñ eoz eta
te cōrio est. huius causam dixere: q̄a ptes posteriores pul
li sicuti pedū et coraz quibus eoz corpus oē sustēat atq̄
deferūt. neruose sunt et ligamentales ideo et sicce q̄ tñ in p
cessu etatis indurant magis. Anteriores aut q̄a ex humi
do viscoso crudo nō decenter digesto ad spiritualiū mem
broz eoz volatiliū tutelā nō sunt a principio decentē dige
ste. pdeunte tñ etate vincente calido et epotato humido
rectificant a calido nālī ipsius pulli.

De Musculis siue Lacertis.

a Omittūt veluti idoneā regimini resumptiue carnē
musculosaz et rubeā pinguedine nō plurimū pfusam
neue oīo ab ea denudatā aīalium precipue peditantiū: nā
sanguinem dat paucaz supfluitatum: ptiū tñ musculi me
lior est caro q̄ in medio eorum est. nam quia extremitates
musculorum desinunt in cordas neruose sunt esui non ita
apte sicuti medij musculi.

De Cerebellis.

c Cerebrū volatiliū q̄a nō plurimū humidū laudatius
habirū ē eo q̄o q̄drupedū. oīm tñ volatiliū aīferūt
cerebrz pulloz starne pdic⁹ et p̄cipue galline cui peculiarit̄
attribuūt eo cerebrī hamani subam īcrescē. exacui īgeniū.
Idē ferūt de eo q̄o galli et turturis: nā robur p̄bēt virtutē
(vt aiūt) rōnali. Quadrupedū cerebrū damnauere quia
frigidū et hūidū cū excessu ēt grādiori: stomacho inimicū.

nam ipso remolitur et relaxatur, appetitus auferitur, tardius digeritur, estque mali et viscosi chimi. Id vero omne audiri voluit de eo quod est quadrupedum magnorum corporum nature neque equalis neque nature humane conformis, nam suillum cerebrum preferunt ei quod est aliorum quadrupedum domesticorum deinde edunt et lactantis vituli: quia in reparatione spirituum precipue aromatibus et sale per assationem conditum: sicuti et id quod est galline recipiendum iubet Galenus. Quadrupedum quod ex agno precipue et edo cum petiolis totum caput aliquanto quod cetera membra leuiora sunt: adeo ut in media materia poni possint ut Celsus auctor est. Id tamen quod ferarum quod placidorum animalium est laudatius: et precipue leporinum in cura tutelaque verum quod maxime idoneum. Capitis autem partes alias et quibusdam musculis temporibus adiacentibus et mica excerptis in regimine senectutis non receperunt: nisi forte he partes que glutinosae sunt et leues sicuti in petiolis capitulisque edorum et vitulorum atque agnorum.

De Pulmone.

e Sum pulmonis non omnino damnauere in regimine re sumptiuo, tamen quia est digestio facilis celerius de stomacho exiens, tamen propter bonitatem et raritatem subesse cum sit veluti cordis flabellum, grece enim pleumo dicitur, laudatur presertim quod inter quadrupedes lactantis est edunt, aliorum vero animalium inutilem quia pauci alimenti ad flegmatis naturam declinans: eo quod accidentali complexionem frigidus et humidus, complexionem vero radicali calidus et siccus habitus est.

De Testiculis.

b Os qui volucrum sunt et precipue saginatorum atque pinguium semibus naturae frigide hyberno tempore et in regione frigida magis quam pedicantium comedat Albuchasis, et magis quam galloz vociferare incipientium, sunt enim laudatissimi alimenti, deinde quam perdicum sunt et fasianorum: nam calide sunt et

humide nature boni et plurimi alimenti, paucarum superfluitatum, digestio celeris, in regimine corporum neutrorum et omnino imbecillius laudatissimi. Testiculos animalium non coeuntium preferunt aliqui eis qui sunt animalium coeuntium; tamen quia humidiores humiditate aerea quia minus distantes a principio ortus eorum; ideoque et nature humane magis convenientes. Alii vero commendaverunt magis eos qui coeuntium sunt animalium: quia exercitio plurimo per coitum melioris alimenti redduntur sicuti omnia exercitata membra; nisi esset quod ex coitu sicciiores et terrestriores sunt plurima calidi innati et spirituum resolutione in coitu eveniente. Testiculos peditantium frequentiori usu prohibere propter crassitie substantie eorum exceptis testiculis eorum quadrupedum que adhuc lacte nutriuntur: sicuti de pubis porci, id est lactantis qui prohibitus sit pubes fieri quos ad virtutis defecte repatione etiam in sinu copii ex subtilitate humorum contingente post eos qui gallosum sunt elixos potius quam albos Galenus in magnis laudibus predicat.

De Uteribus.

v Bera etsi plerique nature frigide et sicce via nutrimenti graduaverint multitudine nervorum in ipsis existentium: plena tamen lacte inuencule animalis primi partus; si bene digerantur aromatibus condita recipienda aliquando in regimine resumptivo iussere, propinquum enim alimentum dant ei quod est carnis.

De Pedibus et Tibiis.

b As quadrupedum presertim laudantur precipue que agnorum et edorum sunt; et anteriores presertim; nature sunt calide et humide, celeris et facilis digestio, vicina enim sunt fonti caloris que est cor; ideo posterioribus grauioribus et frigidioribus anteriores leniores calidioresque preferunt, earumque que parte interiori quam domesticam dicunt parti exteriori quam nuncupant siluestrem laudatior, motus, nam, in his pedibus et cruribus

interiori q̄ exteriori pti magis innitit̄, que ptes et̄i paraz
alimēti afferāt ob eaz matiē ⁊ extenuatōez; sanguinem tñ
prebent laudatū viscositati attinentē, non crassum, ⁊ pau-
caz supfluitatū, bone digestiōis, boniqz chimi viscosi non
crassi vt Auiē, tradit, quaz laudū notio est velocitas īfla-
tiōis ipoz p̄cipue pedū ⁊ dissolutiōis dū pcoquunt̄, aluū
mollit̄ sui viscositate; quare eaz esum nōnunqz in regimi-
ne resumptiuo postqz in aceto premacerate fuerint excitā
de appetentie cā pcessere, quo in gñe ungulas qz ⁊ trun-
culos, rostra, aures p̄cipue suū veluti glutinosas, leues,
stomachoz idoneas recipi volunt.

De Jecore Ventre ⁊ Lyene.

I Jcet boni succi sit oē iecur; tñ sapidi⁹ habitū est p̄n-
guis anseris seu anatis iecur p̄nutrite lacte ⁊ pasta
alioz q̄drupedū nō mō imo ⁊ volatiliū oīz, deide pinguis
ris ⁊ iuuenis galline p̄cipue si galline nutrimentū fuerit fa-
rina tritici ⁊ ficus sicce cū lacte dissoluta, alimētū aiūt p̄be-
re euchimū plurimūqz mansuū in repatōe virtutū cordis
Peditantiū vō iecur duritia sue sube oīo fere dānauere;
excepto eo qd ē lactātis porce nō deterie, i. macilēte imo
p̄guioris p̄sertim cū ficubus nutrite; qd n̄e etat̄ romani
epar latinatū appellāt utilissimū arbitrant̄ in regine ēt re-
sumptiuo corpoz tabefactoꝝ in magnis laudibus habitū
Alioz vō peditantiū nequaqz; nā hūozes dat crassiorē tar-
de digestiōis tardiusqz ad venas penetrās, ventrē volati-
liū prestantiorē eo qd est peditantiū plurisqz nutrimentū qz
pulmo p̄dūt; ⁊ anserinū laudatiorē alijs sicut ⁊ iecur eius
dē copiosa aīalis illi⁹ hūiditate, post quē accedit gallina-
ce⁹, sunt enī duo hī melioris nutrimentū ⁊ plurimi vt refert
Auiē, p̄cipue si iuuenis anseris fuerit aqua ⁊ sale decēter
pcocte, nec silētio inuolendā voluē interiorē pelliculā vē-
tris gallinacei medicine tñ poti⁹ via qz cibi vino arōatico
frequētius lota fumo exsiccata ⁊ in puluerē redacta; nam

stomacho discreto vnice auxiliat. Vt yenez aialiu ad esum
humanu venientiu frigide ⁊ sicce nãe pñt. crassius ⁊ ma
lus alimentu pberre. mali succi. tardeq; digestiõis existerre.
suillu tñ min⁹ alijs dñauere. stomacho eni sui ponticite
⁊ stipticite vrile. fm semita itaq; medicatõis pñtade ap
petetie cibi grã in regimine resumptiuo rariõri vsu recipi
endum.

De Alis.

a Lam tñ labore tñ motu sere pñtuo alijs volatiliuz
partibus testiculis exceptis in regimine resumptiuo
laudatũ mag⁹: nã qa ala auis in aera leuat frequẽti eius
exercitio supfluis ab ea dissolut⁹ reddit⁹ saporosior ⁊ dige
stiõis celeris in regine senũ ⁊ pualescentũ laudatissima ⁊
precipue ea que est galline atq; anseris ⁊ auim pingui
um. non eni fuit ala leuior pñpue anseris nisi rõe frequẽ
tie motus ⁊ exercitũ ei⁹. iunior⁹ q̃ ala his q̃ adolefcũt lau
datiorẽ dicũt: alimenti tñ pauci: caliditat⁹ debilis. eq̃litate
vicine. mag⁹ tñ eã ptẽ q̃ ale pñtuit quã pulpã albã dicũt
hec nãq; si galli castrati fuerit plurimũ ē alibilis: ⁊ adhuc
mag⁹ ea q̃ galline sapida magisq; hũida: saluata in singu
lis eoz parilitate. etat⁹. hũtudinis. pastionis. locoꝝ. tẽpoꝝ
⁊ pñsimiliũ. q̃z esum regimini resumptiuo idoneũ pñdicant.

De Collo.

e X quib⁹ collũ sic ⁊ ale recte sensib⁹ sicuti ⁊ infirmis
annũerant vt Cel. ait. oĩm tñ gallinaceũ mag⁹ pñci
pue crasse ⁊ pĩguioris galline. alimẽtũ. n. bonũ dare ferũt
nimio suo motu sic ⁊ de ala dictũ est. post gallinaceũ anse
rinũ laudat. frequẽtiorẽ tñ eoz esum pñhibet: nã difficilis
digestiõis sunt eaz viscositate sic caput ⁊ cutis illaudata.
Zoar auctor ē collũ sic ⁊ caput pñprietatẽ hẽe in faciendo
cecitatẽ: si tñ his ptibus ad esuz veniẽtib⁹ vti libuerit que
crassi ⁊ viscosi sunt alimẽti excitãdi appetit⁹ cã vel calozẽ
remittẽdi eas vt laudtiores aceto pñmacerãdas iubent.

De Cauda.

b Anc nature calide ponūt; cuius esus senibus aliquñ non obessz nisi stō i cho fastidiū afferret; qua si vesci ptingat orepticorū esu. l. eorū que fastidiū auferunt eden dam iubent.

De Adedulla.

e Am que vitulorū z ceruorū est cūctis vt alibilē magis anteferūt. est enim multi nutrimentū si digerāt; qā tñ stomacho inutilis est appetentiā deiciēs. stomachū per turbās eā frequētiori vsu phibuerūt. edendā iubēt pipib⁹ z semibus pditā. Inñ q̄s spīnalē medullā magis laudauere pinguedie enī mīme picipat pp hoc q̄ elongat a cerebro nauseam defugit; que si bene digeritur alimentum nō paucū dat corpori vt Galienus scribit.

De Adipe z Pinguedine.

b As ptes calidas z hūidas ad gradū vsqz secundū graduauere quaz he q̄ aialis ad equalitatē tendēt p̄mendarūt magis si vt decet pcoquant eas senib⁹ nature p̄cipue frigide z sicce hyberno tpe in regionibus septētrionalib⁹ vesci iubet Albuchasis; qā tñ nauseā faciūt sic z vinctuosa reliq̄ cū salis z acutis edenda p̄cipit; naz hec ad eaz crassitiē attenuandā auxiliant. ferūt medicorū illu⁹ stres hoz alimentū inutile z paucū. cibū enīz subleuāt. dā nauereqz nimis eorū esuz nisi modice fm mensurā qua delectet. qd qā pinguedis alimentū vaporosuz ē. vinctuosuz. pluriū supfluitatū; ideo carnē pinguedine intermixtā quā virgulatā dicūt laudatiorē ferūt. si tñ vesci ptingat his membroz ptibus q̄ frigidū viscosum z oppilatiū alimentū prebēt mixtiōe alicuius eorū que scindūt atqz attenuāt emendari ceu⁹ aceto z aromatibus p̄ceptū est.

De Seuo lactante z subgulari.

a Mīmula appellat subgulare lac apud nostre etat

Romanos; cuius esum sapidū esse nō est dubiū; licet digestiōis difficilis cū sit de genere carnis glādose in regimīne resumptiuo non abijciendum omnino.

De Sanguine.

Iacet sanguis ex greco ideo dictus sit quia vegetet et sustentet; latine vō sanguis dici ferūt quia suauis. tñ vi alimonie cibus officiētibus sanguinē annumerāt. difficilis enī digestōis est et in supfluitates puerius. pauci alimentū. magisq; esse delectamentū nutrientiū nos q̄ ip̄z alimentū Gal. scribit. oī tñ sanguine peditantiū p̄cipue leporinū laudauere. Gal. auctor est eū esui sapidissimū existimatū multo etiā magis q̄ gallinaceū ac colūbinū q̄tuncq; horū fuerit saginatoz.

De Piscibus. Ca. xxvi.

Alimentū qd ex piscibus est nequaquā eo qd peditantiū et volatiliū anteferendū est; imo neq; sine p̄ditōe senioribus p̄cedendū. frigida enim et humida est pisciū natura; et si eoz aliq natura sicciores sint alijs sicuti scorpi⁹ conchilia. dracō. et glaucus. vt Theodorus Priscianus ait. a quoz esu quia flegmaticū dāt alimentū calidā et sic cā hñtes naturā atq; extenuatos estiuo p̄cipue tpe et calidā incolentes regionē arcendos nō esse Albucasis auctor est. paz dāt alimēti. atq; corpi immansiuū aquosi sanguinis respectu tempati. Int pisces min⁹ noxios arbitrantur eos q recentes sunt quoz ortus in pelago aut claro fluuio et petroso; nā horū pisciū esus alioz p̄p̄tione sanguinē tempatū dare ferūt int crassum et subtile. quoz adhuc q int sapa editi sunt q̄ q in arena; et q in arena q̄ q in limo leuiiores Celsus p̄dit. quo fit vt ex stagno vl' lacu aut palude et sordido loco cenoso ue; sicuti gues aut gubiones et loco herbas malas hñte vel flumē eadē gñā grauiora sint. leuiorq; in alto q̄ q in vado vixit. In magnis tñ lau-

ribus habiti sunt inter saxa editi ita ut Gal. pdat eoz ali
mentū nedū bene digestibile sed et saluberrimū sanguinem
dare mediū p̄sistentia; ut q nō oīo tenuis et aquosus neue
sufficiēter crassus. magis alibiles atq̄ equales; celeriorisq̄
digestiōis eos dicūt. aluūq̄ mouere sicuti et saratiles oēs
teneros pisces. hi sunt quoz caro mollis est et fragilis. sa
poris suauis. a viscositate et crassitie īmunis. et oīo ab odo
re graui et putrefactiōe. quozq̄ caro nec dura est nec sic
ca. nō pinguis. neq̄ mucillaginosa. neue viciato sapore af
fecta. talibus itaq̄ p̄ditōibus insignitoz pisciū esuz nō mi
nus defectis sicuti sunt senes et pualescētes quā sanitates
custodire expetentibus atq̄ exercitio deditis p viriū etiā
roboze laudarūt. Id vō oē adhuc magis psequi affirmāt si
pisces hi p̄ter iā dicta quātitate etiā mediocres fuerit me
dij inter teneros duosq̄ pisces: ut mullus. et lupus. boni
eniz succi sunt. qui neq̄ minutissimi sint; quos apna appel
lant; imo neq̄ parui; nā et si melioris carnis iudicent et di
gestiōi magis obediētes. stomacho min⁹ norij. celerius tñ
intus viciant ut Gal. ait. detestant et magni ab equalitate
plurimū declīnes; eo q crassuz prebēt alimentū. suntq̄ cō
coctiōis difficilis. stomacho etiā norij. et si nō celerius in
tus viciabiles. hoz vō medīos qui ab vtraq̄ extremitate
q̄ laudatius est assumūt in magnis laudib⁹ hñere; l3 mi
n⁹ alimēti p̄stent; sic oīo medīa etas piscis q nōdū summā
magnitudinē impleuit. ouificare incipiētes alijs antefert
nō enī pinguedie sicuti neq̄ matie exuberātibus afficiunt
Squamosos p̄sili hīs q squamis carēt; nā eoz caro pur
gata est a supfluis q nā in squamas puerit. q tñ tēpestati
bus et fluctibus cedunt solidiores carnes hñe et digestibi
les Theododorus Priscian⁹ p̄dit. auratos pisces neq̄
solū auratā purā aut scarū s et iā loliginē. locustā. polypū
inter oēs pisces minime intus vitari Celsus auctor est.

De Marinis Piscibus.

Iacet ex tota reze natura dānosissimū ventri sit mare
vt Plinius pdit, tot v3 modis, tot mēsis, tot pisciū
saporibus, cuius p̄cia capientiū periculo sūt, maritime q̄z
piscine potius marsupii exinaniāt q̄z repleāt vt AB. Var.
ait, attñ vt gerentocomo attinet pitoz snia est pisces ma-
rinos calidiores esse his q̄ aquaz sunt dulciū, illis tñ mi-
nus būidos minusq̄ viscosos ⁊ pingues; quos in regimi-
ne resumptiū imbecilliū corporoz qualia sunt corpa pua-
lescentiū ⁊ senioz auctore Gal, oīo nō repulerūt; p̄cipue
si sapatiles extiterint, carnis etenī sunt tenuioris, sapidio-
ris ue, ꝑcoctiōis faciliōis, min⁹ tñ alibilis, celerius in san-
guinem temperatum non turbidum, neue crassum imo te-
nuī infuso propinquū conuersiue, velocinsq̄ a membris
nate dissolui, est tamen tardioris exitus a stomacho ⁊ in-
testinis sue viscositatis paucitate; sicuti ex multis cōmen-
darunt triglias quas veneti barbones dicunt, cuius ie-
cur (vt Galienus ait) admirati sunt leccatores delectati-
onis gratia, aliꝝ vero mullos quorum natura siccior est et
vinam procurant, Arbores quoq̄ quos superiorem cta-
tem scaros appellasse puto vulgo fragolinos dicunt, au-
ratas; quarum natura siccior est ventrem constringens,
interiora vero eius ventrem deducunt, folia, pasceres,
sgombros, parmulas, ⁊ pelamidem a luto nomen trahen-
tē que vt ferunt primo cordile est mox cū annū excesserit
tynnū vocant, tynnus siccit ⁊ mediocriter ventrem dedu-
cit, sunt ⁊ huiusmōdi generis pisces muscatelle dicte; quos
oēs salitos Gal, laudatiores pdit, polipū et sepiā leues,
neq̄ ventrem procurare neq̄ nutrire, oculis obscuritatē
adiocere Theo, P̄ris, ait, viscera vō eoz ventrē deduce-
re, ideo sepiay atramentū rebus alui mouentibus Cel-
sus annumerat; eos q̄ magnos sunt corporoz dānauerūt.

Triglias

fragolinos

De Piscibus aquarum dulcium.

Marinos pisces ab his qui aquarū sunt dulciū ita di-
stinguunt, fluuiatiles et oīo nō marini odoris graui-
oris esse ferunt plurimaz et tenuiū spinarū; eos qui in pe-
lago oriunt aquas dulces subintrantes incolunt alijs as-
ferunt; sicuti lapos, spinolas, sturiones et psiles, oēs enim
marini pgaudent fluuijs vt ait Gal. in regimine tñ senectu-
tis caneros rotundos fontales; et p̄cipue eos q forma mol-
les sunt molechie appellatos seu cōpatres in p̄cipuis lau-
dibus habuere; presertim in lacte longo tpe infusos et co-
ctos aut in aqua hordei, si se enim carni alimentū prebent
ethicis etiā et consumptis q̄ maxime idonei sunt; nam eis
augeť corpulētia, celerius pueriui, siccitati senili aduer-
sant, quoz plurimi etiā in maritimis reperiunt. Cancros
vō quoz cōis est vsus nisi forte de gñe mollechiay fuerit
prohibuere, siccāt enīz l; vñā pcurēt vt Theodorus pri-
scianus auctor est, siue marini fuerit pui aut magni q locu-
ste appellant quiq; siccī sunt, siue aquaz fuerint dulciū du-
re digestionis, quos tñ si aliqñ vesci libeat delectationis
cā vino p̄diri siue aqua mediocrit salita additis menta, pe-
trofelino, et aromatibus; ablato prius intestino fecē defe-
rente per mediā caude extenso. Post caneros pisces pe-
trofos quos Celsus saxatiles vocat senes vesci libent, l;
eos rebus mali succi (iniuste tñ) annumeret, oēs enim la-
pidosi magis sunt pingues et salubriores; sicuti truta et ti-
malus, vt plurimū tñ fontani aut fluuiatiles et hoz p̄cipu-
e mariones; nam eorū caro tenuioris est sube nō pluriū
superfluitatū, respectu aliorū celeris digestionis, sanguinē
dant t̄patum in modo sube; puta q̄ neq; tenuiorem neue
crassiozem. Deinde alatia seu alofia; quā quidā lupum ty-
beris arbitrant; eius enim suba multū est fragilis esui apta
et sapida, in regimine resumptiuo oīo eam repellendā pro

ethicis

petrosi

trutta

lupum

bibere, quorum saporis prouentum habet tyberis fa-
mosus italie fluius, vnam enim et ventrem procurat ut
Theodorus piscianus ait. Neque pretermitti voluerunt
piscem carpiōem recentem precipue; cuius raritas supra ei⁹
bonitatem inter ceteros pisces prestat eidem precipuam auctem
atque nobilitatem, hic enim piscis eorum iudicio quod piscium natu-
rarum curiosi sunt indagatores vnice in lacu benaco in agro
Veronensi peculiari quodam nature munere reperitur, piscis
inque laudatissimus aquarum dulcium piscium, paucarum superflui-
tatum, difficile putrescibilis; quod eius decocti diuturna ostē-
dit reseruatō. Ferunt quod intestinis huius piscis nihil nisi
arenam auream reperiri; denotans hunc piscem circa mine-
ram auri in profundo lacus benaci nutrimentum sibi venari.
Post illum themalius; cuius bonitas crescit nimio sui ex-
ercitio quo mucillagine priuatur barbus similiter et capita-
nus quem cauedanum dicunt; quorum copiam habet Rhenus
Bononiensis fluius, deaurata truta et spinosa. accedens
quippe ad carpiōis nomen, tum figura, tum etiam alimento.
de qua sermonem videtur fecisse Sal; dum inquit quod fluius qui
noietur Mar incidens in tyberim multo meliorem piscem habet
eo quod finem tyberim, ab altis quidem montibus et fontibus pu-
rus perseuerat, fluxum habens precipitem et acutum usque ad
tyberim ubi nusquam neque modicum stagnaret. Et lucius fonta-
lis aut fluuiatilis laudati fluuii quem regem piscium aquarum
dulcium appellant sicuti delphin maritimum, hunc et trutam
pisces velocissimos predicant, plurimi exercitum; ita ut tru-
ta per rupes aquarum ascendat descendendum. Nec pre-
termitti voluerunt piscem ingeniosa gula laudatissimum la-
predam quam oculatam appellari creditum est laudatissimi
alimenti non mucillaginosi neque superfluitate participantis
plurima quia ex humore saxorum in fundo aquarum existenti-
um aliter sugendo veluti bhrudo siue sanguisuga, in eius stoma-

carpiōem

arenam auream

lucius

la predam

cho nihil corpulenti inueniri phibent, eiusdem generis pi-
sces in pelago atq; in aquis dulcibus ortum habent quo-
rum marini alijs eiusdem etiā generis fluuiatilib⁹ antepo-
nunt: inter quos salmo pisciū omniū esui sapidissimū predi-
cant assatū z precipue salmonē fluuiatilem in eqtania ma-
rinis etiā oibus preferri Plinius auctor est, replere q̄z in-
terdū lacus soliti sunt antiqui puectis marinis piscib⁹ ita
vt lupos z auratas lacus etiā pcreauerint z alia hmoi ge-
nera dulces aquas tolerantia. Eadem q̄z aquatilia gene-
ra alibi z alibi meliora esse pdunt: sicuti lupos pisces in ty-
beri amne inter duos pontes: de quibus est precipue sen-
tentia, Ad. varronis in his verbis: Ad victū optimus fert
piscem tyberis. Sed inter eos precipuū locū lupus tenuit
z quidē his qui inter duos pontes captus esset: hūc non
nulli eū piscem quem Arabes sapor: greci vō cobensi, i. la-
brachi vel laurachi: Senuenses louatiū siue loratiū: Ve-
neti variolum: Romani spinulam, quā Sal. inquit se non
vidisse natā in aquis dulcibus: vidit tñ eum ex mari super-
uenientem fluminibus aut stagnis, alij luciū, quidā sturio-
nem arbitrant, alij tñ qbus veritas magis applaudit alo-
siam siue alatiā, aut chiepan vulgo dictā. Cum lupū pre-
cipue quē tyberis aduerso torrente defatigasset vt Colu-
mella pdit, ferunt enim eū piscem quē alatiā dicūt vermiū
stimulo z pruritu ques in capite hēt aduerso torrente e-
mari in tyberim natare vt fragore vndarū eum stimulū a
se repellat, sicuti aut is piscis melior in tyberi q̄z alibi: ita z
rumbus rauenne, murena in sicilia, elops rhodi z alia ge-
nera silitur. Ostreas humidus stomacho idoneas leuiter
ventrē z vrinā pcurare Theodorus ait: h̄ oēs fere cōcu-
le maximeq; earū ius coclea z conchilia queq; etū minie
inflēt tñ aluo impant atq; imbecillissima mā sunt, i. minimi
alimenti aut minimū alibilia imo z mali succi oēs pisces q

20 Spinula

spinula

ex tencerrimo gñe sunt ⁊ q nīmū duri, virosi, limosi qꝫ in
nīmā magnitudinē excesserūt vt Celsus docet.

De Piscium partibus.

i Laudarūt cūctas pisciū ptes pinguedini attinētes
lz gustu sapide sint, nā eaz pinguedine alimētū dāt
sube viscosē a stomacho ⁊ itestinis lubricās, difficilis pe-
netratōis, facile int⁹ vitiabile, q̄ fm primū qdeꝫ esum mor-
celeri⁹ nos replēt subuertūtqꝫ appetitū; ita vt deiceps die-
bus plurib⁹ nō tolleret pisciū esus vt Gal. ait, p̄cipue si pi-
sciū magni corpis ptes fuerint, quoz oīm eas ptes mag⁹
dānauere q̄ veluti pinguiōres vmbilicares sunt, auricula-
res similiter; atqꝫ oculis pisciū ppingiores; ita vt vmbilicalē
⁊ pisciū capita oīo repudiarint; nā alimētū dāt stomacho
inatans, tū vinctuositate, tū etiā viscositate digestiōis diffi-
cilis, quod ad fundū stomachi descendens eius vilos e-
molit qbus relaxatis celerius nutrimentū eijciunt, quo fit
vt eoz esu plurima causeꝫ lienteria. Piscia ptes grandio-
rū p̄cipue q̄cunqꝫ mobiliores; sicuti cauda, dorsū ⁊ ale, pu-
rioris carnis, minoris pinguedinis, digestiōis celerioris,
nutrimentiqꝫ laudatioris affirmant. Partes vō p̄rio mō
dispositas p̄rio mō arbitrāt. Caro pisciū caude, alis ⁊ ossi-
b⁹ dorsū vicine a capite ad caudā vsqꝫ ē sube mollioris, di-
gestiōis faciliōis, boni chini aliaz partiū p̄paratione, per-
ficitur enī earū nutrimentū motu fere p̄tinuo, ossium qꝫ
frictio crebra eaz partiū q̄ ossibus sunt vicine fragilitateꝫ,
mollitiem ⁊ saporositatē eis p̄stat. Latex vō ⁊ costaz lu-
dicium medium esse inter id quod caude ⁊ alaz est ⁊ eius
quod est vmbilici bonitate viscositate ⁊ mobilitate. Pi-
scium oua carne eorundem difficilioris digestiōis p̄dūt.
Piscium condituras multifatiā variari cōtingit alij nāqꝫ
elixari volūt, alij frigi, alij assari, acetū tñ scindendo pisciū
aduersat viscositati, aromata vō frigiditati.

De Piscibus salitis.

I sicuti pisces recētes ga corpora infundūt regiminī re
sumptiuo accōmodant; ita q̄z aliqñ ⁊ saliti; quia sm
tñ semitā poti⁹ medicatiōis quia natura sua que calida ⁊
sicca est flegma quo plurimū abundat morbosa senectus
dissoluit siue liquefacit p̄cipue senioribus vtilis sunt nāe
frigide ⁊ humide hyberno tpe in regionibus meridianis;
Quia tñ nimio frequentiori⁹ eoz vsu puriginem ⁊ mor
pheā nigrā adduci impetiginem ⁊ scabiem pitiores p̄dūt
eos vescendos iubent cū vino rubeo ⁊ mellito quoz lau
datiores arbitrantur eos qui nouissime saliti sunt; his vō
p̄rimi qui termino quo saliti sunt vicinānt magis, deinde
q̄cūqz aceto ⁊ alijs ad p̄dienda cibaria aptis p̄dlunt, oua
aut tarica q̄ vulgo corrupto tñ vocabulo botarica appel
lantur damnauere nisi subducendī alui causa; sunt enī vē
tris lenitiua sicuti ⁊ capparīs vt Aliē. refert.

**De Lacte ⁊ in primis mulieris
hominis. Ca. xxvii.**

N eqz voluerunt regimen senectutis carere humano
siue muliebri lacte etate exite p̄cipue affecte pluri
mū idoneo. Cum enī lac sit humor superuacuuus, colore
albus; nā leucos greci; albū latini dicūt; duplici decoctiōe
in māmīs gñatus, equalitati vicinus, frigiditati tñ ⁊ hūi
ditati attinens, resumptioni defectoz ⁊ senum corporum
plurimū salutare, nutrit enim leui bono ⁊ facili nutrimen
to, restaurat ⁊ reparat eorum corpora, eoqz corpulentia
augescit, et colorem vltimo viuūdu effidere ferunt; p̄ci
pue muliebri humanum cum zucaro epotum, ⁊ omnino
(vt Marcus Varro auctor est) lac omniū rerum quas
cibali causa cupimus liquentiū maxime est alibile, humo
res viciatos corrigere cum ventris subductione adeo vt
in thabidis nihil melius lacte opari videat Gal. affirmat

optimi nāq̃ chimi est bonū lac fere oīm quecūq̃ comedi
 mus, corrigit obliuionem siccā ⁊ frigidam, trīsticiam, ⁊ ali
 enationem; ita vt seniorū aliqui lactis esu p̃tinuo inorū et
 cū vtilitate maxīma in longos annos processerit adeo q̃
 lōgius centū annis vixere. In cuius vsu nōnulla obserua
 ri senectuti conducentia iussere, tum ex parte resumentis
 lactis, tum etiā ex parte resumēdi senis, cū enim imprimis
 lactis suba composita sit ex parte aquea serosa nature siue
 calide ⁊ sicce aut frigide ⁊ humide ⁊ ex parte crassa terre
 stri ⁊ caseali nāe frigide ⁊ sicce; etsi dū viridis est ⁊ mollis
 ad humiditatez declinet, ex parte quoq̃ butirofa aerea na
 ture calide ⁊ humide, illud est laudatius quod inse ppor
 tione quadā decenti tres habet subas dictas, nam etsi lac
 celeris sit digestiōis; celerioris tñ id in cuius compositōe
 pars tenuior alijs dñatur; tardioris vō in qua pars terre
 strior. Qd̃ aut̃ ex generibus lactis aeri attestat̃ est medio
 cre ⁊ melius in quo aquositas ⁊ caseitas erūt equales ⁊
 oīo oībus laudatius est muliebze humanū oī alio tpatius
 cū sit supfluitas tpatioris aīalis magisq̃ humane nāe sile
 dulcius alibilisq̃; p̃cipue si lac fuerit mulieris etatis, xxv
 vsq̃ ad, xxxv, annos, hanc enim etatē iuuentā sanitatis ⁊
 complementi p̃didere, ⁊ adhuc magis si mulier fuerit co
 loris boni, musculosa, solidioris carnis non pinguis, neq̃
 oīo extenuata, nam lac tale suba ⁊ qualitate timento vi
 cinū arbitrant̃; p̃cipue si albedinis fuerit vehemētis eq̃
 lis essentie qd̃ super vnguem figit̃ dīstillatū ⁊ nō fluuidū
 vehement̃ albū; ita vt neq̃ declinet ad fuscēdinē, viredinē
 citrinitatem neq̃ ad rubedinē, odoris suavis absq̃ decli
 natiōe ad acredinē ⁊ ponticitatē, sapore dulce in q̃ amari
 tudo salsedo aut acredo nō appareāt, mediū inter subtile
 fluuidū ⁊ crassum caseatū, cuius partes sint siles nō multe
 spume distans a tpe q̃ mulier q̃ abortum facere nō psueuit

peperit masculum partu fm nāle tps requisitū mense vno
cū dimidio vsq; ad bimensem. Mulieris aut lactantis re-
gimen equale iussere, tum p exercitia, tum per cūlētā po-
culentaq; vsum venercorū eidem oīo abstulere. Lactis
vsum laudauere mox cū ab vberibus mungit; ne quolibet
at mō ab aere imutet; afficiaturue. Sic enī Emifero ⁊ Ir-
roditus lac dignificāt in resumptiuo regimine vt Gal. ait
nam si quis absq; abominatione imponat os muliebri mā-
mille sugatq; nihil eo magis idoneū scribunt. Senē aut
cui lac pcessere cerebri nō egrotatiui esse volunt, amplaz
tū venarū, cuiusq; viscerum decursiones sint faciles, cuiq;
lactis qualitas nā est pueniens, hypochondriorū fortisū opī-
lationibus inhabilem, fortis istimbric, ieiunū, superfluitati-
bus cōmunibus depositis, exercitio aliquo pceunte, nul-
lo extraneo sapore in ore apparente, post cuius assumptio-
nem quietē imponunt ne corrumpatur aut accescat, som-
num tamen prohibēt alteriusq; alimonie vsum quoad as-
sumptū lac descenderit.

**De lacte quadrupedū resumptioni senectutis
idoneo.**

I Ac oē nutritoriū esse excepto bubulo qd grauis est
digestionis instringēs ventrē Theodorus priscian⁹
refert; recipit tū diuersitatē, ⁊ tale brutoz aīalium lac fm
aīaliū species; etatem, q̄tatem, vtpote; qa puum, magnū
aut mediocre, ⁊ fm formā; si carnis lenis mollis aut dure,
pinguis aut macillēte, ⁊ fm colorē; vt qa albū aīal aut aliū
brū colorē. Attū post lac humanū pmedarūt magis ⁊ sim-
pliciter lac aīalis illius cuius tps pregnatōis primū est tpi
pregnationis mulieris hoīs; sicuti vaccinū, in resumptiuo
tū regimine lac illius aīalis in precipuis remedijs habitus
est cuius natura hōi plurimū pportionalē correspondēter
in spē sua sile illi, ⁊ odor quidē carniū aīalis significat sup

bonitate lactis ⁊ sanguine eius ⁊ salubritate elongatiōeq;
aut p̄p̄n̄uitate ad n̄m̄ humanā. Quo sit q̄ lac illi⁹ ani-
malis laudatius putent cuius carnibus vescuntur hoīes
ferū sit siue placidum aīal; sicut sunt capra ⁊ danula, l̄ vt
maxime alibile ouillū, inde caprinū, pingue, niueumq;. Ad.
varro p̄mendet ⁊ vtrūq; leue atq; ventrem p̄curare. Asi-
ninū vō plus ceteris nutrire, ventrē purgare, s̄ vires mul-
tum acquirere Theodorus ferat, estq; asininū tenuius ⁊
aquosius ceteris; cuius causa est crassities subst̄tie asine
lactantis que alim̄enti sui partem terrestriorem ⁊ crassio-
rem retinet pro sui nutrimento eo q̄ sit conueniens natu-
re sue crasso nutrirī cibo, Asinino itaq; lacte maxime sine
periculo ad esum venire putauit Galienus etsi continuo
eo quis vescatur; nam minus fallax alijs est, celerius aluū
subducit etiā sine pane esum, minime ventosum est, neq;
in ventre caseatur; precipue si cum sale ⁊ melle edatur, ca-
prino tamen quia crassitiei extat medie vti iussere cum ad-
dere oportuerit vt magis alibili, minusq; aluum mollien-
te, ⁊ omnino cum maxime alat lac humanum quodcunq;
mox caprinum ceu stomacho vtilissimū laudauerunt; qm̄
fronde magis q̄ herba vescitur capra; etsi lac rebus sto-
macho alienis annumeret Celsus, Quorū oīm eo lac iunā-
tius p̄dicant quo aīal cuius est lac in iuuenili etate erit cō-
stitutū; ⁊ precipue vernū eius lac eo q̄ aquatius est esti-
uo ⁊ t̄p̄atius lacte aliorū t̄p̄m̄ anni sicuti ⁊ ver aliarū p̄tū
anni saluberrimū affirmāt, l̄ q̄d melius est illud lac sit q̄d
est in medio estatis vt Aulc. auctor est, v̄z tñ timetur in
ipso q̄ calor ip̄m̄ conuertat postq̄ potatū fuerit, illud vō
nō timetur in vere, Partui tñ plurimū vicinū dān quere
nam id indigestū ⁊ aquosum ferūt p̄ coaceruatos humo-
res in venis cōib⁹ vberibus ⁊ matrici a p̄ncipio p̄ceptōis
Qd vō q̄draginta aut qn̄q̄inta dierū spacio distās a t̄p̄e

iam ortoz aialium superfluo illo prius coacruato iam cō
sumpto remanet sube humide naturali humiditate, equa-
lis, laudate, facilis digestionis, incōuertibilis in viciatoz
humoz putredine: p̄cipue si eo vescat̄ senex inculpate sa-
nus. Neq̄ cognitionem pastionis negligi voluere; nā vir-
tuti lactis pascua aialiu quoz est lac plurimū pducit. Sal-
auctor est aialia scamoneā pascentia vel titimalozū aliqua
purgatiūū h̄e lac, pp qd̄ grauiter olens lac, accidū, ⁊ au-
sterū, in pastionibus illaudatis si le sit fere continuo natu-
re herbe qua vescit̄ aial cuius est lac, quo sit vt lac aialis
recentes herbas pascentis aluo magis imperet q̄ pascen-
tis herbas siccas. Ea pp vt laudatius fiat lac caprinū lau-
dat̄ pastio lentisci, vnde Democrit⁹ medicus (vt est apud
Pliniū) in valitudine confidit. Ad. Seruili⁹ psularis filie
omnem curationē austerā recusantis diu efficaciter vsus
est lacte caprarum quas lentisco pascebat; nō ergo graui-
ter olentes, accidos, neq̄ austeros plurimū operepreciū
est esse cibos aialium quoz lacte vt optimo esuri sunt se-
nes quo sit vt Sal. rōem loci psiderans lac Stabij castri
prope urbem Romā in magnis laudib⁹ habuerit, tū eius
pfectione qua oē lac p̄cellit, tum etiā q̄a eminentis est lo-
ci ⁊ sicci aeris, tum etiā q̄a pastioes laudate sunt iuuātes.
Senex aut̄ cui lac via alimentī p̄cellere sit nō febriēs, neq̄
eius fluat vent̄, neue imbecilli capite ⁊ doloroso, neq̄ reu-
matizante; q̄uis fm semitā medicam lac nōnunq̄ cataris
conferat eos remouēdo, neq̄ sint eius hypocondria sub-
rugitancia, suspensa, declinua ad inflationē, nam lac rebus
infantibus annumerat̄ ita vt pauci sint qui ex illius esu in-
flatioes nō ppatiant̄. Danaure q̄z lac in vsu resumptiuo
eoz senum qbus a tota suba est abominabile ⁊ noxiū eisq̄
quoz natura frigida est, venasq̄ h̄itibus angustas, nam
si senibus his morbis lāguentibus lac p̄cedere eoz capi-

tibus eēt inutile neruis atq; egritudines neruoz frigiditas
et flegmaticas patientibus tenebrositatem et visus cecita-
tem adducens; imo plurimus lactis vsus pediculos effi-
cit. Gal. auctor est senem interdū tpe longo lacte dietatū
dentes oēs perdidisse; facile enim reddunt dentes ex la-
ctis vsu putrescibiles corrosi; quo fit vt gingiue molliant
propter quod cautū est ad istius nocuenti prohibitionē
mellis aliqd lacti cōmiscendū esse; nā eo reddit lac magis
abstersiuū partemq; lactis casealem dentibus circumpla-
smatā abstergit. Neq; ignotū est lac frequentiori eius esu
opilationes venaz mesaraicarū inducere. longeuoq; eius
dem esu lapides in renibus efficere. et vt oīo sit dicere lac
et lacticina queq; facile intus viciant; ita vt Gal. id esse
vnā ex rebus cito mutabilibus prodiderit. si enī calorem
inueniat plusq; oportet celerius in fumositatē pueritur. si
vō minore ad acetositatem transducitur. propterea non
simpliciter esse boni cibi quinūmo euhimos vtentes eo
cacochimo efficere.

De Caseo.

c Caseū a coeūdo dictū simpliciter in regimine resumpti-
uo illandarū; siue ex lacte fiat q; vere caseus nūcu-
patur; siue ex sero et est recocta siue laur vt ait Albucasis;
aut floridū lactis. vltiter enī pessimū pnuntiast. stomacho
onerosum atq; alienū. inflatiū facile intus viciari. digesti-
onis difficilis. in vīs iecoris residentē opilatōez illaz effi-
cere. mali succi esse precipue veterem; recentē vō mollem
presertim nō salitū. vicinū posuere frigiditati et humiditati
quasi primi gradus. alij vō eius nām a secūdo ad gradus
vsq; terciū pduxere. ceteris est magis alibilis. ventrē ex-
hibet absq; vllō stomachi nocumēto; quē q; boni suc-
ci est senibus nāe calide et sicce in regionibus calidis atq;
estiuo tpe pcessere. caseus enim hic quē viridē dicūt. i. re-

centem mollem nō salitū. eustomacū esse. pinguediniq; cō
ferre affirmāt. carnes replere. sanguinē laudatū dare alibi
lē magis in corpe nō residere : p̄cipue si ex lacte fiat a quo
nihil aut parū butiri extractum sit. etsi antiquus aridus
ecōtra ventrē mollire; lz elixus aut assus alnū instringat:
Gal. cū caseū in magnis laudibus h3 quē greci ori gala
ticū dicūt. i. accidi lactis. origala enī grece est lac aceto
rum apud pergamū grece a q̄ **Gal.** extitit oriūdu3 et enī q̄
fm adiacētes illi regiōes delectabilissimūq; esui iudicatū
ait. stomacho innocuū. ceteris caseis difficulter minus dige
stibilē et p̄rāsibilē. neq; cacochimū. neue grossi chimi. qđ
quidē oīm caseorū cōis est accusatio. et forte hic caseus est
q̄ recens extēdende vite retardādeq; senectē plurimū cō
ducit. tradūt enī Zoroastē in desertis caseo vixisse annis
xx. ita tempato vt vetustatē nō sentiret. **Optimū** eū caseū
Gal. p̄dit q̄ apud diuites Rome magne existimatiōis ha
beēt batyncitū noīe. nec mirū q̄ laus caseo deē Rome vbi
oīm gentiū bona iudicant. eū caseū nōnulli bubulū dicūt
quo manu pressō frequētius v̄scebāt Augustus cesar vt
Suetonius auctor est. nō qđem salito et sicco qa cacoſto
machus est nature calide et sicce ad gradū v̄sq; terciū. ar
dorē inducēs. v̄l forte hīs caseus bitinius est corrupto vo
cabulo batyncitus nūcupatus q̄ ex trāsmarinis fere in glo
ria est sicuti refert Plinius. nō enī tātē incolumitatis eē
bubulū caseū q̄tidiana docet exp̄ientia: cū sube sit viscoſe
digestiōis difficilis; lz esui sapidus. caseū autē recentē eo re
gimini senectutis idoneū magis iudicarūt q̄ ex lacte senectu
ti magis p̄formi p̄positū ē cū alijs nō posthitis p̄diriōibus.
Ab. **Var.** auctor est maximū cibi eē caseū bubulū lz difficil
lime trāseat. secūdo onilū. mīmi cibi et q̄ facillime deſiciat
caprinū.

De Butiro.

n On repulerūt esuz butiri in regine resumptio. **Al**

buchastis, n. id senibus nāe sicce hyberno tpe ⁊ in regione
meridiana ꝑcessit; nā ipm ē nāe calide ⁊ hūide in. i. pluri
mū alibile laudato alimēto in sanguinē laudatissimū ꝑuer
sinū ꝑcipue in senioribus si cū zucaro aut melle edat; imo
amigdalīs additis ꝑdictꝝ cattarrū maturare aiūt, laus aut
butiri dat ouino hyberno ꝑcipue tpe nō rancido neue sali
to vsu tñ moderato, eiꝝ nāqꝫ esus supfluentē hūiditatē ad
ducere excedentē nec nō flegmaticas egritudines nernōs
remollire, caputqꝫ euaporatiōe opplere, stomachū hebeti
orē efficere, eidēqꝫ notū dīrere eo qꝫ villos eiusqꝫ asperi
tatē remollit, appetitū deſcit sic ⁊ oleū ⁊ vinctuosa queqꝫ
nā mollificāt, orificiaqꝫ venarū qꝫ ad earū suctionē corrum
pūt; qā opilatiōe facta in meatibꝝ nequeūt vene sugē ideo
cū rebꝝ stipricis edendū iubēt, butirū epotū veluti oīm ve
nenorū tiriacā ꝑedicāt.

De Cremore lactis.

P Ars illa lactis quā pastores caput lactꝝ dicūt, Ara
bes vō adog, illustres latinoꝝ cremorē lactꝝ appel
lāt, cuius esus in regimine resumptiuo laudatissimū ꝑdāt.
Est, n. alimōiē sapidioris ⁊ laudatioris alijs ꝑtibus lactis
maxie alibilis ꝑsertim zucaro ⁊ pineis ꝑparatis ꝑdita, cu
ius grā in magnis laudibꝝ est mixtura qꝫ recipit cremoris
lactꝝ ꝑtes tres olei amigdalaz dulciū recētis, .j. ij. pineaz
triduo ꝑparataz in saba, .j. iij. ꝑqꝫsent oīa actu frigida in
mortario tpe lōgo ad ꝑuenientē vsqꝫ spissitudinē, ex oībꝝ
aut lactꝝ ꝑtibus colastrā in regimine resumptiuo dānauere.
Est aut colastra ꝑma ꝑs spōgiōsa ⁊ dēsa ipiꝝ lactꝝ, excitat
enī colerā ⁊ ē lapidis gñatiua quā tñ si ea aliqñ in vsū ve
niet cū zinibere feniculo ⁊ petroselino ⁊ aniso cuz multa
zucari quātitate supaspersis vscendā iubent.

De Ovis volatiliū. Ca. xxvij.

I Laudatiora oībus alijs habita sunt in regimine resum
ptiuo non mō verūctiam simpliciter oua gallinacea

recentia. post ea oua eaz auuū laudata sunt que cursu gal
line pcedūt sicuti fasianaz. hoz enī volucruū oua in viūz
senū veniētia alijs preposuerūt. deinde nōnulli ordinarūt
in bonitate ea oua que calandraz sunt sicuti Albuchasis
et ea que perdicū in regimine p̄cipue senū tempatoz ver
ni t̄pis sine et in regione tempata. sunt enī ouis gallinaz
tenniora et paucioris nutrimenti. Isaac et Rasis perdicū
oua et galline ceteris affirmāt esse laudatiora p̄cipue si
animaliū fuerint iuuenum habitudinis carnose masculisqz
succubentiū; nā semis masculi calor naturalis ouo prebet
vt sit laudatioris alimentī et substantie. concoctiōisqz facili
oris; p̄cipue si aues oua parturiētes in laudatis pastioi
bus degāt. pueniente alimēto enutrite; vt tritico. hordeo.
milio et psilibus; nā talia caliditatē hnt vehementē. odor
qz eoz oī caret acrimine; vñ facilioris sūt digestiōis. alia
vō oua sicuti paruarū auuū atqz magnaz. edenda non esse
nisi medicīne cā Rasis p̄dit; exceptis his q̄ testudis ouis
galline plurimū similibus cerebrū roboratibus. morbo vt
aliū caduco medent. Qui nām graduarūt multifariā aut
q̄ frigidior sit paz corpe tempato; eo q̄ ouū refrigerat re
frigeratione equali sicuti et exsiccat desiccatione non mor
daci. aut q̄ ad equalitatē sit tendēs q̄ vt verius creditur
albus tñ oui liquor q̄ albumen appellāt ad frigiditatem
vitellum ad caliditatē; et ambo hūida et p̄sertim albumen;
nā vitellus mediū fere in hūido et sicco sicuti in calido et
frigido magis tñ declinē ad calidū affirmāt. est enī facilis
inflāmatiōis vinctuositati attinēs. est itaqz ouū et p̄cipue
vitellus eius humane nature plurimū cōformis. celerius
in sanguinem subtilez et clarum quo nutritur et roboratur
cor cōuersiuus. pancarz superfluitatum. celerius plurimū
afferens alimentū; imo optimū alimentoz corporis huma
ni in regimine resumptiuo laudatissimus si recentis oui

fuerit tremuli in aqua feruescente per elixationē vt decet
cocti abiecto cortice. sic enī a superuacuis melius expur
gatur ouū vt spuma indicat apparēs. vapores resoluunt.
cortice eorū exitu non impedito. ideoq; magis alibilis est
vitellus q̄ alio modo. licz ouū durū valentissime materie
esse dixerit Celsus. molle vō aut sorbibile ibecillissime. sto
macho tamen idoneū. minime inflans. Albumen aut diffi
cile digestibile eē Gal' affirmat. propellit enī vitellus oui
festinanter ad cor vt inquit Aliē. opem ferendo in disso
lutione ⁊ diminutione cardiāci sanguinis quare ad virtu
tis vitalis robur vitellū oui recipiendū iubent: nā sangui
nem dat temperatū multaz viriū aliqñ vicem carnis gerē
tem. propter quod in regimine carnosioris hoīs ⁊ pingui
oris plurimū damnauere. oua vtilia sunt asperitati pecto
ris ⁊ gutturis. rauedini vocis ex caliditate. ⁊ stricture
anhelitus. sputo sanguinis. asperitati meri. tussi ⁊ pleuresi
ethice. intestinorū atq; stomachi mordicationi. ardori vrine
⁊ vlceribus renū ⁊ vesice. vitellum eius mederi precipue
si sorbetur crudus scribit Aulcenna. ⁊ proprie sorbilia ex
eis mollia ⁊ tenera que abula dicuntur: nam vt Serapio
inquit ouū adheret partibus illis ⁊ remanet ibi veluti em
plastraz. ⁊ vt omnino sit dicere nullus est alius cibus qui
in egritudine alat neq; oneret simulq; vini vsum ⁊ cibi ha
beat vt Plinius tradit. Ex figuris ouorū laudatioz affir
mant quecunq; paruula sunt. longa. noua.

De Oleo. Ca. xxi.

o **L**eum est succus oliue cuius effectum ferūt similez
esse ei quez dat butirū si laudatū fuerit oleum. ideo
hoc sicut ⁊ illo in regimine resumptiuo vesci iubēt. Lau
datius oleum est recens: nam vetustatem oleo tedium af
ferre aiunt. plurimūq; etatis annuo esse. succūq; primū q
ex oliua cruda nondū inchoate maturitatis. quod enī ex

imaturis precipuū est onfatū dictum quia sapore prestan-
 tissimo, imo et ex ea primā vndā preli laudatissimā; et vul-
 go principatū in hoc q̄z bono obtinuisse italiā toto orbe
 maxime agro venafano eiusq̄z pte q̄ licinianū fundit oleū
 Plin. p̄dit. Ad. tñ Tar. in libro rex hūanaz ad victū op-
 timū ferre oleū agrū Casinatē ait. Tiburtinū vō Rome
 vt optimū etate nra est in frequētiori vsu. Nerone aut id
 q̄ in oliuetis montis diui Leonardi legif. q̄ eo prestā-
 tius quo dulcius, omni carēs acrumine, eius nā equalis
 est ad calidū et humidū declinū, hūane nāe fm eius sub-
 stantia idoneū; p̄sertim epati quo eius augetur suba atq̄
 corpulētia; p̄cipue si oleū sit ex carnositate oliuaz matura-
 rū expressum ossibus abiectis; corpibus tñ sanis sine que-
 rela Infancinū p̄mendatius ad roborandū stomachū et
 sapidiū; q̄a oleū mali succi ē vt Celsus tradit. stomacho
 alienū, emollit et relaxat stomachū, atq̄ appetitum deicit
 sicuti vinctuosa queq̄, cū rebus stipticis vesci volūt, acu-
 tū aut ex eo grauis odoris et saporis p̄tibz acutis in eo
 dominātibus cū notabili ad caliditatē declinatōe p̄ lotio-
 nem crebrā corrigendum.

De Sale. Ca. xxx.

Al in regimine resumptiuo laudatius marinū, albū
 diaphanū, equale in p̄tibz suis, sub radijs solaribz
 p̄flatū eligi volūt, cuius nāz calidā et siccā ad gradū vsq̄
 terciū posuere, ipm enīz senioribz nāe frigide et hūide hy-
 berno tpe atq̄ in regione septentrionali p̄cessit Albucha-
 sis, vtile ē virtuti stomachi digestiue, faciliq̄z p̄bet cibi de-
 scēsus ad fundū stomachi cū supuacuoꝝ egressū, ei⁹ vires
 sunt abstergē, resolūc, p̄bere, exsiccare, inflatiōes discutē,
 appetitū et digestiōez reparare. Vt q̄a his q̄ excedūt cor-
 pus sal p̄numerat paucū eius esum; et q̄a etiam cerebro et
 visui nocuū est eo loco et torrefacto senes vesci iubent.

De Aqua salsa.

b Hinc nonnulli calide nãe et hũide affirmãt; vlt̃ q̃a actus et formalit̃ talis est; aut q̃a ab eĩ corpi hũano occurrens ita sentit̃, aliĩ tñ eã calide et sicce nature graduarunt vsq̃ ad .ij. et hoc virtute eius atq̃ effectus; q̃ si fluẽs neq̃ amara fuerit aluũ soluit; quã senibus nãe frigidis et hũmidis hyberno p̃cipue tpe in regiõibus frigidis vt iuuantez Albucha. cõcessit; q̃a tñ aluũ soluit, demũ ṽo p̃stipat atq̃ exsiccat eius frequentiorẽ vsuz dãnauere; imo neq̃ fm semitã alimonie sed medicine tñ. Auic. auctor est q̃ ip̃a extenuant̃ corpa atq̃ exsiccant̃, sanguis corrumpit̃, purit̃ et scabies gñantur. Ipsa ṽo vt lauacrũ ab extra occurrẽs exsiccat et excalfacit sicuti vlt̃er lauacrũ maris salsum aut aquaz sulphureaz aut aluminosaz vt Theo. Prisc. dicit.

De his que sumunt̃ ex terra editis plantis in vsuz senectutis veniẽtibus; Oleo excepto de quo suo visum est loco, et in primis de Adelle. Ca. xxri.

m El non vere est de genere alimentor̃ que solum ex plantis sumuntur; neq̃ solum ex animalibus, sed ab utroq̃ eor̃ discretiõez patĩ Auic. affirmat, sit enĩ sup plãtax folijs, non tñ est eaz succus, neq̃ fructus, neue pars; h̃ eiusdez gñis cũ roze occulte sup flores ex alto cadente et sup reliq̃ q̃ colligunt apes, et vere est vapor q̃ eleuatus p̃uertit̃ et maturat̃ in aere; q̃q̃ tandẽ p̃dẽfatus nocturno tempe mel factũ cadit; cuius natura calida est et sicca ad graduũ vsq̃ .ij. nõ tñ plurimo excessu; de cuius genere sunt plurime ex speciebus manne in vsuz medicor̃ venientes cuius rozis qd̃ crassum siue densum et manifestũ est colligũt homines, qd̃ ṽo occultum est rarũ siue tenue apes, et hec pars tandem facultate et exercitio apũ mag̃ elaborata calidior est et siccior in gradu .ij. parte tenuiori eiusdez

acuminis aliqd acqrens ab apum natura a qbus denotari
dicunt. nam melissa grece apis latine. Acumen aut illud do
cent remouere per lotionē eius plurima aqua p̄mixti atqz
in ea percocci quoad eius cessauerit spuma q̄ cōtinuo ab
eo auferenda est. sic enim Sal. mellis inflationē viscidāqz
docet auferre fieriqz tenuius atqz humidius neqz amplius
alio plurimū imperare. eius dulcedinem minui celeriusqz
edentiū se corpa p̄forare. velocit̄ nutrire. pectoris asperita
tē lenire. vrinā adducere. ⁊ oīo ad distributōem alimoniāqz
magis idoneū effici. His itaqz mel dotib⁹ insignitū in regi
mine senectutis ceu vtilissimū recipi iubet hyberno p̄cipue
tpe. atqz in mōtanis regionib⁹ nō minus q̄ cunctis nā aut
egritudini frigidis; adeo vt senes eo vtiliter vti posse ⁊ co
cto ⁊ añqz coquat̄ ēt cū pane Sal. affirmet. est qppe senio
pulsimū salubre qa magis alibile in cui⁹ nāz celerius puer
tis cuius vires sunt. sanguinem laudatū nāe equalis cū sa
cilitate p̄bere. orificia venarū aperit. humiditates dissoluē
easqz ex p̄fundo corpis euellere. cacochimiā corporis scin
dere. expurgare. per poros cutis expellere. venarū sordes
optime detergere. putrefactionē ⁊ corruptionē carnis p̄
hibere. oculoꝝ caligini aduersando mederi. lz reb⁹ stoma
cho alienis annumerari debere Cel. visum sit; laudat⁹ oī
alio melle ē vernale. ad rubedinē decline. ex sauo sumptū.
ope apū flores amigdalinos pascētū elaboratū. vere dul
cedinis. cū aliq̄li acuitate. nā mel sardū ideo amarū ferunt
qa ex copia absinthij apes eo vescunt̄ qd si mel cū alijs ēt
erit gustu delectabile. odoris boni. colore paleari. clarissi
mū. visu penetrabile. cui⁹ liquor sit medius int̄ grossum ⁊
tenue. nō viscosus. q̄ cū distillat̄ vnitus descēdat. absqz sci
sione ⁊ p̄tū sepatōe. in aq̄ decoctū eo mō minoris calidi
tatis effici atqz abstersionis mordicatōisue. ceteris t̄pati
nis. saporosius. ⁊ humidius. ⁊ mel atticū. i. regionis sicilie

precipue laudare grecoꝝ auctores. Ad. tñ varro ad vlc-
tū optimū ferre mel agrū tarentinū affirmat, qđ si hī nō
possit alio vtendū est nō graui⁹ o ēre neue cere q̄litate in
eo sensibilē ⁊ multo magis neq; alteri⁹ extranci apparēte
Repellendū qđ acuti est odoris: qđ viscidū appellant, i.
mordicatiū linguā pungēs: ita vt sternutare faciat, vene-
nū, n. est cuius odor solus v̄tutis rōnalis opationē aufert
alienatōem atq; sudorē frigidū adducit, q̄to magis p̄man-
ducatū, eius curā ferūt esse salitos p̄sces ⁊ mellis aquā
epotā cū vomitus citatōe, Consuetū est mel absq; aqua p̄-
coqui p̄inuo ab eo spumā auferendo sicq; minoris reddi-
tur acuminis, cuius v̄tus vicina est ei qđ aqua p̄coquitur
vrinā tñ nō mouet neq; aufert, sic enim sese regebat senex
ille Antiochus medicus grecus panē edēs cū melle attis-
co sepissime qđ cocto rari⁹ v̄o crudo vt Gal. scribit, con-
dita ex melle virtute mellis fere iudicari volunt.

De Zucaro. Ca. xxxij

3 Acarū arundinis in magnis laudibus habitū est in
regimine resumptiuo veluti nāe humane gratissimū
tot modis tot condituris. Id saccaron Plin. appellat, cu-
ius caliditas minor ē ea q̄ mellis est apū, minorisq; abster-
sionis atq; acuitatis, eiusq; nām calidā in p̄ncipio gradus
primi declinē ad hūiditatē gradus p̄mi posuere, laudatū
est ex eo qđ albissimū est in regimine resumptiuo in oī tpe
atq; in oī habitata regione p̄cipue qđ resultās est ex deco-
ctōe arundinū ex quā meditullio p̄flatur ⁊ est succi illius
pars p̄ma laudatissima post in frigidatōem collecta zucar
dicta taberzet siue caphiti. Et⁹ vires sunt sanguinē nō ma-
lū dare, corpus depurare, renib⁹ atq; vesice p̄ferre, ip̄mq;
ēē p̄pinquū cibo ⁊ in eo ēē aptionē ⁊ abstersionē Auic. au-
ctor est, ⁊ oīo in suis opatōibus mellis apū attinet, Qđ etsi
sitim adducat ⁊ colerā excitet sicuti ⁊ mel apū: minus tñ

eo plurisq; alimenti esse affirmat cuius noticia vsq; frequentiore caruerunt pulci grecoꝝ peritiores melle apum magis vtentes. Cū granatis muzis zucaro vefci precipit Albuchasis ne sitim neue colerā pmoueat, quod si coquatur ⁊ despumet caliditatem extingueret, sitim, tussim, egritudinesq; stomachi, renū, ⁊ vesice sedare affirmat.

De Lana mellis.

e Est arundo cuius nodi ppinqui sunt, ex cuius medullulij succo dū in vasa reponit liquor emanat subtilis dulcissimus qui mel cane dicif ad modū quo ex vuis nondū calcatis humor effluit. Deinde ex hmoi canaz decoctōe eis in frigidatis colligit zucariū albiſsimū. Postea pcoquit secundo ⁊ exprimit ⁊ q inde fit panis zucari dicif Tercio puluis psurgit citrinus q ex zucari vltiori decoctōe in colore intendit. Hec itaq; cana mellis ex qua tate virtutis ⁊ pstantie humane nāe accōmoda alimonía simul ⁊ medicina effluit plurime est succositat⁹ ⁊ dulcedinis humorē affert tpatuz, regimini resumptiuo perq̃utile p̃cipue senib⁹ nāe frigide in oī tpe quo cana mellis reperit ⁊ in oī regione, quia tñ ventositates adducit cū decoctōe aliq̃ rerū calidaz ventositati aduersantiū corrigendū iubent.

De Enidijs.

p Enidijs nōnunq; senectutē refici p̃ceptū ē quoz natura calida est ⁊ hūida sanguinē dat tpatum egrotiuo ⁊ tussienti pectori vtilis sunt, aluū lubricādo solūit laudatiores sunt quecūq; ex puriori fiunt zucaro, principatūq; in h obtinēt q ex portugalía deferūt.

De Cādis
s Ant ⁊ hī tpate caliditatis humidi tñ in. ij. gradu quoz purioribus diasanis atq; lenioribus senes tēperates in oī tpe ⁊ in oī regione refici iubent, canne pulmonis mirū in modū idonei sunt, quia tñ stomacho colerico aduersant cū fructib⁹ muzis eos edēdos Albu. p̃cipit:

De hortensibus oleribus siue nascentibus
plantis. Ca. xxxij.

a Pellatōe oleris Arabes herbas et fructus q ex li
gnea planta nō oriunt̃ intellexere. latinoꝝ tñ vsus ē
vt herbas solū. quaz oīm imbecillissima est mā. refrigerāt
aliq̃ quoz p̃cipue crudi caules assumunt̃: vt intubus et la
ctuca. dare paz sanguinis oīm oleꝝ cōis fere est accusatio
adeo vt p̃fessum sit minus decē dragmis sanguinis ex de
cem oleꝝ dragmis fieri. cui⁹ p̃rium est videre in eo qđ ab
esu carnis euenit sanguine. Ideo vsum oleꝝ in regimine
resumptiuo nō simpliciter sed cū p̃ditione admiscere. nā que
cūq; ex eis vires attenuandi hñt sanguinē senū vt adurat̃
disponūt quoz frequentiori esu et īflatōes fiunt et etiā mor
bū q̃ Tyberij cesaris p̃ncipatu irrep̃it quē colū dicunt et
est dolor colicus. digestio īpediūt nisi sit aliqđ acutū ex eis
sicuti origanū recens qđ calfacit et vrinā p̃curat. et nastur
tū qđ calfacit et desiccāt sic synapis. scindit scissione forti et
adurit. cū aqua calida bibitū soluē nām et ṽtositates inte
stinoꝝ discutit̃ Auic. auctor est. hec enī et filia ab hac ope
ratiōe deficiūt. eisdem deniq; intercipiūt minuiq; vita. cras
sa ṽo ex olerib⁹ sanguinē dant flegmaticū nec minus vi
res corp̃is opprimūt: qā tñ quedā senectuti opitulant̃ fm
semitā saltē medicatōis aut p̃seruatōis a morbo sicuti sicla
q̃ lenitiua est. et apū cui⁹ semen et folia et si nō soluūt in ra
dice tñ est solutio vt Auic. scribit. et poroz aliqd cui⁹ pa
rū in p̃mis mensis aluo imperat. ideo de eis agendū est in
hac gerētocomia. Oleꝝ itaq; q̃ hortēsia sunt sic q̃ p̃ agros
cura agriculture nascunt̃ aliquā laudatiora alijs eiusdē sp̃ei
olerib⁹ p̃ tutela senectutis hñt humidiora atq; frigidiora.
alla ṽo eratica siue siluestria q̃z ori⁹ atq; vsus fm pluri
mū est ecōtrario. Quorūdā quoq; eoz pluris alimentū est
in folijs sicuti lactuce. aliorum ṽo in radicibus sicuti rape

quedam acuta, alia prouocantia, quedam nullam harum virtutum habentia. Ea quae acuta sunt in regimine senectutis secundum modicum medicine potius quam alimentum modo laudare, quorum etiam oleum quedam sunt cuius radix eius est opera eiusdem semine aut germen siue folia via alimentum aliquando non sunt in usu. Olera vehementiora effectum viribusque in frigidis locis et in aequalis et siccis esse ferunt, et quia non est difficile cognitum eas scire quae geretomiae attinent preplari volentibus dinoscantur exemplo Antonij Castoris cui summa auctoritas olim erat inter Romanos in arte medica: quod ut Plinius scribit plurimas in eius herbario herbas alebat centesimum eius annum excedens nullum corporis malum expertus ac ne etate quidem memoria ac vigore concussus. Adducamus itaque et nos quicumque eorum longa experientia efficaciora inuenere potiores regimini resumptiuo inseruimus et hortensea precipue a radicibus exordiendo.

De Radicibus in genere.

r Adices fere omnes et precipue oleum rebus stomacho alienis et inflatibus annumerantur veluti indigestibiles et turbatine aliarum partium platea comparatione sicuti Galenus visum est colligunt enim in seipsis humorem plurimum indigestum, eo quod in radicibus collectus humor sine superioris digestionis expectat. In eis itaque humoris plurimum illaboratum esse rationi concipitur humano corpori ab his alimentum humidum et turbatum de relinquitur: quia tamen earum quibusdam conditio est vescendi usus in resumptiuo regimine easdem decoctione aliquando aut admixtione vel quilibet alio modo praeparandas iubet.

De Rapis.

r Apia a rapendo dicta, id est, apprehendendo feruntur, de cuius genere etiam naponem et rapunculum Dioscoridius scribit mediam esse inter bonitatem et maliciam ponunt, calidam in fine gradus primi: humidam vero in gradu secundo: quia cruda dura est et inesibilis mali succi: eam bis decoqui aqua prima et secunda abiectis, demum vero cum pinguisima

carne iterum elixari iubet. Sic enim non minus aliqua homogenearum plantarum alibilem Gal. prodit. nam duritia sua sube temperat laudatum et valentius atque mediocre alimentum prebet regimini resumptivo: non ideo noxium. proprietatem enim miram habere ad visus confortationem, atque oculorum illuminationem ferunt. Rape usus in alimentis nostris pluribus modis commendatur ita ut assam eam laudatiorum elixa affirmant: nam quaecumque humidiora sunt non amplius humectari volunt, sicuti enim corpora lapsa per contraria regi oportet: ita et alimenta condituris et preparatibus oppositis parari: ut calida frigidis, et frigida calidis, humida siccis, sicca humidis. Rapas itaque sicuti et pira et suillam carnem commendatius assari, legumina vero et leporinam carnem elixari volunt. Adeditulum foliorum rape percoctum esu datum urinam mouere filius Serapionis scribit. Rapam vero corpori vaporem mouere, ventres procurare, partum expellere, nauseamque prohibere Theo. priscus scribit:

De Raphano satiuo siue Radicula et Armoracia.
b Radices in regimine senectutis quia mali succi sunt medica non autem alimentum causa concedende: sunt senibus nature calide et humide ad concitandum vomitum precipue frigido tempore et in regione septentrionali dari iussit Albuchasis, nam in eorum stomacho diu morantes eructationes mouent, inflationes vomitionesque efficiunt, flegma viscosum scindunt, idque ad os stomachi subleuant, quare stomacho sunt noxie, calide complexionis, graduantur in. iij. sicce vero in ij. ex eis grossos hortenses atque recentes eligendos iubet in postremis mensis raphano senez aliquando vesci utile est nam ventrem emoluit. Ideoque et rebus aliis mouentibus radiculam Celsus annumerat, descensum alimentum efficit, sensus attenuat, urinam concitat, comminuit atque eicit calculos, et precipue eius ut aiunt folia.

De radicibus Acruminum.

Acrumina cum tria ponant genera, porri, cepe: cui
qua et ascalonia siue bullum annunciat ab oppido
inde nominatum et putat philistim; a quo et herodes asca
lonita, et allium, omnia mali succi sunt. Porri naturam a
porrigendo se dicit: calidam in, iij, siccam in, ij, aut in fine, iij, po
suere quia somno aptum scribunt, eiusque alimentum firmitus quam
quod lactuce, cucurbite, et asparagi ut Celsus tradit, ad
esum senectutis laudauerunt: et precipue quia mali succi est,
dolorem capitis, dentium, et gingivarum, tumultuosa somnia,
caliginem oculorum efficiens raro parum eius conditum almu
ri et oleo in primis mensis comanducatum, ventrem enim sti
mulat, aluum emollit, vocis splendorem affert, thoracem
et pulmonem purgat, hemoroidibus medetur. Quia tamen acutum
est atque inflationes efficiens renibus et vesice ulceratis, con
trarium ad eius esum id bis elixare iubet et proiectis aquis
illis in aquam frigidam infundere; sicque eius nocumentum et in
flationem auferre. Cepam similiter calide nunc ad finem
usque tertium ad quartum usque gradum humidam in, iij, eam preci
pue quam alba est, antiqua, et succosa, permutatis aquis in quibus
infunditur cum aceto et lacte senibus nature frigide hyberno
tempore et in regione septentrionali Albuchasis concessit; de
coctam precipue. Eius radicem ideo dicitur cepam: quia non aliud
sit quam caput, scindit enim meatus venarum aperit, urinam
mouet, oxirema sedat quam est eructatio acetosa, appetitum ex
citatur, superficiem corporis rarificat, sudorem concitat, aluum
imperat, venerem stimulat, nec tamen sit non alibilis, etsi eo lau
datior habeatur quo pluribus aquis decoquitur demumque cum
pinguissima carne et aromatibus conditur. Quia tamen tumultu
osa somnia adducit intellectuique noxia est: humores vitia
tos in stomacho efficit, salinam adauget, in pluribusque sene
ctutibus aduersatur, quibus in paucioribus eadem proueniat. Eam in

regimine resumptiuo frequentiori usu repellendū inbent,
bulbos calefacere, et flegma p ventrē deponere Theodo-
rus p dīt, sunt tñ mali succi. Allū sic dictum qā oleat vt
ferē. Consiliter si modici fuerit acuminis aceto et oleo cō-
ditum Albuchasis seniorib⁹ pcessit pplexionis frigide hy-
berno tpe et in regionibus montanis, excalfacit enim et ex-
siccāt in. iij. gradu ad. iij. vsq; eo tñ decocto via poti⁹ me-
dicine q̄ alimentū vti volunt; ita vt ipm tiriaca eoz q nāe
sunt frigide dicant, calores nāq; adducit vlcerauiū et vsti-
uum putat, humores crassos et viscosos p̄cipue frigidos
extenuat atq; discutit, ventositates repellit. Est enim allū
māliter ventosum et si effectiue siue virtute ventositatis sit
remotiuū, alū mouet sicuti et cepa, eo vermes p̄tinus e-
moriunt, voci splendorē affert, guttur abstergit, oculis tñ
p̄trariū est, odor eius profilaticū est collo suspensus sicuti
Theodorus priscianus scribit. Est aut profilaticū custodi-
tiuū siue preseruatiuum vt Alexander, c. de epilepsia. Mi-
nio tñ usu capiti est onerosum, sodā efficit p̄cipue senib⁹
calide nāe, pectori languido et tussī antique medef, opti-
mū adiutoriū est morsui venenosoz et p̄cipue rabidi ca-
nis, aquaz vitia emendat. A p̄tinuo tñ horum eduliorum
esu quecūq; viscidiora siue pungitiua abstinere p̄cipiūt,
solū enim his qui ante flegmaticū humorē seu crudū aut
viscosum collectū habuerint idonea talia iudicanda sunt
vt Gal. ait. **De Pastinacha Bantia et Carioto.**
Pastinachā ideo dictā (vt aiūt) qā p̄cipuus past⁹ sit
hois senectuti idoneā p dūt, et his senib⁹ p̄cipue q̄z
nā frigida ē et hūida hyberno p̄cipue tpe et in quā regione
calide, n. sunt i gradu. ij. hūide vō in. i. senē manifeste excal-
faciūt aliqd aromatizitat, hūtes, vrinā mouēt, vētrē emol-
liūt, attenuatiue sunt, oīm laudatiores sunt, cariote rubee
p̄fertiz dulces, tpe p̄cipue hyberno, quarū tñ alimentū mi-
n⁹ ē eo q rapaz, digestionē retardāt ideo pluria pcoctiōe

eorum nocuentū corrigendū aiunt. Bantia siue pastina
cha siluestris vrinā mouet plurima egens percoctione po
tius in vsū via medicine q̄s alimenti veniens. Cicuta mi
nor plurimū silis bantio in forma quā vulgares maiculā
appellant: oīo tñ dissilis vtute quia stupefactiua repellen
da est in regimine nō resumptiuo mō sed i quolibeat alio
corpori sano conueniente.

De Enula.

enula
r Radicem hortensis enule nouam ⁊ fragilem senibus
nature frigide hyberno tpe ⁊ in regione frigida da
ri preceptum est. nam digestionī opē prebet. iecoris ⁊ sple
nis opilationes aperit. oīi stomachi robur prestat: preci
pue humoribus repleto. descensū cibi p̄ intestina adiuuat.
ventositates discutit. iram atq; tristitiā aufert. pectus insu
dificat. vitijis pulmōis medetur. suspīiosis alimatiq; qd se
nibus sicuti ⁊ hyeme est maxime familiare vt inquit The
odorius. venarū supflua per vrinē meatus educit. Ferunt
vinū cum ea arte conflatū inter salutaria remedia ad ea q̄
dicta sunt optimū adiutoriū esse. Radicem enule calide ⁊
sicce complexionis graduarūt in. ij. gradu. cuius imodera
to vsu corrumpitur sanguis ⁊ minorat sperma. et si eadem
radix rob condita aut obsonijs mixta in regimine resumpti
uo laudata sit.

De Intubo erratico siue Cichorio.

Cichoria
i Intubum erraticū in egypto cichoriū appellāt. eius
radix nō minus ad esum venit q̄s folia. ⁊ id spēm di
cunt siluestris endiuie querelis epatis fm oē genus mor
bi lapsi renibusq; opitulatur. eoz opilationes aufert. colo
rem laudatū efficit. stomacho idonea est l̄ rebus acribus
annumere in regimine resumptiuo senū p̄cipue calide ⁊
sicce n̄e estiuo tpe atq; in regionibus calidis concessum:
decoctū precipue. quod l̄ refrigeret eo q̄ n̄e frigide gra

duatur caliditati tñ attinet, quā rem eius amaritudo testa-
tur, minusq; calfacit q̄ cardus, et epati prodest vt Theo-
dorus Priscianus ait: Huius oleris tum folioz, radicuz,
germinū, teneroz, stipitū, cū augent ad seminis emissionē
Tū etiā floz plurimo esu gaudet Roma orbis terrarum
quondā cephas, terra vt ait Plinius oīm terraz alumna
cūctaz gentiū in toto orbe patria facta.

De Buglossa grece, i. lingua bouis q̄ dñ
borago siue eufrosinū, i. bone leticie.

b Ec olera nō min⁹ floribus q̄ folijs et succo et adhuc
pstantius radice in vsum senectutis laudarūt, vires
eniz hñt calefactorias ad mediū vsq; gradus primi, exhu-
mectātq; in fine primi gradus, humidior tñ borago est q̄
buglossa, ab ea nō distās nisi sicuti hortēse ab erratico siue
siluestri, cuius succo depurato vinoq; p̄mixto potui dato
canos retardari faciemq; detergi ferūt, p̄pertū tñ est bora-
ginem plurimū in ventositates p̄uersuā; quā rem multitu-
do eructuationū quas mouet eius plurimus esus ondit.
Buglossam itaq; senectuti magis idoneā scribūt; nā cordi
leticiā affert, virtutēq; vitalē repat ad cuius p̄fortationez
p̄plexiōe et p̄prietate simul opari Quic, prodit, adeo q̄ in
omni cordis passiōe fm oēm ipsius modū administratōis
a spiritu vitali sepādo vapores turbidos et melancolicos
mirā virtutē hñe inter auctores puenit, cui⁹ radix cortice
nō lota alijs eius p̄tibus veluti iuuantiore Jude⁹ p̄ponit
nā sua peculiari p̄prietate aīam vt aiūt dilatat, humorem
melancolicū exterminat, deletq; passiōes inde eueniētes.
ferūt q̄z eā vino p̄mixtā in p̄uiuis leticiā adducē, de qua
Plinij verba sunt hec: Precipūū est buglosse q̄ in vinū
deiecta animi voluptates auget.

De Delissa.

n Ez voluere regimē resumptiuū hoc genere oleris

Radix buglosse

mel. 72
carere; nam etsi calfaciat atq; siccet ad gradū vsq; secun-
dū; eidez tñ inest proprietat mirabilis cordis atq; animi
epatisq; voluptates augere; tum p̄prietate; tum etiā com-
plexione, depuratq; spiritus ⁊ sanguinez q in corde sunt a
vaporib⁹ melācolicis, apitq; cerebri opilatīōes, digestiōi
opitulat, melancoliamq; absumendo mentem atq; animū
leticia replet,

De Abenta.

m **O**dicū hortensis mente quā ⁊ sisimbrīū dicūt in re-
gimine resumptiuo p̄cesserūt, eiusq; nāz calidā ⁊ sic-
cā dicūt ad gradū vsq; ij, suoq; odore animū ⁊ sapore au-
ditatē in cibis excitare scribūt, digestiōez adducere, singul-
tū remouere, vomitiōes cohibere p̄cipue ab humorib⁹
frigidis eueniētes, ⁊ oīo stomacho subuenire, ita vt grato
odore mensas percurrat in rusticis dapibus vt ait Plīn.
venerē p̄citāt, plurima tñ mente q̄stitas esui data hūiores
incrudat nimia humiditate sui, eā solam nō edendā iubēt;
nā puritū adducere aiunt peritiores.

**De Salula quam herbarū
elelispacon grece vocant.**

f **A**lulā hortēsem regimini resumptiuo accōmodarūt
eo q̄ seniorū ventositates repellit, viscerū opilatīōes
aperit p̄cipue ab humoribus flegmaticis euenientes cere-
bri ⁊ nervos stomachum atq; intestina corroborat; nam
ipsa calide ⁊ sicce nāe ad gradū vsq; ij, ponit sui aliquali
stipticitate exsiccat supflūū qd de hūoribus est in eis; cuꝫ
vino nō admiscendā eē p̄ceptū est; nam vino p̄mixta ce-
lerius ebrietatem adducit sicuti Auicenna prodit.

**De Rosmarino, Adiorana siue Sansuco,
Ruta, Apio, ⁊ Petroselino.**

h **I**s oleribus senes vesci volūt vi tñ potius medica
q̄ alimonte, calida enī sunt ⁊ sicca in fine grad⁹ ij.

vsq; ad. iij. calefactiua atq; siccatiua absumptiuaq; atq; at-
tenuatiua humiditatu flegmaticaz quibus plurimu abun-
dat senectus. Rosmarino quem latini ab effectu herbam
salutarem vocat. alij vo dendro libanu siue libanotis di-
cunt. flagrat eni; olibani odore quo ante vsum thuris pla-
care deos solitos antiquos scribunt. peculiare est corize fri-
gide ex cerebro eueniente subuenire. ventositates fugare.
vrina citare. opilationes lyenis iocineris et intestinoz api-
re. dapibus omittu nā; exhilarare. a venenozq; nocumē-
to tueri. Adiaoranā q; calide et sicce nāe ad gradum vsq;
terciu acutā cū fortitudine. apitionē p̄stare. opilationibus
cerebri et epatis. virtutē h̄e attenuatiua atq; dissolutiua
posuere p̄cipueq; doloꝝ inflationū et humiditatu cerebri.
Rutā etiā et p̄cipue hortensem cuius ortus est in arborē
fictū dū viridis est nature calide et sicce in. ij. graduarūt. l;
dū inarescit ad terciū vsq; gradu pueniat. eā l; mali atq;
acris succi sit p̄cesserūt senioribus via poti⁹ medicine. h;
nāq; vires scindendi. dissoluēdi. carminādi venas depurā-
di. digestiōi subueniēdi. alimēti appetentiā efficiēdi. ea pp
et vires stomachi repandi. lyeni q; idonea est. angustie pe-
ctoris medef. paralesi et neruis refrigeratis. visum p̄ficat
atq; acuit. ex ruta. rosa. feniculo. berbena. et ceridonia fit
aqua que lumina reddit acuta. Petroselinū qd̄ q̄si petre
apiū appellat a petra et selino quod est apiū calide et sicce
nāe ponit ad gradu vsq; ij. diureticū est. v̄tositates discu-
tiens. et digestiōez p̄ficiēs. eius p̄cipue foliū l; radix p̄ci-
pue cruda difficulter digeratur. esum petroselini cū lactu-
cis senibus nature frigide hyberno tempore atq; in regio-
ne frigida concessere non minus q; apiū hortensem sicuti
opilationū aperitiuū. vrinam adducit etsi ventrem instrin-
gat. nimius apij vsus stōacho noxiū p̄hibet eo q; attrahit
mās acutao aliunde ad stomachum vt Rufus auctor est

rosmarinu

Adiaoranā

petroselinū

quia tñ capitis dolorem adducit cū lactucis edendū Al-
buchasis iubet eius esum p̄hibere tpe quo aīalia veneno-
sa mouent nā meatus aperiendo prebet inuamentū vt ve-
nena ad intima corporis penetrent.

¶ De Ozimo.

o Zimū ⁊ precipue citratū nō minus q̄ gariofilatum
cuius folia parua sunt q̄uis a crisippo veluti inuti-
le stomacho, vrine, atq; oculorū claritati, grauiter increpe-
tur; tum etiam quia insaniam (vt ait) efficit, senioribus
tñ nature frigide in regiōe septentrionali secuta etas ala-
criter defendēdo concessit; via tñ potius medica q̄ alimo-
nie gr̄a, nature calide in gradu primo; sicce v̄o in eodē vl-
in, ij, posuere p̄prietate sua tum folijs; tū etiā semine, cordi-
leticiā afferre, adiuuari ad hoc efficiendum aromaticitate
quadā ⁊ stipticitate tenuitati associata Huic, scribit, ozī-
mū plurimo vsu fm semitā alimēti repulerūt; eo q̄ rebus
acrib⁹ annumerat atq; aluū mouentibus supfluitateq; hu-
moris qui in eo est sanguinem dat turbidū ⁊ melancolicū
venarūq; inflationē ⁊ capitis dolorem lz eius esu odora-
tuq; cerebri ⁊ nariū opilatōibus, hemoroidib⁹ ⁊ cardiace
passioni mederi affirmant.

**¶ De Serpillo ita nuncupato qa
eius radices longe serpent.**

a D moreta siue ad intinctus idoneū est serpillū regi-
mini resumptiuo; nam natura sua calida ⁊ sicca in
gradu, ij, appetentiā cibi excitat vrinā mouet ⁊ oīo stoma-
cho ⁊ cerebro caliditate sua stipticitate, atq; arōaticitate
vtile produnt.

¶ De Bleta.

b Litem betā siue bletā nō aut blitū a saporis stupor-
re ita nuncupatū, siclā intelligi volūt q̄ si hortensis
fuerit nō erratica tpe p̄cipue hyberno in regiōibus siccis

senes quoque intestina sicca sunt vesci precipiunt; nam licet nature calide et sicce in primo ponantur; ea tamen quae alba est quas candidam dicunt ad frigidum declinat, ideo rebus refrigerantibus annumeratur, est tamen virtutum oppositarum lenitiva, ventris absterfiva, pungitivaque virtute eius banrachia, attenuativa et dissolutiva, eius succus magis quam suba ventrem subducit; ideo rebus alium mouentibus annumeratur, quae etiam mali succi sit partemque alibilis sicuti et olera quaeque, firmior tamen censetur quam lactuca, cucurbita vel asparagus sicuti Celsus scribit; edenda esse precipiunt ut aluo impetum per decoctam; nam plurimum decocta alium astringit, quia tamen blitis sanguinem ut aiunt purgat cum aceto et sinapi edenda esse precipit Albuchasis, ut vero stomacho lassitudinem non adducat siue mordicationem cum dulcibus et aromatibus et lacte amigdalae.

De Anetho.

Anethum viride et molle quia sui succo stomacho idoneum est etiam sui suba mali succi sit, renibus quoque aduersetur, inflationes leuat, rebus alium mouentibus annumeratur, humores frigidos calfaciendo maturat, alium ab intraneis vicibus purgat, lenit, eius tormina sedat, somno est aptum, singultum de repletione praescit, abominatidibus tamen imo frequentiore esu visus inbecillitate, nausea, et vomitum praecipue eius semen adducere fertur, ideo si cum limoncellis edatur senibus nature frigide hyberno tempore atque in regione frigida utile Albuchasis prodit, eius naturam calidam et siccam ad gradum usque secundum, alij calidam in fine secundi; siccam autem in fine primi effirmant.

De Feniculo, Aniso, Fenula,

et Carduo.

Feniculi usus frequens habetur in regimine sanitatis non minus semine quam radice et folio eius; praecipue tamen hortensis dulcis usum in regimine resumptiuo laudat, ca-

feniculi

anethum

ferula

carduus

Ille et sicce nature ponitur ad gradum usque secundum; licet caliditati magis attineat quam siccitati, quod licet mali succi sit sicuti et anethum ut Celsus inquit; inflationes tamen leuat, opilationum aperituum, visum acuit caliginem oculorum detergens; et proprie eius semen, scribit Plinius feniculum serpentes nobilitasse gustatu senectam exuendo; oculorumque aciem succo eius reficiendo, unde intellectum est hominum quod caliginem precipue eo releuari, ideoque et feniculum dici quia eius thyrus et radicis succus acuat visum, stomacho preterea nauseam perpesso subuenit, urinam mouet, lapidem in renibus comminuit, Est quoque in genere feniculi silvestre quod hippomarathum siue myrseneum vocant ad omnia vehementius feniculo hortense, Anethum earundem virtutum est cum fortitudine et acuitate, eius naturam calidam in primo; siccam vero in tercio gradu ponunt, oris tamen halitum iocundiores facit feniculo; imo vino collatum vultum iuniores ut aiunt prestat, precipuum putatur ad ructus singultum inhibere, somnum concitare si potestur, calculos cohibere, inflationibus stomachi et intestinum torminibus et celiacis mederi, vomitiones sistere precordiorum tumores, et pectoris vicibus, nervis quoque utilissimum, lassitudinis auxilium viatoribus spondere Plinius affirmat, Ferula quoque vescuntur quamplures cuius caules decoctos stomacho idoneos scribunt; licet plures sumpti capitis dolorum faciant, ferulam torminibus mederi aiunt, Hortensia carduorum sunt in frequenti esu artichiochi vulgo appellata, folia eorum decocta spinosa cacumine stomachum corroborare, odorem bonum oris efficere, et calculos diminueret, auctor est Alius, vuluis quoque si credimus etiam conferre aliquid traditur ut mares gignantur sicuti scribunt Theophrastus Ateniensis et Glaucias qui circa carduos diligentissimus fuit, cardua excalfacere et urinam procurare Theodorus Priscianus scribit.

De Cruca.

e Cruca quasi vticam appellat eo qd ignite sit virtutis
quā nō oīo ilaudarūt in regimine resumptiuo: siue
hortensis fuerit siue erratica: fm tñ semitā potius medici-
ne q̃s alimentī, quā nature calide posuerunt in. ij. sicce vō
in primo. aperitiuā ⁊ lenitiuā. ad alimentī digestiōem plu-
rimū auxiliari. solam tñ non esse edendam quia mali succi
est atq; acris. dolorem capitis adducit. lactuca tamen. en-
diuia. ⁊ portulaca. hoc vitiū remouent ab ea. tanta est sua
uitas eruce in condiendis obsonijs vt greci eā euzomon
appellent. Masturtiā eruce plurimū est viriū ⁊ similiū.

De Sinapi: quā ita appellari ferūt

quia folijs napi similis est.

a Buchasis auctor est sinapim eius semine seniori-
bus nature frigide ⁊ humide in regionibus monta-
nis hyberno precipue tempore plurimū idoneā: nā lz ma-
li succi sit atq; acris: tamen quia eius natura calida est et
sicca ad gradum vsq; quartum. flegmatis est scissua atte-
nuatiuaq; cerebrum ab humiditatibus depurat. aperitq;
opilationem collatorij ita vt nihil ea magis in nares ⁊ ce-
rebrū penetrare assuerent. ieiuno esa intelligēdi acumen
efficere aiunt. melleq; cōmixtam antiquā asperitatem cā-
ne pulmonis auferre. lyenem attenuare. stomacho utilissi-
mam contra omnia eius vitia. pulmonibus quoq; excrea-
ationes faciles efficere. cibo sumptam suspiriosis dari. al-
uū molire. vrinam mouere. quia tamen via alimonie hu-
mores efficit malos ideo fm semitam medicine potius q̃s
alimentī sinapis par in regimine resumptiuo vesci iubet:
sicuti ⁊ olez cunctis que acuminis aliq; habent acuitates
sinapis rob siue defrutum aptissime refrangit.

Cresson

De Senatione siue Cressone.

e Erbam hanc Arabes pupillam oculi nuncupāt, alij crucā aque aut apijū aque: calide ⁊ sicce nāe ponitur ideo calfacit ⁊ dissoluit, vrinā citat, calculos in renibus ⁊ vesica pminuit; in regimine resumptiuo nō est repellenda, eam comedendam elixam aut crudam Auic. iubet, vlceribusq; intestinox remedium esse.

De Lactuca.

b Ortensem lactucā amplam lacte carentem alimentum pprie iuuentutis esse scribūt eo q̄ frigida sit ⁊ humida ad gradū vsq; .ij. hūane nature refrigeratrix absq; malicia. Atq; quia inter olera pnumerať quib⁹ est exiguū sanguinem dare atq; cacochimū: lactucā plurimū quidez ⁊ nō cacochimū nō tñ euchimū sanguinem dare Gal. tradit. Vnde ⁊ idcirco lactucā aiunt nuncupari q̄ lac pluri mū dat mulieribus, aut q̄ lacte abundat. in regimine resumptiuo nō oīo illaudatur; l; rebus acribus annumeret̄ sicuti ⁊ olez pars maxima, est tñ stomacho idonea ⁊ somno apta, nam sicuti colerizante ventre superiore iuuenib⁹ refrigerandis admittit̄; ita ⁊ eam elixā vt laudatissimā ad senectutis vigilias coercendas recipi iubent. Frigiditatē lactuce ea q̄ lacuū est assimilarūt, frigiditas nanq; lacunalis remissior est ea q̄ est aque fluuialilis, tum solis calore lacus in pfundum vsq; penetrante, tum terre vicinitate ⁊ sui mīxtione cum luto. Recte itaq; Auer, lactuce frigiditatem silēm prodit ei q̄ riuulox est; eaz ad laudati sanguinis gñationem q̄titate ⁊ qualitate cunctis oleribus preferūt Et q̄ natura oibus refrigeratrix est ideo greci eam eumebion dicunt; qm̄ hec maxime veneri refraget̄, estate gr̄ate a stomacho fastidiū auferre, cibiq; appetentiā facere, aluum ueq; mollire nene astringere sed vrinā mouere, Isra elita scribit, rebus tñ aluū mouentibus Celsus eam annu

merat. Plinius auctor est diuū Augustū lactuca conser-
natum in egritudine prudētia Antonij Mase medici, Mō
lotam laudatorem asseuerant. Iubet Celsus lactucā esti-
uam eligendam esse cuius cauliculus iam lacte repletus
est vescendam esse cum eruca veneris concitatrice frigo-
rumq; temperatrice diuerse nature q̃ lactuca volunt
ut nimio frigori par feruor imixtus temperamentū equet
Ferunt nonnulli frequentiores lactucas in cibo claritati
oculorum officere.

De Spinachia.

f Enib⁹ nature precipue calide ⁊ sicce verno aut esti-
no tempe in regionibus calidis spinachiam vtilem
produnt. equalitati enim propinqua est. gutturi. pulmoni.
stomacho. atq; iecori apta. aluum humectando mollit.
melioris alimonie q̃ sicla cēsetur aromatibus p̃dicdas et
muri frigendasq; iubent. sic enim earum nocumentum au-
fertur. nam digestionī aduersat.

De Aspara go.

a Sparagus sic dicta est quia in aspero virgulto na-
scatur: cuius appellatione omnē stipitem tenerū cū
adoleuerit ad fructū siue seminis emissionē. Grecoꝝ peri-
tiores intellexer̃ sparago tñ; nō autē spargo siue sparo qđ
est genista senes nature precipue frigide ⁊ sicce in regio-
nibus in quibus inuenitur hortense siue recente vesci vo-
lunt precipue cuius summitates decliues ad terrā vertun-
tur. elixō sale. aceto. ⁊ oleo condito. Sparagi naturā siccā
cum equalitate in calido ⁊ frigido q̃uis a caliditate non
plurimū elonget̃ Auic. scribit. Etsi Isaac Israelita cū ca-
lidum ⁊ humidū in primo graduarit: l; hortensem tempe-
ratiozem asseueret. siluestrem enim asparagū quem corru-
dam aliqui nuncupant. alij libycū. Attici vō hominū effi-
caciozem scribunt domestico ⁊ calidiorē seu candidiorē

vesicam exulcerat

et adhuc maioris virtutis, Asparagū abstersium posuere opilationū omniū viscerū et proprie epatis et renū aperitiū, dissolutiūq; et magis campestre omnibus oleribus valentiorē magisq; alibilem hortenses precipue, intersaxa aut ortū quē saxatile dicunt mūdificare absq; fori calefactione et refrigeratione alio imperare, ideoq; et rebus aliū mouentibus annumerat vrinā decoctū vtilissime mouere et si ipsam vesicam exulcerat, venerem stimulare, lumborum et renū dolores sedare, qā tñ vilis stomachi noriū habitū est rebusq; mali succi atq; acris annumerat, eo elixato cū muri vesi iubent. Scribit Theodorus prisciannis asparagū ventrē et vrinā procurare vriticā similiter vt sparagus: sed calore suo nimis flegma dissoluere, vnde et rebus aliū mouentibus vriticā annumerant.

De Lupulo.

Lupulo

In Enibus quorū natura calida et sicca est cū tenuitate sanguinis et spiritū inflāmabiliū lupulū idoneū fuerunt in omni tempore quo inuenitur, est enī nature equalis cū declinatione ad frigidū inflāmationū omniū extinctius, ventris lenitiū, educens de colera citrina rē aliquā vt ait Auesue, sanguinē ab ea depurans atq; eundē clarificans, sedansq; eius inflāmationē, stomacho et iocineri excalfactis vtilissimū scribunt, in eius tñ cōditura obseruandū est, nam Gal. in. iij. interiorū libro auctor est lupulum aceto et sale aditū sanguinem melācolicū dare, quod forte verum est nimio eius vsu.

De Cappare.

Naturā capparis ideo grece nuncupati qā in cauliculo rotundo hēt seminū capitula vt aiūt, calidā et siccam ad gradum vsq; ij. cū extensione produnt, quod facile diuisci potest amaritudine, ponticitate atq; acumine in eo apparētib⁹. Eius vsū in regimine resumptiū laudāt

virtutibus eius nō vulgarib⁹ fm semitā medicine potius
 q̃ alimonie, minimū enī nutrimentū p̃bet sic ⁊ alia queq;
 tenuiū partiū; et si viride ex eo ante saliturā valentior iudi
 cet, per saliturā enim vim alimentī amittit, utimur fructu
 plante illius vt laudatioze ad dissoluendū, aperiendū abs
 tergendūue, transmarino vesci nolunt, nam arabicū pesti
 lens censeť, apbricū gingiuis inimicū, marmaricum vul
 uis, apulum vomitus facit vt scribit Plinius, innocētius
 tamen italicū est, subsecuta vero etas nostra Alexandrinū
 in magnis laudibus habet. Eos qui quotidie capparum
 edunt paraly si nō periclitari neq; lyenis doloribus, stoma
 chum quoq; ⁊ ventrem flegmate oneratos per secessum
 purgari, angustie pectoris mederi inter plurimos auctoz
 cōuenit, ante cibum salitā insumptā cibi appetentiam face
 re, amissam siue sopitam aut quolibet modo deiectā exci
 tare, coleram nigram extenuare, aluum mouere; imo cap
 parem eo modo salutarem lyeni produnt, nam euacuan
 do humores crassos per vrinam splenem purgat; sicuti ab
 sinthio secur purgatur, quoz opilationes ⁊ duritias exter
 minat aceto preparatus, illaudabilis tñ est alimentī; nam
 et si melancoliā virtute ⁊ proprietate soluat; ex mō tñ sube
 ipsius alimentū dat melanicolicū, estq; in colericū nigrūq;
 sanguinē puerius, scribunt q; eius vsu frequentiori ner
 uos pcuti, ipm q; stomacho iutilē esse int auctores puenit
 Eo itaq; vescant senes et tpe pestilentie in eferuescēte aq̃
 imposito, deinde ablato oleoq; ⁊ aceto p̃dito, neq; absq;
 coriandro; nam eius natura capparis nocumento tempe
 riē maxime p̃stare affirmant.

De Oliua.

e Si imbecillissima sit materia oleee sicuti ⁊ capparis
 vt ait Celsus, sitq; oliua digestiōis difficilis par ali
 bilis humores dāns crassos ⁊ stipticos, ei⁹ tamen esum si
 condita fuerit sale aut succo limonis ad cibi appetentiam

balitūq; iocundiozem faciendū, stomachūq; corroborādū
senib⁹ nāe frigide hyberuo tpe in regiōibus frigidis pces
sere precipue in secūda mēsa; et si in vltima vapores ascē
dentes caput p̄pescat; eligendā docuere eā q̄ media est in
p̄plemēto sue maturitatis, transmarina italicis p̄ferē in
cibis, et in ipsa italia ceteris picenna vt auctor ē Plinius.
Nō minus tñ etate nra laudat ea oliua quā felfina studio
rū mater ducit; neq; Tiburtine suus honor desit; nam et si
aliaz relatiōe exigua sit; saporis tñ dulcedine atq; suauita
te alias antecedit, Albā oliuā stomacho vtiliorē; vētri vō
minus, p̄clarūq; hīe anteq̄ p̄dlat vsum Plinius tradit
recentem p se cibi mō deuoratā, arenose vrine mederi, itē
dentibus attritis aut puulis, Nigrā oliuā quā iacintbinā
vocāt stomacho, capiti, et oculis inutiliorē, vētri tñ faciliorē,
scribit Gal^l in, vi, suo sanatiue methodi oliuā q̄ ex hispa
nia deferē aluo eū emolliēdo impare; ea pp et in regimine
senectutis q̄maxime laudat.

**De Leguminibus, et in
primis de Cicere. Ca. xxxliij.**

I Legumina pprie appellāt peritiores grana illa q̄ ad
esum veniūt que tñ panificia non sunt; sic n̄cupata
quia legunt vt ait Plinius, vellunt enī e terra nō subse
cant, q̄ oīa fere excepto tritici genere siue ex eis panis fiat
siue non, alimentū tamen succiq; mali, stomacho aliena eē
precipue ea oīa que inflare p̄sueuerūt; nā fere oīa inflant;
qm̄ celerius ex eis nocumentū accidit magnū; excepto tñ
pane vt aiunt, et candarusio, i. sorbitione facta ex tritico;
quibus duobus in regimine senectutis vtī volunt addito
etiam cicere cum alijs quibusdam paucis; quibus vesci
possunt senes nature precipue frigide et sicce in autumno
et in regione septentrionali sicuti Albuchasis prodit na
turam ciceris albi calidam et humidam in gradu primo

Alij siccam, rubeū calidius ⁊ fortius albo, ⁊ nigrū rubeo
posuere plurimūq; alibile atq; aperitiuum, vocem splendi
diorē efficere, pulmoniq; qualibet alia re pluris alimo
nie. Ruffus auctor est cicer in carne operari sicuti operat
fermentū in pasta, ⁊ acetū in terra, eligendū est ex eis cras
sius nō corrosū, nigrū ex eis calculū pminuit, album vō
abstersiuum est quo ⁊ renes, epar, ⁊ splen purgantur, in
vtroq; aut due sube reperiuntur, salsa per quā aluo impat
⁊ dulcis per quā vrinā mouet, qā tñ apostema adducit in
renibus ⁊ vesica cū seminibus papaueris albi eo vesci vo
lūt, qā vō inflationē efficit in secūdis mensis, i. iter duo fer
cula vescendū. Recente ⁊ viridi cicere senes nequaq; ve
sci pceptū est, hūores enī crassos flegmaticos sicuti fere
⁊ recens faba adducit quibus nōnunq; tormina ⁊ dolor
colicus halitus fetor fiunt.

De Orizia.

Orizia lz calida ⁊ sicca sit ad gradum vsq; ij. quia tñ
laudate extat alimonie in regimine nō mō senectutis
versetiam cuiuslibet etatis in oī regione hyberno pre
cipue tpe concessere, alimentū prebere equale ferunt si vt
debet preparēt ⁊ laudatius ex eo est id qd cum pcoquit
crementū suscipit morsure stomachi ⁊ intestinoꝝ idoneam
ferunt; ita vt rebus stomacho aptissimis etiā annumere
oriziā elotā eiusq; succum par infundere, ventrem pstrin
gere, vires reparare atq; nutrire Theodorus priscian⁹ scri
bit, nocere tamen patientibus colicam quia aluum instrin
git remoueriq; hoc ab eo nocumentum si cum lacte aut
oleo amigdalino aut sisamino condiatur, licet autem cum
lacte recēte opilatiōes adducat tamen auferē eiusdem sic
citas, pinguediniq; cōferre, addere in spermate minuerq;
odores malos sudoris ⁊ vrine aliunt.

De Faseolis siue Faselis.

p Lacuit Albucasi regimen resumptiuū senū nature precipue frigide ⁊ sicce hyberno tpe ⁊ in regionib⁹ frigidis nō carere dēre vñ faseoli, nā ipm pinguedini pferre, vñam ciere pdit, rubeum precipue nō corrosūm ceu calidiorē alijs substātie sicce pectori ⁊ pulmōni auxiliari Auic. scribit, alimentū tñ dat humidū, crassū, flegmaticū, vomitionē adducit ⁊ somnia tumultuosa, ideo ad hoz remotionē oleo muri ⁊ sinapi edendū iubet, alijs cū aceto, melle, pipere, ⁊ origano, ⁊ super esum eius vñuz epotare passūm puz sicqz aduersari eius malicia.

De Lupino.

l Apinū grauē albū senes edere iubet Albuc, p̄cipue eos q̄ nāe sunt flegmatice hyberno tpe ⁊ in regione septentrionali. Eius nā calida est in, i, sicca in, ij, nutritqz sicuti est digestibilis, ventrē deducit vt Theodor⁹ scribit propinqor tñ operi medicine q̄s alimonie; cui⁹ p̄ditura cū bonis laudatū p̄bet alimentū, infusione eius nō oīo amaritudinē auferendā iubēt, nam velotioris sit penetratiōis, ferūtqz aceto id edendū esse eo q̄ opilatōes apit iecoris ac lyenis ⁊ proprie dū p̄coquit aceto ruta melle ⁊ pipe, si vō p̄ infusionem amaritudo eius oīo abijcit medicinā nutritiuam appellant, Lupino loto ⁊ salito atqz eso p̄peculialiter ascribit eū aciem visus correbere sic Judeus affirmat,

De Farre adoreo.

b Eius alimentū mediū est inter id qd ex frumēto ⁊ hordeo fit; nāe ponit equalis candarusiū apud plurimos scribentiū appellat in regimine resumptiuo oīo nō damnatū, eius alimentū viscosū ⁊ opilatōes adducē fert cū zucaro tñ cui inest aptio ⁊ abstersio auferē ei⁹ malicia.

De Squamo.

b De semen pluris ceteris seminibus vinctuositatis si

nō fuerit rancidū aliq̄liter tñ torrefactū atq; excoctum
nō plurimū ventrē p̄stringere s; inflare atq; pinguedinem
corpibus efficere Theodorus p̄dit; calidū in medio gra-
dus p̄mi. humidū aut in fine eiusdē. p̄ferre p̄strictōi anbeli-
tus. asm̄ati atq; intestino colon. Huic. scribit. stomacho tñ
noxiiū. nausēā adducere. appetentiā celerius auferre. ideo
cū melle edendū. sicq; eius maliciā remoueri eiusdem di-
gestionem tardari. uiscera mollire; q̄bus virtutib; neq; se-
nectuti oīo aduersari creditum est.

**De cōdimentis siue p̄dituris ferculis aut structōi-
bus siue edulj; et verius pulmentarijs. Ca. xxxv.**
p **L**urimū seni homini est utilitat; et voluptatis vsus
tum olerū. tum leguminū iam narratoz q̄ illi cibum
afferūt ex quibus p̄diture sunt regiminī resumptiū apte
nam oleribus nō modo et granis verū etiā carnibus. oleo.
butiro. melle. piscibus concoctis et oīo pulmentarijs alio
indigentibus pulmentario mira quadā gule solertia vete-
ri nouitioq; inuento in regimine resumptiū vti p̄ceptū
est oī tñ cū lauiticia nō indomite vallateq; gule indulgēdi
gratia sed resumende senectuti dūtaxat iuuātia adducēt
sicuti gñatim imprimis sunt ea q̄ ex reb; sūt lenibus; sicuti
forbitōes. pulicula. laganū. amilū. ptisana. et hmoi.

De albo pulmentario ex carne edito.
b **D**e contusum appellant qd ex pulpīs p̄cipue vo-
latilū aialium componit ceu galline. castrati galli.
fasiani et p̄dicis. cum horum decoctione quibus lac amig-
dalinū dulce et recens veluti cōueniens valde. aligari. pul-
pas ex transuerso minutim incidi deinde tundi p̄cipiunt
sicq; laudatissimum habetur in regimine senectutis; ita vt
eius etiam quantitas modica plurimū nutriat. eo enim ve-
luti optimo vtuntur in resumptione conualescentiū quoz
et senum eadem est ars. tum temperie sua cū declinatione

ad calidū ⁊ humidū. Id vō notū sit natura eorū q̄ ad il-
lius p̄positionem ingredunt: carnis v3 cuius ex iam dic̄
natura nota est. ⁊ decoctionis p̄cipue pulloꝝ ⁊ volatiliū
aīaliū iam dictoꝝ cuius est equare humores oēs: magis
tñ que pulloꝝ est l3 ea iuscula q̄ ex decoctione gallinarum
sunt alibilia magis sint p̄plexionemq3 Judeo auctore ad-
aptent. conferūtq3 corporis defecti augende pinguedinē.
Mac aut̄ amigdalaz qđ eaz sauich siue succū dicunt. etñ
graue sit suazq3 dulcedine colerā cōmoueat vt Auic̄ scribit
in hoīe quippe natura atq3 etate calido. in senib⁹ tñ id nō
efficere putandū est. quoz natura frigida est relatione iue-
uentutis succus amigdalinus leuior est corpore amigda-
le laudatū prebens nutrimentū: l3 modicū. cuius naturam
equalem ad humiditatem parū declinē produunt.

De Pane cocto.

P Anem liquore aliquo senectuti p̄ducente p̄coquen-
dū siue infundendū esse iubent: decoctōe p̄cipue car-
nis alicuius laudatoꝝ aīalium. sicq3 resumēdos esse senes
nāe p̄cipue frigide ⁊ sicce in autumnō ⁊ in regione sep-
tentrionali. si enim p̄dimentū hoc ex pane fuerit fermenta-
to p̄cipue tñ loto. sic enim ab eo auferunt fermenti quali-
tas. siccitas ⁊ viscositas. sanguinem fortem ⁊ bonū humi-
dumq3 dare macilentis ⁊ gracilibus siue extenuatis eorū
quoq3 pinguedinē conferre. alere. ⁊ celerius descēdere ex
stomachō. ventrem subducere. tussē ⁊ asperitati canne pul-
monis mederi inter auctores puenit. eiq3 superaspergere
aromata: quoz descriptōem paulo post dicemus. Hic est
panis ille q̄ vt testat̄ Auer. post bonitatem cibi excepto pa-
ne est panata q̄ in natura p̄ima est equalitati. Huic p̄i-
ma panificia ḡna sunt q̄ oīa l3 firmissima sint auctore Cel-
elota tñ quedā frumenti genera imbecillissimis annuera-
ri p̄sūt: vt alica. orizīa. ptisana. vel ex hisdem facta sorbitio

vel pultrcula, et aqua quoque madēs panis, et oīo ea potio
quā ex frumēto ē firmior l3 aqua oīni imbecillissima sit.

¶ Sūma diuersarū conditurarū.

f Junt p̄terea cū carne p̄dimenta siue edulia pleraque
in regimine resumptiuo laudata; sicuti in primis au-
ctore Albuchasi edulium ex carne fricta p̄parata cū aceto
sale et aromatis et seminibus calidis digestionē p̄ducenti-
bus senibus nature frigide et humide hyberno vernoque
tempore conueniens, appetentiam enim cibi excitat, au-
fertque eructuationem, humores attenuat et pituitā scindit.
Edulium quoque ex carne et ouis compositum, et quod ex
carne et orizia lacte, zucaro, et pinguedine gallinacea cum
aromatis earundem virium produnt, alimentum enī dāt
temperatum omni etati conducens; precipue tamen natu-
ram habentibus equalem hyberno tempore et in regione
temperata, nā depurare intellectū, delectabiliaque somnia
inducere scribit Albuē. Oriziā quā et miliū cū lacte p̄parata
p̄cipue caprino puro p̄similis virtutis ēē; nā alimentū pre-
bet iuuatius valde oī nature tempore oīque etati precipue
tū verno tpe et in regionibus temperatis; quod et si orizia et mi-
liū sicca sint; eorum tū siccitati humor lactis aduersat; ita ut
resultans ex eis ad mediocritatem tendat que cū zucaro
esa celerit p̄coquunt, p̄hibentque opilatōez adducere. Sūt
p̄terea huius summe (ut scribit Albuē.) edulia ex carne
cū aceto in vase sillem p̄cocta; cuius orificiū creta siue pa-
sta obstruit, quā senectuti estiuo tpe et in regionibus calidis
utilia esse affirmat; nam stomacho flegmatico subueniunt.
Ea nature tempore ponit in calido et frigido declinā tū
ad siccitatem, flegmaticisque scissura sunt. Decoctio cicep se-
nibus nature frigide verno tempore et in regione septen-
trionali idonea est; nam aperit et mundificat venas capil-
lares, epas, meatusque vrine, preseruatque ab arenulis et cal-

culo quibus frequenter affligitur morbida senectus. De
coctionē hanc sic facito: cicera ipsa ponderis libe vni^o in
aq̃ dulci fluuiatili ponderis libraz viginti p noctē remol-
lito, et in eadē aq̃ in qua infusa steterint die sequēti incoq̃-
to pluribus feruorib⁹ facili et lenta decoctione, deinde col-
lato: cuius collaturā p̃cipue plurima nō precedente deco-
ctione seni instāte hora refectionis cū salis, modico et aro-
matis esui dato, est quippe edulsiū hoc cibus medicinalis
senectuti plurimum conducens, humiditate enim cicerum
baurachia cum caliditate subtili expansa in superficie cor-
ticis eoz per feruorem derelicta in aqua, redditur a qua
illa abstersina, lotiua, opilationū tam precordiorū q̃ nutriti-
uoz et meatuū vrine aperitiua, calculi p̃minutiua, visce-
ruq̃ mundificatiua vt Jobes Nazarenus auctor est, q̃a
tamen sitim non aufert cū seminibus papaueris corrigē-
dam. Si autem aqua illa vltiorem recipiat percoctionē
quoad acquirat mediocritatem inter tenue et iunctum sit
cibus laudatus ad egritudines flegmaticas, vex oportet
vt collatus prebeat, ex ciceribus autē a quibus iā expolia-
ta fuerit nitrositas iuscula fiunt venerem concitātia q̃bus
corpis pinguedo auget, carnis color viuידus efficit, edu-
liū aliud carnem aialis alicuius in resumptiuo regimine
laudatā minutim precipito: in decoctionēq̃ carnis laudati-
chini p̃coquito: q̃d quia pinguedini confert, sanguinēq̃
dat equalem, mirū in modū laxitudini ab exercitatiōibus
supuacuis siue a p̃cubitu frequentiore siue ab accidenti-
bus aīe euenientibus, concoctionē quolibet mō retardan-
tibus; sicuti sunt languor, et timor, vtile est; nam maior pars
sube carnis illius eo mō p̃parate decoctioni p̃miscetur in
eāq̃ p̃mutat ideo facile est virtuti imutatiue eā in sangui-
nē p̃uere et exinde corpus resumī, pp q̃d senibus nā tē-
peratis in regiōib⁹ temperatis verno p̃cipue tpe p̃cessus ē.

eduliū ex carne fricta prius, deinde cū acetosis prepatum
et dulcib⁹ q̄ subfriga dicunt senes nāc frigide hyberno tpe
et in regiōe septētrionali pcessit; nā stomachū hñtibus hu
midū subuenit, virtutē memoratiuā reparare affirmat, ideo
et quibus accidit obliuio idoneū esse, eduliū suffrictū assa
tū plurimū est alibile, inanitū senem replens, humorem in
sanguinem celerius puerrens, atq; virtutē vitālē reparās
Eduliū ex carne cocta et ouis simul mixtis que ziburbegi
arabes appellant earundē viriū est, Cocetū q; ad somnū
reparandū senectuti restaurāde aliqñ pducit, est enī co
cetū genus edulij ex melle et papauere factū. Sūt q; edu
lia ex ouis et butiro facta siue per elixatiōem siue p frictio
nē in patellis et horz precipue que ex ouoz vitellis absq;
liquore, albo butiro, aromatis, et zucaro, alimentū laudatū
calidi et humidi, Neq; silentio inuoluantur in regimine re
sumptiuo iuscula decoctione laudate carnis cum liquore
aliquo dulci vel austero condita, Sūt et alia generosa ob
sonia; sicuti mirtata, saluiata, Alia vulgaria; sicuti rapata,
alleata, Huius generis etiam est intrita, i. cibus de alleato
mortario factus, Et apud romanos nre etas glorioza cau
lata, quoz oīum aliqua senes vt iuuantia vesci iubēt, Ad
ventris senioz subductionem neq; preterire fas est edu
liū ex oleribus ventrem leniētibus oleo siue butiro aut
quouis vinctuoso et sale compositū quo vescant senes in
primis mensis, olera autem ad hoc idonea sunt blitis, ane
tū, petroselinū, apiū, malua, mercurialis, et que hmoi hñt
vlus rationem.

De Moreto cuius sapor ad
intinctus senioz cōmendatur.

Huius vsum inuenit ingeniosa gula embamatibus
idoneū, i. imersōibus ad intingendū panē in eis ap
tū excitāde appetentie vl' voluptat' grā, eis enī docemur

necessario, alimento delicias imiscere. quorum usum etsi in regimine sanorum corporum Cel. dānauerit tanquam inutile sic et condita omnia, tū quia plus cibi propter dulcedinem assumitur; tū etiā et quod modo par est assumptum egrius cōcoquitur. attamen in regimine resumptiuo seniorum precipue quorum appetentia fere mortua est perquam utilia esse est res non ignota. quorum varij sunt modi in regimine resumptiuo non repellendi; quos variari oportet iuxta temporum anni, seniorum naturarum tam sequeutiū formā quam materiā, regionū et aliorum his que annectunt differentias; sicuti sunt que conficiunt saba siue defruto; quod eo valentius est quo magis incoctum est, melle, zucaro, aut vino, huiusmodique succis dulcedinis attinentibus, aut ea que cōmiscent succo vuarum acerbarum, granatorum, citrangulī, citri, aut limonis, tartari, aut herbe acetose, seu cerasorum paruum acris sūpticozum, siue ipso aceto et huiusmodi succis, austeritati, ponticitati, acredini, aut acetositati attestantibus, quibus etiā annecti volūt succos sūpticos sicuti est mirtatū ipsum. plerūque enim cōmendat sapor adinctus additis mirtis; ut refert Plinius. His itaque liquoribus additis aromatis, amigdalīs, vel asso pane, nucleis, alleis, vel acumine aliquo et oleribus ceu serpillio, menta, ozimo, pullegio, origano, saluia, sansuco, et similibus seorsum vel cōiunctim voluptas cibis affertur; quorum usus laudat in regimine resumptiuo sic et obsonia pleraque.

¶ Descriptio specierum aromaticarum regimini seniorum utilium. Ca. xxxvi.

a Ageri vires senectutis atque eiusdem calorem innatum excitatū reparari scribunt pitiores usu aromatū. fierique humiditatum serosarum que plurime sunt in senio assumptionem nec minus aduersari nonnullis accensibus senectutis comitibus, dicente Avicenna, quod zinziber et aromata sunt ex eis que senibus proferunt; si tamen in eorum usu obseruet ut quantitas ea sit qua

duntaxat calfaciant ⁊ concoctioni conducant; non autē ea
qua corpus desiccant, iā enī ex determinatis innotuit ali
menta senectutis humectatā eē oportere, ab aromat⁹ q̄
corpa senilia nō ppatiant nisi virtute calefaciēdi, ꝓcoctio
nēq; reparandi, nō autē fm semitā siccandi. Qd̄ etsi plura
sint aromata regimini senectutis accōmodata; attñ saluta
rem hanc mixturā laudauere magis in hūc modū: Cina
momi accipito electi, boni, s. odoris, acuti sapor⁹, sine mor
dicatiōe, coloris nō pmixti, suo odore oēm aliū obumbrā
tis, partem siue terciā mediā zinziberis, galāge, piperis añ
drac, ij, croci drac, i, gariofali nucis muscate añ drac, s, su
cari albisimi vn, i, ⁊ semis, singula hec sepatiz subtilissime
tūdito, deinde misceto, q̄ ꝓ cōdiendis senū edulj⁹ vtilia
sunt, in quoz tñ vsu bñda est rō nature senis, regiōis, exer
citij, artis, tpis anni, ⁊ alioz q̄ istis ptinuant, q̄tum autē cō
positio hec in regimine resumptiō idonea sit inspecta na
tura simplicis vniuscuiusq; eam ingredientis facile est co
gnoscere.

De Cinamomo.

Cinamomū calidū in fine gradus secundi ad terciū
vsq; siccū vero in eodem hilaritatem inducere asse
uerant, iuuari autē ad hoc aromaticitate sua ⁊ fortitudine
cum tenuitate Auiē, scribit, ita vt conferat etiā iuuamen
to tiriace, virtutis est attractiue atq; aiptiue, aduersari pu
tredini, ⁊ corruptionem iam factam rectificare, corizq;
plurimū ⁊ obscuritati visus mederi, pectus lenire, ⁊ a sup
uacuis purgare, tussim auferre, opilationes epatis apire,
stomacho subuenire, ita vt humorem in eo congestū sine
aliunde defluxum exsiccat, ⁊ omnino vtriusq; stomachi
vz ⁊ epatis concoctioni opitulari, dolores renū inhibere,
Scribit Auerrois q̄ cñ cinamomū ex medicinis sit in qui
bus inueniunt aromaticitas, stipticitas, ⁊ acumen (q̄ oīa
naturam illius insignem ostendunt) corroborat etia; oīa

Cinamomū

membra, neq; emulatur alteri; tum aromaticitate; tuz etiā
virtute resistendi putredini ⁊ corruptioni precipue stoma
cho contingenti. Galienus quoq; in libro experimentoz
auctor est cinamomū rem vtilissimā esse ad stomachi frigi
ditatem; quam cruditatem dicunt; ita vt purget humores
in eo existentes mira quadam eius proprietate vt liceat
fateri illud versificatoris;

Non morietur homo sepe comedens de cinamomo.

Serunt q; ipm venenis sua virtute tiriacali aduersari.

De Zinzibere.

3 Zinziber calidū graduarunt in fine gradus tertij; sic
cum vō in secūdo, conferre obliuioni virtuti memo
ratiue eius operationem augendo subuenire, humoresq;
in partibus capitis ⁊ gutturis atq; visus obscuritatem ab
stergere, concoctioni opem prebere inter auctores conue
nit. Auicenna auctor est zinziber exsiccare humores sto
machi accidentes ex esu fructuū sicuti sunt melones ⁊ si
miles, stomachum excalfacere, opilationem epatis apire,
aluo imperare Isaac affirmat, ⁊ omnino est de conferen
tibus in reparatione digestionis senectutis ⁊ venenosoz
mor sui.

De Galanga.

e Am calide ⁊ sicce nature in gradu secundo ad ter
tiū vsq; posuere, attenuatiuā, inflationū dissolutiuā,
balitum iocundiozem efficere, in regimine senū idoneam,
nature precipue frigide ⁊ humide hyberno tempore ⁊ in
regione frigida, concoctioni stomachi mirū in modū auxi
liari, eligenda est radix crassior.

De Pipere.

b De calidum etiam ⁊ siccu; fm tria eius genera ad
gradus vsq; tercij finem scribunt, cibi appetentiā ex
citare, inflatiōes crassas dissoluendo exterminare fm oēs
eius species, humores in stomacho congestos ⁊ in parti

bus illi adiacentibus ad infima propellere Judeus refert
Quare et senio non inutile: precipue quia etiam eius mo-
derato usu refrigeratis nervis, tussi antique, ventris tor-
minibus medetur, urinam citat, et omnino habentibus na-
turam frigidam utile habetur.

De Croco a Corico oppido

Cecilie nuncupato.

n Eturam croci calidam in secundo: siccam vero in pri-
mo scribunt, rebus cordi et spiritu vitali robur affe-
rentibus annumerat: nam letificat, illuminat, dilatat, et so-
lidat eorum substantias ut Avicenna inquit, adiunatur autem
ad hec omnia aromaticitate, stipticitate, dissolutione plu-
rimum in eo dominantibus ad quas sequitur digestio, stoma-
cho quod utile est: nam virtuti digestivae producit, stomachum inco-
riat ut ait filius Serapionis, sua purgativitate, et fortificat epa-
turam citat, venerem stimulat, colorem meliorem efficit,
propterea quod delet acetositatem stomachi illam precipue quam facit ap-
petitum, replet cerebrum: ita ut vino commixtum iebriet, visum obte-
nebrat et sensus, itaque regimini resumptivo idoneus est, quia
tamen appetitum cibi aufert cum alijs aromatis in pauca quantitate
sit eius usus, nam nimio usu letificat donec faciat insaniam:
imo frequens eius esus dilatat spiritum et movet ad eum donec
occidat, eius dosim ad hoc Avicenna non ponit: verum Jobes Se-
rapionis drachmam iij. assignat.

De Sariofilo.

e Ius nam calidum et siccam ad gradum usque iij. posuere,
iocundiorum odorem corporis efficit, visum abstergit, vo-
mitui et nausae adversatur, stomacho et epati idoneum.

De Puce Abuscata.

b Anc quod calidum et siccam in fine gradus ij. Abusa perdit
halitum iocundiorum efficit, visus reparat, omni stomachi
epati leni ideoque est, vomitum propescit, appetentiam cibi suscitatur.

De Fructibus. Cap. xxxvii

Quoniam fructibus plurimum delectationis gratia vescimur a frumine appellatū que est eminens pars gutturis qua alimentis fruimur: ideo eorum naturas quibus communi hominum esu uti consuetum est deinceps dicemus: ut eligantur hi quos in resumptiuo regimine laudauerunt ab eorum horariis exordiando.

De fructibus horariis et precipue de melonibus et Cucurbita.

S Alienus auctor est horarios fructus grecos appellare non eo solum quia fiant in hora anni quam greci dicunt tempus caniculare in quo oritur stella canicula. quod tempus est dierum quadraginta communi computatione descriptum a. x. die. quintilis. ad. xx. usque sextilis mensis: sed ideo horarios dictos ut qui reservari diuturniori tempore eorum natura non patitur distinguantur ab aliis fructibus qui ad reponendum sunt idonei. Sunt autem hi horarii fructus sicut melo siue pepo. cucurbita citrullus. et battheca: qui omnes etsi communi medicorum consensu humidi sint facile conuersiui in eum humorem quem in stomacho exuberantem inuenerint. ratione tamen nature eorum in flegma facilis sit transitus. igitur ratione ebullitionis in coleram ut plerique volunt: qui cum non digerunt stomacho sunt noxii. vomitum. fluxum ventris. intestinoz tormina. inflationem. et rugitum. cibique abominationem adducunt: precipue alijs commixti alimentis et omnes sunt putrescibiles. maxime imbecillissime ut ait Cel. facile ex corpore segregabiles. finem ventris secedentes et horum precipue qui aliquid nitrositatis habent et absterfionis: sicuti pepo cuius gratia urina mouet. Sintque mali chimii propter quod in regimine resumptiuo non omnes concessi. melonem tamen dulcem senibus maxime flegmaticis in autumno et in regione temperata Albuchasis concedi iubet. senibus inquam precipue itineribus defessis vel quolibet alio modo calfactis

*de mellone
et pepone*

nam septicam, i. refrigeratorem vim habet cum nature potius
natur frigide et humide ad gradum usque. ij. frigiditate humi-
ditati subdominante, quare et lassitudinem, inflammationem
et calorem sedat. Post cuius esum vinum non convenire
Alic. auctor est: sic neque post esum fructuum humidorum, cui
subsecuta etas alacriter vino meratio assueta congaudentes
contradicit. Aut enim vinum post melonis esum ad contem-
perandam eius frigiditatem convenit, aut si non convenit me-
lo nature calide graduatur: sicuti de quadam melonis spe-
cie Albuchasis scribit, qui dulcis est valde, maturus, ce-
leriter ad venas penetrans, febres videntes adducens
in regionibus Galieni non compertus. Post cuius esum
sirupus acetosus aut orizachara salutaris est. Preceptum
tamen est melonem stomacho ieiuno ab humoribus vi-
tiosis purgato edendum esse, differendamque aliquanto tpe al-
terius alimentum insumptionem et post eius esum deambula-
tionem iuvare: quod si cum seminibus et eius medulla eda-
tur magis abstergit, estque ad arenosos renes et vesicam va-
lentior. Melonis frequentem esum modum excedentem dam-
nare, colicam enim adducere Rasis scribit nervisque sui hu-
miditate inimicari confessum est. Cucurbita Romana non
ingredi in medicinis neque refrigerare neque calfacere sed so-
lum delectationis gratia administrari Alic. auctor est. Cri-
sippus vero medicus eam damnabat in cibis, stomacho tamen
excalfacto, precipue utilissimam esse inter auctores conve-
nit percocta aut condita. Unde Celsus cucurbita elixa
stomacho idonea est et refrigerat, rebusque alium mouenti-
bus annumeratur, in regimine itaque resumptivo aliquando re-
cipienda est aromatibus condita.

De fructibus non horariis et imprimis de Ficu.

f. Iusti fructus de quibus paulo ante habitus est ser-
mo humidi chimi sunt: ita contra qui non horarii sic

meloni proq
ejus
Cucurbita

cam cōinassationem habentes mansuum solidum ⁊ terre
stre alimentum dare ferunt. qui vō ex eisdem humidā. hu
midum. paucum. tenue. facile a corpore segregabile. hos
vō fructus surculorum appellat Celsus; quorum omniū
eius ⁊ peritiorum consensu. vne. fici. nuces. ⁊ palmule va
lentiores sunt id est plurimū alentes his que poma ab opī
mo id est fertilitate dicta proprie nominantur. atq; ex his
his firmiora que succosa q̄ q̄ frigida sunt. Ex qbus omni
bus pre fructibus alijs fico in resumptiōe regimine per an
thonomasiā senes vesci preceptum est. recenti quidem.
siue viridi. complementum maturitatis habente. ⁊ horum
precipue alba quam glubire id est corticem detrahare pre
stat. eo q̄ cum eius temperie declui tñ ad calidum in me
dio gradus primi ⁊ equalitate fere in humido ⁊ sicco cu
tenuitate eius in modo substantie. celeritate maturitatis.
⁊ penetratiōe in pectore ⁊ stomacho imō i toto corpore cū
difficultate corruptionis eius in regimine senum nature
frigide in autumno ⁊ in regione temperata apud medico
rum peritiores in magnis laudib⁹ habetur. Cuius cutis
siue cortex etsi concoctionis sit difficilis. grana quoq; siue
semina nutrimenti nullius sint; caro tamen eius alibilis est
alueq; imperat. Diascorides auctor est ficū sitim auferre
quod verum est de ea siti cuius causa est salsū flegma vt
inquit Auicenna. sudorem prouocare. a veneno p̄serua
re. ⁊ omnino pre cunctis fructibus cum sui bonitate pro
xima est ad hoc vt non noceat. ⁊ in nutriendo valentior.
precipue ea que permatura est. proxima ad hoc q̄ inare
scat. Ficus rubea post alba; magis laudata est. deinde ni
gra plurimum matura. ⁊ horum omniū que duricoria nō
est. Sunt autem regiones nonnullę optimam ficū feren
tes: sicuti agrum tusculanum ad victum optimam ficū
ferre Marcus Varro scribit. Siccam autem ficū rotū

ditati attinentem quam tartarosam Albuchasis nūcupat
vt conducentem regimini resumptiuo recipiendam iubet.
eorum precipue senum quorum natura frigida est verno
tempore ⁊ in regione temperata, fici namq; sicci natura ca
lida est fere in principio gradus secūdi, sicca vō in medio
prīmi ceteris fructibus magis alibilis magisq; inflationis
habens, aluo imperās, arida ⁊ viridis: sed magis viridis.
Scribit Auicenna q̄ eius alimentum lic; nō existat in ro
bore nutrimenti carnis ⁊ granorum: est tamen vehemen
tioris roboris nutrimento omnium aliorum fructuum. Fi
cus sicce caryce a copia nuncupate eo q̄ vt aiūt sunt, xx.
aut, xxx, in vna massa. pectori, dorso, renum extenuationi,
asperitati gutturis, opilationibus epatis ⁊ splenis, reni
bus arenosis vtiles assueuerant, depurant enim ⁊ aperiūt
non tamen libere sunt ab inflatione ⁊ ventositate. Leui
oris substantie omnibus alijs est ficus alba cuius chimū eo
laudatorem Isaac Israelita affirmat quo cum nucibus
erit illius esus, deinde cum amigdalīs, sic enim minus in
flat. Veruntamen sanguis genitus ex fico: precipue sicca
non omnino bonus est. Propter quod usu eius fiunt per
diculi in corpore, propellit enim nutrimentum ad superfi
ciem corpis, excalfacit insuper, sitim inducit, noxia est sple
ni, ⁊ epati duritia aut tumore incrassatis vt Albuchasis
refert. Hec namq; duo membra natura quadam appetunt
dulcia, eaq; celerius debito attrahūt a stomacho ⁊ ab his
que sunt natura eis similia que attracta cum digestionē in
completa opillant meatus eorum ⁊ ita crassities eorum
augescit. Signum autem huius esse aiunt q̄ in epati
bus animalium que ficis vescuntur apparet crassities que
dam cū bonitate saporis illorū animalium ⁊ pinguedine,
sunt enim aues ille plurimū alibiles quoz esus venustatē
coloris affert, ficus enī dicta est quasi sicosi grece, i. quia

epar increffat, primi fici apparentes in arboze quos grof-
fos dicūt; ⁊ ſunt fici flores oīo repellendi, ſunt, n. prauī nu-
trimenti ⁊ humidi illaudata humiditate ſuperuacua.

De Qua ita appellata q̄ſi vuida; q̄a intrin-
ſecus eſt hūore, ſucco, ⁊ pinguedine plena.

i Mater fructus ficus ⁊ vuas ope quaſi capitales ma-
gis oībus horarijs alibiles, minimeq; cacochimos
eē Gal. p̄dit, Quaz autem cum multa ſint genera, ex pre-
coquis, purpureis, duracinis, dactileis, ceraneis, cydo-
nis, eam in regimine reſumptiuo precipue ſenſoz nature
frigide in autumnno ⁊ in regione ſeptentrionali cōmendat
Albuchaliſ que alba ⁊ permatura eſt, magna, corticis te-
nuioris, aquoſaq; ⁊ precipue ea que poſtq; lecta eſt die-
bus aliquot corrugatis iam azimis ita vt flacceſcat; nam
alia que eadem hora qua legitur ad eſum venit laudatioz
habita eſt, in primis menſis edenda eſt; nature calide in
primo; humide v̄o in, ij, ponitur, laudatum alimentuz pre-
bens, ſtomacho idonea; aliū mouet precipue recens pin-
guis, alimentum eius ſimile eſt innocentiusq; non minus
q̄ id qđ ficuū eſt; excepto qđ vbi ficus dūtaxat in ſtoma-
cho aut inteſtinis inflationem facit, Qua in omnibus di-
geſtionibus ventofitatē adducit vt Auerrois ſcribit, vna
eſt copioſi ſit alimentū; minoris tñ q̄ ficus; q̄ eſt celerius
ex ea augēſcāt corpa, alimentū tñ eius non eſt manſiuū et
compactū ſicuti id qđ ex carne ſit imo laxum fere ⁊ vanū
ſue imanſiuū, aliena eſt ſtomacho, inflatq; p̄cipue recens
ſitim adducit, ideo cū granatis acetofiſ edenda eſt, Scri-
bit Auicenna eā noxiā eſſe veſice; quod de paſſulis nō
audiendum eſt.

De Paſſulis.

b Arum proportiōez ad alias vuas ſilēm ſcribit Gal.
pportiōi ficus ſicce ad virentē ficū, ſunt, n. i calore

temperate vt Rasis inquit; vel saltem nature calide ⁊ hu-
mide, digestionis celeris, si (vt decet) masticen in regimi-
ne resumptiuo plurimū accommodate senū precipue quorū
natura frigida est hyberno tpe ⁊ in regione frigida, eligi
volunt eas q̄ nigre sunt, parue, tenuioris corticis, carnosae
pingues, dulcedinis pure sine arilis, ⁊ corinthiaz passu-
larum sua gloria est, earum vires sunt plurimum alere,
humiditates mūdificare, aluo impare, stomacho sunt ma-
gis idonee, ficis, pectori, ⁊ pulmoni salutare eorum vi-
tīs medentur, renibus, ⁊ vesice, vt est apud Auicen-
nam; epati precipue peculiariter subueniunt, malam eius
complexionem remouent, eidem dant alimentum lauda-
tum, opilationem nequaquā inferentes quā adducunt da-
ctili, ideo medentur fluxui epatico lotiuo difficili, Refert si-
lius Serapionis passulas tardius recipere putrefactionē,
ex totaq; eoz substantia epati puenire operationesq; vini
earū debiliores esse operationib⁹ alioz vinoz ⁊ poni po-
test loco alterius vini, q̄ tñ sanguinem comburūt vt inqt
Albucasis; precipue cū eaz elus sit imoderatus auctore
Iudeo, ideo cū citrullis recentibus eis vesci oportere.

vinij passularum

De Dactilo.

c Am dulcis fuerit dactylus maturitatem ppletā at-
tingēs quem cariothū Gal. appellat seniorib⁹ natu-
re frigide ⁊ humide hyberno tpe atq; in regionib⁹ septen-
trionalib⁹ utilis est, cuius natura calida est ⁊ humida ad
gradū vsq; ij, magis digerit siccis ficis, magisq; urinā mo-
uet, laudatior est cuius ortus est in regionibus calidis; nā
dulcissimū ⁊ viscosum celerius digerit aluoq; imperare p-
dunt, lz parū sit eius alimentū, Galienus auctor est opti-
mū eum esse q̄ nascit⁹ fm palestina sirlam in ierico, humid⁹
sicco deterior putat⁹. Scribit Theodorus priscianus da-
ctylum esse alibilem, ventrem tñ astringere, ⁊ stomacho ad

uersari, epati opilatiōes inferre, caput apostemare, malic-
chimi esse, emorordes insup ⁊ dolorē capitis adducere,
crassi sanguinis gñatiūū, digestionisq; difficilis Iudens af-
firmat, pp qđ cū papauere ⁊ aq rosacea vascendū iubēt,
post cuius esum laudate sunt lactuce aceto condite,

De malo qđ grece Melum, i. dulce dicitur

e **Si pomorū materia imbecillissima sit** Cornelio cel-
so auctore ⁊ oīo pomū quodcunq; accidū vel acer-
bum mali succi sit; malū tñ dulce in regimine senum natu-
re calide omni tempore ⁊ in omni regione laudatur, eius
nanq; naturam humidā esse in medio gradus primi cū ten-
dentia ad caliditatem inter auctores conuenit, cuius spe-
cies varie sunt cen matianū sic nuncupatū ab Hispanie lo-
co vt inquit Isidorus; cui peculiare est cor exhilarare, vi-
resq; eiusdem reparare, adiuuant aut ad hoc eorū aroma-
ticitas ⁊ dulcedo, estq; in semita alimentī ⁊ medicine ideo
confert spiritui ipsū, tum nutriendo temperando, tñ etiā
rectificando sua pprietate vt est apud Auicennā, Est pre-
terea ⁊ huius generis pomorū id qđ Hierosolymitanum
est; qđ oībus alijs speciebus temperatius putant Albuē,
deinde quod lesbanū focanū ⁊ malcium, Auicē, tñ ex ma-
lis temperatius dixit ascanū, cordi enim idoneū est preci-
pue redolens de senī, in climatib⁹ vō nostris ante hec no-
stra secula precipue stomacho idonea habita sunt sic malū
orbiculatū vt Celsus pdit, scandianū, amerinum, appianū
ab appio ⁊ claudia gente appiana cognōiatum vt refert
Plinius; qđ ⁊ Paulus in maximis laudibus hēt, Sunt
enim mala appia pdulcia qbus abundat Roma cū adia-
centib⁹ locis, quorū laus est cōiter vulgata; Oīa mala ma-
la pter mala appia, Odor est his citoneorū magnitudoq;
Post illa accedūt ⁊ mala rosea qđ Bononia ⁊ Roman-
diola abundat, Repellenda sunt calamana; qā nō pdulcia

quecunq; tñ ex his vebementis sunt dulcedinis tempera
mento accedentia si decocta fuerint sui aromaticitate sto
machũ precipue calidũ roborant. anime leticiã afferunt ⁊
cõtinentiã vt ait Albuchasis: decorãt. suiq; odore cordis
cerebri virtutem totonitam habent .i. confortatiuam. sic
enim appellat Cassius felix. Quia tñ quorũlibet maloz
alimentũ deterius est quolibet alio fructu Rabi Moyse
auctore eo q; sui proprietate ventositatem inducũt neruis
⁊ lacertis: cuius dissolutio difficilis est. propter quod do
lorem neruoz inducunt ⁊ proprie ex eis vernalia vt Auic
enna prodit: cum zucaro vel melle rosatis vescendos iu
bet Albuchasis.

De Piro.

Piri alimentũ senibus nõ modo imo etiã valentibus
onerosum est: nisi dulce fuerit. aromaticũ. sapidũ. ⁊
fragile fere veluti aq; zucari coagulata aut ⁊gelata. nõ are
nosum. laudati qñ purpurei coloris. iocũde olens. corticis
tenuioris. pmaturũ. Pira. n. his dotibus decorata sunt in
qbus nõ est nocumentũ vt Auic. scribit. stomacho idonea
vt ait Celsus qñ crustuminũ aut meuianũ est. Item pira
q reponunt tarentina atq; signina. nostro aut seculo sicuti
pira glaciale pmatura: de quibus Poeta:

Et glaciale pirum sese cõmendat vbiq;

Deinde sunt musea ⁊ sementina. ⁊ pira ricarda Rome sic
appellata plurimũ galacialibus similia. priscis tamen tem
poribus in magnis laudibus habebantur pira dolobellia
na. crustumina. regia. veneria. volema. veniana. laterisia
na. decimiana. laurea. mirappia. nature frigide graduatur
in gradu primo sicce vñ in secundo. etsi glatiale humidit
ate plurima exuberet. Scribit Iudeus pirũ stomachũ cor
roborare in vltimisq; mēsis esum sitim sedare ei? pprietate
neq; neruis inimicũ rōne stipticitatis ⁊ aromaticitatis eius

fungorum malitie peculiariter aduersat. Quia tñ colicam
passionē z interanea tormina adducit post eius esu z aleis
vescendū esse Albuchasis iubet. in regimine resumptiuo
damnanere pira nisi aut paruo esu aut decocta siue condi
ta. post quoz vsū zinzibere p̄dito vescantē senes.

De malo Cottoneo; siue cydoneo.

c Ottoneū etñ nature sit frigide in fine gradus. i. sic
ce vō in principio gradus. ij. in regimine tñ resumpti
uo cū dactillis mellitis per matuz esum senibus colericis
in oībus t̄pibus z regionibus concessum est. humorem. n.
dat eis frigidū. nām lenit. vrīnā citat. per accidēs tñ sicuti
testatur filius Serapionis eo q̄ ventrem astringat in pri
mis mēsis sumptū. neq̄ in stomacho egro corrumpit q̄sto
minus in stomacho sano. colicā non facit. asmati. pectori.
gutturī. z asperitati cāne medet̄ z pprie eius seminis mu
cillago. sanguinis sputū cohibet. z oīo singulare est cotto
neo preter alia mala stipticitatis esse amplioris. chimūq̄
magis māsiuū dare. imaturū tñ cibi appetentiā z digestio
nem facere. z oīo stomachi vires augere atq̄ alere The
odorius priscianus p̄dit. eiusq̄ succo stomacho euersiones
procurare z nauseam cohibere. z oīo est stomachi tonati
con. i. cōfortatiuū z corroboratiuū; precipue ne humores
vitiatos aliunde recipiat. Scribit Auiē. assata cottoneo
rum laudatioz inuantiozq̄; eo q̄ in vltimis mēsis aluo
imperant. in primis vō aluū astringunt. corporiq̄ iocundi
tatem asferre Iudeus affirmat. Iubet Auiē. eos in hunc
modum assandos; cydonij medutuliū auserto. seminibusq̄
abiectis melle z zucaro eorum concano repleto luto vel
quis p̄simili sicuti stappa infusa circūuoluto z ita sub cine
rib⁹ p̄coquito.

De Granato siue malo Punico.

g Granato qđ z punicū malū circa Carthaginem no
men sibi vendicat ex oī eius spē dulci qđ apyrenū

prisci medicorum appellarunt in regimine resumptiuo senis
nāe equalis tpe autūni in regiōibus tpatīs vti pceptū est
Eius nāq; nā calida ferē et hūida cū tpamento: l; Aliū, id
frigide et humide graduarit in gradu, i. alimentū pbet lau
datū l; modicū spū naturali in epate exīti vtile prodit: tū
bonitate cū dulcedine sua: tū etiā mira quadā pprietate, si
cū pane mandit panis corruptiōez cohibere in stomacho.
aspitati gutturis et tussi mederi, pectus lenire et corrobora
rare Albuē, affirmat, Creditū est dulce granatū venerem
excitare, laudatius est crassius facile excorticabile hispa
niū et pprie valentianū, galetanū, et quodcūq; circa Nea
polim, Tiburtinū, Florentinū, Refert Theod., Prisc., ma
la granata aphra ventrē astringere, oculisq; pdesse, dulce
granatū inflāmatiōem inducit p̄cipue in stomacho colerū
co: pp quod sepe numero nocet acuta captis febre, ideo
cū granatis acetosis edendū iubent.

De Malo Citreo, Arantio et Limone.
b Os fructus q̄tum pposito attinet in regimine re
sumptiuo recipiant fm semitā alimēti: nā in eo q̄ re
dolentia sunt senibus vtilia eē q̄maxie est res nō ignota.
flagrāt, n. odorē hūane nāe q̄maxime pformē, rectifican
tem etiā corruptiōem aeris et pestilentia v̄t ait Aliū, lau
datissimū itaq; habet citrum in resumptiua senioꝝ nature
frigide hyberno tpe et in regiōibus frigidis: si vt decet cō
diat, eius naturā in toto resultantē ex p̄tiū naturis equa
lem ponūt, corticem v̄o calidā in, i. siccā in, ij. et si Aliū, in
libello de viribus cordis eā calidā eē et siccā in, ij, cui ap
propinquāt foliū et flos: l; sint eo tenuiora, eiusdē carnem
calidam et humidam in primo, acetositatē siue ipsius suc
cū frigide et sicce nature ad gradū vsq; tertiū, semen cali
dum et siccū in secundo, id ex eo quo v̄scendum est in re
gimine resumptiuo sunt cortex et caro zucaro aut melle cō

dita; nā ipsius cortex se sola sui duritia nō digerit. carnem
vō eius stomacho aduersari. Inflatuā tarde pcoctiōis fa-
cientē vtentē se possidere colicā ferūt. ideo cū alimuri siue
salsamento vesci iubēt. scribit tñ Auicē. q cū melle p dita sa-
lubrior est: nā sui aromaticitate stomacho subuenit. virtus
tiqz digerenti opē pbet. gutturi ⁊ pulmōni salutarē dicūt
corticē citri halitū iocundiorē efficere. cordi auxiliari. ani-
mā exbilarare. tiriacali quadā p prietate adiuta caliditate
a putrefactione pseruare p fessum est. : semen citri venenis
mederi. folia stomachū ⁊ viscera corroborat postea flores
ipsius: citro vnice vscendum esse ita vt non cōmisceatur
cibo ante se neqz post se Auicenna iubet. Cetro milū vō
siue citrangulū (qō malū arantiū puto) fructus est cuius
acetositas int ceteras eius ptes fere sola in vsū venit via
alimonie in regimine senū nature calide ⁊ sicce estiuo tpe
⁊ in regionibus calidis laudata p pue ex eo dulci. neqz
tante frigiditatis credit quāta ea q citri ⁊ limonis. ei⁹ aut
cortex similis fere nature in caliditate cū cortice citri vel
forte calidioris ⁊ minus sicce imo humidioris. caro cali-
dior carne citri: quā rem amaritudo in ea sensata ostēdit.
qualis non est in ea que est citri. vtraqz zucaro ⁊ melle cō-
dita senioribus idonea sunt non minus q̄ que citri. Inter
auctores raro p p tū est de hoc malo fieri sermonem. nō
enī est malū medū siue persicū de q Virgil. in geor. scribit
Feliciis mali quo non pstantius vllum.
Neqz est malū assyriū de quo Plin. sermonē fac. nā A Ba-
crobius auctor est de malo citreo eos intellexisse. h est ci-
trangulū de q Auicē. in. iij. canos. c. de cura variolaz i de
scriptōe syrupi cuiusdā. Limonis iudiciū i nā ⁊ p p tate q
ad iuuatā ⁊ nocētia fere p pte est iudicio citri. de q limo-
ne pter Albuē. in baldach. ⁊ Auicē. in. i. sen. iij. canos. c. de
cura febriū acutaz neminē ex p p tiorib⁹ determinatē legi.

De Loccimelo siue Pruno.

a **D** ventris subductioe; prunū z puenire senioribus
Sal. auctor est: l3 eoz colericis refrigerij grā etiam
cōcedi liceat. frigida enī eoz est natura in. ij. gradu. hūida
aut in. ij. facile intus viciat. eligi volūt pitiores ex ingēti
turba prunoz. versicolorz. nigroz. cādīdātīz. atq; borde
arioz z asininoz: vt laudatiora nigra. z adhuc pmedatio
ra cerina. purpurea ue: q̄ damascena a syrie damasco. co
gnoīata sunt. z hoz q̄cunq; pplete maturitatē sūt. eisq; aī
cibū vesci pceptū est. post quoz esuz humectatū aquā mel
lis. epotare aut vinū de passis seu dulce iubet Auicenna.

De Ceraso.

d **E**lcis cerasi sicuti z pruni etsi frigide z humide na
ture sint vsq; ad. ij. gradū. ad ventris tñ subductioe;
moderatus vsus in regimine resumptio nō illaudat. de
scendit enim e stomacho celerius. ideo aluo impat. si enī
auctore Sal. senioris ventrem subducere licet prunis. z
caricis. oleribus ue. alijsq; silibus q̄ estate z autūno vege
tant: ita z cerasis p̄cipue dulcibus ex oī eoz specie quas
rebus stomacho idoneis. aluūq; mouentibus annumerāt
Quod etsi voluptatis grā duracinis principatus sit. sic in cā
pania pliniana appellatis. teneriora tñ ex illis ad ventris
subductioe; magis eligenda sunt. q̄ tñ mali chimi sunt. sto
macho z intestinis onerosa. putrefactiōi z vermiū genera
tioni idonea. febres putridas suscitātia. ideo p̄uis coruz
esuz z nō nisi in primis mensis eoz nocumentis resistunt.
Acetosis vō p̄cipue p̄uis vesci exsiccādi. scidēdiq; iterdū
grā: sic stomacho flegmatico supuacuis repleto pducētibz
nōnunq; vō sitim sedādi. p̄pescēdiq; colerā. appetitū p̄citā
di. fili⁹ Serapiōis iubet. neq; n. in putredinē p̄uersua sūt
sicut dulcia. meliora sunt ea que sicca reseruātur. Acetosa
magna omnino repellenda sunt.

De Persico, et Crisomalo.

Quod pmaturū est ventrem lenit. stomacho p̄cipue calido et sicco idoneū ē, appetētā cibi excitat. ī regimine resumptiuo senū p̄cipue calide et sicce nature in primis mensis p̄cessu, frigida est eius natura in gradu. q̄. humida v̄o in. i. vini potū cū persico admisceri p̄hibent: parū t̄i eius vinosi Isaac israelita concessit vt resistat frigiditati illius ne etiam interius facile vitiet̄, neq; post esum alterius cibi eo vesci volunt nā corrumpit vt aiūt: cibūq; corrumpit. et oīo facile interius vitiat̄. cuius rei signū est nihil persico fugacius esse. longissima namq; decerpto bidui mora est vt ait Plinius. cogitq; se venundari. ex oībus v̄o sp̄ibus duracinis palma dat̄ plurimūq; laudatis veluti carioribus nuci persicis. de q̄bus Martialis:

Allia maternis fueramus precoqua ramis

Nunc in adoptiuis persica cara sumus.

Crisomalū quod malū aureū interpretat̄ p̄simile in natura est persico. senectuti nō idoneū nisi aliquī in primis mensis addito aniso. mastice. aut meraceo. passulis. zucaro v̄l melle.

De Amigdala et in primis Edili.

Amgdala grece: longa nux latine. si dulcis fuerit q̄ p̄prie esui apta est regimini resumptiuo idonea est: cui⁹ natura calida est et humida in primo gradu cū equalitate aut in gradu medio vt Israelita auctor est: cū aliq̄li declinatōe ad humidū. laudati est alimēti l̄ pauci. pinguedini corpis p̄ferre atq; corpulentie p̄fessum est. ideo extenuatis plurimū puenire. eaq; cerebri subam augescere. vigilijs aduersari. suauē somnū adducere. mēbroz humidū naturale p̄seruare. aliene et extranee humiditatis in eisdez ḡnatiōez cohibere inē auctores puenit. cū zucaro p̄dita celerius descēdere. sale v̄o toracē mūdificare. alioq; impaī. apire. absterge. rōne cui⁹ colice p̄fert Auic. p̄dit. Succus

siue lac eius ⁊ oleū si recentia fuerint earundē corpulētia
leuiora sunt. nā eius corpulētia difficilis ꝑcoctōis phibēt
ꝑ accidensq; inflatiua. Ferē q; eā vrinā citare. ardorē ei⁹
cobibere. sordes renum purgare. morsui quoq; rabidi ca
nis esam aut appositā mederi. Virentis amigdale alimē
tū etiā laudat. putatq; tenuioris eē sube ꝑꝑ eius aquosita
tem. cui nō virēs amigdala aqua calida pelle eius exuta
nocte vna infusa proxima fit nāe virētis. nō excoziata aut
si q; vescat ꝑcoctōis esse difficilis. et si ea stomachus hu
mectat⁹ nimīū mūdificet; mag⁹ tñ si zucaro ⁊ melle ꝑdiaf.

De Amigdala non edili siue amara.

b Anc via medicine in vsum senectutis recipiendam
preceptū est. ⁊ idcirco nō edilē appellari; seniorib⁹
nature frigide hyberno tpe ⁊ in regiōe septentrionali ido
nea est. cuius natura calida est ⁊ sicca in gradu. ij. abster
siua. mundificatiua. aperitiua. qbus ꝑꝑrietatib⁹ edilē vin
cit. neq; oīo aluū astringit. eā vulpiū interemptiuā scribūt
Et oīo est medicina sine alimēto cū humorē crudū addu
cat. peculiare est ei aperire opilationes. iecoris. lyenis. re
nū. ⁊ vesice. imo ⁊ eas que sūt in extremitatibus venarū
paruarū. vrinā citat. que quanto vehementioris amaritu
dinis tanto in his opatiōibus fortiorē predicāt. qā tñ no
cet intestinis cū amigdala edili edendā Albuē. iubet.

De Auce iuglande.

b Anc iuglandem appellari: siue qā iuuēt; seu qā ioui
dicata sit eius arbor auctor ē Macrobi⁹: ipāz itaq;
ꝑꝑue virentē; qā siccis minus calida ⁊ ob imperfectā hu
miditatē hūidior in resumptiuo regimine recipi preceptū
est. ꝑꝑue senū q loca incolūt mōtana. quoz q; stomach⁹
vel nā eq̄lis sit vl saltē tantū frigiditatis hīs quantū cali
ditati nucis aduersari valeat sicuti Isaac iubet; sic enī plu
rimū senibus idoneā scribit Auer. alimentū eis laudatum

amigdala amara

prebet, celeriusq; digerit amigdala et si promptius in coles
ra sit pueriua, ideoq; et rebus stomacho alienis annume
rat, laudatior est ea q; zucaro aut melle recēs seu viridis
pedita est. Sicca vō nucē nō edāt senes, est enī calida ad
gradū vsq; iij. sicca aut in principio gradus. ij. vinctuosior
amigdala, cui⁹ cā celerī⁹ raucida, vomitū sollicitat, vsuq;
imoderato paralesim lingue. Scribit Iudeus alimentum
nucis verborū retentiōez efficere, ideoq; ea pueros velsi
phibitū eē, imbibit nāq; ei⁹ suba in musculis lingue, si qua
tñ nux dū sicca est in esum venerit eā eligendā eē volūt q;
celerius enucleat; q; nocte vna in aqua calida fuerit in
fusa ita vt humiditate illa ad nām virētis reducat, tpius
frigidis edenda est; q; calidis nā obnoxia putat; cum ori
melle p̄cipue, q; vō ibecillis sunt stomachi cū muri et aceto
ea velsi iubet Auiē, neq; hoc in loco meminisse inutile ar
bitror ei⁹ qd Plin. refert, Sene v; Pompei in sancta
rīs mltibridatis maximi regis deuicti inuenisse in peculi
ari p̄mentario ipsius manu p̄positiōez Antidoti e duabus
nucibus siccis, item ficis totidem et rute folijs, xx. simul tri
tis addito salis grano; et q; hoc ieiunus sumat nullū vene
nū nociturū illo die. Flux indica recēs senibus nāe fri
gide et sicce in autūp̄o et in regiōibus meridianis auctore
Albuē, utilis est, cuius nā calida est in gradu. ij. hūida vō
in p̄. acūēs vt aiūt intellectū pinguedini et corpulētie ido
nea cū penidijs zucarinis edēda est q; tardius descēdit.

De Auelana.

e Am minus calidā nuce asseuerāt mag; tñ alibilē; l;
solidioris terrestriorisq; alimēti minusq; nuce vinctu
osa sit, ideoq; tardioris digestiōis et egressiōis e corpore,
neq; vomitū citat velut nux, vētris tñ inflatiuā ponūt in
regimine resumptiuo nō repellendā; senioz p̄cipue nāe fri
gide hyberno tpe et in regiōibus septentrionalibus, calī

de nature ppe gradū. iij. humide tñ in. ij. ponūt. Id tñ qđ
verū est eā calidā ⁊ siccā in principio gradus. i. putat euz
aliquali stipticitate eā in cerebro addere Quic auctor est.
ita vt etiā aflatā modico cū pipe insumptā corize ⁊ capit
reumatī mederi pdant eā tonanticā esse. ieiuni intestini ⁊
eius maliciā expellere Judens scribit. puncture scorpiōis
⁊ pprie si cū ficu ⁊ ruta insumat aut ab extra ponat opti
mū adiutoriū esse ferūt. ex ea crassiorē humorosiorēq; eli
gere prestat: qā tñ stomacho obnoxia est cū penidys eam
edisse puenit. exuta vō cortice interaneo vim inflatiuā vlt
amittit vel saltem in ea remittitur.

De Nucleis Pineis.

f Ructū pinee ex camerula extirpare ⁊ aqua calida
insundere vt eius acuitas siue adustio deleatur pre
ceptū est. senibusq; puenire. calidus enī est in fine gradus
secūdi. sicce vō in principio eiusdem. et si Quic. eū nature
equalis cum parua caliditate affirmet. alimentū eius est
forte nō malū imo laudatū. non inflatiuū; cum tamen in
flare cōmunis sit omniū aliaz nūcū accusatio. propter qđ
nucleus pineus rebus leuib⁹ annumerat. Is preparatus
fit in vltima virtute nutriendi vt aīūt. ita qđ parū in quo
nō est nutrimentū peruenit ad nutrimentū quod est a me
dicinis pinguedini augende confert. humiditates corru
ptas in intestinis rectificare. abstergere. excreatū facilem
efficere. tussi. doloribus pectoris. ⁊ renū. mederi inter au
ctores cōuenit. humores enim viscosos in eis ⁊ in vesica
mundificat. ideoq; ⁊ rebus vrīnam mouentibus annume
rat. calefactū ex eo cū zucaro edisse. ifrigidatū vō cū mel
le postq; infusus est in aqua calida. fili⁹ Serapiōis iubet.

*de pines / ad
renes ⁊ vesica*

De Pistachia.

i Mā peculiāres arbores syria in nūcū gñe hz pistachiā
cuius fructu etiā in regine rescriptino vsci pceptū est.

effectus proprietatesque nuclei pinei hñe, et preter hec ad serpentū ictus siue epoteē siue edat valere cōfessum est, idoneā senibus nāe frigide hyberno tpe et in regione frigida scribit Albuc, Calide nāe ponit in medio gradus.ij. cum aliq̄li humiditate, nōnulli autē calidiorē graduāt pistachiā amigdala et nuce, Refert Auicē, cā caliditatis esse vehemētis; etsi Iudeus caliditatē et siccitatē eq̄les dicat laudatū prebet alimentū l3 parū, vires hñe letificandi et repandi cor, annumerariq̄ in medicinas tiriacales affirmāt, inest enim eidem aromaticitas cū viscositate, iecur ea depurari viresq̄ eiusdē augeri a tota suba eiusdē, opilationem meatusq̄ alimentī apire ferē, auxiliat autē ei aromaticitas et stipticitas eiusdē q̄bus etiā ad oris stomachi et totius reparationē, ad nausēā q̄ et subuersionē cohibendā salutarē remediū est, aliū neq̄ mollit neq̄ astringit, Scribit Iude⁹ sistit cū, i. pistachiā pstantiorē eē ex fructib⁹ oib⁹; cuius pprietas est corroborare stomachū et epar, eiusq̄ oleū earūdez viriū stomacho eo illito, Utilis est pistachia in p̄mis sic in postremis mēsis solo eius esu siue cū passulis aut cū zucaro oib⁹ etatib⁹ idonea et oīo est ex reb⁹ hñtibus multa iuuamēta et magna vt inquit Auer, eligēda est magna et vt aiūt antiq̄ cū crisomalis siccis vescēda ē auctore Albuc, sic enim inocentior putat neq̄ vertiginē adducit.

De Castanea.

Castaneā (quanq̄ accommodatio sit glandiū generi) nucē vocari auctor est Plin⁹, q̄ etsi vilissima sit occultata tñ est tanta cura nāe q̄ et mirū est, Eā castanon greci appellāt eo q̄ fructus gignat in modū testiculorū, in regimine resumptiuo seniorū nāe calide hyberno tpe et in regionib⁹ montanis ea velsi pceptū est, Calide, n. nāe in p̄ gradu ponit, quā rem eius dulcedo testat; l3 sicca sit in gradu.ij. cui inest absterio, vehementerq̄ sistit stomachi

et ventris fluctiões, aluā citat, sanguinē excreantib⁹ est sa-
lutaris, carnes alit, laudatū enī dat alimentū, laudati⁹ qz
si cū zucaro edatur ea ieiunū intestinū roborari auctor est
Israelita, Scribit qz Judeus in oī arborū fructu aliquā eē
maliciā preterqz in castanea; qm̄ ipsa cū sui crassitie si be-
ne digerit non dat chimū malū, Ea assata vascendū est vt
eius substantia rarificet, Que si tepida aqua infundat pe-
ctoris et corporis siccitatem equat, vrineqz difficultatem
tollit, Tali enī infusione et mollitie et humiditate aque sua
tpatur pplexio, pp qd boni chimī est castanea; lz tarde et
difficilis sit digestionis, ideo aliquñ cerebro est onerosa, Eā
ventrem astrictum purgare sed inflationes facere lz cocta
minus Theodorus Priscianus prodit.

De comoditatibus somni in regimine
resumptiuo. Ca. xxxviij.

e Set senectus humiditatis substantifice nō mō pser-
uatiōe q̄ in ea pauca est, vexetiā illa q̄ p̄tinuo dissol-
uit amplioris alterius regnatiōe, id vō oē somno pueni-
entissime pfici notū est; quo ad hoc nihil accommodatius,
Cōtendit enim somnus in humectando cū potu et cibo,
ideo et somnus causis humectantibus annumerat, Efficit
aut id moderato illius vsu, virtuti senioꝝ p̄coquenti opeꝝ
p̄bendo, nam somnū digestionē adiuuare, laborē et lassitu-
dinē auferre, corpis interanea excalface, pinguedinē, atqz
corpulentie p̄ferre, mentē exhilarare, virtutibus oib⁹ opi-
tulari, eoqz augeri, atqz excitari calidum naturale, rectifi-
cariqz exinde humores alios, aīeqz cogitatiōes si natura
nō reluctate euenerit int̄ auctores puenit, Signū laudati
in senibus somni esse aiūt vt eis a somno excitationis accadat
leuitas, alacritas, et magnanimitas, nō enim fit somnus ni-
si pp impotentia vigilandi, q̄ vt plurimū sequit̄ resolutiōez
spūs et calorīs in operibus sensus et motus.

De somni mensura, tempore, et modo
obseruandis in regimine seniorum.

I Omniū igitur plixiorem atque pleniorē nō tñ nimis longum maiorēq; in lecto morā senioribus oī tpe et in oībus regiōibus q̃ sanis et iuuenibus ad eorū humiditatis restauratōem veluti rem iuuantiorē indicūt, conquiescunt enim eo virtutes oēs aīales motiue et sensitiue; q̃ tanto in senioribus ptelandus est q̃to in eorū stomachis vel crudus vel saltē vitiatus humor remāserit, p̃coctōem refugiens, nā p̃ somnū plixiorem p̃coctiōe reiterata, rectificatur atq; corrigi corruptū in eo ex marcore seu musciditate sic ait Auer. Erit q̃ somnus in senib⁹ tanto iuuantior q̃to eo tpe dormierint senes quo dormire p̃sueuerūt. Tps autē in ceptionis somni sit finis potētie vigilādi q̃ vt in pluribus opportunior cēset post assumptū alimentū coadiuuāte casu solis, tunc enī nox humida celo precipitat, suadētq; cadentia sidera somnū; p̃cipue sene eo egente. Ideo somnus noctu mag⁹ q̃ interdiū laudatior habet p̃cedēte cibi ad infima stomachi descensu, q̃d fiet leui aliquo exercitio somnū p̃cedente; p̃cipue aīali; sicuti p̃fabulatiōe qua pluri mū demulceri solita est senectus, nā diurnus retinet vt ferunt expiratōem solitā exalare a corpore ad reumatismos preparās hoīem; qui p̃cedendus nō est nisi necessitate ad id vigente, aut p̃suetudine exposcente; p̃cipue estiuo tpe. Preceptūq; est vt in diurno somno senes accūbēdo dormiant cū eleuatōe cervicalis eo q̃ digestionē p̃ficiēde magis p̃ducit, in nocturno autē sic et i diurno senib⁹ vestibus exutis decalciatisq; caput et extrema eorū put decet cooperiri pannis oportere auctor est Aristot, extremorū enim frigiditas in somno maximū cerebro cōicat nocumentum. Obseruandūq; est vt cubent in loco obscuro quē radij lunares nequaquā ingrediant, p̃flexe iacēdo et nō extense, cru

ribus paulū reductis, nequaquā vō supine, hic enim sanī ho-
minis iacētis habitus est q in somno incubū adducit ⁊ car-
tarros, lz supini cubitus auctore Plin, plurimū somnari
circa autumnū ⁊ vernū faciāt, oculis pducant, pni vō tuls
sibus, imo somnus sup alter laterū iuuantior censeē, aiūt
enim cubitū in latera aduersus distillatōes pducere, decū
bant itaqz imprimis somno aliqliter pfundiorē nō interru-
pto cū declinatōe ad inferius sup latus dextrū, eo q cele-
rius pcoquit cibus dextri lateris in cubitu sic Theopha-
stus affirmat, celerius enim descēdit cibus in sumptus ad
fundū stomachi q est locus digestionis, deinde fiat reuolu-
tio supra sinistrū, sic enim est iuuamēti plurimū virtuti sto-
machi pcoquenti, nā eo mō coincidit epar ad amplexū sto-
machi qō adiuuat ad digestionē, vltimo aut fiat redit⁹ su-
per dextrū, sic nāqz preparat descēsus cibi ad intestina vt
Auiē, scribit, q oīa adhuc magis pficiunt si senior imbecil-
lis stomachi in amplexu ptnuo habuerit puellā pollutiōi
propinqz, aut puluinar penniceū, Diligens tñ obseruatio
hūda est vt in seniorib⁹ qbus vt plurimū vigilie supuacue
eueniūt somnus inducat cū hymnoticis, i, cū his q somnū
vel soporē faciūt, somno vō apta sunt sic ex multz papauer
lactuca, maxime q estiuā est cuius cauliculus iam lacte re-
pletus est sic precipit Celsus, pcpue cū cinamomo, siliter
mozū ⁊ pozrū somno apta sunt, ⁊ coriandrū humidū, ami-
gdala edilis, pcpueqz vinū aliquantisp magis debito epo-
tū nec minus pfabulatōes, he inquā presertim que senis
dormire volentis nature pueniūt eisdem gratiores, expe-
rimur enī eis siue sint vere siue false somnū adduci, cuius
cām hac in parte interserere non inutile arbitramur, siqdē
auditus obiecta sibi propria absqz motu reali qa spiritua-
liter vt ferunt recipit et maiori cum delicia magis dele-
ctabilia, Ea autem percepta imaginationi transmittit,

ipsa vero rationi, ratio autem saltem particularis de repositatis admiratur
 est enim admiratio suspensio in causis, ex admiratione autem defa-
 tigar. continuata autem in ratione admiratione eorum quibus in-
 tenta est virtus auditiva eidem audibilia non representat,
 conquiescit enim organum auditus a sensibili apprehensione;
 sicuti et aliorum sensuum exteriorum organa, quibus conquiescen-
 tibus superuenit somnus, ratione tamen continuo discernente
 inter sensibilia eidem representata. Et hanc assignat cau-
 sam propter quam plurimis dormientium in somniis apparent
 que ab eisdem tempore vigiliæ fuerunt sensata. Est quoque preceptum
 confabulatoris sermonem verborum ornatu insignitum esse oportere; tum ut magis delectet; tum ut somnus plerique fiat; tum etiam
 ne dormienti sensus somnia representent mala, tumultuosa
 enim somnia sensum, spiritum, et sanguinem perturbantia di-
 gestionis perfectionem prepediunt. Adduci et somnum alio
 ingenio proditum est: sicuti nauticulis aut cunis et omni motu
 veluti infantibus; nam eo humiditatum vapores ascendentes
 petunt cerebrum meatus eius claudentes; et exinde
 somnus adducitur.

De Commoditatibus Vigiliæ, Ca. xxxix.

Cum vigilare finis sit naturalis quia sentire et sapere omni-
 bus est finis, hec autem in vigilia sunt; nam vigil dicitur
 quasi ad videndum agilis, finis vero expetitur ut opti-
 mum; ideo magis desiderium est ad vigiliam quam ad somnum sicut
 ad viuere et esse, finis autem somni vigilia est; dormimus enim
 ut melius vigilemus, vigilia autem quedam sensuum exercita-
 tio dicitur, eam itaque vigiliam in resumptivo regimine quo-
 rumcumque sensuum in quolibet tempore et habitata regione lau-
 darunt qua mediante calor dilatatur, pori aperiuntur, ad eorum
 que superuacua sunt exclusio; auxilium prestant, quaque digestio
 perficitur, et eadem fit acquisitio eorum que ad vite regimen
 sunt necessaria, hæc vero est vigilia modum non excedens:

qua sensus excitant disponuntq; vires vt in solitas exeant
operatores. vniuersum q; corp⁹ a supuacuis purgat eo qd
motus euacuat et absumit. ideo melior sit cibi appetentia vi
gilia q; somno. non siqdem qd vigilia pficiatur magis dige
stio q; somno: cu pculdubio melior fiat pcoctio somno me
diante q; vigilia: h qd vigilijs dissoluunt supuacua virtu
tis expulsiue vires augescunt. sicut itaq; senectus pro eius
resumptioe exigit sibi pcedi q;titatem ampliorē somni quā
eligit ad restaurationem depditi: multo fortius ad perfe
ctionē sanitatis exposcit q;titatem vigilie qua inducit in
digentia nō amplius restaurandi. Tūc enim nō egent som
no ampliori qd restauratio dissoluti iam facta est p cibi cō
coctionē quo fit vt calore et virtute q; ppter impotentia in
tus refugerant foris prodeuntibus expgiscantur senes.

De vigilijs mensura in resumptiua senectutis.

Somnus et vigilia auctore Hypocrate vtraq; modo
magis facta nocet. hic qdem virtutes aiales enervā
do et dissoluendo. cordis meatus laxādo. flegma augēdo.
calorē nālem imbecillē efficiendo. colorē corrumpēdo. mo
tūq; hebetādo. asina plerūq; adducendo. et ad vltimū calo
rē innatū extinguendo: sic extinguit ignis cinerib⁹ multū
cooptus. Vigilia vō supuacua corpis robur minuit. sen
sū organa destruunt. eorūq; calor refrigerat sicut calor
ignis supuacuo motu refrigerat vt Auer. pdit. Preceptū
itaq; est vigiliā supuacua nō minus q; somnū modū exce
dentē seniorib⁹ phibere. supfluit nanq; in seniorib⁹ vigilia
tum dñio siccitatis: sicuti somnus in pueris dñio humidi
tatis. quanq; humiditas salsa et nitrosa vt est apud Gal.
in senib⁹ faciat insomnietatē. tū etiā pp tristitia quā affert
ei senectus. a q;cuq; tū cā fiat a senectute repellenda est
dum supfluit. Nō solū enim senibus tediū affert imo eadē
inaret corp⁹. corrumpit habitudo. noxia est cerebro. sit sen

sum p̄mixtio. indeq; acute suscitant̄ egritudines. eaq; p̄
lixiore oculi p̄cauant̄. ⁊ oīo corporis sequit̄ imbecillitas.
digestionis infirmitas. caloris inati exacuitio. inflāmatio.
dissolutio. increscit colera rubea; in extenuatis p̄cipue cor
porib⁹. Cū ḡ supuacua est ad illius remotionē incumben
dū est. tum somni induciōe. tū etiā cautela ab his q̄ sensus
excitant. Ea autē sunt vt Celsus tradit. nepeta. thimum.
satureia. hyssopum. p̄cipueq; pulegium. ruta. ⁊ cepe.
De aere itaq; labor seu exercitio. ⁊ q̄ete. cibo ⁊ potu. som
no ⁊ vigilia. resumptioni senectutis p̄ducentibus q̄ etiam
omni etati cōia sunt dicta sint tanta. Nihil aut̄ de venereo
rum usu. ea enim soli adolescentie propria esse auctor est
Gal. Anteriores enī ⁊ posteriores etates vel nō emittūt
sperma vel infecundū aut male secundū existens emittunt.
De concubitu tū aliqua in sequentibus adducēt.

**De euacuatione corporis obseruanda in re
gimine resumptiuo. Ca. xl.**

I Manitia quā iedia efficit quō senectuti resumēde ad
uerse suo visum est loco. c. liij. nunc vō de euacuatio
ne q̄ etia sub inanitione deprendit̄ simulq; de purgatione
agendū est. deinceps de retentiōe q̄ illi p̄prie opponit̄. Est
enim horū p̄sideratio in hac gerentocomia plurimū nēcia:
cū obseruari p̄ceptū sit ne supuacua retineant̄ in corpe:
imo euacuent̄. si enim q̄ replebunt̄ euacuant̄ membra sup
uacuaq; intus nō remanebūt ⁊ sanus erit homo ⁊ multo
tpe iuuenis: sicuti recte Gal. ait. Hanc aut̄ intentionem cō
pleri flobotomia. nonnunq; vō euacuatione cū solutiuis
⁊ diureticis sudoremq; cientibus. sputuz promouentib⁹ ⁊
p̄silibus p̄ manifestos corporis meatus expurgantibus.

De Sanguinis detractione per venas.
e Euacuationem quī p̄cipit in regimine resumptiuo
que p̄prie est eductio sanguinis vel humoris alte

rius sanguini p̄mixtus humoribus solū q̄titate peccanti-
bus pueniens incisione vene quā flobotomiā appellāt se-
niorū virtutis ⁊ roboris. naturalisq; p̄plexiōis sit diligentis-
simus mensor. Interest enim nō q̄ etas sit sed q̄ vires sint
eius q̄ flobotomari debet. Septuagenarij. n. plurimū san-
guinis cū virtutis robore flobotomari posse auctor ē Gal.
neq; annorū numero solū intendendū est s; in corpis etiā
habitudine. nam sexagenarij quidā flobotomiā nō tolerāt
septuagenarij vō sic. ⁊ oīo minutionē sanguinis vereri in
seniorib⁹ (quoad fieri pōt) nisi i figura p̄fusus fueris Auiē.
iubet. soliditateq; musculorū. venarū amplitudine. ⁊ earū re-
pletioē. colorisq; rubedine. Qd si oīa hec flobotomie faci-
unde nō p̄senserint ad seniorū corporū euacuatiōem cū me-
dicinis magis intendendū q̄ cū flobotomiā. eorū enī aliu
soluere est eis iuuantius. Si vō q̄ dicta sunt vna cū p̄sue-
tudine p̄sentiant sexagenariū etiā flobotomari bis in anno
si corpulentus ⁊ carnosus fuerit p̄cessum est. flobotomiaq;
tū ex cephalica eisdē p̄hibuit Auiē. nā senū capita sunt de-
bilia ⁊ frigida. septuagesimū vō annū p̄tingentes semel in
anno minui posse. neq; in eodē q̄stumcūq; corpulēto eam
reiterari. neue medianā venā scindi p̄ceptū est. componit
enim ex cephalica q̄ in altiori pte brachij sita est. cū vō de-
uentū est ad etatē annorū quinq; ⁊ septuaginta bis in duo-
bus annis ex basilica eisdē flobotomari. Maxime autē cir-
ca hec p̄tingit error: q̄a fere minus roboris est in senio. ac-
cipiēda sunt oīa iam dicta in regimine seniorū curatiuo si
morbo p̄tingente flobotomia nc̄cia esset. verū in regimine
resumptiuo ⁊ p̄seruatiuo flobotomia senib⁹ simpliciter colli-
bēda est: nam q̄a in senioribus est exuberātia flegmas. rei
aq̄se ⁊ hūide p̄ vene aptiōē fieret sanguinis subtractio ⁊
caloris. res qdē illis plurimū noxia. In oib⁹ autē his sic ⁊
generati in administratiōe rez sex nō nālūm obseruanda

est differentia regionū siue climatum: nam ex horū dīa va-
riari pplexiones, vitia, naturas, alimenta, et medicinas au-
ctor est Damascenus: ita ut ea quae sunt in, ij. climate differ-
tiant his quae in, iij. Quinque aut sexti climatis incole sangui-
nis magis tolerant minutiones his qui septimū, primū, se-
cundū, et tertium incolunt clima.

De purgandis corporibus senū et imprimis per secessum.
e Ductionem triū humorū a sanguine differentiū qua-
litate corpus perstantiū purgationem siue mundifica-
tionē appellant; cuius etiā observationē hūdam esse in re-
gimine senectutis preceptū est. Eā itaque mundificationē si-
ue purgationē senibus indicūt cuius libeat nāe, oīque tpe et
regione quae supuacua dūtaxat expellunt, cū enī in eorū cor-
poribus frequētius coaceruent supuacua; nec sufficiat ex-
ercitatio sola ad eorū absorptionē: ideo eos vesci alimen-
tis medicinalibus volunt ne alius eorū ex toto suppressa
remaneat, tutius tñ est cibo medicinali aut medicina ciba-
li senes purgare quā farmacia: ita tñ alius senioris seruāda
est quā tenerrima ut exinde nō supuacua sit, alius enim se-
nioris ea tuta est quae ex toto quotidie coacta ea quae puenientia
ijs quae assumunt reddit, nam in senibus timeri ex ventris so-
lutione nocumentum auctor est Alii. Observandū tñ est
quoad fieri pōt ut quo vteris ad ventris subductionem de-
lectabile sit nō pigrū, i. amax; dūmō tñ subductiui virtus de-
lectatōis grā nō dissoluat. Senis itaque die preter diem sic-
ca alius nihil reddens multifariā ducenda est, tum simpli-
cibus quibusdā, tum etiā ppositis eligmatibus. Ex simpli-
cibus quidem sicuti ex assidua sorbitione iurulenta, vinctuo-
sa et pingui; sic olei aut alterius vinctuosi; p̄cipue cū zucaro
humiditate et lubricitate abstersioneque alio seniorū impe-
rantū, celeriterque descendentiū in primis p̄cipue mensis,
necnō olerosis oībus garo, i. salmuria et oleo cōditis, nam

cibus ab his salsamentis ⁊ olerib⁹ silibusq; rebus melius
incipit, ficis q; ⁊ coccimalis siue prunis ⁊ passulis q; vt ait
Gal. estate ⁊ autūno vegetant edēdū est, hyberno vō tpe
alius subducat caricis siue ficis siccis pinguibus a quib⁹
q; circūiacet exterius cutim auferre iubēt ⁊ coccimalis da
mascenis vel simplr vel mellicrato; plus tñ mellis hñte in
fufis, ⁊ oliuis salmuriā p̄ditis, q; si he oliue fuerint que ex
Hispania deferunt eas magis q; damascena alio impare
Gal. auctor est, radices q; polipodij q; feliculā Adar, ca
to appellat in decoctiōe galline cōcocta, ⁊ decoctio ficle
caulium ⁊ mercurialis folia ex aqua pota ad idē idonea
sunt; lz mercurialē appetitus eē p̄stratiuā, stomachiq; im
pediētiā Cōciliator exp̄lētia ductus affirmet, volubilis
aqua ex sale alnū soluit; q; vt saporis suauis fiat cū almuri
id est liquore salso ⁊ oleo p̄dita eā inquā volubilē q; pluri
mū vsualī volubili filis est; dissilis illi dūtaxat in folijs sub
albidioribus cū lactis emissionē, ⁊ est herba vt aiūt de cu
ius radice scamonea sit Antiochie, medullam seminis car
thami tusam cū sauiē hordei p̄positā ⁊ terbentinā ad quā
titatē auelane vnius aut duarū ⁊ vt ad multū triū, ad ven
tris subductiōem inter salutaria remedia ponunt, terben
tina enī sui pprietate alio imperat, ⁊ eā emollit cū intera
neorū sine lesione abstersione et mundificatione, epar, lye
nem, renes, pulmonē, ⁊ vesicā, purgat vt Iudeus scribit
Ex p̄positis landatū est a Gal. ad ventris subductiōez an
tidotū q; recipit carthami medullā, cū declupo ipsius ca
ricarū ad quantitātē nucis insumptū, Aliud ad idē effica
cius q; recipit cinamomi vnciā vnā ⁊ semis, tartari, foli
culorū sene añ drac. vi, carthami drac. ij, nitri drac. i, anisi
sinziberis añ drac. vnā ⁊ semis, turbīt, reubarbari añ scro
pulos duos cū zucaro aut melle electuariū fit aut in pul
uere cum decoctiōe carniū senibus dari potest, Aliud co

terbentina

lericis senibus perq̃utile recipit. tamarindoz drac. x. dis-
solutorum in aqua calida. reubarbari non vetusti contusi
drac. vnā. quod permixtum ⁊ infusum reseruetur die vna
⁊ media; deinde coletur totum; cui addēda est vncia vna
syrupi de corticibus citri. Aliud senibus melācolicis ido-
neum. ex sene. polipodij. epithimi. tartari. cinamomi. stica-
dos arabici. partibus equalibus fit mīxtura addito zuca-
ro aut melle sufficienti. his itaq; tā simplicibus q̃ ppositis
ad leniendā senioꝝ aliuū aliqñ vti ꝑcessus est; tñ eligatis
mō; tū electuarij aut pilulari vel quolibet alio mō. neq;
in vno eoz duntaxat persistendū est. assuesfacta enim eis
tempore procedente accipientis natura ꝑtemnit farmaci
virtutem. Subalterare igitur farmaca oꝑeretiū est vt Gal-
precipit. sicuti autē ea q̃ dicta sunt ad senū leniendas natu-
ras efficaciora hēntur. ita sicca exīte senioris aluo ⁊ astri-
cta vsum oīo ꝑhibuere. quo tñ nōnulli auctore Gal. rep̃-
hēribiles vtunt cū succo caulii aut cū aromatis. pillulas
inde ꝑponentes. Alij vō humido aliquo solū ꝑmīscētes
ceu aqua vel mellicrato. Alij vō diuītes faciūt pigrā quā
q̃dem hnt siccā ⁊ aspergūt datq; potui; qdā aut ꝑficiūt cū
melle moderate cocto. sed nullo hoz seniores vti nisi ma-
gna cogente necessitate ꝑceptū est. nā etsi regimini con-
seruatiuo eoz vsus forte ꝑducat. ꝑ tutela tamen senectus
tis nequaq; copioso enim vti farmaco senē illaudat. idq;
in memoria semp hīdum est q̃ etsi plurimī dū euacuant
letent; attamen quo magis euacuantur eo venter eozum
in his que deinceps sunt diebus ꝑtinebit. quo fit q̃ pur-
gatiōes vt interdū necie sunt; sic vbi frequentes sunt peri-
culū afferāt. assuescit enī nō ali corpus ⁊ ob hoc infirmū
erit. Qua de re iubet Auicenna senes mundificandos eē
frictiōe ⁊ sudore; eisq; ꝑ interualla caricas dandas esse ⁊
alimēta mollificātia. destructōez vō eoz cū medicinis oīo

prohibendā, dico aut̃ vsum caricaz p̃ interualla laudari;
ne eaz sup̃uacuis vsus p̃tedescat; in senibusq; opilatōes
faciat sic tradit Auer, aut̃e Gal. vsuz tñ eoz p̃ interualla
etiā cū semine vrice ⁊ croci ⁊ psilibus senib⁹ p̃cedi posse.

De Clisteri.

e Ancina qđ Auicē, medicamen nobile appellat ex
oleo aut quouis dulci vinctuoso senib⁹ veluti iunā
tius imponendū est. eius effectus sunt cū euacuatiōe mol
lificari intestina ⁊ pprie si ex oleo fuerit oliuaz dulciū aut
amigdalino iurulento vinctuoso ⁊ pingui quopiā additis
zucaro aut melle ⁊ salis modico ⁊ ē vitell' ouoz, Scribit
Auerrois clistere lenitiuū vltimū est in regimine senectus
consimile iudicandū est de suppositoꝝ lenitiuis, repellē
da vō oīo clisteria acuta cum senioꝝ venter aliquot die
bus astrictus fuerit, ⁊ omnino superuacuam euacuatiōez
eoz cauere eo qđ corpus infrigidat qm̃ innatī caloris ma
teriam destruit quia resolutiōem spiritū ⁊ opilationes q̃
sunt ex superuacuis eā sequūtur vt ait Auicenna.

De purgandis senibus per vrinam.

a Ssi dua vrine prouocatio q̃maxime laudata est in
regimine senū q̃ bñ valēt cui innitimur in hac geren
tocomia eo qđ in eis supfluitates flegmatice ⁊ serose siue
aquose p̃gregant, increscūtq; quaz eductio ad meat⁹ vri
nales cen p̃ puenientē regionē dirigēda ē. Cū aut̃ pluria
sint vrinā citātia medicinalia antidota oīo postponēda s̃
happio, melle, ⁊ vino diuretico ⁊ subtili, vt ait Gal. ⁊ his
q̃cunq; i horto nata odoris sunt boni vtēdū, sic p̃ter apīū
rutā, ⁊ hisopū, nō tñ vsu p̃tinuo; eo qđ sensus excitāt vt cel
sus auctor ē, anetū, ozimū, mēta, anesū, coriādrū, nasturtiū
eruca, feniculū. p̃ter h. aspag⁹, capparis, nepeta, thimū, sa
tureia, lapsanū, pastinacha mag⁹q; agrestis, radienla, siser,
cepa, h̃ qđ ⁊ potio diluta adeo vrinā ciēt vti ip̃e mireris

*que vrina
purgant*

**De Vomitu resumptiuo senē
ctutis regimini conducente.**

Vomitū etiā motus sit laboriosus vie cibi cōtrarius:
qua de cā merito vomitiōes supra modū frequētes
dānauit Asclēpiades: in regimine tñ resumptiuo simplr nō
p̄hibet. si. n. facilis fuerit utilis est senib⁹ ⁊ senioribus ple
nis ⁊ bilosis oib⁹ latoꝝ pectoꝝ. nō tñ plurimū gracilibus
neq; imbecillū stomachū hñtib⁹. utilis etiā est senib⁹ cō
plexionis flegmatice in regione calida. estq; eisdē facilioꝝ
in ortu stelle simul orientis cū sole circa. xx. iunij dicte ba
loroz: imo estiuo toto fere tpe vt Hypocrates ⁊ Gal. do
cuere. utilioꝝem tamen esse hyeme q̄ estate Celsus affir
mat. nā tunc ⁊ pituite plus. ⁊ capitis grauitas maioꝝ sub
est. hic siqdem humoris flegmatici exuberantiā accidenti
umq; inde euenientium maliciā dūtaxat considerans. illi
vō colere superuacuitatem. calorem. leuitatem. mobilita
tem. aptitudinemq; illius vt vomitus estiuo tempore cō
citata expellatur. Eliguntq; horam meridiei vt laudatio
rem. per vomitū nanq; sit exitus crassioꝝis ⁊ puri in ven
tre cōtenti precipue flegmatis ⁊ colere qbus stomachus
mundificat. auferitq; abominatio ab vinctuosis eueniens:
qua destruit desiderii stomachi atq; grauedo q̄ capiti ac
cidit. eū tñ nō eē frequentandū. neq; reuolutiōes citā fien
dā. neue dieꝝ numerū observandū preceptū est: ne fiat in
nāe psuetus. Affert quippe plerūq; suis etiā cum auxilijs
lāguozes corpis plerosq; p̄cipue surditatē. ⁊ dentiū p̄ge
lationem. naso noxiū. qua in re p̄clare Celsus iubet vt ne
quis q̄ valere aut senescere volet vomitū quotidianū ha
beat. Luxurie cā fieri non oportere: interdū valitudinis
causa recte fieri experimentis credendū. Adodū aut qno
vomitū vti oportet dū nc̄ius est talem produnt. fiat ob
seruatio temporis ⁊ hore laudatioꝝ: precedātq; exercitiū.

balneum, et potus syrupi acetosi facti cum seminibus, atque
esul salitorum piscium cum sinapi, melonum, et radicle, potu vini
diuersorum modorum, dulcis, scilicet, et austeri siue acetosi multoties
post horas, iiij, aquam aneti aut mellis tepidam siue calidam cum
oleo epotando pinnaque oleo madefacta gutturi imposita
precipue sisamino vomitio citius ligatis oculis eiusdem, pilis
duabus bomicinis superpositis venterque leui fascia ut de
cet ligato, quo quidem expleto os colui vino et aqua ro
sacca ydromelle vel syrupo acetoso parumque syrupi de po
mis labendo deglutiri; vel parum mastice aque matiano
radieque facieque illius qui emittit rodostomate elui vel ace
to aqua permixto ut grauitas que quicquid capiti per vomitum
euenit sopiat, cauereque eundem a potu aque simplicis, qui
etiam eidem iniungere, hypochondria eiusdem illiniri, balneum ingre
di, ablutumque celerius egredi, hora refectiois alimento sua
uis saporis, bone sube, celeris digestionis, eundem resumere
preceptum est, quasdam quoque obseruationes habidas in vomitu The
odorus Priscianus adducit; nam vomitus corpora aliquam in
fundit et relaxat, aliquam astringit et desiccatur, si quis itaque re
laxare corpus et mollire ventrem voluerit post cibos vni
aut duarum horarum interstitio dimittat ut omnia infundat corpore
ac ceptis dulcibus et humidioribus cibis, deinde propter
vomitum exerceat, Si quis vero desiccare, corpus et ventrem
astringere voluerit statim post cibos iactare se non differat
priusque eorum succus ad ad interanea ventris descendat ita
ut tunc viscidiores, id est, mordacitiosos linguamque pungentes,
acuti saporis, et saliores cibos prius cogant accipere.

De Sternutamento.

b De in senioribus bone valitudinis de quibus sermo
est nequaquam exercitandum est; imo quoad fieri potest finem ei
cuius tamquam senectutis difficilem cohibendum, sunt enim seniores
imbecilles nec sine difficultate sternutare queunt ut scribit

Aristoteli, cuius causa est quia eleuare partes capitis superiores
eorum pondere nequeunt cum cerebrum in homine ponderosum sit
et magnum quas tamen eleuare in sternutamento oportet. Non
quod senes musculos ad motum sternutamenti necesse imbecil
les satis sicuti sunt musculi pectoris, gulae, et faciei, coadiuuant
tibus etiam his qui ventris sunt ad diafragmatis sustentaculum.

De Dentiscalpio et Dentifricatione.

b Is instrumentis quoniam palatum gingivae et dentes ex
purgant in regimine senectutis aliquibus horis uti
suevit, eligendumque ad hoc lignum veluti accommodatius cu-
ius natura stiptica sit amaritudine participans: sicuti est
cortex radicum nucis, ramusculi, dactylorum cupressi, aut
mirti. Locus autem corrosivus dentis mundificari cum sustinere
ramulorum persici aut cum lentisco vel cum penna sicuti poeta ait:
Lentiscum melius sed si tibi frondea cuspis

Desuerit, dentes penna levare potes.

Dentes abstergere pano lineo aqua rosacea vel vino non
dulci prehumectato, defricarique eosdem pulvere dentium vi-
res reparante: sicuti ex squinanto, zinzibere, rosae, rasura,
eboris, pumice, et carbonibus novissime factis ex lignis
et pulvere terreo vasorum quorundam fictilium preceptum est.
Usum tamen frequentiozem horum damnare, dentes enim de-
turpant ut aiunt: et gingivas excoziant. Refert Rasis de-
fricationem cum corticibus nucum dentes abstergere, rigi-
dosque efficere si temperate fiat, gingivas corroborare, pin-
guedini conferre, canitates in eis fieri cohibere, oris ha-
litum iocundiozem prestare, caput atque os stomachi licet
perpax subleuare, quam cum corticibus arborum stipticitates
habentium et amaritudinem fieri prestat. Plurima autem si
homini fiat defricatio dentium auferri splendores, quapropter
consultum est ne sepius; nam ea celerius fit multitudo so-
rium, dentesque quaerari, gingivas attenuari imbecillesque

fieri, ferunt quoq; dentes circumscalptos stafylino, i. pasti
nachae erratica dolore liberari.

Dentifricium dentium incolumitatem efficiens in senibus.
a **C**cipe cornucerviini adusti cipi rosarum spice an drac.
 una salis gēme drac. sex, tusa omnia hec cribellato
eisq; cōmixtis dentes defricato. His itaq; cōsimilibusq;
modis cuiuscunq; senioris membrorum superuacua insueta
expurganda quoad fieri poterit incumbendum iubent; nam
per insensibilia loca non modo superuacuoꝝ purgationem
imo et per sensibilia fieri debere preceptum est, tum propter
membrum principatum, tum propter densitatem continentis
ea corporis ut cerebrum quod domum rationalis anime Ga-
lienus appellat, quod ab osse priuatur depressum, ideoq;
per nares, palatum, aures, et per suturas caluarie, eius purga-
tur superuacua, tum propter certitudinem actionis ut oculus
quem purum esse oportet, quod enim in ipsum ex cerebro
effluit per nares et palpebras expurgat, insensibiles vero euacu-
ationes alias quam per exteriores cutis poros sunt; a naturali calore
agente usus exercitum quantitate temporis efficit, unum
enim inuamentorum exercitum ut suo dictum est loco est superuacua
in corpore aggregata ad quorum expulsionem natura est impo-
tens, attenuare, dissolvere, in fumumque reuocare, et hoc modo
insensibiliter et occulte euacuare. Initium vero uniuscuiusque super-
uacuoꝝ euacuationis esse dicunt post complementum digestionis
illius a quo resecatur, tunc enim segregatum est purum ab impuro; quod
fit ut corpus egeat impuri expulsionem ne in corpore persistens per-
turbans tristitiam afferat; imo superuacuoꝝ in corpore dum eorum
expulsio instat nullus est retinendum precipue inquam eorum quod per
urinam et secessum expellenda sunt, ex retentione, n. urine mingere
diu fit difficultas, egritudine quod vesice et partibus adiacentibus
euenire insuete, retenta vero egestio ventositatem, tenasmonem,
colicam, appetitum destructionem, stomachique fastidium adducit.

De retentione euacuationi opposita. Ca. xli.

c Onstipatio, ebrietas, opilatioq; ex eis sunt q̄ retentiōem includentes siue repletōem p̄supponētes euacuatōi opponunt̄ quaz̄ observatio ī regimine resumptiuo bñda est. Eā itaq; p̄stipatiōem senibus indicūt sic ⁊ ceteris etatibus cuiuslibet p̄plexionis ⁊ in oībus regionib⁹; hyberno p̄cipue tpe qua vtiť retētiua virtus dūtaxat quoad corp̄i eiusq; incolumitati in p̄seruando corp̄is humiditatē radices auxiliat̄, ipsam nāq; nihīl aliud esse q̄ victoriam virtutis retētiue p̄dunt. Attñ q̄ interdū p̄stipatio noxia est eo q̄ superuacua retinet cū cibis aut medicinis aluo aut vesice impantibus quoz̄ notio iam p̄cessit p̄stipatiōis nocumēto resistendū est, nam vt inq̄t Auerrois res q̄ notabiliores sunt in vsu senectutis ille sunt in q̄bus virtus stipectica nō repit̄ eo q̄ ambab⁹ q̄litatib⁹ resistit ei qđ q̄rit ī eis.

De Ebrietate.

e Brietatem q̄z qua sit agitatio quedā instroz̄ sensuū eam nōnuq; senioribus nāe frigide tēpibus frigidis ⁊ in regione septentrionali Albuc. p̄cedit, q̄ delectatiōem nō aufert, nā dolorib⁹ grauibus opem p̄bet, nō tñ ea qua oīo rōnalis amittit̄ opatio, q̄ si crebra fuerit; mala est ⁊ noxia senib⁹. corpus, n. reddit imbecillius nervosq; emollit, de qua sufficient̄ sermo hitus ē dñ de vino agebat̄, c. xvij.

De Opilatione.

r Eliquū est vt ad cohibendā opilatōem regim̄ ini resumptiuo plurimū aduersantē accedam⁹, siue ea sit quā crassities humorū efficit, siue ea quā viscositas, aut ea quā multitudo, n. etiā q̄ a vino euenit opilatio moderata sit ⁊ leuis; illa tñ q̄ ab alimentis viscosum ⁊ crassum humorē dantibus nō facile est sanare. Senes itaq; auctore Ga l. p̄hibeant̄ ab esu condri qđ est frumētī gen⁹ satis alibi levis; scosus tñ dans alimentū; casei q̄z ⁊ ouoz̄, p̄c̄ ipue nō recen

tiū trementiūue, cocleaz, bulboꝝqꝫ, lenticule ⁊ suille car
nis alimēto; multoqꝫ magis anguillaz atqꝫ ostrcoꝝ, ⁊ oīo
eoꝝ q̄ durā ⁊ indigestibilē hñt carnē, ideoqꝫ dure carnis
piscib⁹, cernina, bouina, caprina, bubala, carne non vesci se
nes p̄ceptū est ⁊ oīo abstineri ab opilatib⁹ alimētis, aduer
sariqꝫ opilatōi siq̄ est in senib⁹ ab humorib⁹ crassīs eueni
ente vñ eoꝝ q̄ dissoluūt atqꝫ attenuāt; vt eoꝝ expulsionē
facilē efficiāt ⁊ huic dispositōi epithimū admodū idoneuz
est, egritudines, n, opilationū aufert, p̄sistentibus ⁊ senib⁹
vtile vt ait Auic, estqꝫ attenuatiuū, dissolutiuū, bētqꝫ visce
rū virtutē totōitā siue p̄fortatiuā, opilationi vō q̄ ex te
nuioribus viscosis tñ p̄scindētia, nā talia inter humores
viscosos ⁊ mēbrum cui adheserūt penetrātia scindūt ⁊ inē
illa sepatōem faciūt secātqꝫ ipsa ad ptes vsqꝫ puas, visco
sum, n, opillat pp ea q̄a adheret vt ait Auic, ⁊ h ob suarū
partiū p̄tinitatē, differt enim crassum ⁊ viscosum sic glu
tem liqdū ⁊ lutū, viscositati tñ ⁊ crassitiei senectus vnice
aduersandū est frequentiori vsu aceti sglitici aut oximel
lis sglitici cen gustui gratioris, opilatōi vō ab humorū mul
titudine venienti p̄cipue cū alia nō fuerit causa cōplicata
resistendū est remotione multitudinis illius, flobotomia,
ventris fluxu, vel alia p̄simili singulari euacuatiōe, Quia
tñ opilatio in sua rōne formali clausiōē vie includēs suo
p̄trario est amouenda ideo aperientia huic p̄positio pluri
mū inseruiūt p̄cipue q̄a eā passionem senes facile incurrūt
q̄ stranguria appellat, ⁊ fit cū guttatim micturiunt, Lau
darūt, itaqꝫ talia sicut diacalamentū, diatrion p̄pcon, ⁊ p̄
per tusum vino adiectū vt Auic, tradit, alei ⁊ cepe mode
ratū esum, si hoꝝ comedendi fuerit p̄suetudo, iiriaca q̄z se
nioribus vtilē pprie cū in eis opilatōes euenierint, athāna
siā, p̄silliter ⁊ homorufiā, Post vsū vō hoꝝ enū corpa le
nire balnei imissione oleo ⁊ alimentis sic aqua carnis in

farre ⁊ hordeo, Refert tñ Auic. vsq; hydromellis semibus
perq̃utile, eo enim tuent a casu in opilatōem, si vō opila-
tō in aliquo singulari fuerit mēbro remouendā iubent cū
eis que vnice illi appropriant; sicuti opilationes meatuuz
vrine, semine ⁊ radice apij, aut cū fortioribus si fuerit pe-
trofa sicuti cū petrosilino, si vō in pulmone; cū aliquo qđ
sit sicuti hyssopus, capillus veneris, cassia lignea ⁊ filia his
sicuti est rob quod sapā siue dulcorem aut carenū ⁊ veri⁹
defrutū appellant, iuuat enim ad spuendū vt Auic. tradit.
Qua in re meminisse p̃tinuo oportet qđ seni bñ valēt neq;
q̃rulofo attenuatiua dātaret dieta vt frequēt⁹ sufficiēs ē.

**De anime passionibus in regimine resum-
ptiuo obseruandis. Ca. xliij.**

n On debet gerentocomus corpi senili dātaret subue-
nire; s; ⁊ menti atq; aie vt Cicero inq̃t, nā hec q̃z nī
si tanq̃ lumini oleū instilles extingunt, senioz enim cor-
pora exercitationū defatigatōe ingrauescunt, animi vō se
exercendo leuant. Quinimo tanto magis aie q̃ corporis
exercitio in regimine resumptiuo incumbendū est q̃to aia
p̃fectior est corpe illiq; dñat, affertq; illius exercitiū vires
q̃titate adeo vt pleriq; solo gaudio a lāgorib⁹ sanati sunt.
Sic itaq; pro tuenda corz salute ⁊ vita p̃longāda volūta-
rie q̃tum ad ea q̃ corpori attinēt medico senes obediunt;
ita ⁊ quo ad ea q̃ sunt aie passionēs (itidē faciant eo magis
qa corpis p̃positio ⁊ natura q̃ oīa medicus nitit p̃seruare
aut rectificare aie actiones imutant sicuti auctor est Gal.
Qđ si passionēs ille acquisitū aie mores comitent difficile
erit seni in illis medico obedire, ideo legibus, castigatōib⁹
aut philosophia ad p̃rium eum ducēte (nō facile tñ) coer-
cendū esse p̃cipiūt. Et qa intemperantia harz passionū quas
medici aie dicunt eo qđ l3 primo sint totius p̃positi; princi-
palis tñ aie qđ corpori attribuant vt tradit Auic. ⁊ eius

precipue partis aie q̄ dicitur appetitus; sicuti sunt ira, tristitia, gaudiū, furor, timor, inuidia, et sollicitudines exterminant et mutant corpora ab ea que est fm naturā cōsistentia vt Gal. scribit. Ideo tempantiā siue qualitātē horū in regimine resumptiuo eligendā senibusq; indicendā p̄ceptū est. cum autē harū passionū genera gaudiū sint et tristitia quibus associantur aut comitantur spiritūū motiones intro forasue, gaudiū illud senibus vtile affirmāt, qđ animi et corporis angore siue cruciatu quocunq; repulso ad hilaritatem ducit, pigritantibus et tristibus iuuamentū prestat senioribus proprie nature frigide tempore frigido et in regione frigida sicuti Albuc. tradit. Tali nāq; gaudio spūs vitalis et caloris successiue fit ordinatus exitus amplitudine illius et caloris dilatatione a corde ad singula mēbra; quibus mēbra repleta extendant. Corporis pinguedo atq; corpulentia increascunt, precipue extenuati ob tristitiā, senilis corporis equantē humores propellitur dilataturq; calor ad extrema vsq; corporis. Propter qđ precepit Rasus senes exercendos esse in his q̄ delectatiōem inferūt, nā quecūq; cogitationū aie gaudiū insert eadem robur viribus tribuit atq; nām excitat, estq; illi adiumento in oī eius actiōe oībus sanis prestans, collocatur quoq; in earū rerum numero quibus exhumectat corpus, digestionem bonā efficit; sicuti ecōtrario tristitia concoctionē corrumpit et destruit propellit quoq; gaudiū sanguinem ad cutim cū dilatatione et sparsione, ideoq; causis colori splendorem cū rubore afferentibus annumeratur ab Aliis. Equale tñ et temperatum gaudiū senibus iniungendū p̄ceptū est, si enim modū excedet eo ptingēs est seniores corde ibecilles pauciq; caloris et spūs emori ex nimio gaudio subito enūtiato quā rem plura exempla iam diu notā fecere. Euenit autem id auctore Gal. propter exaltationez spūs fere totius a corde

vsq; ad extrema corporis protinus impulsus. Alias autem
aie passiones que spiritus et calorem p̄similit̄ gaudio mo-
uent motu leni et paulatim senes allici; sicuti sunt spes, et
amor, modū nō excedentes, aiūt enī senem deducere ad
dispositiōem adolescentie quo siquidem nihil prestantius
in regimīne resumptiōis, sicut nāq; adolescens in quo seni-
le aliquid sic senex in quo aliquid adolescentis probat̄ ut
inqt Cicero, id, ii, q sequē corpe senex erit; aio nunq; erit
Spei aut et amori animi securitatē quoq; addendā iubet.
implet enim corpus animi securitas ut inquit Cel, mēsq;
quieta ex eis rebus est que vitā beatiorē faciunt ut au-
ctor est Martialis, Spem aut dico moderatā; nā imode-
rata spe corpus inaret, amorē quoq; superuacuis rē quan-
dam preter naturā esse senectutem celerius debito addu-
centem suo visum est loco cap. tertio. Gram consimiliter
ex anime omnibus passionibus gaudio cum suis compli-
cibus excepto que sub genere tristitiē collocatur eam se-
nioribus nature frigide hyberno tempore et in regiōibus
frigidis regimīni senectutis accōmodari p̄cipit Albucha-
sis, qua increfcit pinguedo et transmutatus restituitur co-
lor naturali continentia compescenda, eam vero que su-
perfluit abdicauit; precipueq; et omnem post cibum p̄ten-
sionem animiq; agitationem veluti senibus inutilem non
modo uno et noxiam; nam his incenditur senex, fit color
citrinus, tremor, anxietas, febris perniciosa. Si vero ira
moderata fuerit timidis complexionēs frigidas habenti-
bus confert; nam sanguinem ad extrema impellit, rubore;
efficit, venas opplet, sudorem adducit. In temperamen-
to itaq; harum passionum quod equalitatem moram ap-
pellant animi et corporis simul tutela et resumptio p̄sistūt.
sumitur autem temperamentum tale a causis extrinsecis
has passiones adducētib; penes quas dīam in corpe

senili effectus variari ptingit ⁊ in hunc modum ea passio
eq̃litati erit attinēs q̃ resumendū senex nō alterabit altera
tione exterminante s̃ potius reficiente seu resumente.

De quibusdā accidentibus sensibilibus passi
onibus anime annexis quorū effectus obseruan
di sunt in regimine resumptiuo.

S Audiū nō mō, spes, ⁊ amor, cū equalia fuerint sene
ctutis molestias abstergunt, versuetiā eandem mol
lem ⁊ locundā efficiūt qđ ⁊ operant̃ pleraq; alia eorū apti
tudine ⁊ puenientia idem significantia. **De** quorū summa
suaves apprehensiones s̃m vnūquēq; sensum obiectorū
sensibiliū locunditatem sensibus afferentiū esse phibent eo
q̃ motū suauem spirituum inseruientiū virtutibus sensiti
uis adducentia gaudiū imprimūt.

De afferentibus delectationem auditui seniorū.

n Eorū musica armonia regimen senectutis carere vo
luere, q̃ quidē psistit in modulatione cantus ⁊ soni
sensiles aīos allicientium seni cuilibet quocūq; tempe ⁊ in
quaq; regione accōmodata, delectari siq; de mulceriq; ea
aures senū vex et aīam ferūt, hēt nanq; musica vim gran
dem nō mō aīam rōnalem imutandi imo ⁊ sensitiuā q̃ bru
torū est, ⁊ corpa humana, ideoq; ad inducendos aīos ad
salubres mores auctore Albuc, olim ars musica adinuēta
est, aīam enim nā delectari musicis armonijs p̃dit Aristot
pp qđ in rithīmo ⁊ cantu ⁊ oīo psonantijs gaudēt oēs eo
q̃ in moribus q̃ sunt s̃m nām gaudemus s̃m nām. Causaz
aut̃ huius dicunt esse armoniā q̃dam nobis pnaturalem
ad similitudinē numeri psoni pstructā auctore Platone, quā
sniam sequens Aug⁹, religionis nre exemplar singulare q̃
Platoni pro virib⁹ adhesit excepta fide inq;: Nō est ar
monice ppositus q̃ armonijs nō delectat. Signū aut̃ eius
qđ est nā gaudere hoīez armonijs esse aiūt q̃a infantibus

nior cum nati fuerint contingit cantu gaudere de mulcen-
tibus nutricibus infantium aios ad somnūq; eos allicienti-
bus triplici instrō vt Gal. tradit: apositionis v3 mamillaz
ad os, melodia vocis, et motu. Amplius et aīe langores ar-
monia curari inter auctores puenit: vt liceat illud Plato-
nis in thimeo; Potentissima artium musica est, et mirificam
habet virtutem armonia ad mitigandos dolores animarū
humanarū et ad letificandas ipsas: imo ad oēs passiōes in-
gerendas eisdem: ita vt dici possit sic se hñe tonos siue cā-
tus ad langores animi sicuti medicinas ad egritudines
corporis. Gaudēt quoq; camelī et muli onerati et confor-
tantur ductorū et mulionum cantu sicuti Albuchasis re-
fert, et sicut aīam imutat musica armonia ita et corpora, tra-
dit enim Anic. q de operatiōibus sanguinē ad summā cu-
tē mouentib⁹ sunt sicuti cantilena cū instris, fert q; Ascle-
piadē medicū freneticū quendā p symphonā p̄stine sanita-
ti restituisse, et Dauid a spū imundo, Saulē arte modula-
tionis eripuisse.

De pmoditate pfabulationū i regimine resumptiuo.
c **P**nfabulatōibus nō mō ad somnū senes induci vez
etiā eisdē spūs et sanguinem augeri, concoctōem pfi-
ci precipue assumpto cibo ante horā cubitus senilez aīam
exhilarari, eamq; diuerſi a tristantibus cogitatōibus con-
fessum est: quo in gñe regem et ludum assignāt que (vt ait
Aristot.) in vita sunt necēia. Fiet aut id oē si eaz rex erit
pfabulatio q senioz aīum demulceant, cum enim fm pluri-
mū p̄teritoz sit pfabulatio si de operibus bene acte vite se-
nis extiterint ita vt ei⁹ laudent opera senibus nulla cōsa-
bulatio neq; gratior neq; accōmodatior excogitanda est.
mos enī senū est de seipsis gloriari vt ait Cicero: placida
q; ac lenis senectus est qete et pure ac legantē acte etatis.
Qm aut q̄t sunt hoīes tot (vt aiūt) sine et opiniones atq;

cupidines; ideo variande sunt ꝑfabulationes in regimine
resumptiuo iuxta appetentiā senis illius cuius inquiri re
sumptio, alios enī senes delectāt alia ⁊ alia studia, quosdā
qdem agricultura q nulla (vt fert) impediunt senectute.
alios historie, amantiū passionēs, pugnantū rixē, castroz
expurgatōes ⁊ hmōi, quoz recitatores siue cantores bar
dos gallice appellant; q vꝫ viroz fortū laudes canunt, in
his ēt oībus gaudet magis loquēdo q̄ audiendo, senect⁹
enī est nā loq̄rior vt liceat fateri illud poeticū: *Q̄ sola for
tes garrulitate senes*, Et oīo ex varia senū nā euenit vt eo
rū sit inclinatio diuersitas in eo qd̄ est delectari ⁊ gaudē
alijs ⁊ alijs nō ꝑfabulatōibus mō h ⁊ enigmatib⁹ qbusdā
oblectatorijs scibilibusq; iterdū phiscis, aliqñ theologicis
nōnunq; vō rethoricis, senioꝝ enī qdā bonū nāe sequētes
magis ⁊ studiū vt Ellbert⁹ refert quoz ꝑplexio spūs ⁊ ca
loris subtilis ē ⁊ humoris luminosi nō ꝑstant ꝑ frigidū cō
gelās, neq; turbata ꝑ calidū ꝑmiscēs, diuinis ⁊ subtiliori
b⁹ reb⁹ delectant, quoz vō imaginatiōis organū optie ꝑ
paratū ē ad figas tenendas ꝑ tꝑate siccū ⁊ ꝑplexiōale nō
ꝑgelās frigidū ⁊ intellect⁹ ad imaginatōez reflexus est, hī
doctrinalib⁹ ⁊ mathematic⁹ gaudēt studijs ⁊ hmōi, quoz
aūt medullofū ⁊ bñ plenū ē organū sensus cū spū lucido nō
ꝑmixto neq; pigro ꝑcōgelans frigidū ⁊ organū imagina
tōis eꝫ, nō erit figas bñ retinēs ⁊ intellectus erit reflexus
ad sensū, hī gratas hñt speculatōes nāles circa nālīa ⁊ mo
bilīa ꝑcipue qā in q̄libet nālī q̄tūcunq; mobili ē aliq̄d diui
nū ⁊ mirabile, quoz aūt ꝑgelati sunt spūs ⁊ nō bñ clari ꝑ
frigus inspissans occupant circa signa rethorica ⁊ in ip̄is
hñtur neq; ꝑfundant in aliq̄ veri speculatōe, Cōfabulatio
aūt tāto senib⁹ erit gratior q̄to fabulator seu recitator illi
us ꝑspicacis erit igenij, in rithimis ⁊ versib⁹ ⁊ oīo in gene
rib⁹ eaz ꝑfabulationū qbus delectari ꝑsuenit resumēdus

senex plurimū eruditus, sitq; cautus in prolongādo ⁊ ab-
breuiando, p̄tinuando, ornando, ordinandoq; inias iuxta
oportunitatē: ita tñ ne p̄lixitate sermonis varieſ p̄fabula-
tōis intentio. Sit corculus, i. solers in p̄periēdo ea q̄ risu
adducunt, scrutator hystoriāz atq; sermonū delectabiliū,
sitq; obseruator modoz recitādi absq; vultus aut effigiei
mutatōe, sit facetus, vrbānus, articus, i. bonis instructus
artibus, curialis, euitet blactera, i. stultā aut p̄cupidā elo-
cutionē, nō attiscat neq; siciliscat, i. simul loquat; vtaſ tñ
aliqñ verbis blanditelis, aliqñ cauillatione, i. locosa calū-
niatione, sitq; potens sustinere vigilias vt his oib; p̄cur-
rentibus res assumat plenitudinē gaudiū, qđ equidē ppul-
chre fiet si senex vt nature delicatior est, ita patientius to-
leret p̄fabulatorem secum morantem.

De Tonantibus, i. confortantibus senioz visum.

Spiritus visui inserviētes moderata luce veluti suo
fili gaudere inter auctores puenit eo qđ ipsi vel sunt
lux aut saltem effigiez lucis gerentes, immoderata vō sicut
⁊ splendore nimio ledi, dissolui, disgregari, senioz p̄cipue
visum quoz iam minor est, ipsa caligant lumina ita vt vix
visu noscere certa queant, Egent itaq; seniores ad visus
reparatōnem siue custodiā alio enelpide q̄ olim maximus
fuit ocularius medicus, egent qđ intuitu quorundā colorz
luci mediocri p̄ticipantiū visumq; repantiū: sicut ex mulg
est color grane tinctorz quē cocci dicunt, arabice vō ker-
mē, qui qđē color in rosis micat, gratius nihil tradit aspe-
ctu vt inquit Plin., siliter color ametisti q̄ est color gēme
preciose coloris violacei, ⁊ color floz maiue, color qđ lu-
teus ⁊ est color floz genestre seu vitelli oui, huic enim co-
lori honorē antiquissimū in nuptialibus flāmeis totū femi-
nis cōcessum fuit, colore tñ smaragdino ad spūm visui in-
seruientiū disgregatoz p̄gregatōez, siliter ⁊ colore ciano

is est medius inter viride et nigrum, senioꝝ visum roborari inter omnes auctores puenit, ledi autem albedine et oio splendore nimio, senectutiq; pducere intueri frequentius obiecta visibilia venustate speciosa. Refert enim Auiē, qd ex rebus colorem bonum faciētib; cum splendore sanguinem ad cutem monēdo cum sparsione est aspicere qd delectat, et sedere cum pulchris decenter indutis et aspicere ad spēs litigantiū de pignoribus in victoria et iurgium et alia.

De Tonanticis Olfatum senioꝝ.

r Es odoratissimas quas aromaticas dicūt senectuti salutare pducāt, earq; iuuamētū et puenientia nāe hūane eē nō vulgaria eo qd cordis icolumitatē pstat ita vt solo odore aīaz siue virtutē reparari affirmēt; eo qd ipi spiritibus qd virtutū sunt latores alimentū prebeāt, quoz portioem ad virtutes ipas esse sicuti pportioez aeris preparati ad recipiendū lumen pducūt, inclinariq; spūs ad aromatizitatem, repari, refocillariq; ex ea, et inde pculdubio virtutū vires increfcere, propterea prestans eē seniores qd etate iā pcesserūt vti rob odoratissimis faciē et caput inficientibus atq; suffumigationibus Rasis iubet. Neq; exstimandū est odorez bonū in regimine resumptiū recipi luxus distaxat inducendi grā; qd pfecto supnacūus eēt nisi iuuamētū notū pre se ferret ad resumendos senes, eteniz odorē qd gerit ipse nō sentit imo alienā potius qd gerentis voluptatē facit vt Plinius auctor est. Aromaticū auctores appellare psuenerūt oē qd ex gñibus floꝝ odoratissimū est, cuius nām calidā eē Gal. scribit; l3 oio hoc vex nō sit: sicuti apparet de rosa, viola, mirto, nenufare, ampli⁹ et de cāphora, et sandalo, vident aromata nomen traxisse vt est apud Dioscoridem vel qd aris imposita diuinis inuocationibus apta videantur, seu qd acri inferi et imisceri probantur, Nam quid est odor nisi aeris contractus.

Ex simplicibus aut odore suo senio opē ferētibus ex mul-
tis sunt in p̄mis. xilaloēs. qđ lignū aloēs dī. calide ⁊ sic-
ce nāe ad gradū vsq. ij. senibus p̄cipue nāe frigide hyber-
no tpe ⁊ in regionibus septētrionalibus plurimū auxiliari
ita vt eo etiā increſcāt ⁊ multiplicent spūs vitales Albu.
tradit. est siqdem sube tenuioris. opilationū aperitiuū. v̄-
tositatū disculsiuū. supuacuitatis hūide p̄sumptiuū. visceꝝ
p̄cipue iocineris. stomachi. ⁊ cerebri. atq. neruoz viriū re-
paratiuū. fetorem oris emēdat. eligendū est ex eo nigrum
pōderosum. Et musco est sua glā cū ⁊ ipm laudatissimi sit
odoris calide ⁊ sicce nāe ad gradū vsq. ij. quo cerebri et
cordis augescūt vires. seniorib⁹ p̄cipue nāe frigide hyber-
no tpe ⁊ in regiōibus septentrionalibus plurimū salutare
affirmāt. Ambriā p̄similit cuius naturā calidā in gradu. ij.
siccā aut in p̄. cuius tenuitate ⁊ calefactiōe cerebro ⁊ sen-
sibus adiutoriu optimū ēē predicāt. audaciā excitāt. spūs
multiplicare. ideoq. ea resumī seniores nature p̄cipue fri-
gide ⁊ hūide hyberno tpe ⁊ in regiōe septentrionali. His
oibus illū ēē annumerandū auctor est Albuē. cū hoc enī
q. rose nobilitate proximū est. sui etiā caliditate ⁊ siccitate
adiunctaq. aromaticitate p̄cipue celeste ⁊ eiusdem pprie
radix cerebri supuacua dissoluit. elsdē senioribus salutare
scribūt. cui ⁊ pleraq. alia odore iocundo flagrantia veluti
cortex citri annumerari p̄ceptū est. Et oīo q. senilia cor-
pora vt inqt Aly Rodoā sanguine ⁊ spū sunt diminuta in-
digēt senes illoꝝ refectiōe. gaudio. ituitu rez delectabiliū
sicuti. cell. stellaz. aque. ⁊ coloris boni. strato albo. ⁊ vasi-
bus p̄tiosis aureis aut argenteis p̄cipue qbus porrigit ci-
bus ⁊ potus. nō aut vasibus eneīs: oportet enim auctore
Auiē. cauēri ab vsu dīmittendi esculenta queq. in quibus
est salsedo. aut amaritudo. aut pinguedo. sic sunt olera et
carnes. aut acetositas. aut dulcedo. in vasibus eneīs. aut

bibendi ex eis, ipsa enim proculdubio efficiunt iunioriam et
iunior venenū est. Indigent quoque senes eis que aie delecta-
tiōem afferunt ex narratiōibus ad risum et leticiā adducen-
tibus, ex suffumigatiōibus et odoribus iocundioribus, ut
nullo penitus genere hilaritatis abstineant, in quibus oibus
senile animū interstitiōe aliqua negotiorum data laxari, in-
dulgerique prestat, ea tamen ratione ne fin passiones viuentes se-
nes perpetrando turpia aliqua labantur ita ut verecundi ba-
beantur, nam etsi iuuenem verecundū laudemus senem tamen
nequaquam, ethicorum, liij.

**De admittendo et prohibendo venereorum usu
in regimine resumptiuo. Ca. xliij.**

a Venereorum usu seniores simpliciter arcēdos iubet,
eosque celibem, id est, dignā celi vitā agere prestat, cum enī
in eis ut peritiores dicunt ex orificiis venarum et arteriarum mi-
nutarum existentium in ambitu totius corporis ad testiculos et
vasa seminaria non resudet superuacui aliquid de quo sit curā
dum propter senes multo minus restaurari quam dissolui, sicut
etiam euenit in multis abstinentibus cibo si seniores coeant,
accidet ex seminis effusiōe quaecumque sit in testiculis eorum,
testes superflue euacuari et exinde attrahere a toto corpore
id quod superuacui non est sicuti ventosa, cui rei plurimum adiu-
toria est partium genitalium frictio superuacua eorumque excalsa-
ctio per frequentiam coitus acquisita, Ablato itaque imo ve-
rius rapto alimento a membris senioris primo coagulationi
quod iam fere stat loco deperditi: cum ipsum semen sit superfluitas
ultimi alimentum utilis accidit inde membrorum subamminui de-
siccarique et vniuersum corpus senile imbecillius fieri quam ex
effusiōe cuiuscumque alterius superuacui: imo magis quam ex florum
tomia, rapit siquidem ut dicebat a membris primum coagulati
alimentum. Quod quia in coitu fit etiam exuberans euacuatio
spirituum virtutum latorum qui ex coitus multiplicata

delicta foras eijciuntur cum semine et per omnes corporis poros si-
 cuti in gaudio accidit virtutes deficere que spiritibus in-
 digebant veluti proprio instructo; imo euacuato calido et hu-
 mido quibus consistit vita seniorum accidit inde festina
 mors. Constitutis vero in prima senectute concubitu non omnino sic
 senioribus interdici preceptum est, propter virtutes primorum se-
 nium non esse ita imbecillas neque cum tanta frigidityte et siccitate
 corporis, rarius tamen eius usus eisde est inuarius, propter quod et
 cum non mediocri cautela eisdem iungendus. Id vero omne con-
 firmat Halyabatis sententia lib. 8. sue theozice, cuius verba sunt
 hec; Grandiores minuantur a coitu quantum possunt; seniores
 quod caneant coitum omnino, non enim ex dictis immanifestum est etate
 iuuentutis et adolescencie exceptis coitum alijs etatibus plu-
 rimum nocivum esse, pueros quidem impediens ad augmentum
 senes vero trahens in decrementum, quod si quoniam modo concubi-
 tus senibus permixtus sit ex tanto intervallo actus ille exer-
 cendus est quo utens senex in illius usu virtutis imbecil-
 litatis aduentum non sentiat, his enim non inutilis est que cor-
 poris neque langor neque dolor sequitur, idem interdum peior
 est; nocte tutior, dummodo neque illum cibum neque hunc cum vigi-
 lia labor sequatur, neque estate neque autumnus utilis; tolerabi-
 lior tamen per autumnum, estate in totum si fieri potest abstinendum; dif-
 ficile tamen est in senibus sicuti et in alijs etatibus concubitus
 usum metiri nam freno (ut aiunt) sobrietas absorto ad eius
 actum propter delectationem maximam pervenit, ideo circa ipsum mul-
 tisaria peccare contingit, virtus enim concupiscibilis auctore
 Aristotele alijs virtutibus rationi minus obedit, cuius causa
 etiam evenit quod plus rationi obediens est iratus quam concu-
 piscens.

De Flegmatis superuacui in senio
 habundantis cura. Ca. xliij.

Quoniam humiditates flegmatice et extranee seniori

bus congeste exterius adherētes membris eoz que rōne
etatis iā inaruerunt eaqz remoliētes frigus mortis ⁊ ca-
loris naturalis suffocatiōem inducētes vitā breuē facit.
ideo eaz generationem p virili cohibendā eē pceptū est.
ealdēqz iā genitas quoad fieri pōt expeller. phibet sigdez
eaz aggregatio in primis adequatione regiminis resum-
ptiui in sex rez nō naturaliū generibus. de qbus iā suis di-
ctū ē locis. ⁊ cautela eaz rez quaz administratio eas hu-
miditates adducit: sicuti vsum eē eoz affirmāt q opilatō-
nem efficiūt: sicuti leguminū. fructuū aquosoz. recentium
olez. pisciū. lacticinioz. tritici cocti. ⁊ hozz precipue imo-
deratus vsus. potus aque frigide crassioris psertim sube-
vsus rez frigidaz etiā crebro ptractaz tactu: veluti sunt
aqua rosea. camphora. cuius vsum accelerare canitiez au-
ctor est Aliū. opium. mandragora. nenufar. cicuta. His qz
addunt somnū imoderatū. post cibū ⁊ adhuc magis inter
diu qz noctu. ⁊ inebriari. crapulariqz. cōcubitus superua-
cuus. oīa hec frequētiori vsu. Humiditati aut extranee iā
in eis aggregate aduersandū est eam vel rectificādo. aut
absumendo cū equantibz eā rebus digerētibus ⁊ euacuā-
tibus q vt opponant discrasie frequentius calida esse vo-
lunt. quo in gñe vsus mīrobalanoz kebuloz ad intentōez
hāc in magnis laudibus habitus est. quoz vires sunt sup-
uacua in stomacho ptenta absumere. inarere sui stipticita-
te. stomacho tonātica sunt. sanguinē ab humore melanco-
lico depurāt. ideo ⁊ melācolicis vtilēs sunt. illumināt. car-
nis ⁊ cutis splendorē adducit. ⁊ oīo calidis ⁊ frigidis nā
senioribus mira quadā vi vt aiūt bezoartica auxiliari inē
oēs auctores puenit. ita vt p̄tinuata quotidiana eozundē
masticatio annua nūmero supueniēte adolescentiā cōser-
uet ad finē vsqz vite vt auctor est Aliū. q si hāz humidi-
tatū p̄geries in senioz pectore aut pul mone vt consuevit

Mirabolani

extiterit, qui tussi quadā anabela quodā cū sonitu tussiant
fere senes oēs salutare remediū eē ferūt syrupū de prassio
quē senibus ⁊ oīo nā frigidis asmatiq; senibus maxie fa-
miliari, mederi p̄cipue flegmate crasso putrido auctor est
Ahesue. Isopum q; pectori ⁊ pulmōni disnia ⁊ tussi anti-
quis afflictis p̄ferre Auic. tradit, si vō cacochimia hec in
stomacho senioꝝ fuerit p̄gesta siue aliūde defluxa; nā de-
scēsus flegmati a capite ad stomachū plurib; accidit hōi-
bus ⁊ p̄cipue Rome auctore Gal. ⁊ i regiōibus q; fm dis-
positiōez eius humide sunt optimū adiutoriū eē ferūt vsū
quorundā simpliciū calidoꝝ ex aromatis digestiōez iunā-
tibus; sicuti gariofili ligni, aloes, nucis muscate, galange,
cubebe, zinziberis, cinamomi, pipis, triū genēꝝ calamī aro-
matici granoꝝ paradisi ⁊ hmdī. Ex p̄positis q; huic infer-
uientibus negotio efficaciora habita sunt in primis zinz-
ber zucaro p̄ditū ⁊ cortex citri pari mō p̄parata ⁊ diatos
flegma ⁊ melancoliā in cerebro p̄tentā absumit, laudauē-
rūtq; hōia in vino dissoluta, deinde colatū epotū, sic enī
laudatiorē p̄mixtiōē putāt atq; ad mēbra singula pene-
trādo facili; vebi ⁊ in eisde trāsmutari vt tandē humidus
flegmaticū extraneū in mēbroꝝ foraminibus reptū absu-
mat, digestiōis vires increscāt, ⁊ sanguis repareē, metiri
tū iubēt hoꝝ vsū ne seniores nāe ⁊ epatis calidioris sic
cioris ue magis incendantur ⁊ fere adurantur; quibus ali-
quando gariofilum vino granatoꝝ acetosoꝝ vel muꝝoꝝ
p̄mixtū deuorandum est, puluis flegma putridū crudū in
senioribus absumens, virtutum minieram atq; vires cor-
poris p̄cipuas ⁊ stomachi corroborans, calidos natu-
ra non ledens, recipit margaritaz auri, cubebaz, musci, ci-
peri, spice nardi, ozimi, liquiritie asī, croci parū; zucari ad
pondus omniū, Nihil postremo ad earum humiditatum
euacuationem accōmodatius agarico putant; p̄cipue

vbi opus fuerit, flegma enim ⁊ melancoliā contenta in cerebro ⁊ pectore educit. Prestat preterea cerebrū seniorū tueri ne reumatizans cattarros branchos ⁊ corizas adducat, q̄ oīa in valde senibus auctore Hypocrate nō maturant cui pposito salutare remediū est rebus quibusdā vtī odore suo cerebro peculiaribus; tū etiā positiōe pulueris gariofilorū aut laudani sine macis super cōmisura coronali, illinimento capitis cum oleo de beē, cui aromatis hyberno p̄cipue tpe, estiuo v̄o aquam roseā immisso in ea mace tuso laudatissimā predicant.

De cura Rugarū defecatiōis forme ⁊ decolorationis seniorū puerisq̄ eorū ad pallorem ⁊ liuorem. Ca. xlv.

Rugas ⁊ canos sicuti in antehabitis determinatum est nō min⁹ q̄ senectutis aduentū cohibere impossibile est; hoīe p̄ oēs etatis gradus vsq̄ ad mortē decurrēte, p̄nt tñ vtcūq̄ retardari etsi difficult, difficultatis antez cām assignant p̄cipue quia hec accidentia eueniunt ob errorem virtutis digestiue tercię quē corrigere difficile est, eo q̄ ipsa virtus digestiua terciā in membris est sita plurimū apparentibus in quibus non est basis nec robur nature, sunt namq̄ membra illa vilia respectu principalium, ⁊ hec est causa propter quam error digestionis secūde corrigi non potest per digestiōem terciā sicuti error prime vtcūq̄ per secundam emandatur, hinc quoq̄ euenit difficultas corrigendi dispositiones et accidentia ex virtute digestiua terciā errāte euenientia; cuiusmodi sunt hec quorum cure insistimus. Sed retardanda itaq̄ accidentia hec preter necessariam adaequationem rerum sex non naturalium (observata etiā consuetudine) p̄cipue p̄ viribus vacandū est vt fiant oīa cum quantitate digestiōis, est enim hec radix intentionis huius vt tradit Auenenna, nam ex

corrupta digestionē sanguis generat corruptus et exinde humores sunt non puri. precipueque intendendum est in rectificando virtutē digestiua ingenijs quibusdā que tñ rarissima sunt. longe tñ plura quibus errorī virtutis digestiue secunde. plurima vō quibus errorī digestiue prime. ea autē sunt nonnulla eorū pprietate vim digestionis tertie repantia; sicuti ex appositis extrinsecus imprimis est vnguentū ex succo tapsie. et celidonie. calamēti. apij. radicis lapacij acuti. Precipue tñ atq; vnice assiduo esu carniū viperarū preparatarū eo mō quo suo dices loco. eis quoq; tardantē ruge imo et auferunt. nam cum cutis corrugata his egeat que ipsam inouent depurando cum rubore et splendore vt quoad fieri potest cutis antiquetur. i. ad pristinū modum vt ad iuuentē venustatem reducatur. Id proprie fieri habet his medijs que cutem ipsam extendant et sanguinē depurent. detegitur vō cutis et extenditur quando ab ea qd mortuum est amouetur tenui extensione cutisq; molli abstersione subtiliatur. quod aptissime fit esu frequentiori carniū viperarū. ea siquidem cutis repata excoletur et inouatur mira quadam (vt aiunt) virtute ad cutem vsq; corporis perueniente expellens inde superuacua que sunt in corpore. Propter quod experimento cōprobatur ab eis qui vescunt viperis in quorū corporibus sunt humores vitiati exire superuacua quedā squāmis similia ab humorib⁹ illis decisa; quod totū euenit mira earum carniū proprietate qua humoribus adherent et ad cutem vsq; eos adducunt. precipue quod ex eis crassum est et terreū. scabiem et egritudines alias natum inducere. quib⁹ cutis eleuat. tumescit inficiturq;. Fere quoq; ethiopes quosdā q athon montem incolunt quia vipinis carnibus alant nec capiti nec vestibus eorū noxia corpori inesse animalia. quarū carniū preparandi modū laudatiores suo penemur loco in

sequentibus. Neq; preterire fas est quod magna auctoꝝ
asseruatione laudatum est, ferunt namq; aurū ad vite hu
mane longiora spacia proficere vt paulo inferius dicitur.
Preter hec autem que cutim corrugatam reparāt cū in
nouatione est spiritus ⁊ sanguinem mouere partes cuta
neas versus, nam id mundificationem ⁊ ruborem ⁊ oīo si
mulachrum speciei ⁊ venustatis iuuenilis adducit, faciūt
autem id quecunq; cutem abstergunt leui abstersione eaz
attenuantia vt quod in ea sedum ⁊ mortuū existit detega
tur tenui detectione. Sunt enim plurima eorū que sangni
nem mouent ad exteriora huic pposito inseruientia si ob
seruetur cutis a calore, frigore, vento, ⁊ hmoi, ⁊ sunt talia
quecunq; tenuiorem dant sanguinē, de quoz summa sunt
cicera, oua sorbilia, recentia, aqua carnis, viniq; odorife
rum ⁊ ficus ipse generāt sanguinem subtilem expulsū ad
cutem, ⁊ propter hoc faciūt pediculos sicuti Auic. prodit
Refert Plinius ficus senibus meliorem valitudinē face
re minusq; rugaz, pellunt siqdem nutrimentū ad cutem,
valentq; vnice in aptione viarum nutrimenti si ieiuno sto
maco edantur ⁊ pprie cum nuce ⁊ amigdala. Decoctio
nem siliter ex ficis ⁊ dactilis imperfecte maturis sepe nu
mero epotam calidam in auroꝝ vt iuuantem ad idem lau
darūt, nec minus caprinū lac ad quattuor vsq; vncias ad
iectis duabus vini odoriferi albi eadem hora diebus pti
nuatis, addunt enim duo hec in sanguinē tenuiorē ⁊ cali
ditatem inatam, Eūm psimiliter amigdale non edilis seu
amare cui peculiare est opilationes in extremitatibus ve
naz accidentes aperire, eius quoq; oleū efficacius ad oīa
hec Plinius tradit, nam cutem erugat nitorēq; pmediat.
Sunt preterea ⁊ ad idē excogitata remedia quecūq; san
guinē mouent ad cutim cū dilatatione ⁊ sparsione veluti
piper, cīpus, garosilus, ⁊ crocus, licz sanguinem tingat ⁊

proprie in vino cocto, et acorus colorem bonum prestat.
Neque in vniuerso resumptiuo regimine pretermitti voluit
esum laudatorum alimentorum, offerunt enim auxilium non
mediocre ad simulachra iuuentutis in senioribus adducen-
da; imo et ad coloris plumbei rectificationem laudat Aui-
esum granatorum, d. cicerum, vini odoriferi vitelli oui sor-
bilis, iurulente potionis carnis galline, perdicis turturis
saginarum, et omnino esum eorum que calorem cordis in
sua conservant temperie ne suos egrediatur terminos, quo
modo et sanitas conservatur vitaeque et senectus extendun-
tur. Laudarunt precipue quattuor hec cunctis efficaciora;
quorum duo exalfaciunt senectutem caliditate illi etati
accommodata; vinum videlicet aromaticum, cuius vires in
resumenda senectute suo posite sunt loco, cinamomum simi-
liter; precipue non antiquum, id est annum citra tertium, est namque
exalfactiuum, nutritiuum, leticiam adducens, a putrefactio-
ne preseruatiuum, calorisque naturalis excitatiuum. Sunt et
duo ad idem humectantia calidum cordis inatum in sua
custodientes temperie, oua videlicet sorbilia recentia lau-
datorum animalium cum zucaro, alterum vero est iurulenta po-
tio iuuenis pulle gallinaee, aut aqua carnis que consimi-
liter fere operantur calefaciendo et humectando cum equa-
litate. His quoque addi iubent lac muliebri humanum quod
cumque cen maxime alibile. Postremo vero sunt cuncta alia
ad idem excellere solem potabilem cuius notio quinquage-
simotertio capite inquirenda est. Preparare insuper se-
nem ad sudorem preceptum est: ita ut eius cutis deterga-
tur et a supernacuis depuretur: deinde alimentis lauda-
tioribus eos nutrire sicque dispositionem iuuenis similem
eisdem acquiri. Alponuntur quoque et localia quedam que
adiutoria topica cassius felix appellat cuti apposita; virtu-
te quorum rugis imperant; sicuti peritiores laudarunt bu-

morem capiti egredientium ex arboze dirdar id est vlti-
mi, abstergit enim vt fertur seniorum faciem. Liliū albū
hortense ⁊ proprie radicem eius faciem mundare eluen-
do tersam efficiendo ⁊ contractionem eius retinendo au-
ctor est Auicenna. Oleum sisaminum filio Serapionis au-
ctore extendit rugas cutis ⁊ eam mollit. Amara amigda-
la tusa faciei circumplasmata applanat eius contractionē
vt est apud Auicen. veri modo simile est eiusde oleum ea-
rundem virium esse. scribit enim Plinius oleum amigda-
linum purgare, mollire corpora, cutem erugare, nitores
cōmendare, varos id est lentículas in facie apparentes;
plus tñ feminis cum melle a facie tollere vt ait Celsus, le-
onis adipem cum rosaceo cutem in facie custodire a vitijs
candoremq; seruare. Oleū tartari rugas delere inter mu-
lieres puenit. Radicē fessere ex qua fiunt troisci ad faciē
clarificandam, ⁊ succum radicis dragontee, aquam radi-
cum leuistici, ⁊ aquam hordei ⁊ florum fabarum. Cutem
preterea in facie erugari ⁊ tenerescere eiusq; candorez cu-
stodiri lacte asinino putant vt scribit Plinius, aiunt eniz
Popeam Domitij Aeronis coniugem quingentas per
omnia secū fetas asinas trabentem balnearum etiaz solio
totum corpus illo lacte macerabat extendi quoq; cutim
credens. Talum candidi iuueni quadraginta diebus no-
ctibusq; donec resoluatur in liquorem decoctum ⁊ illitum
lindeolo, candore cutisq; erugationem prestare. Ex fama-
teuticon, i. ex permixtis siue ppositis laudatū est antidotū
qđ recipit aque casei ⁊ vini partes equales q̄ pcoquant
in cortice granati ad medias vsq; partes eoq; faciem illu-
rā erugari aiūt. Dioscorides antidotū cutē a vitijs deter-
gēs ⁊ rugas delēs ex oleo amigdalaz nō ediliū ⁊ radice
lilij minutissime tusa cribratiq; oleo rosaceo atq; cera adie-
cti vnguētū pface. qđā adijciūt eis mel ac radicē yreos, q̄

et eo modo rugas extendat. Radicem cucumeris agrestis sic-
cā, tufam, cribratā, aq̄ infusam ex q̄ facies eluat. Glutē pi-
sciū dissolutū in aqua ex qua facies diluat. Litargiriū de
albatū cū oleo hyrino, vnguentū de litargirio rugis pecu-
liariter medet qđ recipit litargiriū dealbatū qđ prius ruf-
sum fuerit cū pinguedine asini succo radicis cane et oleo
phisticino aut de semine lini adiecto. Clarificare faciem
eamq̄ mundare epithima ex amilo dragaganto cū lacte
die tota illita facie Auicenna auctor est. Accidunt et ruge
senioribus iam factis plerūq̄ in oculis precipue in cornea
tunica quibus salutare remedium produnt frequentiores
oculi fomentatiōem cū aqua decoctiōe hordei, rosarū, vio-
larū, nenufaris, et similibus, assiduam etiam instillationē lac-
tis muliebri in oculum.

De retardantibus Canitiē. Ca. xlvj.

Canitiem consimiliter cobibendam iussere regimine
in primis decenti re et sex nō naturaliū, deinde eorū
que ad capillos perueniūt, intentionemq̄ primam adim-
pleri vsu eorū quibus flegma aquosum, putridū, supvacuū,
frequētius euacuant, absumūt aut prohibent, et pprie cū
vomitu sup cibū sicuti Auicē, tradit, et cū clisteribus et qui-
ete euacuantū, deinde interpolādo cū reiteratiōe eorū dē-
tū etiā cū exhibitiōe alimētōrū laudati chimī cū equalitate
ex genere eorū que sanguinem dant laudatū et spissum ve-
luti sunt frixa et ea que in patellis preparant, et quecunq̄
coopta coquant sine aqua, et assata absq̄ iure, fieri at oīa
h cū quātitate digestiōis pceptū est, qm̄ hanc esse bui⁹ dis-
positiōis cure radicem affirmant, nā digestiōis corruptio
sanguinem alterat in putredinem, condita et species mate-
riam flegmatis abscondentia tardare canitiē atq̄ adolescē-
tiam conseruare confessum est, sicuti tiriacam et mitridatū
de quibus suo dicitur loco, Quorū vsus eē anno integro

expectandūq; post eorū assumptionē ad meridiem vsq; de
 inde vefcendū iubent. precipue tñ masticatōem frequēti-
 rem mirobalanorū kebulorū mirū in modū canitici resistere
 affeuerāt. Qd si senis natura humida fuerit valde eisdem
 calida administrari; sic sinapim. piper. aromata. alimuri. ⁊ si
 clam cū sinapi. moderatūq; vsuz vini puri cuius parū epo-
 tent senes. Precessit aut iam sermo eorū quorū vsus canis-
 tiem facit cap. v. cū quibus addendū est flobotomiā pluri-
 mā. emulsionem capilloz. ebrietatem. inordinatū ꝑcubitū.
 eorundē tactū cū eis q̄ sunt sicuti camphora ⁊ aqua rosea
 oleū sambacini ⁊ multitudinē vsus aque dulcis pluriē h̄
 vt noxia repelli debere. Apposita vō extrinsecus capillos
 corroboratū canitēq; cobibētia in hūc modū administrā-
 da sunt vt primo abluant capilli nō tñ cū aqua dulci pluri-
 mo vsu. qd si ꝑtingit protinus exsiccent. sed capilloz ab-
 lutio cū lauacris appropriatis eorū virtutē ꝑseruat ex sim-
 plicibus iam laudarunt in lauacris pulpā colloquintide.
 nigelā. baurac. ⁊ fel tauri. Illimenta vō ad idem accōmo-
 data sunt olea calida vires reparantia vt Auic. tradit ⁊ il-
 lis similia in natura sunt nām capilloz custodientia super
 calorem innatū. ⁊ qñ nō rigatur. qd penetrat in eis de nu-
 trimento ⁊ ea sunt sicuti alchitrā. ⁊ pix humida currēs te-
 nuis. oleū de costo efficacē est oleū de beē. oleum de nigel-
 la. oleum de sinapi. Fertur q̄ cortex porri decoctus il-
 litusq; canos inficit. Oleū onfatiū. i. ex oliis nō maturis
 aut siluestribus canis eo crebro illitis. oleū liliaceum. Ex
 oleo q̄ sambacino decocto in pomo colloquintide a semine
 ⁊ carnibus prius euacuato pasta tñ inuoluta. sup ꝑunas
 tribus aut quattuor ebullitiōibus cocto ꝑficitur epithīma
 qd illitos capillos canos inficit. cobibetq; canitiei celeris-
 tatem. si tñ obseruet vt prius diluant capilli lauacro deco-
 ctōis fustiū. cauliū. ⁊ aluminis. addūt plerq; huic antido-

to grana cataputic tusa ⁊ munda. Alij in vsu vertere aqua gallarū cū decoctione salis ⁊ betonice ex ea capillos sepe numero abluendo. Lotus capillis aqua in qua dissolutū sit alumen plūme ⁊ alumen tinctorū desiccatisq; illiniēdi sunt succo nucū viridiū neq; prohibere exsiccationem illius in eis preceptū est, acgrunt enim nigredinem etiā si canī sunt Nec pretermitti volunt bonis odoribus senis canos suffiendos esse; eis precipue q̄ cerebri ⁊ instroz sensuū opilationes aperiunt, hoc enim mō vires principalū mēbroz repari, humiditates cutaneas qbus canī fiunt ⁊ ruge absumi. eisdemq; faciem splendidiorē effici ⁊ ita canos ⁊ rugas tardari, auxiliariq; plurimū huic intentōi lauerū temperatum si eo cutis a sordibus aggregatis abstergat pori aperiunt per quos fit supuacuoꝝ humoꝝ expulsio.

De rebus tardantibus caluitiū. Ca. xlvij.

c Aluitij curatio difficilis est vt Aulc. scribit; illius precipue q̄ ex via nature est veluti seniorū; imo quibus etate caput nudat succurri nullo modo posse Celsus auctor est, q̄uis possibile sit minitanti capilloꝝ fluxus resistere anteq̄ incipiat aut eundem inchoatū tardare. Aduentui itaq; eius aduersandū est rebus capillos conseruantibus succurrentibusq; capillis cadentibus; sicuti ex simplicibus sunt myrtus ⁊ eius grana, laudanū, emblici, ⁊ mirrobalani kebuli, mirra, aloes, capill⁹ veneris, ⁊ galle pp earum stipticitatez. Ex samateuticon, i. p̄mixtis siue ppositis vō laudata est cōpositio granoꝝ myrti gallarū emblicorū añ decoctis his in oleo rosaceo aut myrtino, ⁊ id qd recipit vini stiptici lib. i. ⁊ semis laudani. vii. i. corticū pini adustoz vii. ij. capilloꝝ veneris adustozum vii. iij. adipis vrsini que melior est adipe anseris libram, i. succi solatri vii. iij. decoquat laudanū in vino cocto donec inspisset ⁊ sup ip̄z p̄jiciant medicine misceto, reponitoq; ei⁹ vsus ē vt aliqd

eius dissoluatur in oleo nardino et illiniatur. quia tamen caluitium seni
oribus accensum siccitate plenioris et paucitate sanguinis eorum
euenit regimine resumptiuo digeri preceptum est sic delictis foueri
his que alimti sunt laudati nutriri: quod sermo iam precessit. sic sunt
pinguia declinua ad caliditatem tenuem. salua vero atque acetosa
quodque. et potica. cum noxia repellere venercorum usum. vini antiqui
sarcocole euitare. potus namque eius frequens caluitium addu
cit et proprie senibus ut Auicenna. perdit. laudantur tamen cum salutare
frequenter balneatione in aqua dulci neque approximari ca
piti ea que si sic sapo nitrum usque. et farinam fabarum semina melo
nis creta psillum admitti. cinere quod genitalis asini spissari ca
pillum. et e canitie vindicari si rasis capillis illinatur ut Plinius.
scribit. usum adipem raritatem superciliorum emendare cum ladano
nec minus fungis lucernarum ac fuligine que est in rostris earum. na
sturtium capillos cadentes retinere et potum et illitum Auicenna. scribit.

**De rebus Sanguinem purgantibus regimini
resumptiuo idoneis. Ca. xlvij.**

e Sent seniores his que sanguinem mundificant que perculdu
bio non paucus modus in eis est verum etiam infectus serose
humiditatis atque fecalis admixtione. Depurant autem sangui
nem ex simplicibus margarite. succus summi terre crudi facta re
sidetia. caphora decetiori modo administrata mirobalani et
proprie kebuli et trisera minor ut auctor est Auicenna. et sanguinem
lauantia sic sunt medicine. lenientes sic cassia fistule. tamarin
di. viole. pruna. reubarbari infusio. serum caprinum. borago
utraque. et lupuli. et medicine purgantes humorem peccantem.

Sermo de his que spiritus reparant. Ca. xlix.

Ebet gerentocomus pro viribus incubere spiritum re
generationi et reparandi cum cor et spiritus auctore Auicenna. vite
sint principia. Complecti vero hec intentio usu eorum que spiritus refi
ciunt. sicuti ex multis vinum album tenue aromaticum saluta
re produnt. nec minus oua sorbilia trementia recentiaque

et proprie vitellus. Et quā carnis, cerebella laudatoꝝ aīa-
lium et pprie volatiliū, efficaciora tñ sunt elisīa, et sol pota-
bilis, de qbus suis diceſ locis. Utilia q̄ sunt ea que spūs
splendore quodā illustrā; sicuti sunt margarite, idonea ēt
sunt ea q̄ eisdem disgregatos p̄gregant resolūtōnem eoz
prohibentia; sicuti sunt karabe et emblici. Optima q̄ adiu-
toria sunt ea q̄ spiritū cōplexionem lapsam corrigunt qui
quidem lapsus si fuerit ad frigidam cum calidis erit emen-
dandus sicuti sunt melissa, doronici, muscus, ambra. Si
vō ad calidū cū frigidis corrigendus veluti sunt rosa ace-
tosa camphora. Sunt et pleraq; alia regenerationi spūm
et repationi conducentia q̄ proprietate quadā peculiari id
efficiūt sicuti sunt hyacintus, smaragdus et hmoi. Sunt et
quedā id operantia sepando a suba spūm ea q̄ eisdem ad-
uersant sicuti est buglossa q̄ melancolicos vapores siue fu-
mos a spiritibus et atrā bilem a sanguine pprietate sua se-
parāt. Sunt et ea q̄ sanguinem clarificāt et purgando illu-
strant ceu ex multis, capillum veneris, lupulum, et succum
fūmiterre affirmant. Sunt et quedam q̄ moderato et suauī
motu senectuti p̄portionato exercēt spūs veluti cogitatio-
nes iocunde, rex optataꝝ aspectus, et auditus, cantus, so-
niꝝ armonici et psilla. Quedā q̄ sunt q̄ robur prestant et
custodiunt innatū spiritū calorem veluti sunt aromatica
quedā tenuioris sube spūs p̄formis veluti muscus, ambra
crocus et hmoi. Sunt et alia q̄ spūs a qualitate venenosa
p̄tegunt et ab alijs eisdem aduersantibus occulta eius p̄-
prietate siue manifesta sicuti ex multis laudarūt zedoariā
lapidē bezoar et tiriacā. Ad spūm q̄ custodiā et reparatio-
nez et oīo virtutis regitiue totius appositā nōnulla extrin-
secus p̄duceſ inter auctores p̄uenit; quēadmodū sunt em-
plastra, illimenta, epirhūmata, sacellatōes rex stipticaz ioc-
cundi odoris resistentia resolutioni caloris cordis. Inter

tot aut salutaria auxilia neq̃ pretere fas est in regimine
resumptiuo illinire spinam dorsi ad virtutis custodiam in
magnis laudibus habitū est. eo enī parens natura virtu
tem totius regitiuā pprie reparat. estq̃ cā p̃tectiōis imo
longitudinis humane vite ⁊ tutela spiritus vitalis. occur
rit ad hoc absq̃ dilatiōe oleū camomellinū terbentina ad
secta ad ptes equales. Refert Conciliator illimēti spine
dorsi antiquos ⁊ p̃tos traditōnem ⁊ memoriā laudemq̃
tāti beneficij occultasse cū ei⁹ vestigiū in eoz tractatibus
sit abscessum. ⁊ est de elegantioribus iuuamētis vite subie
ctū p̃seruās. nā principū ossiū ⁊ neruoz existit e nuca ge
nita a cerebro ⁊ spina que est platea publica arteria ⁊ ner
uoz spiritū ⁊ virtutū ⁊ lectus spūaliū mēbroz. cōtinetq̃
medullā vere humiditatis. sic etenī plurima aggregātur
vtilia. reparat siquidē suba velatiua ⁊ spiritalis. prestaq̃
iuuamentū manifestum neruis aduerse valentibus. saltū
cordis tremorū ⁊ lassitudinī. Frequentē frictionem supra
spinā ex oleo amigdalaz esse tutelā incuruatiōis que acci
dit senibus Iudeus experientia ductus auctor est.

**De virtutibus carnis vipere ⁊ de mō
preparandi eam. Ca. l.**

h Ec peculiarem virtutē h̃z in corroborādo virtutem
digestiuā tertiā q̃ in mēbris p̃ficiť. eiusq̃ esum exten
dere vitā. custodire sensus. ⁊ uuentā virtutēq̃ reparare
Auiē. p̃dit. Deniq̃ qđ maxime mirū videri pōt senectuti
etiā hec caro sepe p̃sidio est. Adodus aut quo id efficiat
suo positus est loco in antehabitis. Cū itaq̃ via alimonie
quidā vipis vrant sic n̄scupat⁹ q̃a intrinseca vi pariāt. eo
q̃ catuli in vtero vipe nō expectātes p̃pletā nāe solutiōez
corrosis lateribus matris vi erūpunt. eligi docent vīpas
in fine verni t̃pis inchoāte estate. qđ si fuerit ver hyemale
repellende quoad peruenerit principū estus montanas

ex eis in locis siccis nō aqueis aut infusis reptas colore
flauas. ⁊ pprie vētre albo dorso vō nigro. nā albe ex eis
imbecillīs sunt virtutis, nigre vō vehementioris, seminas
masculis laudatiores affirmāt, quia virtutis nō exuberan-
tis, dinosci aut eaz sexus pluralitate dentiū in oī latere in
mulieribus reperorū vbi in masculis vnus tm̄, placidas
earū feris meliores; quaz habitudo sit capite plano, lato
pprie apud ppinquitatē colli minuti, tenuis valde, vētre
stricto, solido, cauda arcta siue curta, incessus sit eleuato
capite, motu veloci, cum strepitu magno, aspectu audaci,
quē psumptuosum appellant, quarūq; secū egressio ex po-
stremo caude eaz fiat. Hāz itaq; sic electaz mortē nō dif-
ferendā plurimū postq; capte sunt iussere, Abodus aut in-
terficiendū est vt simul abscindant caput ⁊ cauda ex trans-
uerso fm longitudinē digitorū quattuor ī vtroq; extremo
Qd si post illoz abscisiōem vipera diu viuat ⁊ moueatur
multa cum agitatione plurimaq; cum sanguinis effusione
eam proprie electam aiunt. Evisceranda est per medium
fm longū, perfecte mundificanda, ⁊ proprie cū extractōe
fellis, deinde excozianda, abluendaq; aqua ⁊ sale aut vi-
no, atq; in os eius occise statim sal addi debere donec li-
quescat humor Plinius p̄dit, mensura vtriq; precisa ex-
emptisq; interaneis discoqui in aqua aut oleo sale aneto
⁊ oībus aut statim vescunt aut a pane colligunt vt sepius
vtant. Ius preter supradicta pediculos e toto corpe ex-
pellit. Illi eas discoqui iubent in pte vna aque duab⁹ vō
vini ad carnū eaz vsq; ab ossibus dissolutiōez. In vsu tm̄
senioz delicatioz eaz potio iurulēta aromatis p̄dita car-
nibus abiect⁹ laudatioz phibet. Scribit Jude⁹ in coctiōe
tyriaz: caue ne sub olla ponant nisi ignit⁹ carbones ⁊ ī ho-
ra dissolutiōis ossiū a carnib⁹ sal apponat nouū et anetū
viride nō siccū. Est ⁊ alter p̄parandi modus; carnes vīpe

in furno non plurime caliditatis ponito pane prius extra-
cto sicq; eas exsiccatō ea tñ forma vt in puluerē pteri pos-
sint quem electuarijs siue antidotis alijs regimini resum-
ptiuo pducētib⁹ adiectū senioribus dato, prestātor tñ
eaz vsus est si ex vipinis carnib⁹ ita preparatis nutrianē
galline, cappones, siue pulli, vltatē ex frumēto ⁊ hordeo
aut alijs granis in eaz decoctiōe decoctis quaz decocti-
onem etiā epotarēt tanto tpe quo deplumari inciperent,
bisq; auib⁹ sic enutritis vesci senes per interualla puenit,
nam inter cetera salutaria iuuamēta sanitatē etiā oculi cō-
seruare vltime ait Auicenna.

**De virtutibus aque carnis ⁊ de modo
ipsam efficiendi. Ca. li.**

v Elox fit virtutis resectio q̄stumcūq; imbecillis vsu
aque carnis cū mira etiā virtutū trium principalū
reparatiōe, ⁊ oīo eā rē vltimā i remouēdo cordis ibecilli-
tatē sicuti ⁊ oua sorbilia pdūt, estq; de laudatiorib⁹ rebus.
decrepitis iāiam extinctiōis calorē innatū atq; mortis ia-
nuā pulsantibus plurimū pducētib⁹. Modus eā faci-
endi talis est carnem laudati aīalis in resumptiua senioz
sicuti lactantis edulī aut bidentis ouis aut iuuenis arietē
deligito vbi resectiōi imbecillū spūz dūtaxat sit intentio.
defectis vō senibus crassitie, turbulentia, ⁊ paucitate spi-
rituū eāq; ex leuiozib⁹ sic volatilib⁹ aīalibus quā frustra-
tim cedito decoctoq; q̄ad resudādo succus ab ea emanet
neq; in hac ppositiōe omittas mixtionē aromatuū principa-
tuū mēbroz opem ferentiū; sicuti cinamomi, gariofilī, ma-
cis, margariteq; folioz aurt, coralloz, siue p sūblimatiōez
confectur aut quo libeat alio modo.

**De virtutibus sanguinis hūani sublimati, ⁊
de modo sublimandi eum. Ca. liij.**

1 Alter efficacissima senectutis auxilia Sanguinem

etiam humanum sublimatum quem elisir vocant in magnis lau-
dibus habuere: ita ut plerique in spirituum generatione ob simili-
tudinem quandam humane nature quecumque alia excellere puta-
runt: ita ut in tota rege natura nondum operierint rem illi similem
precipue si sanguis hominis fuerit iuuenis nature sanguinee aut
sani simpliciter siue ut multum laudatioribus alimentis in
aere bono regimine puenienti vsu. Modus autem eius sublimandi
talis est: clibanum seu fornellum parato in cuius medio ka-
cabum eneam aqua plenam positum ad cuius aque caliditatem
sanguineus qui in lateribus fornelli contentus erit sublimato
prius tamen vase sanguinem continente elambico aut capello
calicibus coopito. igne continuo sub dicta kacabo preseruato
sicque vehementi illius virtute per sublimationem aquam primam
albam mirum in modum puenientem (ut aiunt) corporibus et passio-
nibus colericis extrahito. postea vero aquam secundam aliqua-
liter coloratam colligito prima efficacioris flegmatis passio-
nibus et corporibus flegmaticis utilem ut ferunt. Quas omnes
in vase vitreo perfecte velato recodito. Aiunt quod si finem exigentiam
hic sanguis sublimetur eius operatio in eternum non corrumpitur
precipue si earum aquarum quolibet in vasibus diuersis seorsum re-
seruetur. et iam vsu sunt plerique hispanorum suillo sanguine. siue alimen-
tis laudatis enutrito precipue qui in aere bono. hoc sicuti pe-
culiare et secretum nemini conicere volentes.

**De virtutibus auri potabilis: de quo
modo parandi illud. Ca. liij.**

Non est satis mirari curam diligentiamque prisca quod omnia
scrutati nihil quod salutem humanam producat intentatum reli-
quere. Aurum enim cuius ut expositum est rex vni nihil igne de-
perit ad vite longiora spatia mirum in modum eius vsu ceu ma-
xime singulare et vere vnicum nature humane solamen pro-
ficere inuenerunt. Habet namque aurum sicuti et post ipsum
argentum sui proprietate peculiare iuuamentum ad complexiorem

humanā iuuandā p̄solandāq; cuius cā cardiaci etiā passi-
oni ⁊ melācolie q̄ facit tristē ⁊ p̄cipue q̄ facit hoīem apud
seipm loqui ⁊ malicie animi ⁊ oīo timidīs ⁊ pusillānīmīs
valitudinē bonā atq; audaciā p̄fricatū siue p̄tritū prestare
inter auctores puenit. vnde aurū sic dici voluere q̄a men-
tes hoīm auertat vt Festus auctor est. Ad cuius vsum in
regimine resumptiuo ita iussere in decoctiōib⁹ qbus cōdi-
mēta ⁊ fercula senioꝝ parant virgā auri crebro cōfricato
quoad ruborē cuiā attineat. est quippe aurū illud tenue
⁊ equale cuius etiā limaturā medicinas ingredi melanco-
liā emendantes. ipsumq; ore retentū fetorē oris. remouet
affirmāt. Refert Iudeus coliriū factū ex auro corroborare
visum conditurūq; factā in vase aureo vel aurū ipm ei-
dem p̄mixtū oīo corpus corroborare. Qd si ea q̄ scribunt
vera sint vehementius ad hec oīa operabit aqua solis. i.
aurū potabile. ascribunt enim alchimiste aurū soli ipm di-
gnificare volentes sicuti ⁊ vnicuiq; metallo planetā vni-
ce appropriāt eozq; sciam velantes platonicoꝝ more me-
taphoris vti gaudēt. valzāt ⁊ ad alopetias ⁊ tyrias. cutē
corporis abstergendo purgat a sordibus ⁊ oīo senioꝝibus
⁊ defectis meliorem valitudinē facit. minusq; rugaz eius
in hac opatione virtutē inter suprema nāc mirabilia p̄nu-
merandā esse putant siqdez in eo vt aiūt quattuor nō cor-
rumpunt elementa. estq; hūane nāc adeo p̄forme vt eam
neq; calefaciat. refrigeret. exsiccet. neq; humectet. quāmo-
temparā eius nām equalitate oēm aliā excedente. ita vt si
mīle equalitati ponderali iudicatū sit. cui vni nihil in rerū
nā sile putat qd vires eius hēat eius naturā in eadē gra-
duali mensura qua ⁊ complexio humana reponitur situa-
ri volunt. Iuuantius vō ad hec omnia dicūt qd natura
productū magis q̄ id quod arte si tñ id arte p̄flari possit
vt peritiores existimauere. Est aut mirādus artis modus

aurum ipsum preparare vt sit potui aptū cuius laudatio-
res precipiūt. Aurū optimū vncīā vnā. argenti viui vncias
duas accipito. dimittitoq; quousq; aurū dissoluat. deinde
in elambico ponito sub quo ignem lentū accendito. dimit-
titoq; quoad exeat argentū viui per orificiū elambici. de
inde aurū denigratū in fundo vasis colligito cōmiscetoq;
libris quattuor aque buglosse ⁊ oīa insimul in elambico
vitreo bene obturato fundito ita vt non respiret ⁊ sub eo
ponatur ignis bene proportionatus diebus ⁊ noctib⁹ tri-
bus p̄tinuis in fine cuius t̄pis si ars fuerit nota aquā non
consumptā inuenies. aurūq; ip̄m liquefactū quod potabi-
le dicunt. Pōt q; dissolui aurū vt ferūt in aqua clara cuz
armonīaco. deinde poni in instro ⁊ dissoluere sine sale.

**De Gēmis resumptioni senectutis
conducentibus. Ca. liiij.**

Int ⁊ ex gēmis pleraq; peculiarit̄ resumptiōi sene-
ctutis op̄e ferentia quaz p̄prietate senis nā equat̄.
leticia ⁊ hilaritas aīe adducunt. sicuti in primis est carbū-
culus quē eo mō se h̄e ad alios p̄ciosos lapides sicut au-
rū ad reliqua metalla plus oī alia gēma virtutē habētem
confessum est. Calcedoneū q; lapidē corp̄is vires cōser-
uare gēmarū affirmāt. crisolītum spiritualia membra cor-
roborare. Eliotrophiam lapidē viridē smaragdo fere
similē guttis quibusdam respersus sanguineis cū alijs ei⁹
viribus nō vulgaribus hoīez incolumē longeque vite atq;
melioris fame efficere. Granatū etiā lapidē q de gñe car-
būculi existit. cor exhilarare. ⁊ tristitiā fugare. Jacinctum
corpa reparare. somniū adducere. cordi leticiā ⁊ robur p̄sta-
re. Margaritas sp̄s plurimū illuminare. solidare. reficē
Lapidē medū p̄prietate sua fessos laxos ibecillesq; refo-
uere. Smaragdo inest p̄prietas virtutē visus reparandi.
roborādiq;. Corallus sui p̄prietate adiuta illuminatiōi et

absterfioni ⁊ solidatiōe cū stipticitate cor exhilarat ⁊ cor
roborat. His autē gēmis auro infixis anulos digitos senio
rum induere plurimū prestat.

De Syrupis quibus senes uti puenit ⁊
in primis de syrupo acetoso. Ca. lv.

Syrupū acetosum oibus seniorib⁹ in oī tpe atq; in oī
habitata regiōe idoneū ēē Albuc. auctor est. nā ē
equalis in calido ⁊ frigido. sui tenuitate apire. mūdificare
attenuare. suisq; excellētia virtutis cōis ēē aduersant⁹ hu
morib⁹. calidis. frigidis. tenuibus crassis. viscosis. siue ad
herentibus. Desue pdit. cuius vsum dēre ēē cū iuleb ne
tussim disinteriāq; p̄citet p̄ceptū est. Si cum zucaro fiat
oibus sanis p̄ferre cuiuslibet nāc in oī etate. factū vō cum
melle tpatum in caliditate ⁊ frigiditate. factū vō cū radi
cibus caliditati attinere. opilatōes ap̄pire. humorū visco
sitates scindere. minus tñ sitim extinguerē. m̄ozisq; calo
ris q̄ syrupus acetosus sine radicibus quē simplicem
cant. Eū plurime acetositas in regimīne resumptiuo dam
nauere. Scribit Judeus syrupo: acetoso vehementis ace
tositas in corpib⁹ virtut⁹ ibecillis. hūiores inarent. viscosi
tas increscit. frequētiorq; usu in intestinis plerūq; is di
sinteriā adducit. pulmōni tussim. membris neruosis nocu
mentum.

De Syrupo Lidonioz.

Hunc q̄ syrupum q̄a virtutē stomachi digerenti⁹ uti
lis est in regimīne resumptiuo receperūt p̄cipue senū
nature calide ⁊ hūide estiuo tpe alijsq; t̄pibus estati cōti
nuatis. in meridianis regiōib⁹ nāc frigide ponit in tertio
sicce in. q̄. sitimq; sedare. In exhibitōe syrupoz horā eli
gendā esse qua luna p̄iuncta sit veneri ⁊ ioui in signis ae
reis ⁊ aqueis p̄ceptū est Albuchasis.

De Syrupo de corticibus Citri.

In sūma q̄ syrupoz neq; p̄termitti volūt frequētiorē

usum syrupi de corticibus citri veluti idoneum stomacho
nauseanti ⁊ cordi senioris: precipue nature frigide hyber-
no tempore ⁊ in regionibus frigidis.

**De Syrupo r. radice zinziberis viridis
⁊ melle ro, co.**

i Bem sentendū est de syrupo radice zinziberis vi-
ridis ⁊ mellis ro, co, ipsum nāq; esse abstersiuū mun-
dificatiuū ⁊ stomachi roboratiuū auctor est Mesue, Syru-
pū q; de pressio sentoribus vnice idoneū ad absumēda su-
puacua flegmatica crassa suo visum est loco.

De Aceto Squilitico.

f Enem carnosum ⁊ pinguem frequentiori vsu parū
aceti silitici insumere iusserunt. nā crassitie humor
sui tenuitate aduersat māsas ⁊ assas ⁊ viscosas scindendo
ad expulsionem faciles parat, interdū etiā easdē educēdo
imo ⁊ nōnūq; colerā nigrā, corp⁹ a putrefactōe pseruat,
bonā valitudinē facit, stomachū corroboret cui accidit la-
xitas ⁊ mollificatio, colorem efficit splendidiorē, ⁊ oīo iu-
uentā est reseruās, senectā retardans, Refert Iudens plu-
res se vidisse quoz vite regimen illaudatiū erat: pserua-
bant tñ icolumies vsu aceti silitici, vtile siqdē est egēti plu-
rima subtriliatōe ⁊ fisciiliōe supfluitatis crasse atq; visco-
se

De Electuarijs. Ca. lvi.

p Recipua observatio resumptiui regiminis est inniti
cordis repatiōi vnicuiq; virtutū quas regitinas to-
tius corpis appellant, Gal, nāq; virtutē totius regitiuam
oīum virtutū corpis pgeriem nominauit, Ablatiōi q; lassī-
tudinis earū virtutū vsu rez aromaticitati attinētū ⁊ alia-
rū rez qbus ppiū est pferre rei vite; qbusq; gaudet natu-
ra humana, ⁊ has pitiores cordi vires ⁊ robur p̄stare p-
dūt p̄pterea q; cor est fons viteq; p̄ncipiū, decor aīe, rez
nāe, moderator corpis, diuina p̄ceptū sapia, in saluberrā

auxilia itaq; senectutē reficientia est vires cordis coadunare, reficere ⁊ reperare, nō syrupis mō sed ⁊ electuarijs ⁊ reb⁹ alijs.

De electuario Sal. ad corpis matiē.
e ⁊ potissime tñ huic negocio conducētibus electuariū quoddā describit Sal. in libello suo de secretis qđ ad matiem corpis ⁊ ad dispositōem senectutis vtile p̄dit, est nāq; opilationū aperitiuū, calorem inatū reficit, dissoluitq; humores corruptos, ꝑcoctioni optimū adiutoriū est, inflatiōes discutit, flegma a stomacho ⁊ frigoris nocumenta a iūcturis repellit, urinā citat ⁊ oīo corporis vires vndequaq; repat. Qđ recipit pipis, macro pipis, cinamomi calidi, i. acuti floris squanti, spice inde, galange, ameos cimini, carui, añ, ʒ. ij, masticeis, seminis feniculi, anisi, zinziberis sicci, calamenti fluuialis sicci, añ, aureos decem, solij indi, cipi, croci, assari, cassie lignee, costi dulcis, seminis apij hortensis, omniū añ, aureos tres, gariofiloz, cardamomi minoris, cubebaz, nucis muscate, macis, carpobalsami, xilobalsami, piretri foliati asportati, accori, oīum añ, aureos duos; tusa hec oīa ⁊ cribellata cum zucaro ad partem tertiam cum melle dispumato vō ad triplū sui ꝑficito vsuiq; reservato. Eius assumptio sit ab aureo vno vsq; ad duos ante ⁊ post cibum.

De confectione Philosophoz Auicenne.

e St ⁊ ad hanc intentōem antidotū Auicē, in quinto canonis ꝑfectio philosophoz appellata; quā materiā vite nuncupat, ad supuacua flegmatis absumenda plurimū idonea, necnō ad exhilarandā aīam, ad digestiōē reficiendā, ad inflationemq; stomachi ⁊ ad metus discutendos mederi tradit, ⁊ oīo esse sicuti viaticum adolescentie eaq; seruationem ⁊ memoriā incrementum, rationem bonam efficere, frigori deniq; aduersari. Eius descriptionem ibidem ponit Auicē.

De electuario ambre et regum Aluic.

e Lectuariū ambre eiusdem generis habitū est et simi-
li modo electuariū regum proprietatibus nō vulgari-
bus insignitum: quā Aluic. medicinā anni appellat sumen-
dam anno integro continuo. Eius vsum rectificare susci-
pientem se ad finem vsq; vite sue precepto dei, cuius fre-
quentiorem vsum vitis corporis mederi, canos cohibere
et oīo eam esse medicinā regum nec abstinendū super eam
scribit.

De Triphera Itali rodoā.

b Alii rodoā ad senectutis velocitatē phibendā id an-
tidotū scripsit qd triphera appellat, i. iocundam. seu
laudatā, aut victoriā succū siue fructū afferentē, digestionī
opitulari, colorē bonū efficere, iuuentutē spacio lōgo pser-
uare aduersariq; calori et frigori et oīo per eam hoīs vitā
extendi si puenientia obseruet, eā appellat medicinā indā.

De electuario letificante Rasis et Alkaph.

et de microbalanis.

r Rasis electuariū letificās inter senectutis remedia sa-
lutaria ponit. Attū qā plurimū exsiccatū est cū de
coctione aliqua humectante senioribus dari: vel saltem id
aliquo humectante rectificari, leticiā adducet, coloris ve-
nustatem, digestionē meliorē, canos retardare ferūt. Hūic
qz intentioni vnice deseruit electuariū alkaph iuuentutez
pseruans et canos retardans. Et electuariū de microbala-
nis canitiem retardans Rasis tertio almanzorīs.

**De Diamusco et diambra et electuario
de gemmis Adesue.**

m Esue electuariū diamascū, electuariū de gēmis et di-
ambra q sublimitate sua cerebri et cordis virtutes re-
ficit stomachum et oīa mēbra digestionem pcurat, vtentē
eo letificat, mēbra nutritiōis excafacit senibus et frigidis
natura auxiliari Adesue auctor est, hoīs qā spiritū vīres

incrementum suscipiunt seniores vti preceptū est.

De Mithridato et Tiriacha.

nobilissimū inter cetera habetur mithridatis antidotum quod quotidie sumēdo rex ille aduersus q̄s venenoz pericula tutum corpus suū reddidisse dicī, similiē et tiriace quibus nullā alterā medicinā compositam equiperandā esse auctor est Auicē, precipue ad equandā humanā pplexionem et magis cordis; cui optimū adiutorium esse nemo peritioz dubitat. Eis siquidem cordi hilaritas cū ablatione tristitie adducitur; venenis et morbis venenosis iuuamento magno valde medentē, sanitatem custodiūt cū cautela a pestilentialib⁹ accidentib⁹ et a prauis humorū motibus, corpus repletū deplent, et depletū replent, et oīo cunctis virtutibus robur pstando ad vite longiora spacia plurimū pducunt, precipue tñ tiriaca. Ideoq; senibus nō tpatis modo imo et his qui frigidiam et humidam habent nām hyberno tpe atq; oportuno in regionib⁹ frigidis put res exigit mirū in modū pficere affirmant, tiriace q̄tatem paruā senibus dari Damasceni preceptū est nā ei⁹ caliditate vigilias adducit, ideo cū his q̄ refrigerāt atq; humectāt sicuti cū aqua hordei et hīdi eis vti oportere Albuchasis auctor est. Et si Judei p̄siliū sit auctoritate Gal⁹, imbecilles et senes cū tiriacam assumūt vīno nō aut aqua, completa cibi digestionē, et postq; cibus a stomacho egressus erit vti debere, cuius q̄titas sit ad modū fabe egyptiace cum duobus vini coclearijs nō tñ, estate. Inter reliquas tiriace vires insignes ultra id qd notū est in ea rōne qualitātū primaz, precipue post simplicium miscibilium in ea ppositionem atq; fermentatiōem quid diuinū et ignotū aduenire formā v3 suam artificialem de foris aduenientem potius q̄ ab intra cuius gratia cuiusq; opponitur veneno inter auctores conuenit.

De Electuario Conciliatoris nobili.

v Bi op^o sit virtutē senis celerius reparare; electuariū qđ oī cordi passioni pducit nobilius tempatiū efficiaciūq; quouis alio subsequens etas inuenit; eius portitiū culā vino creto muscatellino vl' quouis alio meraceo dissolui iubent ⁊ ita insumi. hoc enim mō imbecilliores facilius vtunt celeriusq; penetrat; nōnunq; tñ admisceri zuca ro rosaceo aut boraginato ad ptes duas aliquñ ad medietatē virtute nō exīte plurimū defecta. in seniore enī latoꝝ poroꝝ tenuioris spūs si frequētiōr eēt vsus spūs cogcret exalare. cuius signū esse aiūt qđ corpus euodestē. i. odoriferū facit. risūq; ⁊ aīe exhilaratiōem adducit. sistole atq; diastole partiū faciei crebrioribus vita etiā recedente. est aut electuariū eupocriston. i. bona inuentio diuino quodā spū a Conciliatore excogitata in differentia magni sui conciliij. c. xvi.

De Electuario modernoz.

f Aperiōri aut paulo ante nro seculo antidotū regimini resumptiuo idoneū p̄pertū est qđ recipit margaritaz electaz. 3. vna 3. iacinctoz. smaragdoz. saphiroz. i. doronici. coralloz alboꝝ ⁊ rubeoꝝ añ. scrup. i. cinamomi. macis. galange. nucis muscate. añ. drac. 3. gariofiloz. piperis lōgi. cubebe. ligni aloes. storacis calamite. seminis basiliconis añ. scrup. 3. croci. 3. musci. ambre añ. grana quq; corticiū citri conditaz drac. mediā. liqritie rase ad humectandū. candi. passulaz añ vñc. i. cōserue boraginis ⁊ buglosse añ. 3. iij. succi pomoz dulciū depurati drac. ij. aque rose vñc. i. zucari albi lib. i. electuariū fiat quod mirabile dicunt.

De Mirobalanis pditis. kebulis. ⁊ Beliricis.

v Sum mirobalanorum kebulorum conditorum in magnis laudibus in regimine resumptiuo habuere. nam hoīem iuuenescere faciunt cū meliori colore. halitus

sudorisq; iocundiori odore cū hilaritate cordis ⁊ aīe epas-
tis ac stomachi reparatione Joannes Auesue auctor est.
vsum quoq; beliricorū ad reficiendos senes cōstantinus.

De Musco.

r Efert Dioscorides muscū epotum siue appositum
cor ⁊ interanea omnia membra veluti dans vigorē
omnibus solatium fortitudinis. incrementū reparare. ideo
aiunt grana quattuor ex eo electo epota diebus aliquibus
cum vntijs duabus aque sublimatiōis florum croci imbe-
cilliores senes mirū in modum releuare.

De Zedoaria.

p Aluis zedoarie q̄titate dracme vnius adiectis vn-
tjjs duabus vini aromatici ⁊ tantundem aque mel-
lis cordi refectionem gaudiū ⁊ robur vt fertur prestat.

**De medicina aliquantisper etiā extendente vi-
tam iam iam morituri decrepiti.**

a Extendendam etiā vitam iam decrepiti (vt fieri
potest) priusq; senex effleat aīam; proprie cū decre-
pitus adeo imbecillis est vt induratis membris anbelitus
balbutiendo loquat; ita vt cum palpitare potius q̄ viuere
dicat legisq; iam sacramenta suscipiat in promptissimis re-
medijs antidotū excogitatū est. qđ auctore cōciliatore re-
cipit castorei. macis. ⁊ croci tusorū aī. partes equales cum
laudatissimo vino vi etiā ore iam iam morituri senis aper-
to in ipm q; impulso. Poterit siquidem hoc a minitāte im-
petu mortis iam in foribus exstis hoīez decrepitū aliq; tu-
lo tpe tueri vitā extendendo. Qđ auxilium etsi anceps sit
debet tñ gerentocomus pro suo officio eo tunc experiri.
multa enī in p̄cipiti piculo sunt alias omittenda; ita tñ oīa
hec exeq par est vt semper ante finis faciendis est q̄ vita
deficiat. ne vt ait Theodorus Priscianus parēs natura
querula dicat; Occidit eger ⁊ mihi fragilitas imputat.

De morte naturali nec lugenda, metuendaue
neq; optanda. Ca. lviij.

b Ac igitur gerentocomia directi senes; terminū vite
naturalem qui preteriri nō potest cōsequens; et hoc
erit reddere debitum nature per qđ fiet sine tristitia et oīo
absq; vlla violenta passione pcepta aīe ablatio insensibi-
lis, aīam enim senilem mollis exoluit sopor vt inq; Seneca,
Que mors rōnali iudicio nō lugenda non modo; imo
neq; metuēda, neq; expetenda est, lz virtus pcupiscibilis
mortē refugiat veluti terribiliū vltimū vt est apud Aristotē
Lugenda siq;dem nō est eo qđ oīa que fm naturam fiunt
auctore Cicerone hīda sunt in bonis, nihil aut est tā fm
nām qđ senib; emori, ideo moriēs senior ille Enius dixit;
Nemo me lachrymis decozet neq; funera fletu farit.
Metuendam quoq; non esse neq; exoptandam verisimi-
le est; cū inter ea que vitā beatiorē faciunt etiā pceptū
sit; qđ summū nec metuamus diē neq; optemus vt Mar-
tialis ait, fieri tñ difficile est quin subinde in celum aspiciēs
mens sibi conscia recti confiteatur mortem hanc exoptan-
dam esse; nequaq; vō metuendā si eo deducit hoīem vbi
felix futurus sit eternus, qđ quidem proculdubio efficit;
vt orthodoxe credere religio est, hec enim ad eternā glo-
riam est via; nam ad eam melioribus operibus medijs se-
quitur cum beatitudine imortalitas, et hec est ea vita que
vnice vita nominanda est; ad quā vtinā aliquando de ea
benemeriti perueniamus.

Finis.

Impressum Rome per Euchar-
um Silber alias Granck: Anno
domini. M. cccc. lxxix. die vō ve-
neris. xxvij. mēsis Nouembris.

Registrum.

De senectute
Infirmities.
Nihil ab
Cerebri non.
Quos auritos
Cessitate nature.
Superextendit
Augustus.
In que
Agrozum fructibus.
Oculi tradit
Calida ⁊.
Nectusq; tardatur
Obest narrat.
Indeque euenit
Dammantur.

Humide nature
Romanos.
Libus esset
Fuerit tremuli.
Duatur caliditati
Senes quorum.
Del pulicula
Duntaxat.
Prisici medicorum
Siue lac.
Libus ab his.
Balneum. ⁊.
Is est medius
Bus congeste.
Lot autem
Humanam iuuandam.

Finis.

1. *De la nature de l'homme*
 2. *De la vie de l'homme*
 3. *De la mort de l'homme*
 4. *De la resurrection de l'homme*
 5. *De la vie de l'ame*
 6. *De la mort de l'ame*
 7. *De la resurrection de l'ame*
 8. *De la vie de l'esprit*
 9. *De la mort de l'esprit*
 10. *De la resurrection de l'esprit*
 11. *De la vie de l'angel*
 12. *De la mort de l'angel*
 13. *De la resurrection de l'angel*
 14. *De la vie de l'archangel*
 15. *De la mort de l'archangel*
 16. *De la resurrection de l'archangel*
 17. *De la vie de l'archidieu*
 18. *De la mort de l'archidieu*
 19. *De la resurrection de l'archidieu*
 20. *De la vie de l'archidieu*
 21. *De la mort de l'archidieu*
 22. *De la resurrection de l'archidieu*
 23. *De la vie de l'archidieu*
 24. *De la mort de l'archidieu*
 25. *De la resurrection de l'archidieu*
 26. *De la vie de l'archidieu*
 27. *De la mort de l'archidieu*
 28. *De la resurrection de l'archidieu*
 29. *De la vie de l'archidieu*
 30. *De la mort de l'archidieu*
 31. *De la resurrection de l'archidieu*
 32. *De la vie de l'archidieu*
 33. *De la mort de l'archidieu*
 34. *De la resurrection de l'archidieu*
 35. *De la vie de l'archidieu*
 36. *De la mort de l'archidieu*
 37. *De la resurrection de l'archidieu*
 38. *De la vie de l'archidieu*
 39. *De la mort de l'archidieu*
 40. *De la resurrection de l'archidieu*
 41. *De la vie de l'archidieu*
 42. *De la mort de l'archidieu*
 43. *De la resurrection de l'archidieu*
 44. *De la vie de l'archidieu*
 45. *De la mort de l'archidieu*
 46. *De la resurrection de l'archidieu*
 47. *De la vie de l'archidieu*
 48. *De la mort de l'archidieu*
 49. *De la resurrection de l'archidieu*
 50. *De la vie de l'archidieu*
 51. *De la mort de l'archidieu*
 52. *De la resurrection de l'archidieu*
 53. *De la vie de l'archidieu*
 54. *De la mort de l'archidieu*
 55. *De la resurrection de l'archidieu*
 56. *De la vie de l'archidieu*
 57. *De la mort de l'archidieu*
 58. *De la resurrection de l'archidieu*
 59. *De la vie de l'archidieu*
 60. *De la mort de l'archidieu*
 61. *De la resurrection de l'archidieu*
 62. *De la vie de l'archidieu*
 63. *De la mort de l'archidieu*
 64. *De la resurrection de l'archidieu*
 65. *De la vie de l'archidieu*
 66. *De la mort de l'archidieu*
 67. *De la resurrection de l'archidieu*
 68. *De la vie de l'archidieu*
 69. *De la mort de l'archidieu*
 70. *De la resurrection de l'archidieu*
 71. *De la vie de l'archidieu*
 72. *De la mort de l'archidieu*
 73. *De la resurrection de l'archidieu*
 74. *De la vie de l'archidieu*
 75. *De la mort de l'archidieu*
 76. *De la resurrection de l'archidieu*
 77. *De la vie de l'archidieu*
 78. *De la mort de l'archidieu*
 79. *De la resurrection de l'archidieu*
 80. *De la vie de l'archidieu*
 81. *De la mort de l'archidieu*
 82. *De la resurrection de l'archidieu*
 83. *De la vie de l'archidieu*
 84. *De la mort de l'archidieu*
 85. *De la resurrection de l'archidieu*
 86. *De la vie de l'archidieu*
 87. *De la mort de l'archidieu*
 88. *De la resurrection de l'archidieu*
 89. *De la vie de l'archidieu*
 90. *De la mort de l'archidieu*
 91. *De la resurrection de l'archidieu*
 92. *De la vie de l'archidieu*
 93. *De la mort de l'archidieu*
 94. *De la resurrection de l'archidieu*
 95. *De la vie de l'archidieu*
 96. *De la mort de l'archidieu*
 97. *De la resurrection de l'archidieu*
 98. *De la vie de l'archidieu*
 99. *De la mort de l'archidieu*
 100. *De la resurrection de l'archidieu*

